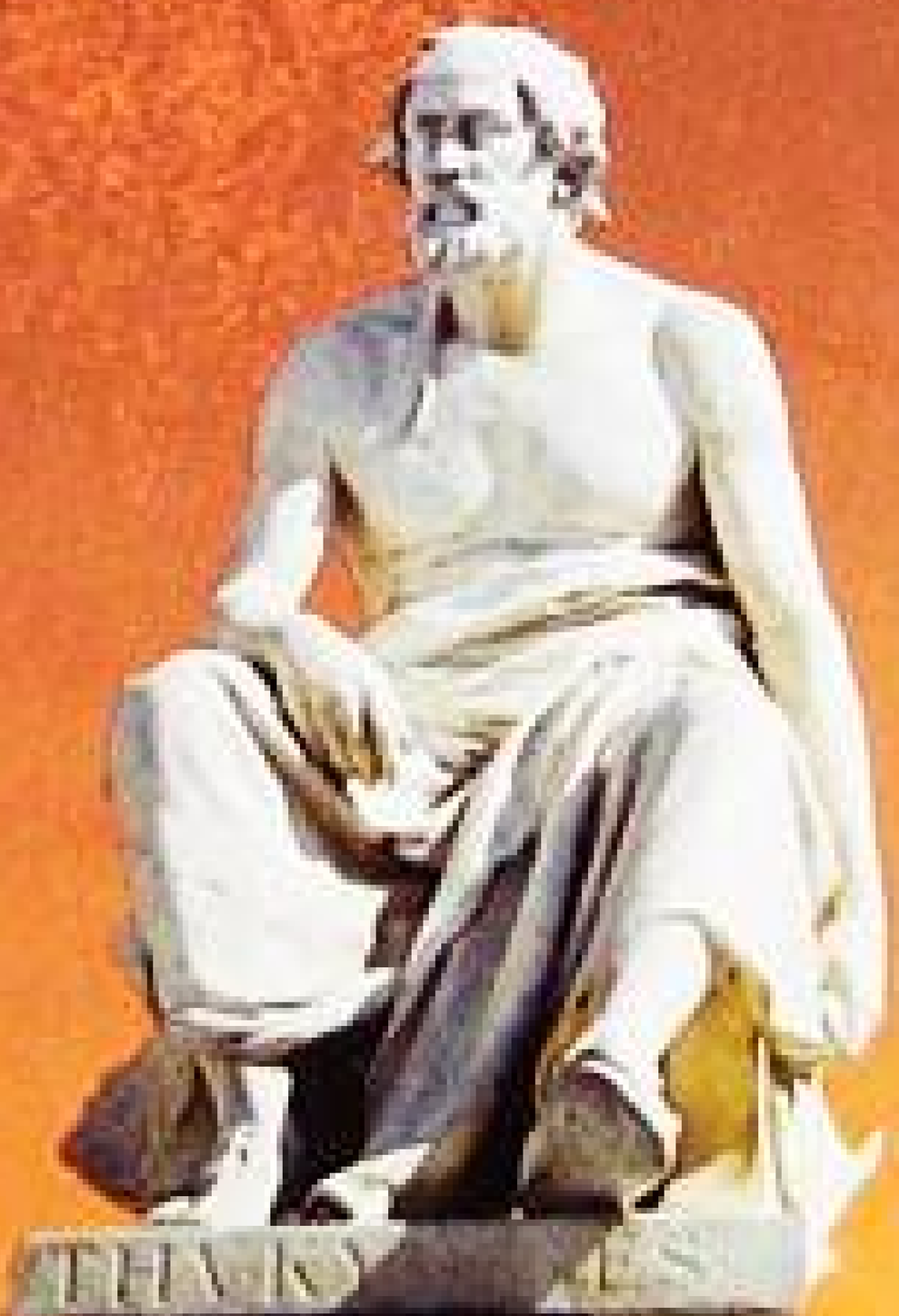
Çalınmış Miras

G.M. James

yarın | felsefe

ÇALINMIŞ MİRAS

GEORGE

Granville Monah

JAMES

Tercüme

Murat SÜRMEN

yarın

Kitabın Adı	ÇALINMIŞ MİRAS
Felsefe Dizisi	1
Yazan	GEORGE Granville MonahJAMES
Yayın Editörü	Peren Birsaygılı Mut
Son Okuma	Haldun ŞEKER
Kapak	Nurullah ÖZBAY
Mizampaj	Açılım Ajans
ISBN	978-605-4195-37-4
1. Baskı	Mayıs, 2010
Baskı ve Mücellit	İstanbul Matbaacılık 0212 482 51 66
Yayıncı Adresi	Fatma Sultan Mh. Kahalbağı Sk. No: 49 Topkapı-İSTANBUL
Telefon • Fax *Sipariş Tel • Web*	Tel: (0212) 635 27 66 • Fax: (0212) 521 90 86 (0212) 524 7 524 - www.kidap.com.tr

Eserin her hakkı YARIN YAYINCILIK'a aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
İzinsiz çoğaltılamaz, basılamaz

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....7

SUNUM.....9

YUNAN FELSEFESİ'NİN ÖZELLİKLERİ.....9

KITABIN AMAÇLARI.....17

BÖLÜM I.....19

KISIM I:.....19

Yunan Felsefesi Mısır Felsefesi'nden Çalınmıştır. 19

1. Mısır Gizemleri Öğretileri Atina'ya Ulaşmadan Uzun Asırlar Önce Başka Topraklara Ulaşmıştı.....19

2. Bireysel Doktrinler Yazarlığı Son Derece Şüphelidir 22

3. Yunan Filozofları Kronolojisi Sadece Bir Spekülasyondur. 24

4. Yunan Felsefe Tarihi Derlemesi Okulu Vasıtasıyla Yürütülen Aristotle'ın Planıydı. 28

KISIM II.....31

Sözde Yunan Felsefesi Yunanlara ve Onların Yaşam Koşullarına Yabancı İdi.....31

Yunan Felsefesi Dönemi (M. Ö. 640-322) Bir İç ve Dış Savaşlar Dönemi İdi ve Bu Nedenle Felsefe Üretmek İçin Uygun Değildi....31

A. Pers Fetihleri 32

B. İttifaklar 34

C. Peloponez Savaşları M.Ö 460-445 ve M.Ö. 431-421 35

KISIM III.....39

Yunan Felsefesi Mısır Gizem Sistemi'nin Ürünü İdi.....39

1. Mısır Kurtuluş Teorisi Yunan Felsefesi'nin Amacı Oldu.....39

2. Mısır ve Yunan Sistemleri Arasındaki Benzerlik Durumları. ...41

3. Mısır Gizem Sistemleri ile Birlikte Yunan Felsefesi'nin Yasaklanması.....49

4. Afrika Kıtası Kendi Kültürünü Batı Dünyasına Nasıl Verdi.....52

KISIM IV ***55***

Yunanları Mısırlılar Eğitti **55**

1. Pers Fethi'nin Etkileri 55
2. Büyük İskender'in Mısır Fethi'nin Etkileri. 60
3. Yunanları İlk Medenileştiren Mısırlılar İdi. 66
4. İskender, Siwah Vahası'nda Ammon Tapınağı'nı Ziyaret Eder. 66

KISIM V ***69***

Pre-Sokratik Filozoflar ve Onlara Atfedilen Öğretiler. **69**

1. Erken İyonya Okulu. 69
2. Pisagor 70
3. Eleacı Filozoflar 73
4. Geç İyonya Okulu: 76
5. Pre-Sokratik Filozoflar ve Dört Nitelik ve Dört Element Tarihine İlişkin Sonuçlar Özeti 80

KISIM VI ***97***

Atinalı Filozoflar **97**

1. Sokrates: (i) Yaşamı (ii) Doktrinleri (iii) Sonuçlar Özeti 97
2. Plato: 110
3. Aristotle: 128

KISIM VII ***149***

Mısır Gizem Sistemi Müfredatı **149**

1. Kendi Düzenlerine Göre Mısır Rahiplerinin Eğitimi 149
2. Mısır Rahiplerinin; 151
3. Mısır Gizem Sistemi'nin Aristotle'a Atfedilen Kitap Listesi ile Mukayesesi 153

KISIM VIII ***157***

I. Memfis Teolojisi Yunan Felsefesi'ndeki Tüm Önemli Doktrinlerin Temelidir. **157**

II. Memfis Teolojisi Modern Bilimsel Bilginin Kaynağıdır. **164**

III. Memfis Teolojisi Modern Bilimsel Araştırma İçin Büyük İmkânlar Sağlamıştır. **168**

KISIM IX ***171***

Yeni Afrika Kurtuluş Felsefesiyle Sosyal Reformasyon. **171**

EK *183*
NOTLAR *201*
KISIM I **201**
KISIM II **201**
KISIM III **202**
KISIM IV **205**
KISIM V **205**
KISIM VI **206**
KISIM VII **210**
KISIM VIII **210**
KISIM IX **211**

ÖNSÖZ

Güney Amerika İngiliz Guyanası'nda Georgetown'da doğan *George Granville Monah James* İngiltere'de Durham University ve bir süre sonra University of London'da eğitim gördükten sonra, Columbia University'de doktorasını aldı. Matematik, Latince ve Yunanca dersleri vermeye başladı. University of Arkansas'ta çalışmaya başlamadan önce, mantık profesörü oldu ve North Caroline, Salisbury'de Livingstone College'de eğitim verdi.

Stolen Legacy kitabı ile tanınan yazar hakkında fazla malûmata sahip olmamakla beraber, oldukça ilginç tespitlere tesadüf ediyoruz. Yazar, *Stolen Legacy*'yi University of Arkansas'ta akademisyen iken yazmasına rağmen, kitabın ne üniversite kütüphanesinde bir kopyası, ne Dr. James'in üniversite kampusünde bir büst ya da heykeli, ne de kampus duvarlarını süsleyen isminin yazılı olduğu bir levha vardır. Hatta üniversitede Dr. James'in varlığını belirten, ya da yaşadığına işaret edecek bir sertifikası dahi yoktur. Yazar, *Stolen Legacy* yayımlandıktan kısa süre sonra, trajik ve gizemli bir şekilde ölmüştür.

Stolen Legacy her sözcüğünde, her satırında ve her sayfasında delil ve kaynaklarla desteklediği tezini sunmaktadır: *Yunan Felsefesi Mısır Felsefesi'nden çalınmıştır*. Büyük İskender'in Mısır fethiyle, galip orduların geleneği olarak, değerli ganimetler yanı sıra, İskenderiye Kraliyet Kütüphanesi'nin talan edilmesi Büyük İskender'e bu seferde eşlik eden Aristotle'ın devasa sayıda kitabı elde etmesini sağlayacaktır. Daha sonra Aristotle bu kütüphaneyi araştırma merkezine dönüştürecek ve oradan yağmaladığı devasa sayıdaki kitapla kendi kütüphanesi oluşturacaktır. Antik zamanın bilim merkezi olan Mısır'a Aristotle'dan önce, eğitim amacıyla giden Pisagor, Thales, Ksenofanes Parme-

nides, Zeno ve Melissus gibi birçok Yunan filozof olduğunu da belirtmek gerekir.

Benzer iddiaların, *Martin Bernal*'in Batı medeniyetinin kültürel kökeninin Kuzey Afrika, Antik Mısır ve Finikelilere dayandığını savunduğu *Kara Athena* (*Black Athena*) kitabında da yer aldığını ifade etmek gerekiyor.

Yazar, savunduğu teziyle Yeni Afrika Kurtuluş Felsefesi'ni ortaya koyma çabasındadır. Yazara göre; intihalcileri tarafından böyle bir medeniyet ve mirasın üzerinde gayri ahlaki bir şekilde hak iddia edilmesinin sonuçları; genelde Kuzey Afrika, özelde ise Mısır halkının geri kalmışlığı, medeniyete katkıda bulunamayışı, ikincil bir güruh olması ve daha acısı, misyonerlerin sistemli bir şekilde yürüttüğü faaliyetlerle, siyah halkları medeniyet dışı halklar olarak empoze edilmesi olmuştur. Bu yalanlarla donanmış komplekslerden kurtulmak ve aslında medeniyetimizin bilimsel, sosyal, tarihsel, felsefi, teolojik, ahlaki oluşum ve gelişiminin temel dayanaklarından birinin gerçek varisleri olduklarını ortaya koymak siyah halkların yanı sıra herkesin ödevi olmalıdır. Bu ödev; komplekslerden, siyasi her türlü pragmatizmden arınmış, tüm halkların değerlerini kendi değerleriyle bir potada eritip ortak bir insani bilinç üreterek, herkesin hak ettiği saygıyı göreceği bir zeminin yaratımında iflah olmaz bir biçimde emek sarf edecek hakikat arayıcılarına düşmektedir.

M.S.

SUNUM

YUNAN FELSEFESİNİN ÖZELLİKLERİ

'Yunan Felsefesi' terimi en başta terimsel bakımdan yanlış bir kullanımdır, çünkü böyle bir felsefe mevcut değildir. Antik Mısırlılar; kurtuluşa ilişkin ilk sistem de olan, Gizemler olarak adlandırılan çok kompleks bir dini sistem geliştirmişlerdi.

Bu sıfatla, söz konusu sistem insan bedenini; Sanat ve Bilim disiplinleriyle kendi bedensel engellerinden azat olabilen ve fani bir düzeyden Tanrınınkine yükselebilen ruhun bir hapishanesi olarak telakki ediyordu. Bu; tüm insanların yüksek gaye edinmesi gereken *summum bonum* ya da *en üstün iyi* idi ve tüm ahlaki kavramların da temeli haline geldi. Mısır Gizem Sistemi ayrıca bir *Gizli Cemiyet* idi ve inisiasyon ve bir sır saklama taahhüdüyle kazanılıyordu. Öğreti, sınıflandırılır ve *yeni katılana* (*Neophyte*) lâfzî olarak iletilirdi ve bu gizlilik şartları altında, Mısırlılar gizli yazı ve öğreti sistemleri geliştirdiler ve İnisiyeleri öğrenmiş olduklarına ilişkin yazılı kayıt tutmaktan men edilmişlerdi.

Yunanlara yönelik yaklaşık beş bin yıllık bir yasaklama sonra-

sı, eğitim amacıyla Mısır'a girmelerine izin verildi. İlki, Pers istilasıyla ve ikinci olarak, Büyük İskender'in istilasıyla M.Ö 6. asırdan Aristotle'ın ölümüne (M.Ö 322) kadar Yunanlar Mısır kültürü hakkında her şeyi öğrenebilme şanslarını en iyi şekilde değerlendirdiler; birçok öğrenci Mısır Rahipleri'nden doğrudan eğitim aldı; fakat Büyük İskender'in istilasından sonra Kraliyet tapınakları ve kütüphaneleri yağmalanıp talan edildi ve Aristotle'ın okulu İskenderiye'deki kütüphaneyi bir araştırma merkezi haline dönüştürdü. Şu halde, Aristotle'a atfedilen olağandışı sayıdaki kitap üretiminin, herhangi bir insanın yaşam süresi hesaba katılınca, fiziksel bir imkânsızlığı ispatlamasında şaşılacak bir şey yoktur.

Aristotle'ın yaşam geçmişi; gerek kendi hesabına, gerekse, Mısır'ı istila ettiğinde, Büyük İskender eşliğinde Mısır ziyaretine ilişkin herhangi bir yorum yapmaktan özenle sakındığı için ona faydadan ziyade zarar vermiştir. Bu sessiz tarih, Aristotle'ın yaşamı ve başarılarını doğrudan doğruya kuşkuya maruz bırakır. Onun; bir Filozof olarak telakki edilen, Antik Dönem Filozofları'nın en büyüğü olarak vasfedilen Platon'un hocalığında yirmi yıl geçirdiği söylenir. Belki buna ilişkin şu iki soru sorulabilir:

(a) Plato, kendisinin bilmediği bir şeyi Aristotle'a nasıl öğretebildi?

(b) Aristotle, kendisinden hiçbir şey öğrenemediği bir öğretmen himayesinde neden yirmi yıl sarf etsin?

Tarihin bu parçası inanılmaz gibi görünüyor. Yine, Aristotle'a atfedilen olağandışı sayıdaki kitaplara ilişkin şüpheden arınmak için tarih bize Büyük İskender'in Aristotle'a söz konusu kitapları elde edebilmesi için yüklü miktarda para verdiğini naklediyor. Tarih burada bir kez daha inanılmaz gibi görünüyor ve burada buna ilişkin üç yorum yapmak gerekiyor:

(a) Bilime ilişkin kitaplar satın almak için, onları Aristotle'a sağlamak bakımından sirkülâsyon içinde olmalıydılar.

(b) Eğer Aristotle satın almadan önce söz konusu kitaplar sirkülâsyonda ise ve Aristotle'ın hiçbir surette Mısır'ı ziyaret etmediği varsayılırsa, o halde söz konusu kitaplar Yunan filozofları arasında sirkülâsyon halinde olması gerekmektedir.

(c) Eğer Yunan filozoflar arasında sirkülâsyon halinde ise, o halde bu gibi kitaplara ilişkin bahsin Aristotle'ın zamanından önce bilindiğini düşünürüz ve bunun sonucu olarak Aristotle'ın ne onları ürettiği ne de yeni bilimsel fikirler sunduğuna itibar edilebilir.

Açıklanmaya değer diğer önemli dikkat çekici nokta; Atina hükümetinin, orijin olarak yabancı telakki ettiği ve öyle muamele ettiği, bu sözde Yunan felsefesine yönelik tutumuydu. Sadece kısa bir tarih incelemesi, soruşturma dönemleri boyunca Atina hükümeti elinde amansız zulmün kurbanları olan Yunan filozofların istenilmeyen vatandaşlar olduklarını ortaya koymaya kâfidir. Anaxagoras mahkûm edilip sürülecek; Sokrates idam edilecek; Plato köle olarak satılacak ve Aristotle suçlanıp sürgün edilecektir. Pisagor, tüm bunların en başta geleni olmasına rağmen, İtalya'da Kroton'dan sürgün edilecektir. Pekâlâ, Yunanların, başta zulme uğrayıp açıkça reddettikleri söz konusu öğretiler üzerine hak iddia etmelerine ilişkin böyle bir fikri dönüş yapabilecekleri tasavvur edebilir miyiz? Kuşku yok ki onlar, hiçbir zaman üretmedikleri şeyi gasp ettiklerini biliyorlardı ve biz incelememizi derinleştirdikçe; bizi Yunan filozofların, Yunan felsefesinin değil fakat Mısır Rahipleri ve Baş Rahipleri (Hierophant)'nin yazarları olduğu sonucuna götürecek delili o ölçüde keşfedeceğiz.

Aristotle, Büyük İskender'in Mısır Kraliyet Kütüphaneleri ve Tapınaklarından sağladığı devasa sayıdaki bilimsel kitapları temin etmesi için yapılan yardımdan çok uzun yıllar sonra değil, M.Ö 322'de öldü. Ancak böyle büyük entelektüel mirasa rağmen Aristotle'ın ölümü, bu bilimleri geliştirme kabiliyetine sahip gö-

rünmeyen Yunanlar arasında felsefenin ölümüne damgasını vurdu. Dolayısıyla tarih bize; Yunanların, Mısırlı "*Summum Bonum*" ya da *En Üstün İyi*'yi ödünç aldıkları bir Etik araştırmasını da yapmak zorunda kaldıklarını nakleder. Burada diğer iki Atinalı filozoftan söz etmek yerinde olacaktır. Tarihte filozof ve büyük düşünürler olarak ünlenen, Sokrates ve Plato'yu kastediyorum. Okul çağındaki her çocuk; "*kendini bil*" emrini işittiğinde ya da okuduğunda, Sokrates tarafından telaffuz edilen sözleri işittiğine ya da okuduğuna inanır. Fakat hakikat; Mısır tapınaklarının dış tarafında Neophyt'lere hitap eden yazıtlar bulunduğu ve bu yazıtlar arasında "*kendini bil*" emrinin olduğunu ispatlamaktadır. Sokrates bu sözleri Mısır Tapınaklarından kopya etti ve onların yazarı değildi. Tüm gizem tapınakları, tıpkı bizim haftalık modern kilise bültenlerimiz gibi, Mısır'ın içinde ve dışında böyle emir ve talimatlar bulundururdu.

Benzer bir şekilde, okul çağındaki her çocuk dört ana erdemin adını işittiğinde ya da okuduğunda, Plato tarafından belirlenen erdemlerin adlarını işitmekte ya da okumakta olduğuna inanır. Hiçbir şey bundan daha yanıltıcı olmamıştır; çünkü Mısır Gizem Sistemi on erdem ihtiva eder ve Plato da; dört ana erdem olarak adlandırılan *adalet*, *bilgelik*, *ölçülülük* ve *cesaret*'i bu kaynaktan kopya etti. Aslında şaşırtıcı olan; Yunanların, Mısırlılar ya da Kuzey Afrika halklarına ait olduğu şüphe götürmeyen entelektüel başarılara dair Batı Dünyası tarafından nasıl asırlar boyunca övüldüğüdür.

Yunan felsefesinin diğer dikkat çekici özelliği; Yunan filozoflarının çoğunun model olarak Pisagor'un öğretilerini kullanması gerçeğidir ve dolayısıyla felsefe alanından yeni hiçbir şey ortaya koymadılar. Pisagoryen sistem dâhil edildiğinde;

(a) *Karşıtlar*,

(b) *Ahenk* (Harmoni),

(c) ateş atomlarından ibaret olduğu için, *Ateş*,

(d) *Akıl*,

(e) ruhların göçü olarak ifade edilen, *Ölümsüzlük*,

(f) *Summum Bonum* ya da felsefenin gayesi,

doktrinlerini buluruz. Ve kuşkusuz bunlar Heraklitos, Parmenides, Demokritos, Sokrates, Plato ve Aristotle'ın sistemlerine yansımıştır. Yunan felsefesine özgü diğer şey, onun literatürde kullanımdır. Mısır Gizem Sistemi, tarihin ilk gizli Cemiyeti'dir ve öğretilerinin yayımlanması katı bir biçimde yasaklanmıştı. Bu; Sokrates gibi üyeliğe kabul edilmişlerin onların felsefesini neden yazmadığını ve onlarla çok yakın ilişki içinde olan Babilliler ve Keldanilerin dahi bu öğretileri yayımlamaktan neden sakındıklarını açıklıyor.

Muhteris ve hatta kıskanç bir ulusun, primitif dünyanın gözlerinde onları büyük kılacak yazılmamış bir bilgi kütlesi üzerinde hak iddia etmesinin ne kadar kolay olduğunu derhal anlayabiliriz. Bununla birlikte, söz konusu absürdlük; Yunanların hak iddia etmeyi başaramadıkları birkaç öğreti sistemini tercüme etmek için Yunan dilinin kullanıldığını hatırlayınca kolaylıkla fark edilir. *Septuagint* denilen *Kutsal İbrani Yazmalar*'ın Yunancaya tercümesi de bu şekildeydi. Ve Yunancadaki Hıristiyan İncilleri, Ahitleri ve Mektupları'nın tercümesi hala Yunan Yeni Ahidi olarak adlandırılır. Böyle bir talihsiz kaderle karşılaşmış olan yalnızca Yunancaya tercüme edilen Mısırlıların yazılmamış felsefesidir: *Yunanlar Tarafından Çalınmış Bir Miras*.

Hâlihazırda yukarıda verilen nedenler hasebiyle, bu kitabın asli konusuna değinmekte zorlandım. Temas edildiği üzere, yani; (a) Yunan felsefesinin bir metodu olması sebebiyle, sık bir tekrarla, birkaç farklı doktrini açıklamak için genel bir prensip kullanmak ve (b) bu kitabın gayesinin; Mısır Orijini'ni ispatlamak olması ve eğer doktrinler sunulmazsa, bunun tatmin edici bir biçim-

de yapılamayacak olması sebebiyle, doktrinlerin aktarımı ve analizi.

Yunan felsefesi; bir bakıma, başlıca aktörlerinin Büyük İskender, Aristotle ve onun peripatetik okuldaki halefleri ve Roma İmparatoru Jüstinyen'in olduğu dramadır. İskender Mısır'ı istila etti ve İskenderiye'deki Kraliyet Kütüphanesini ele geçirip yağmaladı. Aristotle, okulu Kraliyet Kütüphanesini işgal ederken ve onu bir araştırma merkezi olarak kullanırken, yağmalanmış kitaplarla kendine bir kütüphane oluşturdu. Sonuç olarak, Roma İmparatoru Jüstinyen; Tapınaklar ve felsefe okulları; yani, Yunanların kendi ürünleri olarak hak iddia ettiği ve bu nedenle kendi filozofları ve düşünürleri olarak dünya tarafından hatalı olarak asırlarca övülen ve gurur duyulan Mısır Gizemleri'nin diğer adıdır. Medeniyete yönelik bu katkı; aslında ve gerçekte Yunanlar ya da Avrupa Kıtası tarafından değil, Mısırlılar ve Afrika Kıtası tarafından yapıldı. Bazen Afrika kökenli halkların nasıl kendilerini böyle kötü bir sosyal durumda bulduklarına hayret ediyoruz; fakat cevap oldukça basit. Eğer bu Yunan felsefesi draması ve onun aktörleri olmasaydı, Afrika Kıtası farklı bir şöhrete sahip olacak ve dünya ulusları arasında saygın bir statünün hazzını yaşayacaktı. Afrika Kıtası ve halklarının bu talihsiz pozisyonu; ırksal önyargı yapısı, yani medeniyet bakımından Afrika Kıtası'nın geri kalmışlığı, halkının geri kalmışlığı ve dolayısıyla medeniyetlerinin de geri kalmışlığı tarihsel dünya görüşü üzerine kurulmuş olan yanlış yorumlamanın sonucudur.

Sonuç olarak, bir Yunan felsefesi neşriyat hareketindeki sahtekârlık; kasten Hipotenüs''ün Karesi Teoremi, Pisagor Teoremi olarak adlandırılarak, Pisagor'u ve Yunanları matematik olarak bildikleri şey konusunda Mısırlıların eğittiğinin bilinmesi gerektiği hakikatinin asırlarca dünyadan saklanması olgusuna referansta bulununca ziyadesiyle göz kamaştırıcı hale gelir.

Burada, elinizdeki çalışmamda faydalı bulduğum birçok kitap arasından, Prof. Henri Frankfort'un "*İnsanın Entelektüel Macerası*" (*"The Intellectaul Adventure of Man"*) ve *"Mısır Dini"* (*"The Egyptian Religion"*) ve Prof. Eva Sandford'un "*Antik Zamanlarda Akdeniz Dünyası*" ("*The Mediterranean World in Ancient Times*")'ndan söz etmek isterim.

George G. M. James

KİTABIN AMAÇLARI

Kitabın amacı; Afrika Kıtası'nın medeniyete katkısına ilişkin esaslı bir gerçeği gözler önüne sererek, dünyada daha iyi ırksal ilişkiler kurmaktır. Unutulmamalıdır ki İnsan Bilimleri'ndeki ilk ders, bir halkı medeniyete yaptığı katkı konusunda bilgilendirmektir ve ikinci ders, onları başka medeniyetleri öğretmektir. Her halkın medeniyeti hakkındaki bu gerçeğin yayılmasıyla, onlar arasında daha iyi bir anlayış ve birbirlerini hakiki manada bir takdire ulaşılabilir. Bu nosyon, Büyük Üstad Aklı nosyonuna dayanır: *Hakikati bileceksiniz ve hakikat sizi özgür kılacak* (Yuhanna 8: 32). Dolayısıyla bu kitap; Yunan felsefesinin gerçek yazarlarının Yunanlar değil fakat genellikle Mısırlılar olarak adlandırılan, Kuzey Afrika halkı olduğunu ve yanlış bir şekilde asırlar boyunca Yunanlara bağışlanan övgü ve onurun Kuzey Afrika halkına ve bunun sonucu olarak Afrika Kıtası'na ait olduğunu gösterme teşebbüsüdür. Bu nedenle, Afrika mirasının Yunanlar tarafından çalınması; Afrika Kıtası'nın medeniyete hiçbir katkı yapmadığı ve halklarının doğal olarak geri kalmış olduklarına dair hatalı dünya görüşüne neden oldu. Bu; her renkten halkı etkileyen, ırk önyargısının temeli haline gelmiş yanlış yorumlamadır.

Asırlardır dünya, Sanatlar ve Bilimler'in orijinal kaynağı hakkında yanıltıldı; asırlardır Sokrates, Plato ve Aristotle entelektüel büyüklüğün modelleri olarak yanlış bir şekilde idolleştirildi ve asırlardır Afrika Kıtası, Avrupa, Bilim ve Sanatları dünyaya aktarma onuruna göz diktiği için, Karanlık Kıta olarak adlandırılmıştır.

Bu bilgiyi; bir taraftan, tüm ırklar ve itikatlar hakikati bilmesi ve kendilerini insan ilişkilerini yozlaştıran bu önyargılardan kurtarabilmesi diğer taraftan, Afrika orijinli halkların aşağılık kompleksi köleliklerinden azat olabilmesi ve içinde tam manasıyla özgür insanlar gibi hissedecekleri yeni bir özgürlük çağına, tam insan hakları ve imtiyazlarıyla, başlayabilmeleri için dünyanın ilgisine sunabilmekten dolayı mutluyum.

BÖLÜM I

KISIM I:

Yunan Felsefesi Mısır Felsefesi'nden Çalınmıştır.

1. Mısır Gizemleri Öğretileri Atina'ya Ulaşmadan Uzun Asırlar Önce Başka Topraklara Ulaşmıştı.

Tarihe göre, Pisagor eğitimini Mısır'da aldıktan sonra; nihai kovuluşuna kadar, sisteminin muazzam boyutlarda geliştiği yer olan Güney İtalya'daki Kroton (Crotone)'a (M.Ö. 540) göç etmesinin ardından, kısa bir süre içinde sistemini kurduğu doğduğu ada olan Sisam'a döndü. Ayrıca, nakledine bakılırsa, eğitimini Mısır'da alan Thales (M.Ö. 640) ve arkadaşları; Anaximander ve Anaximenes devam ettikleri Mısır Gizemler okullarının bir kalesi olan Anadolu'daki İyonya'dan idiler. (*The Mediterranean World*, *Stanford s. 195-205*). Benzer bir biçimde, Ksenofanes (M.Ö. 576), Parmenides, Zeno ve Melissus'un da İyonyalı oldukları ve İtalya'da Elea'ya göç edip Gizemler Öğretilcrini kurarak yaydıkları nakledilir.

Keza, Heraklitos (M.Ö. 576), Empedokles, Anaxagoras ve

Demokritos'un da Fizik ile ilgilenen İyonyalı oldukları nakledilir. Bundan dolayı, sözde Yunan felsefesinin seyrini takipte; İyonyalı öğrencilerin Mısırlı rahiplerden eğitim aldıktan sonra, bir kısmının sistemlerini kurdukları İtalya'nın farklı yerlerine göç etmekle birlikte, doğdukları topraklara döndüklerini görürüz.

Bu nedenle, tarih açıkça ortaya koyuyor ki; Mısır'ı çevreleyen tüm komşuları, felsefenin Atinalılar için yabancı ve bilinmeyen bir şey olması nedeniyle, M.Ö. 339'da Sokrates'in ölüme mahkûm edildiği (*History of Philosophy, Zeller, s. 112; 127; 170-172*), bunun sonucunda Plato ve Aristotle'ın kendi hayatlarını kurtarmak için kaçmalarına neden olan Atina'dan çok asırlar önce Mısır Gizemleri ile aşina olmuşlardı. Bu aynı nedenden dolayı, gerek İyonyalılar, gerekse İtalyanların felsefe üzerinde öncelikli hak iddia etmelerini umacaktık; çünkü Aristotle'a İskenderiye Kütüphanesi'ne özgür giriş imkânını sağlayan İskender'in Mısır fethine kadar her zaman en büyük düşmanları olmuş Atinalılarla kurmadan çok uzun zaman önce onlarla temas kurmuştu.

İyonyalılar ve İtalyanlar felsefe yazarlığı iddia etmeye ilişkin hiçbir teşebbüste bulunmadılar, çünkü Mısırlıların gerçek yazarlar olduğunun ziyadesiyle bilincindeydiler. Öte yandan, Aristotle'ın ölümünden sonra onun öğrencileri; devlet otoritesi olmaksızın, antik dünyada cari ve geleneksel hale gelmiş olan, o zamanda Mısırlıların Sophia'sı ya da Hikmet'i olarak bilinen, Yunanların en büyük düşmanları ve zulmedicileri olarak görmeleri ve ısrarla onu yabancı bir yenilik (sapkınlık) olarak telakki etmelerine rağmen, derlemenin Aristotle okuluna ait öğrenciler tarafından üretilmesi nedeniyle, tarihin, daha sonra, hatalı bir biçimde Yunan felsefesi olarak adlandıracağı bir felsefe tarihi derlemeye giriştiler. Bu yüzden, önce İyonya'ya, oradan İtalya'ya ve oradan da Atina'ya yayılan sözde Yunan felsefesi Mısır felsefesinden çalınmıştır. Ve hatırlanmalıdır ki; Yunan tarihinin bu uzak dö-

neminde, yani Thales'ten Aristotle'a M.Ö. 640- M.Ö. 322, İyonyalılar Yunan vatandaşları değil, fakat önce Mısır tebaası ve daha sonra Pers tebaası idiler.

(*Hist. of Phil, Zeller; s.37; 46; 58; 66-83; 112; 127; 170-172; Hist. of Phil., William Turner 15; Hist. of Phil,, B. D. Alexander; s. 13; 21; Hist. of Phil., Stanford, s. 157; 195-205.*)

Antik Mısır Imparatorluğu'nun kısa bir eskizi de; Anadolu ya da İyonya'nın, antik zamanlarda başka herhangi bir adla bilinmeyen Hititlerin antik toprakları olduğunu açıkça ortaya koyacaktır.

Mısır'da Yüksek Rahip olan Diodorus ve Manetho'ya göre, [Yunan mitolojistlcrine göre] Nysa Arabistanı'nda iki sütun bulundu; biri, Tanrıça Isis ve diğeri, Hindistan'a Tuna kaynaklarına ve hatta okyanusa kadar bir ordu gönderdiğini ilan ettiği yazıt Tanrı Osiris'e aitti. Bu, kuşku yok ki, Mısır İmparatorluğu'nun, çok erken bir tarihtc, sadece Ege denizi ve İyonya'yı kapsamadığı, aynı zamanda Doğu sınırlarının en uç noktalarına kadar gcniş-lediği anlamına gelir.

Ayrıca, Senusert I'in 12. Hanedanlığı esnasında (yani, M.Ö 1900) Ganj'dan Doğu okyanusuna kadar tüm Hint deniz kıyısını fethettiği bilinmektedir. Bununla birlikte, Kiklad (Adaları) ve Avrupa'nın büyük bir parçasının onun fetihlerine dâhil ettiği nakledilir.

İkinci olarak, Mısırı Kralı Akenaton'un hükümet dairelcrinde; Mısır İmparatorluğu'nun batı Asya, Suriye ve Filistin'e kadar yayıldığını ve asırlar boyunca Mısır iktidarının antik dünyada hâkim olduğu hakikatini kanıtlayan "Amarna Mektupları" bulundu. Bu; 18. Hanedanlık, yani yaklaşık olarak M.Ö 1500'de olmuştu.

Yine, Tuthmosis III, hükümdarlığı esnasında Mısır egemenliği sadece Filistin kıyıları değil, aynı zamanda Tuna'dan Kuzey Asya boyunca gcnişlediğini biliyoruz.

(Conquest of Civilization, Breadsted, s.84; Diodorus 128; Manetho; Strabo; Dicaerchus; Ancient Egypt, John Kendrick, C.I)

2. Bireysel Doktrinler Yazarlığı Son Derece Şüphelidir.

Yunan felsefe tarihi okumaya teşebbüs eden bir kimse, Thales'ten Aristotle'a, sözde Yunan filozoflarının erken yaşamları ve eğitimlerine dair esaslı hiçbir bilgi olmadığını keşfeder. Hiçbir yazar ya da tarihçi onların erken eğitimi hakkında bir şeyler bildiğini iddia edemez. Söz konusu filozoflar hakkında bize tüm anlattıkları;

(a) Şüpheli doğum yeri ve tarihi,

(b) Doktrinleri'nden ibarettir.

Fakat dünya, kim oldukları ve erken eğitimlerini hangi kaynaktan aldıklarını konusunda tereddüt ve merak içinde bırakılmıştır. Ve doğal olarak yakınları, arkadaşları ve diğer filozoflar arasında bir Öğretmen pozisyonuna yükselen insanların sadece onlar tarafından değil, fakat tüm toplum tarafından çok iyi bilinmesini beklenecektir.

Bunun aksine, çocukluktan yetişkinlik dönemine geçen ve öğrenciler yetiştiren, pekâlâ tarihte en erken Öğretmenler arasında konumlandırılan insanlar herhangi bir ailevi, sosyal ya da erken eğitim izleri olmaksızın meçhul olarak sunuluyorlar.

Bu inanılmazdır ve buna rağmen Yunan felsefe tarihinin dünyaya yaşamları hakkında az ya da hiçbir şey bilinmeyen birçok sayıda insan sunduğu da bir gerçektir. Fakat dünyanın onları, kendilerinin olduğunu iddia ettikleri doktrinlerin gerçek yazarları olarak kabul etmesini bekliyorlar.

Temel kanıt yokluğunda, dünya onları bu şekilde tanımakta

tereddüt ediyor; çünkü Yunan felsefesine ilişkin tüm bu meselenin hakikati çok farklı bir yönü işaret ediyor.

Peri Physeos başlıklı tabiat üzerine olan Kitap, tabiat çalışmalarına ilgi duyan Yunan öğrencilerin bu başlık altında yazdığı müşterek bir isim idi. Bu kitabın en erken kopyasının M.Ö 6. asra kadar dayandığı söylenir ve Peri Physeos'un kalıntılarına Parçalar olarak referansta bulunmak alışılageldik bir durumdur (*History of Philosophy, William Turner, s. 62*). Tabiat üzerine olan bu kitabı gerçek İnisiyeler'in ürettiğine inanmıyoruz, çünkü bu, Felsefi Okullar'ın kendi işlerini idare etmeleriyle bağlantılı olarak, Mısır Gizemler kurallarına aykırı idi. Mısır; öğrenci İnisiyeler vasıtasıyla başka ülkelere yayılan antik bilgelik ve dini, felsefi ve bilimsel bilginin maddi merkezi idi. Bu gibi öğretiler, nesiller ve asırlar boyunca, Büyük İskender'in Mısır fethi ve Aristotle hareketi ve onun Mısır öğretisini derleyen ve bunun Yunan felsefesi olduğunu iddia eden okuluna kadar, gelenek formunda varlığını sürdürdü. (*Ancient Mysteries, C.H.Vail s. 16*)

Dolayısıyla, yazarların bir otorite kaynağı olarak Peri Physeos, pek bir değer ifade etmez; çünkü tarih onun yazarı olarak sadece dört isimden, yani Anaximander, Heraklitos, Parmenides, Anaxagoras'tan bahseder ve İskenderiye'deki okuldan Theophrassus, Sextus, Proclus ve Simplicius'un onun (Fragments) küçük kalıntılarını muhafaza ettiğini söylendiği için, dünyadan onların felsefe yazarlığını kabul etmesini ister. Peri Physeos Yunan Felsefe yazarlığının kriteri ise, o zaman kendi amacının çok gerisinde kalır; çünkü bu kitabı sadece dört filozofun yazdığı ve kendi çalışmalarının parçalarına sahip oldukları iddia ediliyor. Bu fikre göre Peri Physeos'u yazmayı başaramamış ve onun parçalarına sahip olamamış tüm diğer filozoflar, Yunan felsefesini de yazmayı başaramamıştır. Bu; Peri Physeos'un bizi götürdüğü nokta '*reductio ad absurdum*'dur.*

Keldani, Yunan ve Pers felsefe okulları, Mısır Antik Gizem Sistemi'nin parçası idi. Bu okullar, öğretileri tüm okullarda yaygın hale gelmiş olan Osiriaca'nın taleplerine göre gizlilik içinde idare ediliyordu. Gizlilik talebine uygun olarak, öğretilerin yazılması ve yayımlanması katı bir biçimde yasaklanmıştı ve bunun sonucu olarak, kendi eğitimlerinde tatmin edici biçimde gelişme gösteren ve Üstad ya da Öğretmen payesini alan İnisiyeler Gizemler ya da felsefe öğretilerini yayımlamaktan kaçındılar.

Sonuç olarak, herhangi bir felsefe yayımı orijinal filozofların kendi kalemlerinden değil fakat Pisagor ve Sokrates durumunda olduğu üzere, gerek onların görüşlerini bilen yakın arkadaşları, gerekse popüler görüş ve gelenek haline gelmiş olan bu felsefi öğretilerin bir kaydını tutan ilgili insanlardan gelebilmiştir. Şu halde, orijinal yazar yokluğunda tarihin, Yunan Felsefe yazarlığını tespitte yegâne otorite olarak Aristotle'ın görüşünü kabul etme stratejisine başvurmak zorunda kalmasında şaşılacak bir şey yoktur (*Introduction to History of Philosophy, Alfred Weber*). Bu nedenlerden dolayıdır ki, sözde Yunan felscfc yazarlığını büyük şüphe altındadır.

(History of Philosophy, William Turner, s. 35-39-47-53-62-79-210-211-627 / Ancient Mysteries, C.H.Vail s 16 / Theophrastus: Fragment 2 Apud Diels İntroduction to Alfred Weber's History of Philosophy)

**(Ç.N. Saçma olana indirgeme)*

3. Yunan Filozofları Kronolojisi Sadece Bir Spekülasyondur.

Tarih, Yunan filozoflarının erken yaşamı vc cğitimi hakkında hiçbir malûmata sahip değildir ve bu; sadece Presokratik filozoflar için değil, aynı zamanda Sokrates, Plato ve tarihte yaklaşık

olarak on sekiz yaşında peyda olan ve kırkında ders vermeye başlayan Aristotle içinde gerçektir.

Bir insan grubu olarak devlet tarafından istenmeyen kişilerdi (persona non grata) ve bunun sonucu olarak zulme uğrayıp saklanmaya ve sır olmaya mecbur kalmışlardı. Bu şartlar altında kendi faaliyetlerine ilişkin hiçbir kayıt tutmadılar ve bu, onların kimliklerini gizlemek için yapılmıştı. Büyük İskender'in Mısırı Fethi ve İskenderiye'deki Kraliyet Kütüphanesi'nin yağmalanmasından sonra, Aristotle'ın Mısır felsefesini gasp etme planı, daha sonra çok geçmeden kendilerini bir felsefe tarihi kronolojisi problemiyle karşı karşıya bulacak olan, onun okulunun üyeleri Theophrastus, Rodoslu Andronikus ve Eudemus tarafından gerçekleştirildi. (*Introduction to History of Philosophy, Zeller; s. 13*)

Tüm bu gayret doğrultusunda kamuoyunun hakkında çok az malûmata sahip olduğu filozofların doğum tarihlerine ilişkin çok fazla spekülasyon olagelmiştir. M.Ö üçüncü asrın başlarında (M.Ö274-194) Staocu Eratosthenes Yunan filozoflarının bir kronolojisini ve ikinci asırda M.Ö (140) Apollodorus da bir diğerini hazırladı. Bu gayret devam etti ve M.Ö beşinci asırda (M.Ö 60-70) Peripatetik Okulun on birinci lideri Andronikus da bir başkasını hazırladı.

Bu güçlük erken asırlar boyunca sürdü ve günümüze kadar geldi; çünkü bu durum, Yunan Felsefesi ile ilgili modern yazarların, filozofların doğumlarını tayin etmesi gereken tarihler üzerine hemfikir olamadıklarını açıkça ortaya koymaktadır. Tek İstisna; doğum tarihlerinin kesin olduğuna inanılan ve tarihçiler arasında buna ilişkin genel bir uzlaşma olan üç Atinalı filozof, yani Sokrates, Plato ve Aristotle'a referansla ortaya çıkmış gibi görünmektedir.

Ancak, Presokratik filozofları değerlendirmeye gelince, karmaşa ve belirsizliklerle karşı karşıya kalırız. Dolayısıyla, birkaç

örnek Yunan Filozofları kronolojisinin güvenilmez doğasını tasvir etmeye hizmet edecektir.

1- Thales'in doğum tarihini;

William Turner, History of Philosophy'de M.Ö.620 olarak belirlerken,

Diogenes Laertius M.Ö.640, Frank Thilly'ninki M.Ö.624, A. K. Rogers'ınki M.O altıncı asır ve W. G. Tennemann'ınki M.Ö.600 olarak belirliyor.

2- Anaximenes'in doğum tarihini; W.Windelbrand M.Ö. altıncı asır olarak belirlerken, Diogenes Laertius M.Ö.546, Frank Thilly'ninki M.Ö. 588, A. K. Rogers'ınki M.Ö altıncı asır olarak belirlerken, B. D. Alexandar'ınki M.Ö.560 olarak belirliyor.

3- Parmenides'in doğum tarihi; Fuller, Thilly ve Rogers, bilinmediğini söylemeleri sebebiyle, bir doğum tarihi belirlemeyi dışarıda bırakırken, Diogenes tarafından M.Ö. 500 olarak itibar edilmiştir.

4- Ksenofanes'in doğum tarihini; Diogenes M.Ö. 570 verirken ve diğer tarihçilerin çoğunluğu doğum tarihinin bilinmediğini beyan ederken, Zeller, Ksenofanes'in doğum tarihini M.Ö. 576 olarak belirler.

5- Xeno'ya referansla, onun doğum tarihini bilmeyen Diogenes, onun M.Ö. 464-460 arasında neşvünema bulduğunu söyler; William Turner ise, tıpkı Frank Thilly ve B. D. Alexander gibi, M.Ö. 490 olarak tespit eder. Bunun yanında Fuller, A. K. Rogers ve W. G. Tennemann doğum tarihinin bilinmediğini beyan eder.

6- Hcraklitos'a referansla Zeller aşağıdaki varsayımlarda bulunur: Eğer M.Ö. 475 de öldü ise ve öldüğünde 60 yaşındaysa, o halde doğum yılı M.Ö. 535 olmalı; benzer bir biçimde, Diogenes M.Ö. 504-500 yılları arasında neşvünema bulduğunu varsayar ve William Turner onun doğum tarihini M.Ö. 530, Windelbrand ise doğum tarihini M.Ö. 536, Fuller ve Tennemann ise M.Ö. 500 de

neşvünema bulduğunu beyan eder.

7- Pisagor'a referansla, onun doğum tarihini bilmeyen Zeller, M.Ö 580-570 arasında ortaya çıktığını varsayar ve Diogenes de M.Ö 582-500 arasında ortaya çıktığını varsayarken, William Turner, Fuller, Roger ve Tennemann onun doğum tarihinin bilinmediğini beyan eder.

8- Empedokles'e referansla, Diogenes onun doğum tarihini M.Ö. 484 olarak belirler; A. K. Roger ve diğerleri doğum tarihinin bilinmediğini beyan ederken, William Turner, Windelbrand, Fuller, B. D. Alexander ve Tennemann M.Ö 490 olarak belirler.

9- Anaxagoras' referansla, Zeller ve Diogenes M. Ö 500 olarak belirlerken, William Turner, A. G. Fuller ve Frank Thilly onlarla hemfikirdir, Buna karşın, Alexander doğum tarihini olarak M.Ö. 450 olarak belirler ve diğerleri doğum tarihinin bilinmediğini beyan ederler.

10- Leucippus'a referansla, tüm tarihçiler onun asla var olmadığı görüşündeymiş gibi görünürler.

11- Sokrates (M.Ö. 469-339), Plato (M.Ö. 427-347) ve Aristotle (M.Ö. 384-322), doğum ve ölüm tarihleri tarihçiler arasında spekülasyon sebebi olmamış gibi görünen yegâne üç filozoftur; fakat bu ayniliğin sebebi muhtemelen onların Atinalı olmaları ve doğal olarak onlar hakkında soruşturma yapmış ve onların bir dosya kaydını tutmuş olan Atina Hükümeti tarafından haklarında davalara muhatap olmaları gerçeği dolayısıyladır. (*His. Of Phil. A. K. Roger, S.104*)

Dikkat Buyurunuz:

Yukarıda geçen mukayeseli Yunan filozofları kronolojisi incelemesinden çıkarılması gereken notlar şunlardır:

(a) Tarihlerdeki çeşitlilik spekülasyona işaret ediyor.

(b) Presokratik filozoflar, Atina Hükümeti nazarında yabancılar olmaları ve muhtemelen asla var olmadıkları için, bilinmiyordu.

(c) Görünüşe göre gerek Sokrates ile birlikte Presokratik filozoflar, gerekse Plato ve Aristotle yabancı doktrinleri Atina'ya soktukları için zulme maruz kaldılar.

(d) Bu gerçekler neticesinde, Yunanlar tarafından yapılan; reddettikleri ve zulmü reva gördükleri aynı doktrinlerin sahipliği ya da yazarlığına ilişkin herhangi bir müteakip hak talebi, gasp olarak telakki edilmelidir.

4. Yunan Felsefe Tarihi Derlemesi Okulu Vasıtasıyla Yürütülen Aristotle'ın Planıydı.

Aristotle bir Yunan Felsefe tarihi derlemeye karar verdiğinde, öğrencileri Theophrastus ve Eudemus'a arzularını bildirmiş olsa gerektir; çünkü Aristotle metafiziğini yayımlar yayımlamaz, Theophrastus fizikçilerin doktrinleri üzerine on sekiz kitap yayımlayarak o'nu izledi. Benzer bir şekilde, Theophrastus fizikçilere dair doktrinlerini yayımladıkta sonra, Eudemus müstakil Aritmetik, Geometri, astronomi ve ayrıca teoloji tarihlerini yayımladı. Bu; geniş sayıdaki bilimsel kitap ve ele alınan konuların ihtiva ettiği geniş alan dolaysıyla şaşırtıcı bir başlangıçtı. Bu durum, bu bilimsel eserlerin kaynağını sorgulaması bakımından, haklı olarak dünyanın kuşkusunu uyandırmıştır.

Theophrastus ve Eudemus aynı zaman diliminde Aristotle'ın öğrencileri olması ve Büyük İskender'in Mısır Fethi'nin İskenderiye'deki Mısır Kütüphanesi'ni Yunanlara araştırma için olanaklı hale getirmesi dolayısıyla, şu halde üç adam, Iskender'in yakın arkadaşı olan Aristotle, Theophrastus ve Eudemus'un sadece İskenderiye Kütüphanesi'nde aynı zamanda araştırma yapmakla kalmayıp, aynı zamanda bilimsel eserler üretiminde birbirlerini çok yakından izlemelerini olanaklı kılan kitaplar konusunda--gerek savaş ganimetinden bir parçasını Kütüphane'den alma, gerekse onlardan derlemeler yapma bakımından-- yardımlaş-

mış olmalıdırlar (*Hist. of Phil. William Turner. s. 158-159*). (Aristotle'ın eserlerinin not alma sembollerine ve Theophrastus ve Eudemus'un aynı zamanda Aristotle okuluna devam eden öğrenciler olmalarına dikkat buyurunuz) (*Hist. of Phil. William Turner, s. 127*).

Tam burada, bir Yunan felsefe tarihi derlemesine yönelik harekete katkıda bulunmada faal rol alan Aristotle'ın öğrencilerinin adlarından söz etmek uygun olabilir:

(a) Peripatetik okulun lideri olarak Aristotle'ın halefi olan Midillili Theophrastus M. Ö 371-286: Başka yerde söz edildiği üzere, fizikçilerin doktrinleri üzerine on sekiz kitap yayımladığı söylenir. Soru şu: Kim bu fizikçiler? Mısırlılar ya da Yunanlılar mı? Bunun üzerine bir düşünün.

(b) Birlikte Aristotle okuluna da devam ettiği Theophrastus'un çağdaşı olan Rodoslu Eudemus: Yukarıda söz edildiği üzere Aritmetik, Geometri, Astronomi ve Teoloji tarihlerini yazdığı söylenir. Geliştirilmesi bir ulusun binlerce yılını almış olan bu bilimler tarihlerinin veri kaynağı ne idi? Bunun üzerine bir düşünün.

(c) Aristotle okulunun Nakilcisi ve onun eserlerinin yayımlayıcısı olan Rodoslu Andronikus (M.Ö. 70).

Tüm önceki filozofların doktrinlerinin tenkitçi bir özetini ihtiva eden, Aristotle ile birlikte bu adamların eserleri Yunan felsefe tarihi olarak adlandırdığımız şeyin bir derlemesinin çekirdeğini teşkil etmiş gibi görünmektedir (*Introduction to Hist. of Greek Phil. Zeller, , s. 7-14*).

Sonraki hareket; üyelerinin Aristotle okulu ile yakın ilişki içinde olan Theophrastus ve Andronikus olduğu, "Aristotle Yazmalarının Bilgece Tetkiki" olarak adlandırılan bir dernek organizasyonu idi. Bu derneğin fonksiyonu; felsefe literatürü ve doktrinlerini onların sözde kendi yazarları ile özdeşleşmekti ve bunu başarmak için Aristotle okulu mezunları ve onun dostlarını bir

Aristotle eserleri araştırmasına girmeye ve onlar üzerine yorumlar yazmaya teşvik edildiler.

Buna ilave olarak, bu Dernek de; bir zamanlar var olduğu farzedilen ve "*Peri Physeos*", yani *Tabiata Dair*, müşterek başlığını taşıyan bir kitabın Parçaları ya da bakiyesi olarak adlandırılmış olan şeyi yeniden canlandırma araştırması yapmaya teşvik edildi.

Burada bir daha "peri physeos" ya da ondan arta kalanların araştırmasına girişenler Aristotle okulu ve onun dostları idi; fakat onların yazarlık tesisi çabası başarısızlıkla sonuçlandı.

(a) Theophrastus, Anaximander tarafından yazıldığı sanılan peri physeos'tan sadece iki satır buldu.

(b) M.S. beşinci asrın Sextus ve Proclus'u ve M.S. altıncı asrın Simplicius'unun Parmenides tarafından yayımlandığı farzedilen bir "peri physeos" kopyası bulduğu söylenir.

(c) İlave olarak, Simplicius'un adı Anaxagoras tarafından yayımlandığı farzedilen bir "peri physeos" ile de ilişkili olduğu söylenir.

Yukarıda işaret edildiği üzere, delil yokluğu sebebiyle başarısız olan "Peri Physeos ve Parçalar" ve Aristotle eserlerinin incelenmesine yönelik "Bilgeler Derneği" teşebbüsü için sarf edilen bu kadar çaba...

"Peri Physeos" un iki satırı ve iki kopyasının tahsisi, tüm Yunan filozofların "peri physeos" u yazdığına ya da onlara atfedilen adların onların iyi niyetli yazarlar olduklarına da bir kanıt değildir. Sözü geçen Bilgeler Derneği'nin Aristotle'ın davulunu çalıp dans ettiği kesinlikle aşikârdır. Bir felsefe tarihi derleme fikri Aristotle'ın fikri idi ve bize naklolan; bu fikri gerçekleştiren Aristotle okulu ve onun mezunları idi.

KISIM II

Sözde Yunan Felsefesi Yunanlara ve Onların Yaşam Koşullarına Yabancı idi.

Yunan Felsefesi Dönemi (M.Ö. 640-322) Bir İç ve Dış Savaşlar Dönemi İdi ve Bu Nedenle Felsefe Üretmek İçin Uygun Değildi.

Tarih, Thales zamanından Aristotle zamanına kadar Yunanlar bir taraftan iç ihtilafların kurbanları oldukları; bununla birlikte, diğer taraftan şehir devletlerin ortak düşmanı olan Perslerin istilasından daimi bir korku içinde yaşadıkları gerçeğini destekliyor.

Dolayısıyla, birbirleriyle savaşmadıkları zamanlarda kendilerini, çok kısa zamanda onları egemenliği altına alan ve efendileri olan Persler ile savaşla meşgul buluyorlardı. M.Ö. 6. asırdan itibaren, Anadolu kıyısından İndüs Vadisi'ne kadar olan sınır, merkezi sınırı İran'ın ulusal bir birlik olarak günümüze kadar var olduğu, Perslerin tek gücü altında birleşmiş hale geldi. Pers yayıl-

ması; fethedilemez deniz gücü dolayısıyla Perslere karşı şiddetli korku duyan Yunanlar için bir kâbus gibiydi. Ve bu sebeple kendilerini İttifaklar ve Konfederasyonlar şeklinde organize ettiler (*Mediterranean World, Standford, C. 12, s. 195*). Yunan tarihinde bu dönemin kaotik ve sıkıntılarına ışık tutan üç kaynak vardır:

(A) Pers Fetihleri

(B) Ittifaklar ve

(C) Peloponez savaşları.

A. Pers Fetihleri

Persler İyonları (muhtemelen antik Hititler) fethettikten ve onları tebaası yaptıktan sonra, Polykrates (M.Ö 539-524) Sisam Adasını ele geçirdi ve orayı ünlü bir şehir yaptı. (*Mediterranean World, Standford, c.9*). M.Ö. 499 ve 494 arasında İyonyalılar, Kıbrıs ve Miletus'un da esir alınmasına rağmen Lade'de yenilgiye uğrattığı Perslere karşı isyan etti (*Mediterranean World, Standford, C. 12*). M.Ö. 490 yazında Yunan ve Pers güçleri Marathon'da karşı karşıya geldi. Fakat göğüs göğüse yapılan bir savaştan sonra, iki savaşçı ordu çatışmayı yeniden başlatmak maksadıyla daha sağlam güçler hazırlamak için geri çekildi. Bundan dolayı, on yıl geçtikten sonra Perslere karşı Helenik bir İttifak organize edildi ve Sparta Kralı Leonides, donanma kesin bir zafer kazanana kadar Termofil (Thermoppylae)'deki geçidi tutacak bir ordu ile gönderildi (*Mediterranean World, Standford, C. 12, s. 202*,). Böylelikle, M.Ö. 481 Ağustos ayı esnasında, Yunanlar Artemis Burnu'na demirlerken, Xerxes kumandası altındaki Pers gemileri Pagasae körfezine demirledi. Her iki taraf saldırmak için uygun bir fırsat bekledi. Persler, eş zamanlı olarak müfrezelerden biri, Yunanların pozisyon aldığı yerin arkasında uzanan sarp bir dağ boyunca, hain bir Yunan'ın gizli yardımını aldığı halde geçidi zorlamaya başladılar. Sürprizle karşılaşan Yunan

muhafızları direnç göstermeksizin derhal geri çekildi. Termofil'i koruyan Spartalılar tümüyle katledildi ve geçit Persler tarafından ele geçirildi (*Mediterranean World, Standford, C. 12, s. 202*). Yunanlar Termofil'de mağlup olunca, Persler ile bir deniz savaşında karşı karşıya geldikleri Salamis'e çekildiler. M.Ö 481 Eylülü'nün sonu idi ve sonuç, hiçbir fayda sağlamaksızın, her iki tarafın gemilerinin nedensiz bir imhası idi. Her iki savaşçı ordu geri çekildi: Persler Teselya'ya Yunanlar Attika'ya (*Mediterranean World, Standford, C. 12, s. 203*).

Atinalılar Pers egemenliğinden daimi olarak kurtulmak amacıyla, ada ve (Ege ve İyonya) kıyı şehirleri ile birlikte, Pers hâkimiyetine karşı mukavemetlerini tazelediler. Bu; birkaç deniz muharebesine kalkışan fakat neredeyse kayda değer hiçbir başarı elde edemeyen Delos konfederasyonu idi. M.Ö. 467'de Eurymedon (Köprüçay) Nehri muharebesi yapıldı ve büyük sayıda gcmi kaybıyla mağlup olundu. On sekiz yıl sonra (M.Ö. 449) başka bir deniz muharebesi Kıbrıs adası açığında meydana geldi; fakat yine hiçbir sonuç elde edilmedi ve dolayısıyla Yunanlar üzerindeki Pers egemenliği devam etti (*Mediterranean World, Standford, C. 12, s. 205*). Bu sürede Miletus Antlaşması şartları (M.Ö. 413) altındaki Sparta, İyonyalılar ve onların müttefikleri üzerindeki egemenliğini tanıması koşuluyla Persli1erden savaş gemisi inşası için maddi yardım sağladı. Bu, Sparta tarafından Atina ihtiraslarına yönelik bir gözdağı olarak yapıldı.

Ancak, Miletus Antlaşması üzerinden çok zaman geçmeden Yunanlar Perslerin otorite ve egemenliğine boyun eğdi. M.Ö. 387-386 kışı esnasında, müstakil İyonya şehirleri Pers Kralının barış şartlarını imzaladılar ve sonuç olarak Pers hâkimiyetini kabul ettiler. Bu antlaşma, Pers Kralı tarafından onun hükümlerini yerine gctirmek için görevlendirilen Spartalı bir elçi tarafından görüşüldü (*Mediterranean World, Standford, C. 13 ve 15, s. 225 ve 255*).

B. İttifaklar

Ortak bir düşman olan Perslere mukavemet dışında, İttifakların fonksiyonuna ilişkin bir inceleme, Yunan şehir devletleri arasındaki mevcut ilişkinin karakteristiği olan düşmanlık ve saldırganlık ruhunu açıkça ortaya koyar.

Buna göre, M.Ö. 505'te Peloponez şehirleri kendi aralarında, onları etkisi altında yutmuş olan Sparta'ya karşı savaşı taahhüt eden antlaşmalar imzaladılar. Bu arada, Aristogoras Pers saldırganlığına mukavemet göstermek için İyonya İttifakı'nı (M.Ö. 499-494) yeniden canlandırdı ve Atina ve Aegina arasındaki dostluk, yukarıda söz edildiği üzere sonradan Delos Konfederasyonu'na (M.Ö. 478) dönüşen Helenik İttifak (M.Ö. 481) tarafından restore edildi. Benzer bir biçimde, Teb de asrın genel tabiatıyla uyumlu idi ve nefsi savunma ve saldırganlığa karşı bir şehir devletleri federasyonu olan Boeotian İttifakı'nı organize etti (*Mediterranean World, Standford, C. 9, s. 150, C. 12, s. 201*).

M.Ö. 377'de ikinci bir Atina Konfederasyonu organize edildi; fakat bu, Lakonialı (Lacedaemonian)'lar ve amaçlarını boşa çıkarmak ve onları Atinalılar ve onların müttefiklerine saygı duymaya zorlamak içindi (*Mediterranean World, Standford C. 15, s. 260*). Aynı şekilde, M.Ö 290 'da merkez Yunanistan Devletleri'ni oluşturan Aetolian İttifakı, Delfi (Delphi)'nin kontrolünü ele geçirdi ve çoğu kez Mora Yarımadası (Peloponnesus)'ndaki Achaean haklarını ihlal etti. Buna karşın Sparta ve onun Aetolian müttefiklerinin ihtiraslarını engelleme maksadıyla, M.Ö. 225'te Antigonus Doson başka bir Helenik İttifak organize etti (*Mediterranean World, Standford, C. 18, s. 317 ve 319*).

(*Hist. of Greece, W.H. Couch, s.206-209 c.11 Botsford Robinson's Hellenic s.115-121; 127-142 T.B. Hist. of Greece, Buvy, s.216-229; 240-241, 259-269; 471-472.The Tutorial Hist. of Greece, W. Woodhouse, c.18, 20, 21*)

C. Peloponez Savaşları M.Ö 460-445 ve M.Ö. 431-421

Atinalıların İyonyalılar ve diğer komşu halkları egemenlik altına alma ihtirasları sebebiyle, Perikles, Teselya'dan Argos'a, Eğriboz'dan İnebahtı (Naupactus)'na, Achaea ve İyonya Denizi'nin başlıca adalarına kadar yayılan ittifaklar ve fetihler seferberliği başlattı.

Bunun net sonuçları şöyleydi:

(a) Atinalılar, Sparta'nın muhalefetine rağmen, Boeotia, Fokida (Phocis) ve Lokris ile ittifak kurdu.

(b) M.Ö. 456'da Aegina ele geçirildi ve vergiye bağlandı.

(c) M.Ö. 450'de Atinalılar Korint'i ele geçirme teşebbüsünde başarısız oldular.

(d) M.Ö. 451'dc Atinalılar ve Spartalılar arasındaki dostluk, Atinalıların Argos ile olan ittifakının feshedilmesi koşuluyla, Kimon (Cimon) vasıtasıyla yeniden sağlandı.

(e) M.Ö. 447'de sürgündeki Teb oligarkları, Koronea'da Atinalılara yenildi ve Teb'lerin liderliği altında Boeotian İttifakı'nı yeniden kurdu.

(f) M.Ö. 445'te 30 yıllık barış antlaşması imzalandı ve Eğriboz ve Megara isyanından sonra, Sparta Atticka'yı işgal etti ve Perikles barış talebinde bulundu. Atinalılar tüm karasal varlığını kaybetti (*Mediterranean World, Standford, C.13, S. 220*).

İkinci Peloponez savaşı (M.Ö. 431-421) ilkinde olduğu gibi, Sparta'nın baş düşman olduğu, Atina emperyalizmine karşı Yunan şehir devletleri arasındaki genel bir isyan ruhu ile ortaya çıktı.

Net sonuçlar şu şekildeydi:

(a) M.Ö. 435'te Atinalılar tarafından yardım gören Kerykra ve Korint arasında savaş.

(b) M.Ö. 432'de;

(1) Atinalılar, Güney duvarlarını tahkimattan arındırmayı reddetmesi sebebiyle, Potidea'yı abluka altına aldı ve Korintias (üst düzey yöneticiler olan) Magistra'lari azletti.

(2) Megara, hâkimiyet altına alınması için, Yunan pazarı dışına bırakıldı.

(3) Peloponez İttifakı Atinalılar ve Boeotia'ya karşi savaş planladı. Fokida ve Lokris Atinalılar, Kerkyra ve birkaç Güney devletine karşı savaşacaktı.

(c) M.Ö. 431'de;

(1) Theb Plataea'ya saldırdı ve Peloponez ordusu Attika'yı işgal ederken, Atina filosu Peloponez'e saldırdı.

(2) Atina'yı savunmayan Perikles, her Bahar Atina ve Peiraeus arasındaki alana sivil nüfus nakletti. Bu zamanda, Atina filosu Potieda, Peloponez kıyısı ve Korıntia ticaretine karşı harekât başlattı.

(d) M.Ö. 428'de;

(1) Midilli ve tüm Midilli şehirleri isyan etti.

(2) Kerkyra'da vahşi bir Oligarklar katliamı meydana geldi.

(e) M.Ö. 425'te;

(1) Pylos'taki (Navarin) bir Lacon gücü ele geçirildi ve Demosthenes ve Cleon vasıtasıyla bir kale kuruldu.

(2) Kythira ve diğer istasyonlar Pelopnezlere karşı tahkim edildi.

(3) Amfipolis, Atina müttefikleri arasında isyanı tahrik eden bir Spartalı olan ve Brasidas tarafından ele geçirildi. Brasdias ve Cleon muharebede öldürüldükten sonra (M.Ö. 422), Atinalılar Nicias'ı barış talebinde bulunması için görevlendirdiler (*Standford's Mediterranean World C.13, S. 220-221*).

Peloponez savaşının neden ve sonuçlarına ilişkin bir araştır-

madan açık bir biçimde ortaya çıkan;

(a) Yunan devletleri birbirleri arasında kıskançlık olduğu ve,

(b) İktidar ve yayılma arzusunun aralarında daimi saldırganlık ve savaşa neden olduğu,

(c) Şehir devletleri arasındaki daimi savaş durumunun felsefe üretimi için elverişsiz olduğu idi.

Sonraki savıma geçmeden önce, felsefi düşüncenin gelişiminin kargaşa ve kaygılardan bağımsız olan bir çevreyi gerektirmesinin kabul edilmiş bir hakikat olduğunu söylemek isterim. Yaygın bir şekilde Yunan felsefesine atfedilen dönem (yani Thales'ten Aristotle'a), tam olarak barış ve huzur aksi bir durumu ihtiva ediyordu ve bundan dolayı felsefe üretmesi beklenemezdi. Yunan felsefesinin orijini ve gelişimine karşı engeller sadece sivil savaşların sıklığı, Pers saldırganlığına karşı daimi savunma halinde olma değildi; aynı zamanda en kötü düşmanı Atina hükümetinden gelen tümden imha tehlikesi idi.

FELSEFE ELVERİŞLİ BİR ÇEVRE GEREKTİRİR.

Şimdi, bu dönemi tasvir eden aşağıdaki alıntıyı ilave etmeliyim:

"*İnsanlığı kuşatan hastalıklar çok olmasına rağmen, biz onlara, birbirimize karşı giriştiğimiz savaşlar ve çatışmalar ekledik; öyle ki, bazıları haksız bir biçimde kendi şehirlerinde idam edildi, başkaları eşleri ve çocuklarıyla birlikte sürüldü ve birçoğu, günlük yiyecek uğruna, kendi halkıyla ölümüne savaşmaya zorlandı.*" (Isocrates)

(*Botsford & Roninson's Hellenic Hist., c. XIII. Hist. of Greece, Couch, c. XXII. Hist. of Greece, Bury, c. X. The Tutorial Hist. of Greece, W. J. Woodhouse, c. 27,28 ve 29*)

KISIM III

Yunan Felsefesi Mısır Gizem Sistemi'nin Ürünü İdi.

1. Mısır Kurtuluş Teorisi Yunan Felsefesinin Amacı Oldu.

En erken kurtuluş teorisi, Mısır teorisidir. Mısır Gizem Sistemi, en önemli objesi olarak insanın tanrılaştırılmasını alıyor ve insan ruhu kendi bedensel zincirlerinden özgürleşirse, onun tanrı gibi olup, bu yaşamında tanrıları görebileceğini ve kutsanan bir vizyon kazanabileceğini ve Ölümsüzler ile manevi birliktelik kurabileceğini öğretiyordu. (*Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 25*).

Plotinus bu tecrübeyi; Sonsuz ile bir olup onunla özdeşleşince, zihnin kendi sonlu şuurundan özgürleşmesi olarak tanımlar. Bu özgürlük, sadece ruhun bedensel engellerden özgürleşmesi değil, aynı zamanda (ruh göçü) reenkarnasyon ya da yeniden doğuş deveranından da özgürleşme idi. Bu, bir disiplinler ya da hem beden hem de ruhun saflaşma sürecini ihtiva ediyordu. Gizem Sistemi ruh kurtuluşunu sunduğu için, ruhun ölümsüzlüğü üzerine büyük vurguda bulunuyordu. Mısır Gizem Sistemi, tıpkı modern Üniversite gibi, organize kültür merkezi idi ve adaylar oraya an-

tik kültürün en önemli kaynağı olarak giriyorlardı. Pietschmann'a göre, Mısır Gizemleri'nin üç dereceli öğrencisi vardı:

(1) Ölümlüler; yani eğitilen fakat ruhani vizyon tecrübesi yaşamamış, aday öğrenciler.

(2) Entelijanslar; yani ruhani vizyon kazanmış ve idrak ya da *nous* kazananlar ve,

(3) Işık ile özdeşleşmiş ve birleşmiş olan, Işığın Yaratıcıları ve Oğulları (yani gerçek ruhsal bilinç).

W. Marsham Adams, "*Book of Master*" kitabında, bu dereceleri *İnisiasyon*, *Aydınlanma* ve *Mükemmelleşme* olarak tasvir etmiştir. Yıllar boyunca, disipline entelektüel talim ve fiili İnisiasyon'un daha ciddi, ağır ve korkunç sürecine geçmeye uygunluklarını tespit edecek testler ve zorlu sınav aralıklarıyla bedensel asketizm tecrübesi yaşıyorlardı.

Eğitimleri, sadece ebedi mutluluğa imkân sağlayan on erdemin işlenmesinden değil, aynı zamanda ruhu özgür kılma vazifesi gören yedi Liberal Sanat'tan teşkil oluyordu. Yeterliliklerini kanıtlayanlara ezoterik bir felsefenin öğretildiği, daha Yüce Gizemlere kabul edilme de vardı (*Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 24-25*). Gramer, Retorik ve Mantık; aracılığıyla bir insanoğlunun irrasyonel eğilimlerinden arındığı ve İlahi Kelam (Logos)'ın canlı bir şahidi haline gelmesi için eğitildiği moral tabiatın disiplinleri idi. Geometri, Aritmetik; kapsamı sadece bir kimsenin varlık problemine değil, aynı zamanda tümevarım metotlarını kullanmamız dolayısıyla günümüz için çok değişken olan fiziksel problemlere de anahtar sağlayan aşkın mekân ve hesaplama bilimleri idi. Astronomi; insandaki gizli güçlerin bilgisi ve dağılımı ve bireylerin, ırkların ve ulusların kaderini ele alırdı. Müzik (ya da Harmoni); felsefenin canlı pratiği, yani semaların müziğini işitip eşlik ettiğinde kişisel ruh Tanrı ile özdeşleşene kadar, insan yaşamını Tanrı'nın harmonisi ile uyumlu hale getirmek demek-

ti. Bu, terapik idi ve Mısır Rahipleri tarafından hastalıkların tedavisinde kullanılıyordu. Aynı şekilde, bireyin yeryüzünde bulunduğu müddetçe tanrı gibi olması için eğitilmesi ve aynı zamanda ebedi mutluluk için liyakat kazanmasıyla sağlanan Mısır kurtuluş teorisi bu şekilde idi. Bu; bir taraftan bireyin gayretleri, Sanatlar ve Bilimler'de yetişmesi ve diğer taraftan erdemli bir yaşam ile başarılıyordu. İnsan ve kurtuluşu arasında, Hıristiyan teoride gördüğümüz aracı yoktu. Yine bu konulara, Mısır Gizem Sistemi Müfredatı'nın parçası olarak, referansta bulunulacaktır.

Mısır kurtuluş teorisi ve onun amacını ana hatlarıyla belirttiğimize göre, şimdi, iki sistem arasında bir mutabakat olup olmadığını keşfetmek için Yunan felsefesi ve onun gayesini tahlil edelim.

2. Mısır ve Yunan Sistemleri Arasındaki Benzerlik Durumları.

A. Yunan Filozoflarına Yönelik İtham ve Cezai Takibat

Yunan filozofların ithama uğraması ve cezai takibata maruz kalmaları, hepimizce malûm olan bir durumdur. Muhtelif filozof birbiri peşi sıra, alışılageldik yabancı tanrılar öne sürme suçuyla Atina hükümeti tarafından ithama maruz kaldı. Anaxagoras, Sokrates ve Aristotle da benzer bir suç sebebiyle benzer ithama maruz kalacaktı. Bunların en ünlüsü aşağıdaki sözlerle itham edilen Sokrates'e karşı olan idi:

"*Sokrates şehir tanrılarına inanmayarak ve başka yeni tanrılar öne sürerek bir suç işlemiştir. Ayrıca gençleri yoldan çıkararak da bir suç işlemiştir*."

Şimdi, bu yeni tanrıların ne olduğunu anlamak için, Aristofanes (M.Ö. 423) "*Bulutlar* (Komedisi)" da ona karşı yönelttiği popüler görüşlerine dönmeliyiz. Aristofanes'in Sokrates ile alakalı

sözleri söyledir:

"Sokrates, yer altındaki ve gökteki şeyleri sorgulamakla meşgul olan, en kötü olanı muhakemeyle daha iyi gösteren ve bu benzer şeyleri başkalarına öğreten bir günahkârdır." (*Plato's Apology C. 1-10; Aristophenes' Frogs, 1071; Apology M.Ö 18, 19 C. 24 B*).

Şu halde, Sokrates'in astronomi ve muhtemelen jeolojiye ilişkin çalışmaları sürdürmesi sebebiyle Atina hükümetini kızdırdığı ve başka filozofların da aynı sebepten takibata maruz kaldıkları aşikârdır. Fakat bilim çalışması Mısır Gizem Sistemleri'nde üyeliğin zorunlu bir şartı idi ve bu bilim çalışmasının amacı; Ruhun on bedensel zincirden özgür kılınması idi. Ve Yunan filozofları bilim çalışmaları yapmışlarsa, o halde, gerek Mısır ya da onun okulları, gerekse sınırları dışındaki localarla doğrudan temas yoluyla Mısır Gizem Sistemi'nde üyelik için zorunlu şartını ifa etmişlerdi.

B. Yukarıda Söz Edildiği Üzere, Erdemli Bir Yaşam Mısır Gizemleri Tarafından Zorunlu Tutulan bir Şart idi.

Erdemler; sadece soyutlamalar ya da ahlaki sezişler değil, fakat pozitif kahramanlıklar ve ruhun kudreti idi. Ölçülülük; ihtiras doğasının tam kontrolü demekti. Metanet; güçlüklerin hedefimizden sapmamıza izin vermeyecek cesaret demekti. İhtiyat; Kâhinlik melekesine yaraşan derin sezgi demekti. Adalet; düşünce ve eylemin şaşmaz doğruluğu demekti.

Dahası, iki ahlaki sistemi karşılaştırdığımızda, daha büyük olanın küçüğü kapsadığı ve ilkinin ikincinin orijini olduğunu da ortaya koyduğunu keşfederiz. Mısır Gizemleri'nde Neophyt'in aşağıdaki ruh vasıflarını göstermesi gerekli idi:

(1) Düşünce kontrolü ve

(2) Eylem kontrolü, (Platon'un *adalet*, yani düşünce ve eylemin şaşmaz doğruluğu, olarak tanımladığı bileşim.)

(3) Amaca sadakat (*Metanet*'e tekabül eder.)

(4) Ruhsal yaşam ya da daha yüksek idealler ile özdeşlik (Birey muhteris doğasını yendiğinde, kazanılan bir vasıf olan Ölçülülük'e tekabül eder.)

(5) Yaşamda bir misyona sahip olma kanıtı ve

(6) Ruhani Düzenler ya da Gizemler'deki Rahipliğe çağrı kanıtı (*İhtiyat* ya da Kâhinlik melekelerine yaraşır derin bir seziş ya da ciddiyete tekabül eder.)

Mısır Gizemlerinin ahlaki sistemindeki diğer yükümlülükler ise şunlardı:

(7) İtham ve haksızlığa maruz kalındığında kinden bağımsız olma. (Bu, cesaret olarak kabul edilirdi.)

(8) Üstadın (Öğretmen olarak) gücüne güven ve

(9) Bir kimsenin kendi öğrenebilme kabiliyetine güvenmesi (Bu iki vasıf, Sadakat olarak kabul edilir)

(10) İnisiasyon için isteklilik ya da hazırlılık.

Antik Mısır Gizemleri'nin şu prensibi daima olagelmiştir:

"*Öğrenci hazır olduğunda, üstat ortaya çıkar*". Bu, her zaman verimlilik şartına tekabül ediyordu; çünkü bundan daha azı bir zayıflığa işaret idi.

Şu halde, Plato'nun dört Ana Erdemi Mısırlı on erdemden aldığı, ayrıca Yunan felsefesinin de Mısır Gizem Sistemi'nin ürünü olduğu çok açıktır.

C.(i) *Mısır'da, Antik dünyadaki Okullar ve Localar ile işbirliği içinde olan bir Büyük Loca vardı.*

Mısır dışında, Yunanistan ve diğer topraklarda gizem okulları, ya da işlevi Mısır Büyük Locası Osiriaca'ya göre yürütü-

len yaygın biçimde Loca olarak adlandıracağımız yerler vardı. Bu gibi okullara özel ya da felsefi gizemler olarak referansta bulunabiliriz. Bu okulların kurucuları; Mısır Gizemleri İnisiyeleri, Didim (Dydma)'deki İyonya Tapınağı, Megara'daki Öklid locası, Krotona'daki Pisagor locası ve Plato ve Aristotle'ın okulları ile birlikte Delfi'deki Örfik Tapınağı idi. Dolayısıyla, sözde Yunan filozoflarının kendilerine ait yeni doktrinler formüle ettiğini doğru kabul ettiğimizde hata ederiz; çünkü onların felsefesi, Gizemler vasıtasıyla büyük Mısır Hierophant (Başrahip)'larından miras alınmıştır (*Ancient Mysteries, C. H. Vail, S. 59*). Gizemlerin kontrolüne ilave olarak Büyük Loca, gizli bilimdeki kardeşlik gelişimini sağlamak için muhtelif localar arasında karşılıklı ziyaretlere izin verdi.

Plato'nun Timaeus'unda; mistik irfana eğitimine taliplerin kabul için Mısır'ı ziyaret ettiği ve Sais rahipleri tarafından onlara, Gizli Doktrin'de "Siz Yunanlar sadece çocuklarsınız" denildiği, fakat onların ruhsal gelişimlerini arttırmayı mümkün kılan bilgi için kabul edildikleri nakledilir. Aynı şekilde, Jamblichus vasıtasıyla Anebo ve Porphyry arasındaki bir yazışmadan; farklı ülkelerdeki muhtelif okullar ya da eğitim locaları arasında var olan kardeşlik ilişkilerini ele alan, üyelerinin nasıl ziyarette bulunacaklarını, nasıl selamlaşacaklarını ve sır biliminde birbirlerine nasıl yardım edeceklerini, daha ileri derecede olanların aşağı derece Cemiyetlerdeki kardeşlerine nasıl yardım ve eğitim sağlamaya zorunlu olduklarını öğreniyoruz.

(*Jamblichus: correpondence between Anebo and Porphyry) (Plato's Timaeus) (W. L. Wilmshurst on meaning of Masonry*)

Antik gizemler Büyük Locası'nın, antik dünyanın tüm locaları ve okulları üzerinde yetkiye sahip olmasıyla birlikte, Mısır'da bulunduğunu vurguladıktan sonra, şimdi geriye böyle bir Büyük Loca'nın fiili ve fiziki olarak var olduğunu göstermek kalıyor.

Bunu yaparken iki şey gereklidir: ilki, (farklı adlarla adlandırılan) modern gizem localarının kopyaları olan Mısır tapınağının bir tarifi ve ikincisi, Antik Mısır'ın Büyük ve Yüce Loca'sının güncel izlerinin bir tarifi.

C.*(ii) Mısır Tapınağının Bir Tasviri.*

Burada, Mısır tapınağına ilişkin iki otoriteden alıntı yapacağım. İlki, C. H. Vail, *Antik Gizemler* kitabının 159. sayfasında, "*Mısır tapınakları, takımyıldızları numarası ve Zodyak sembolleri ya da gezegenlerin dönüşünün kaydedildiği sütunlarla kuşatılmıştı. Ve her bir tapınak, Kâinat tapınağının ya da tapınak denen yıldızlı kubbenin bir mikrokozmozu, bir sembolü olarak düşünülmüştü*", derken; ikinci yazar, Max Muller *Mısır Mitolojisi* kitabının 187-193. Sayfalarında Mısır tapınağını şöyle tasvir etmiş:

"*Mısır tapınakları, çamur tuğlalı dış avlusu ile taştan yapılmıştı. Geniş yollar, geçit törenlerine uygun olması için tapınaklara açılıyordu. Buna karşın direkt giriş sfenksler ve başka hayvanlardan oluşan heykellerle kaplanmıştı. Ön duvar; karşısında iki granit dikili taş bulunan kolon kule denen binalar gibi iki yüksek kuleyi biçimlendiriyordu. Doğrudan doğruya kolon kulelerin gerisinde dini toplantıların yapıldığı ve kurbanların izlendiği yer olan geniş bir avlu görünüyordu. Toplantı salonunun yanında rahipler salonu bulunuyor ve doğrudan rahipler salonunu müteakiben Adytum (tapınak iç odası), yani sadece Başrahib'in girebildiği Kutsallar Kutsalı denilen, son oda geliyordu. Burası, mabet yeri ve Tanrının evi idi. Her tapınak dünyanın bir yeniden üretimi idi. Tavanlar gökyüzü ve yıldızları temsil edecek şekilde boyanmıştı. Buna karşın zemin çimenler gibi yeşil ve mavi idi. Merasimsel temizlik her zaman zorunlu idi ve insanlar tapınağa girmeden önce yakındaki bir su kaynağında kendilerini dikkatli bir biçimde temizlemeliydiler. Daha sonraki zamanlarda, bu, tapına-*

ğa girmeden önce kutsal su ile bir tutam serpme merasimi haline geldi."

Yukarıdaki tasvirden; sadece Mısır tapınağının kopyaları olan modern mason localarının değil, aynı zamanda antik olanlarının da kopyası olduğu açıkça anlaşılıyor; çünkü iç dekorasyon bakımından tam bir benzerlik vardır. Fakat Mısır dışındakileri ihtiva eden küçük ya da daha aşağı localar bir yönetim yapısına sahip olmalıydı. Şimdi, *Antik Gizemler* kitabının 182 ve 183. sayfalarında ünlü Luxor Büyük Locası'nın yeri ve kalıntıları aşağıda tasvir eden C. H. Vail'den alıntı yapmaya devam ediyorum:

C. (iii) Antik Dönemin Mason Büyük Locası'nın Yeri.

"*Şu an Yukarı Mısır denen, Danderah'tan kısa bir mesafede Teb antik şehri tapınakları olarak bilinen dünyanın herhangi bir parçasında sunulan en sıradışı mimari harabeler grubu vardır. Teb, en mükemmel devrinde Nil'in her iki tarafında geniş bir alanı işgal ediyordu. Bu şehir; Memphis Aşağı Mısır'daki ikinci ulusun merkezi olmadan önceki asırlar; Yukarı Mısır'ın büyük bir ticari ulusu idi. Ve ikincisinin mimari anıtları her ne kadar muazzam olsa da, ilkininki onları geçmişti. Kalem ya da fırça ile resmetme, mükemmel şehrin sadece donuk bir düşüncesini nakledebilir. Bugüne kadara ayakta duran şehir; uzun bir çatışmadan sonra imha edilen, varlığına yegâne kanıt olarak muhtelif tapınaklarının harabesini geride bırakan, bir devler şehri gibidir.*"

"*Luxor Tapınağı (İnisiyeler Büyük Locası'nın daima toplandığı tapınak bu tapınak idi), iki bin fitten daha fazla uzunluk ve bin fit genişliği kaplayan tuğla işi yükselmiş bir platform üzerinde durur (Antik dünyadaki tüm localar ve kiliseler için model haline gelmiş olan dikdörtgen biçimindedir). Bu; tüm Antik Cemiyetlerin, özellikle de, her şeyden daha fazla, Nil'in doğu kıyısında bulunan Gizli Ateş Mabedi'nde ibadet eden tüm Cemiyet üyelerinin*

ilgisini uyandıran bir Tapınaktır: Çok harap bir durumdadır; fakat kayıtlar; boyutlarının muazzam ölçeğinin neredeyse onun eksiklik hissini ortadan kaldırdığını söyler: Yaklaşık bir asır öncesine kadar; iç ve dış duvarlardaki kolonlarının daha büyük parçaları yıkıldıktan sonra, başka bir yerin kullanımı için, kaldırılmıştı. Bu tapınak; nehre bakan ağır sütün dizisini içine alan güney parçasını inşa eden Firavun Amenhotep III. tarafından yapılmıştı. Fakat imha olması sebebiyle bu gerçek saklı kalmıştır: Tapınağın ana girişi doğuya bakıyordu; buna karşın, ovanın üst ucundaki Kutsal Odalar Nil'e yakındı. Luxor Tapınağı heybetli olmasına rağmen, büyüklük ve ihtişamda Karnak (Tapınağı) tarafından aşılmıştı. Bu iki büyük yapı arasındaki mesafe, bir buçuk mil idi. Bu yol boyunca, on iki fitlik ayrı bir yere konulmuş çift sıra sfenksler vardı ve yol genişliği altmış fit idi. Bu yol mükemmel durumda iken, dünyanın hiç görmediği en sıra dışı giriş sunuyordu. Eğer hayal dünyasından, devamlı olarak içinden geçen Neophyte'lerin büyük geçiş töreni ve Kabul merasimlerine katılışlarını resmetme gücümüz olsa dahi, çevrenin fevkaladeliği ve katılanların görkemli renk manzarası ve muhteşem süsünü yaratmaya gücümüz yetmez. Ne de devasa sayıdaki insan kalabalığını sabit marş düzeninde bir arada tutan müziği yaratabiliriz. 20. asrın kültürlü kulağındaki hamlık buna sebep olmuş olabilir: Fakat çağın soluğuyla tarih sayfalarında adım adım ilerledikçe, Gölgeli Geçmiş'e arzuyu açığa vuran; Evrensel Kanun'un büyük cereyanları sebebiyle, muazzam bir nehrin akımı gibi, tarihinin insan kalbinin en derin arzularını harekete geçirdiği zaman akışında kümelenmiş seslerle kalbe çarpıntı veren ezgi söylenemez mi? Kahramanlık kanıtlarının kayıtlarıyla ünlü savaşçı bir ulus olan, şu an dahi arkeolojik kalıntılarının en iyi Hakemlerinin hayranlığını uyandıran en derin oyma tabletlerde ebedileşen Mısır, bu Tapınaklar inşa edildiğinde bunu yapmış olmalı. Mısır'ın, bunun yanı sıra son derece medeni bir ulus ve İnsan Bilimleri kültüriine

daima eşlik eden harcamaları yüklenebilen bir doğası vardı. Şaşırtıcı mimarisinde, yeryüzünde şu ana kadar var olagelmiş tüm diğer ulusları geride bırakmıştı."

Bu referanslar ve alıntılardan; Teb şehrindeki Nil kıyıları üzerinde beş bin yıl ya da daha fazla zaman önce bir Mısır Antik Gizemler Büyük Locası'nın fiilen mevcut olduğuna, yıkıntıları Mısır'da Antik Dünya'nın yegâne Büyük Locası olduğuna ve organize edildikleri her yerde felsefi okullar ve küçük localar ile birlikte antik gizemleri kontrol eden yönetim yapısı olduğuna tamamen ikna oldum.

C. (iv) *Delfi Tapınağı'nın yeniden inşası.*

Delfi tapınağı M.Ö. 548'de yakıldı ve onu; toplamda bin yetenekli işçi ve 50.000 pound (*Ç.N. yaklaşık 23 ton*) şapı ihtiyaç duyulduğunda üç kez bağışlayan, kardeşler için yeniden inşa eden Mısır Kralı Amasis idi. Elde bu bilgiye göre, tapınak kendi üyelerini politik ve diğer tecavüz biçimlerine karşı korumak için amphictyonic (yakın/komşu) ittifak şeklinde organize etmişti; fakat üyelikten yeterli fonlar edinemeyecek kadar yoksul idiler ve Yunan yurttaşlarından kamu katkısı almaya karar verdiler.

Böylece ülkenin tamamını yardım dilenerek gezdiler, fakat bu çabalarında başarısız oldular. Mısır'daki kardeşlerini ziyaret etmeye karar verince, Büyük Üstad olarak tereddütsüz bir şekilde Tapınağı yeniden inşa etmek ve bu amaca yönelik olarak ihtiyaç duyulduğu oranda üç defadan daha fazla bağışta bulanacak olan Kral Amasis'in huzuruna çıktılar.

Burada şunları not etmek yerinde olacaktır:

(1) Yunanlar Delfi Tapınağı'nı yabancı bir kurum olarak telakki ettiler, bu nedenle

(2) Tapınağa karşı sempatiyle bakmadılar ve aynı sebepten yakarak imha ettiler.

(3) Açıktır ki, Delfi Tapınağı Yunanistan'da tasarlanan Mısır

Gizem Sistemi'nin bir şubesi idi.

(Standford, Mediterranean World s. 135, 139; John Kendrick, Ancient Egypt K. II. S. 363)

3. Mısır Gizem Sistemleri ile Birlikte Yunan Felsefesi'nin Yasaklanması

Büyük İskender tarafından Mısır'ın fethinden itibaren, Nil topraklarının gizemli ibadetlerinden daima etkilenmiş olan Yunanlar yekpare biçimde Mısır dinini taklit etmeye başladılar ve Roma işgali esnasında, Mısır dini sadece İtalya'ya değil, aynı zamanda, Brittanny* dâhil, Roma İmparatorluğu'nun tümünde yayıldı.

Mısır dininin bu asimilasyonu Osirian çevresi tanrıları ve Greko-Mısır Serapis'ine hapsolmuştu ve Nil topraklarının antik geleneklerinin yakın bir taklidini amaçlıyordu. Mimari görkemi sebebiyle, tapınakların hiyeroglifleri, dikilitaşlar sfenksler; mihraplar, keten cüppeler ve traşlı başlar ve rahiplerin yüzleri, sonsuz ve anlaşılması güç ritüeller huzurunda Yunanları kokuyla karışık bir hayranlık hissiyle dolduruyordu. Harikulade gizemlerin bu akıl erdirilemezliklerin altında yattığına inanılıyordu. Bu haliyle Mısır dini yükselen Hıristiyanlığın önünde engel olarak duruyordu.

Mısır dininin başarısı; şüphe yok ki, bir taraftan muhafazakârlığı, buna karşın diğer taraftan Greko-Romen dinini teşkil eden müphem felsefi soyutlamalar dolayısıyla idi. Öyle ki Mısır dini, gizemli ibadet formlarıyla, Antikler arasında; Mısır'ın sadece Kutsal Toprak değil fakat topraklar ya da ülkelerin En Kutsalı olduğu ve aslında tanrıların orada ikamet ettiğine dair evrensel bir kanaate neden oldu.

Nil, antik dünyada hacılar için bir merkez haline gelmişti ve

oraya giden ve oranın onlara sağladığı olağanüstü ilhamlar ve ruhsal lütufları tecrübe eden hacılar, evlerine Nil'in en engin dini bilginin evi olduğu kanaatiyle eve dönüyorlardı.

Yunanlar Mısır muhafazakârlığını taklitte başarısız oldular ve sadece geniş Yunan popülasyonuna sahip olan Mısır şehirlerinde değil, aynı zamanda Avrupa'da, Mısır tanrıları Yunan ve Asyalı adlar ve mitolojilerle bozulmaya uğradı ve muğlak panteistik kişiliklere indirgendi. Öyle ki, İsis ve Osiris kendi Mısır orijinlerinden çok az muhtevayı muhafaza etmişlerdi (*Max Muller, s. 241-243, Egyptian Mythology*). Sonuç olarak, ne Mısır felsefesini ne de Mısır dinini geliştirmeyi başarabildiler.

Hıristiyan asrın ilk dört asrı esnasında, Mısır dini şiddeti azalmadan ve kesilmeden varlığını sürdürdü; fakat M.S. dördüncü asrın sonunda Mısır tapınaklarının kapanmasını emreden Theodosius Fermanı'ndan sonra Hıristiyanlık daha hızlı yayılmaya başladı ve hem Mısır dini hem de Yunan dini yok olmaya başladı. Bununla birlikte, Nil'in ilk çağlayanındaki Philae adasında, Mısır dini; Hıristiyanlığı ve bir isyandan korkan ve onlara taviz olarak vergi ödeyen Roma hükümetini kabul etmeyen sakinleri Blemmyan ve Nobadian'lar ile varlığını sürdürdü.

(Ç.N. Kuzeybatı Fransa'da bir bölge)

Bununla birlikte, M.S. altıncı asır esnasında, Jüstinyen, Mısır ibadetlerinin bu kalıntısı baskı altına alan ve Nubian'lar arasında Hıristiyanlık propagandası yapan ikinci bir ferman çıkardı. "Tanrıların sözlerini okuyan ve yazabilen" (Hiyeroglifler) son rahibin ölümüyle, Mısır inancı unutulmaya yüz tuttu. Bu sadece, bazı pratiklerin evrensel bir din ya da, Meryem Ana ve Çocuğu olarak telakki edilen, İsis ve Horus'un bir heykelinden baki kalan bir inancın izleri olarak kolay silinmeyen popüler büyüde böyle idi.

Bu, tüm dinlerin en acayibine yönelik hayranlık ya da korkuyla karışık saygı hissi hala varlığını sürdürüyordu; fakat bu

inanca ilişkin klasik yazarlardan gelen bilgi eksik olagelmiştir. Napolyon'un Mısır'ı istilası; bu, medeniyetlerin en antiğinin anlaşılması ve değerlendirilmesine ilişkin yazıt ve papirüslerini deşifre etmeye yönelik Batı'da ilginç bir canlanmaya neden oldu.

(*Mythology of Egypt, Max Muller; C. XIII. S. 241-245; Mediterranean World, s. 508, 548, 522-558, 568*)

Aşağıdaki gerçekleri yukarıdaki alıntı kaynaklarından öğreniyoruz:

(i) Mısır Gizemleri; Roma İmparatorluğu boyunca yayılan ve İtalya, Yunanistan, Anadolu ve Britanny dâhil Avrupa'nın muhtelif parçalarını içine alan Antik Dünya dini haline gelmişti. Bu, Hıristiyanlara bahşedilen Jüstinyen'in hoşgörü Fermanı'ndan sonra uzun zaman farklı adlar altında varlığını sürdürdü.

(ii) Mısır, antik insanlara sağladığı olağanüstü ilhamlar ve ruhsal lütufları ve Mısır'ın antik insanlar arsında tanrıların toprağı olduğuna ilişkin evrensel kanaat sebebiyle, hac yolculuklarının yapıldığı toprak olduğu için antik dünyanın Kutsal Toprağı idi.

(iii) M.S. dördüncü asırdaki Theodosius'un Fermanları ve M.S. altıncı asırdaki Jüstinyen'inki; sadece Mısır Gizem Sistemlerini değil, aynı zamanda Yunanistan ve Mısır dışındaki başka yerlerde bulunan onun felsefi okullarını da yasakladı.

(iv) Mısır Gizem Sistemlerinin yasaklanması Hıristiyanlığın benimsenmesi için bir fırsat yaratacaktı. Problem şu idi: Mısır şimdi silahla fethedilmiş, dizleri üzerine çökmüştü; fakat tamamen fethetmek için, halen antik dünyanın dinsel zihnini kontrol eden Gizemler Sistemini yasaklamak gerekecekti. Mısır dininin yerini alacak Yeni bir Dünya Dini olmalıdır. Bu, Gizemler'in yerini alması gereken Yeni Din aynı derecede güçlü ve evrensel olmalı ve dolayısıyla ona ilgileri arttırmak için mümkün olan her şey yapılmalıydı. Bu durum, Jüstinyen'in hoşgörü Fermanı'nı müteakip Hıristiyanlığın hızlı gelişimini açıklar.

(v) Theodosius ve Jüstinyen'in Fermanları, gerek Mısır Gi-

zemleri gerekse Yunan felsefe okullarını yasaklaması bakımından, Mısır Gizemleri ve Yunan felsefesinin doğasının özdeş olduğunu ve Yunan felsefesini Mısır Gizemler Sistemi'nden kaynaklandığını ortaya koyuyor.

4. Afrika Kıtası kendi Kültürünü Batı Dünyası'na nasıl verdi

Yukarıda söz edildiği üzere, Mısır Gizemleri ve Yunanistan felsefe okulları M.S. 4. asırda Theodosius ve M.S. 6. asırda (yani, 529) Jüstinyen'in fermanları ile kapanmıştı ve bunun sonucu olarak, entelektüel karanlık Hıristiyan Avrupa ve Greko-Romen dünyayı kaplıyor, tabiri caizse, bu zaman esnasında bilgi yok oluyordu. Başka yerlerde söz edildiği üzere, Yunanlar, hiçbir yaratıcı güç göstermiyor ve Mısırlılardan aldıkları bilgi üzerine katkıda bulunamıyorlardı (*Hist. of Science, Sedgwick ve Tyler, s. 141, 153; Zeller, Hist. of Phil., Sunum, s. 31*)

Pers, Yunan ve Roma istilaları esnasında, geniş sayıda Mısırlı sadece çöl ve dağlara değil; aynı zamanda yaşadıkları ve kendi gizem sistemlerine ait olan öğretileri gizlice geliştirdikleri Afrika, Arabistan ve Anadolu'daki komşu topraklara kaçtılar. M.S.8. asırda Moor'lar, yani Kuzey Afrika'daki sakinler, İspanya'yı ele geçirdiler ve korumuş oldukları Mısır kültürünü beraberlerinde götürdüler. Antik günlerdeki bilgi merkezileşmişti; yani ortak bir kaynak ve sisteme, Yunanların *Sophia* (*Hikmet*) olarak adlandırdığı, yani Hikmet Öğretisi ya da Gizemler Sistemi'ne aitti.

Bu bakımdan, Kuzey Afrika halkı Mısırlılar ile komşuydu ve Asya, Anadolu ve Avrupa'nın önemli kısımlarına yaydıkları Mısır kültürünün emanetçileri olmuşlardı. İspanya'yı işgalleri sırasında Moor'lar, hatırı sayılır bir itibarla Afrika kültür ve medeniyetinin ihtişamını sergilediler. Kurdukları okullar ve kütüphaneler Ortaçağ boyunca şöhret saldı. Bilim ve irfan ilerletildi ve öğretildi; Kurtuba, Toledo, Sevilla ve Saragoza öyle şöhret saldılar

ki; kaynakları Mısır gibi, Batı dünyasının tüm parçalarından öğrencileri cezp ettiler ve oralardan; tıp, cerrahi, astronomi ve matematik alanında dünyaca tanınmış çok ünlü Afrikalı profesörler çıktı. Fakat Kuzey Afrikalı bu insanlar İspanya'da kendilerini fark edilir hale getirmekten daha fazlasını yaptılar. Onlar, aslında, dünyanın onlara yönelerek aydınlanma aradığı Afrika kültürünün tanınmış emanetçileriydiler. Sonuç olarak, antik Arap dili aracılığıyla felsefe ve çeşitli bilim dalları yayıldı:

(a) Metafizik'teki tüm sözde Aristotle eserleri, moral felsefe ve doğa bilimi,

(b) Arapça matematik biliminde Leonardo Pisano tercümeleri,

(c) Bir Arczzo Keşişi olan Gideo'nun müzik notalama tercümeleri. (*Hist. of Science, Sedgwick ve Tyler; C. IX*)

İlave olarak, Moor'lar asli kaynak olan Mısır ile sürekli temas halinde oldular; çünkü sadece Bağdat ve Kurtuba değil, aynı zamanda Mısır, Kahire'de de Halifeliği kurdular. (*Europe in the Middle Ages, Ault, s. 216-219*)

Tam burada, Mısırlı bir Hierogrammat olan Musa'dan İsa'ya, antik dönemin tüm büyük liderlerinin Mısır Gizem Sistemi'nin İnisiyeleri olduğundan söz etmek yerinde olacaktır.

Roger Bacon, Johann Kepler, Kopernik ve diğerleri gibi Avrupalı bilim adamlarının bilimlerini Arap ya da Berberi kaynaklardan aldığını bilmek de fazlasıyla ilginç olmalı. Ortaçağ boyunca Avrupa tıp bilgisinin bu aynı kaynaklardan geldiği de vurgulamaya değerdir.

(*History of the Arabs, Hitti, s. 370, 572, 629 ve 665*)

(*Philo; Esoteric Christianity, Annie Besant, s. 107, 128-129; Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 59, 61, 74-75, 109*)

KISIM IV

Yunanları Mısırlılar Eğitti

1. Pers Fethinin Etkileri

A. Yunanlara karşı göç kısıtlamaları kaldırılır ve Mısır Yunan araştırmalarına açılır.

İyonyalılar ve Karyalılar'ın (Carians) aktif olduğu korsanlık pratiği sebebiyle, Mısırlılar Yunanların göçlerini sınırlayan ve idam cezası, yani kurban verme, ile tecavüzlerini cezalandıran göç kanunları çıkarmak zorunda kaldılar. Psammitichus zamanından önce, Yunanların Aşağı Mısır kıyısının ötesine geçmelerine izin verilmiyordu, fakat onun ve Amasis'in egemenliği esnasında bu koşullar değişti. Mısır tarihinde ilk defa İyonyalılar ve Karyalılar, Mısır ordusunda Paralı Askerler olarak görevlendirildi (M.Ö. 670). Tercüme tercümanlar grubu vasıtasıyla organize edildi ve Yunanlar bu şekilde Mısırlıların kültürüne ilişkin faydalı malûmat edinmeye başladılar.

Bu değişimlere ilaveten, Kral Amasis Yunanlara yönelik sı-

nırlamaları kaldırdı ve onların Mısır'a girmelerine ve Naukratis'te yerleşmelerine izin verdi. Yaklaşık bu aynı zamanda, yani Amasis egemenliği döneminde, civarında Persler Kambises (Cambyses) ile Mısır'ı işgal etti ve tüm ülke Yunanların araştırmalarına açıldı.

B. Yunan Aydınlanmasının Doğuşu.

Pers istilası, sadece Yunanlara geniş araştırma imkânı sağlamakla kalmadı, aynı zamanda İyonya'da nesir tarihinin yaratılması teşvik etti. Bundan önce, Yunanların Mısır kültürüne ilişkin bilgisi azdı ya da tam bir bilgiye sahip değildi; fakat onların Mısır ile teması aydınlanmalarının doğuşuyla sonuçlandı.

(*Ovid Fasti III 338, Heredot Bk. II. 113; Plutarch s. 380; Eratosthenes ap Strabo 801-802; Diogenes K. IX 49*)

C. İyonya ve Ege Adalarından Öğrencilerin Eğitimleri için Mısır'ı Ziyaretleri.

Modern zamanlarımızda olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve Fransa gibi ülkeler kültürdeki liderlikleri sebebiyle dünyanın her tarafından öğrencilerin ilgisini çekmektedir; tıpkı antik zamanlarda Mısır'ın medeniyet liderliğinde üstün olduğu ve her yandan öğrencinin bu topraklara, gizemler ya da irfan sistemine kabul edilme peşinde kalabalıklar halinde toplandıkları gibi.

Yunanların Mısır'a eğitimleri için göçü, Pers istilasının (M.Ö. 525) bir sonucu olarak başladı ve Yunanlar o toprakların hâkimiyetinin kazanana ve Büyük İskender'in fethi ile Kraliyet Kütüphanesi'ne ulaşma imkânını elde edene kadar devam etti. İskenderiye, Ptolemy'lerin yönetimi altında bir araştırma merkezi ve yeni yaratılmış Yunan imparatorluğunun başkenti olan bir Yunan şehrine dönüştü. Mısır kültürü; yukarıda söz edildiği üzere,

Gizem Tapınakları ve Okulları'nı kapatan M.S. 4.asırdaki Theodosius ve M.S. 6. asırdaki Jüstinyen'in fermanlarına kadar Yunanların adı ve kontrolü altında canlandı ve neşvünema buldu.

(*Ancient Egypt, John Kendrick K. II. S. 55; Mediterranean World, Standford, s. 562, 570*)

Mısır'ın Yunanlar tarafından da ziyaret edilen antik dünyanın en büyük eğitim merkezi olmasına ilişkin referans olarak yine; irfana talip Yunanların kabul için Mısır'ı ziyaret ettiklerini ve Sais rahiplerinin onlara Gizemler'de çocuklar olarak referansta bulunduklarını söyleyen Timaeus'taki Platn'ya başvurulmalıdır.

Yunan öğrencilerin eğitimleri için Mısır'ı ziyaretlerine ilişkin olarak aşağıdaki alıntılarda, Mısır'ın antik dünyanın eğitim merkezi olarak telakki edildiği ve Yahudiler gibi, Yunanların da Mısır'ı ziyaret edip orada eğitim aldıkları gerçeğini yalın biçimde ifade edilir:

(1) Amasis'in egemenliği esnasında, M.O. 585'te doğmuş olduğu söylenen Thales'in Mısır'ı ziyaret ettiği ve Mısırlı rahipler tarafından Gizem Sistemi ve Mısırlıların bilimine kabul edildiği söylenir. Ayrıca, Mısır'daki ikameti esnasında astronomi, haritacılık, ölçme, mühendislik ve mısır Teolojisi öğrendiği nakledilir. (*Bkz. Blackwell'in Felsefe kaynak kitabı; Hist. of Phil., Zeller; Diogenes Laertius ve Ancient Egypt, Kendrick*)

(2) Sisamlı olan Pisagor'un eğitimi için sık sık Mısır'ı ziyaret ettiği söylenir. Her talip gibi, o da Rahiplerin izin ve desteğini sağlamak zorundaydı. Buna ilişkin olarak, Sisamlı Polykrates ve Mısır Kralı Amasis arasında bir dostluğun olduğu, Polykrates'in Pisagor'a, onun için Rahiplere—Pisagor'un her birine gümüş bir kadeh verdiği, ilk olarak Heliopolis, sonra Memphis ve son olarak Teb Rahiplerine olmak üzere-- bir takdim sağlayan Kral'a takdim mektupları verdiğini Diogenes'ten öğreniyoruz. (*Herodutus K. III 124; Diogenes VIII 3; Pliny N. H. 36, 9; Porphyry tara-*

fından kaydedilen Antipho)

Herodot ve Jablonsk ve Pliny vasıtasıyla da; Pisagor'un Mısırlı Rahipler tarafından, sünnet dâhil, bir takım katı sınavlara maruz bırakıldıktan sonra, sonuç olarak tüm sırlarına kabul edildiğine ilişkin daha ileri malûmat ediniyoruz. Yunan dininden önce hakkında hiçbir iz olmayan ruh göçü (metempsychosis) doktrinini öğrenmişti; tıp ve sıkı diyet kuralları sistemine ilişkin bilgisi o'nu, tıbbın en mükemmel noktasına ulaştığı yer olan Mısır'ın bir ürünü olarak ortaya koyuyordu. Ve onun geometrideki başarıları, Mısır'ın o Bilim'in doğum yeri olduğuna ilişkin doğrulanmış gerçeğe tekabül ediyordu. İlave olarak, Pisagor'un; Yunanlar arasında Matematik Bilimleri'ni kurduğu ve Rahipler ona dik açılı üçgenin özellikleri açıkladığında Müzler'e (Muses) kurban verdiğine ilişkin Plutarkhos, Demetrius ve Antisthenes'in yorumlarına sahibiz. (*Philarch de Repugn. Stoic 2 s. 1089; Demetrius; Antisthenes; Cicero de Natura Deorum II, 36*)

Ayrıca, Pisagor Mısır rahipleri tarafından müzikte de eğitildi. (*Hist. of Ancient Egypt, Kendrick, c. I. S. 234*)

(3) Diogenes Laertius ve Heredot'a göre, Demokritos'un M.Ö 400'de doğduğu ve Miletus'ta bir Abdera sakini olduğu söylenir. Demetrius'un "Aynı Adın İnsanları" üzerine olan tezi ve Antisthenes'in "Silsile" üzerine olan tezinden; Demokritos'un eğitim amacıyla Mısır'a seyahat ettiğini ve Rahiplerden eğitim aldığını da öğreniyoruz. Ayrıca, Diogenes ve Heredot'tan; onun beş yılını Mısırlı Rahiplerin eğitimi altında geçirdiğini ve eğitimini tamamladıktan sonra Meore'nin kutsal özellikleri üzerine bir tez yazdığını öğreniyoruz.

Bu konudaki daha fazla malûmatı; silsilenin zorunlu ve hiyeroglifler ve Mısırlıların bilimlerinin bilgisine kabul edilmenin gerekli koşullarından biri olduğunu Origen'den öğreniyoruz. Ve Demoktiros'un böyle bir bilgiyi elde etmek için o rit'e de takdim

edilmiş olması gerektiği açıktır. Bir Mısır sakini olan Origen aşağıdakileri yazmıştı:

"*Apud Aegyptios nullus aut geometrica studebat, aut astronomiae secreta remabatur; nisi circumcisione suscepta.*" (*Mısırlılar arasından hiç kimse, silsile garanti edilmedikçe, ne geometri çalıştı ne de Astronomi sırlarını araştırdı.*)

(4) Plato'nun seyahatlerine ilişkin olarak Hermodorus tarafından; Plato'nun 28 yaşında Sokrates'in diğer öğrencileri eşliğinde Megara'da Öklid'i ziyaret etiği ve sonraki on yıl boyunca Kirene (Cyrene), İtalya ve son olarak, Mısır Rahipleri'nden eğitim aldığı, Mısır'ı ziyaret ettiğini öğreniyoruz.

(5) Sokrates, Aristotle ve Presokratik filozoflara ilişkin olarak tarih; burada sözü geçen diğer birkaç öğrenci gibi, eğitim amaçları için Mısır'a seyahatleri meselesi üzerine sessiz görünüyor. Bu durumda, istisnaların; imkân ya da aracı sahibi olan tüm öğrencilerin eğitimlerini tamamlamak için Mısır'a gittiği kuralını ispatladığını söylemek kâfi gelecektir. Tarihin bu tip göçün daha tatmin edici bir izah sağlamadaki yetersizlik gerçeği, bir parça ya da tümüyle aşağıdaki sebepler dolayısıyla olabilir:

(a) Kral Amasis zamanı ve Pers İstilası'na kadar Yunanlar karşı göç kanunları,

(b) Yazılı tarih, Mısır'a eğitim göçleri dönemi esnasında Yunanlar arasında gelişmemişti.

(c) Yunan otoriteleri felsefe öğrencilerini zulmetti ve gizlenmeye mecbur bıraktı ve sonuç olarak,

(d) Gizem Sistemi Öğrencileri kendi faaliyetlerini gizledi.

Anaxagoras'ın suçlanıp hapsedildiğini; hapsedildiği yerden firar edip İyonya'daki evine kaçtığını; Sokrates'in suçlanıp hapsedildiği ve ölüm cezasına çarptırıldığını ve Platon ve Aristotle'ın büyük kuşku içinde Atina'dan kaçtığını hatırlayalım. (*Hist. of*

Phil., William Turner; s. 62, 126; Plato's Phaedo; Hist. of Phil., Zeller; s. 84, 127; Hist. of Phil., Roger; s. 76)

2. Büyük İskender'in Mısır Fethi'nin Etkileri.

A. Tapınaklar ve diğer Kütüphaneler ile birlikte Kraliyet Kütüphanesi ve Müzesi'nin Yağmalanması.

Yukarıda söz edildiği üzere, işgalci ordulann büyük hazineler olarak telakki edilen kitaplar ve yazmaları ele geçirmek için kütüphaneler ve tapınakları yağmalamaları etnik bir gelenek idi. Bu geleneği ispatlamak için birkaç örnek kâfi olacaktır:

(a) Kambises ile başlayan Pers İstilası esnasında, Mısır tapınaklarının sadece altın ve gümüşü boşaltılmadığını, aynı zamanda antik kayıtları da soyulduğunu biliyoruz. Ayrıca, Atina M.Ö. 84'te Romalılar tarafından ele geçirildiğinde, Aristotle'a ait olduğu söylenen kitaplardan oluşan kütüphanenin ele geçirilip Roma'ya götürüldüğünü de biliyoruz. (*Hist. of Phil., William Turner; s. 128; Ancient Egypt, John Kendrick, c. II, s. 432*)

Mısır'ın Persler tarafında istilasında olduğu işgal orduları onların altın, gümüş tapınaklarını ve kutsal kitaplarını soyduğu üzere ve Atina'nın Romalılar tarafından ele geçirildiğinde, Lucius Cornelius Sulla bulduğu tek kütüphaneyi alıp götürmesinde olduğu üzere, aynı şeyi Büyük İskender'in Mısır İstilasında de yapması beklenecektir. O ve onun yoldaşları ve ordusunun yapacağı ilk şeylerden biri, ülkenin hazinelerini aramak ve onları ele geçirmek olacaktır. Bunlar; tapınak ve kütüphanelerde tutuluyordu ve tanrılar ve merasimsel çanakların yapıldığı altın ve gümüşten oluşuyorlardı. Kutsal kitaplar ve yazmalar hem kütüphanelerde ve Tapınakların "Kutsalları Kutsalı"nda tutuluyordu.

Kesin inancım odur ki; bu aslında, İskender'in Aristotle'a verdiği ve o ve onun öğrencilerinin Kraliyet Kütüphancsinden

arzu ettikleri kadar kitabı alıp onu bir araştırma merkezine dönüştürmelerine imkân veren büyük fırsattı. İskenderiye'deki Kraliyet Kütüphanesi dışında, Teb Kraliyet Kütüphanesi yakınında ünlü başka bir kütüphane de vardı: Firavun Setei tarafından temeli atılmış olan, Menephtheion. Menephtheion II. Ramses tarafından tamamlandı; fakat tarihte, bu, Mısır Kraliyet Kütüphanelerinin en büyüğü hakkında yok denecek kadar az şey bulunmaktadır.

Bununla birlikte, istilacı bir ordu önce İskenderiye Kraliyet Kütüphanesi'ni yağmalayıp, daha sonra dikkatini Teb'teki Menephtheion'a yöneltecektir. Memfis ve Heliopolis şehirlerini ziyaret edecek ve aynı şekilde onların kütüphane ve tapınaklarını da yağmalayacaklardır. Bu; antik gelenekti ve kesinlikle Yunanların Mısırlılardan eğitim alma yollarından biri idi. (*Egyptian Mythology, Max Muller, s. 187-189, 205; Diodorus 16, 51; Bunsen I. S. 27; Ancient Egypt, John Kendrick c. II, s. 56, 432-433*)

Bu nedenle, Mısır topraklarındaki Yunanların ve onların doğal yeteneklerinin İskenderiye'de bir üniversite kurdukları ve oradan büyük bilim adamları çıkardıkları hatalı bir inançtır. Diğer taraftan, Mısır'ın tapınaklar ve kütüphaneler toprağı olduğunun iyi bilinen bir gerçek olması dolayısıyla, Aristotle ve onun öğrencileri tarafından yağmalandıktan sonra, Yunanlar için İskenderiye'deki yeni Kütüphane'yi beslemek için kendi kitaplarından oluşan diğer kütüphaneleri soymalarının ne kadar kolay olduğunu mukayese ederek anlayabiliriz. Yunanlar (yani, Büyük İskender, Aristotle'ın okulu ve onun halefi Ptolemy'ler), Atina'dan Aristotle'ın okulu ve öğrencilerini bu büyük Mısır Kütüphanesi'ne naklederek İskenderiye Kraliyet Kütüphanesi'ni bir araştırma merkezine dönüştürdüler. Ve dolayısıyla, orada eğitim alan öğrenciler, nesilleri tükene kadar Mısır rahipleri ve öğretmenlerinden eğitim aldılar. Dil ve tercüme zorluğu, Yunanları Mısırlı öğretmenlerden faydalanmaya mecbur kıldı.

Yunanlar Mısır'a kültür ve bilgi taşımadı, zaten onu orada buldu ve mümkün olduğunca onun kültürünü mümkün olguğunca sömürmek için akıllıca o ülkeye yerleşti.

B. Teb Kraliyet Kütüphanesi: İstilacı ordular tarafından da yağmalanan Menephtheion'un tasviri.

Fakat Teb Kraliyet Kütüphanesi Menephtheion'un ihtişamına ilişkin kısa bir parça okuyunca, daha iyi bir tasvir ve Mısır'ın, antik kültürün deposu olduğunu ve o kültürün kendi kütüphaneleri ve tapınaklarında saklanan literatür formunda muhafaza edildiğini itiraf etmek zorunda olduğumuzu da görürüz. İskenderiye Kraliyet Kütüphanesi kadar büyük olan Teb Kraliyet Kütüphanesi'nde Antik Mısır'ımızın gerçek büyüklüğünün çok daha sembolik ve çok daha görkemli ifadesini görürüz.

İkinci avluya giden merdivenlerin solunda, Ramses'in devasa granit heykelinin kaidesi hala görünür haldedir. Genişlik bakımından, Diodorus'a göre, Mısır'da benzeri asla mevcut olmamıştır. Yüksekliği, 54 fit ve ağırlığı, 887,25 ton olarak hesaplanmıştır. Modern akıl için tam bir mucize. Sütun duvarının iç cephesi, III. Ramses'in savaşlarını temsil eder. İkinci bahçenin Osiride direkleri; sütunların yerini destekleyen on altı kübit yüksekliğinde monolitik figürlerdir ve avludan sonraki salonun ötesine ilerleyen merdivenlerin eşiğinde, oturan iki Kral heykeli vardı. "Genç Memon" adıyla bilinen, kızıl granitten oluşan bunlardan birinin başı, Belzoni tarafından alındı ve şimdi British Museum'un en önemli süsüdür.

Bunun ötesinde, on ikisi 32 fit yüksekliğinde ve 21 fit daire çapıyla 48 sütunla desteklenen 100 fit uzunluğunda 133 fit genişliğinde, bir salon kalıntıları vardır. Kolonların ve duvarların farklı parçaları üzerinde kral tarafından Teb Panteonu'nun başlıca tanrılarına tazim hareketleri ve tanrıların da buna karşılık olarak ona

verdiği rahmet vaatleri temsil edilir.

Başka bir heykelde, Mısır'ın iki baş Tanrısı o'nu askeri ve sivil hâkimiyet amblemleri, yani Pala, Kırbaç ve Pedum, ile yetkili kılar. Altında; üzerlerinde her birinin adlarının hakkedildiği, devletteki yüksek makamlarını gösteren amblemler bulunan Ramses'in yirmi üç oğlu tören alayı halinde görülür. Salonun gerisinde, ikisi halen muhafaza edilmiş ve kolonlarla desteklenmiş olan dokuz küçük oda bulunur. Bu odaların ilkinin pervazları üzerine; Yazının Mucidi Thoth ve ilkinin görme, ikincisinin işitme duyusuyla eşlik ettiği "Yazın Leydisi" unvanıyla Tanrıça Saf ve "Kitaplar Salonu Başkanı" hakkedilmiştir.

Şüphe yok ki bu; Diodorus'u "Aklın Dispanseri" şeklinde hakkedilmiş olarak tasvir eden "Kutsal Kütüphane"dir. Bu kütüphanenin; III. Ramses'in egemenliğinin kronolojisine ilişkin önemli neticelerin çıkarıldığı bir yazıtıyla, on iki Mısır ayının temsil edildiği astronomik bir tavanı vardı.

Duvarlar üzerinde, Kutsal Sanatları nakleden bir rahipler silsilesi vardır. Ve hala mevcut olan sonraki oda, yani ikinci odada, kral çeşitli tanrılara adaklarda bulunmaktadır. (*Ancient Egypt, John Kendrick K. I. S. 128-131. Report of French Commision*)

C. İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi bir Üniversite olarak kullanıldı.

İskenderiye Kütüphanesi ve Müzesi Antik zamanlarda öyle ünlüydü ki, bu bilgi merkezine ilişkin daha fazla malûmatın neden bize kadar ulaşmadığına şaşırıyoruz. Otoriter kaynaklara birkaç referans, şüphe yok ki, bu konuda aydınlanmamıza yardım edebilir.

Sedgwick ve Tyler'ın Bilim Tarihi'nin 5. Bölüm, 87-119. sayfalarından; Mısır'ın Büyük İskender tarafından M.Ö. 330'da

zapt edilmesinin Yunan medeniyetinin kendi topraklarında daha ileri gelişim sağlamamış olduğunu öğreniyoruz.

Büyük İskender'in M.Ö. 323'te ölümünden sonra, onun geniş imparatorluğu generalleri arasında bölündü ve yeni Mısır'ın başkenti İskenderiye Batlamyus'un eline düştü. Şehir, on yıl dahi geçmeden, süratle ilim dünyasının merkezi haline geldi ve M.Ö 300'e kadar Müze (yani, Müz [*Ç.N. Muse; Yunan mitolojisinde ilham tanrıçaları, ilham perileri*'lerin ikametgâhı] kuruldu ve Yunan ilim öğreniminin hakiki bir üniversitesi haline geldi.

Müzeye, yemek salonu ve profesörler için okutma odalarıyla birlikte, büyük bir kütüphane eklendi ve bu; bir filozoflar, matematikçiler ve astronomlar okulu haline geldi. Burada, gelecek 700 yıl boyuca bilim, asli olarak kendi ebedi yerine sahip oldu.

Bununla birlikte, burada, Sedgwick ve Tyler'ın yukarıdaki yorumlarının yanlış fikir verdiği unutulmamalıdır; çünkü Yunanlar kendi medeniyetlerini Mısır'a taşımamışlardı, fakat tersine, varlığı öğretmenler olarak Mısırlı Rahipler ve Bilgeler'in kullanımıyla muhafaza edilen çok yüksek seviyede bir gelişim kat etmiş bir Mısır kültürü bulmuşlardı.

D. Yunanların Mısırlılardan Bilgi Gaspetme yönelik Askeri Politikası yürürlüğe konuldu.

İskenderiye'deki Yunan askeri otoriteleri tarafından benimsenen askeri politikalardan biri; Mısır tarihi, felsefesi ve dinine ilişkin bilgi için önde gelen Mısırlı Rahiplere emirler yayımlamasıdı. Bir gelenek olarak bu, modern'den daha az antik değildir; çünkü, zafer ordularının bilim sahasında sahip olabilecekleri yeni bir şeyler olup olmadığını keşfetmek için işgal edilmiş bir ülkenin bilim adamlarına danışması modern zamanlarda da bir gelenek idi. II. Dünya Savaşı'nın sonunda, Amerikalı bilim adamlarının Tokyo'daki Japon bilim adamlarına danışmalarını hatırlaya-

lım. Dolayısıyla, Batlamyus I Soter'in Mısır İrfanı ya da gizemler sisteminin sırlarını edinmek için Aşağı Mısır'da Sebennytus'taki İsis Tapınağı'nın Yüksek Rahibi Manetho'ya felsefe ve Mısırlıların din tarihini yazmasını emrettiğini biliyoruz.

Buna göre, Manetho bu sözü edilen alanlara ilişkin birkaç cilt yayımladı ve daha sonra Manetho, Mısırlı Rahipler tarafından Yunanların eğitimi için Kütüphane'de saklı olarak tutulması zorunlu olan bu kitapların tercüme edilmesini yasaklayan bir emir çıkardı. Burada, İskenderiye Okulu'nun ilk profesörlerinin Mısırlı Rahipler olduğu ve Bilgeler ve Aristotle'ın nakledilmiş okulunun öğrencilerinin eğitimlerini doğrudan Mısırlı Rahipler'den aldığı çok açık biçimde ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, İskenderiye Okulu'nun başlıca ders kitaplarının, Manetho'nun kitapları olduğunu vurgulamak yerinde olacaktır.

George Syncellus'un malûmatını edindiği Apollodorus'tan; II. Batlamyus'un, Kireneli (yani, Kirene sakini ve siyah bir adam) ve İskenderiye Kütüphanesi'nin kütüphanecisi olan Erastosthenes'e bir Teb Kralları kronolojisi yazmasını emrettiğini ve Erastosthenes'in de Hierophant'ların yardımıyla bunu yaptığı öğreniyoruz.(*Ancient Egypt, John Kendrick, c. II, s. 81; Apollodorus; Syncellus; Clinton, Fasti Hellenici, sub anno*)

Dahası, Yunan ve Roma işgali esnasında, İskenderiye Okulu'ndaki profesörler olarak Mısır Rahipleri ve Bilgeleri'nin hizmetlerinden faydalanmak gelenek haline gelmişti. Theodosius'un egemenliği esnasında (M.S. 378-395) Mısırlı Profesör Horapollo (Horus Apollo)'nun, "Horapollo Hiyeroglifikası" adında, modern zamanlara ulaşmış olanların en iyisi olarak telakki edilen bir Mısır Hiyeroglifler sistemi yazdı. Ayrıca, bu profesörün sadece İskenderiye Okulu değil, aynı zamanda Konstantinopol'de de ders verdiğini biliyoruz. (*Ancient Egypt K. I, John Kendrick, s. 242; Leeman's Amstelod, Tercüme, Cory, 1935*)

3. Yunanları İlk Medenileştiren Mısırlılar idi.

Yunanistan; ilk defa Mısır'dan, daha sonra Fenike ve Trakya'dan gelen koloniler tarafından medenileştirildi. Bunlar; sadece sivil kurumların cahil bir halkının vahşiliğini kontrol altına alan değil, aynı zamanda onlar için güçlü din zinciri ve tanrılardan korkuyu da tasarlayan akil adamlar idaresi altında idiler. Onlara, kendi ülkelerinde tanrısal ve insani şeylere ilişkin her ne dogma öğretildiyse, o dogmaları, onları fazilet disiplini kaydı altına sokan obje ile yeni şekillenmiş toplumlara aktardılar. Foroneus (Phoroneus) ve Kekrops (Cecrops) Mısırlı, Kadmus (Cadmus) bir Fenikeli ve Orfeus (Orpheus) bir Trakyalı idi ve kendi kolonileri vasıtasıyla ülkelerinin dini felsefi doktrinlerini Yunanistan'a taşıdılar.

Dini doktrinleri, mitler kisvesi altında insanlara öğretme pratiği Mısırlılardan ortaya çıktı ve Fenikeli ve Trakyalılar tarafından benimsendi ve daha sonra Yunanlara sunuldu.

Strabo'ya göre, antik zamanlarda karmakarışık bir yığını felsefi nutuklarla dine ve fazilete yönlendirmek mümkün değildi. Bu, sadece hurafe, mucize ve efsaneler yardımıyla başarılabilirdi. Şimşek şeklinde ok, kalkan, üççatallı mızrak, kargı, meşale ve yılanlar; cahil ve kaba insanı korkutarak hüküm altına almak için, Devletlerin kurucuları tarafından kullanılan enstrümanlar idi. Keops (Cheops) ve Kekrops (Cecrops); Yunanlar tarafından, Mısırlıların 4. Hanedanı ya da piramit asrı, yani M.Ö. 2800'e, ait Mısırlı Khufu için kullanılan adlar idi. (*Strabo K. I.; W. Enfield Tercümesi ile Brucker'ın Critica Philosohiae, K. II. S. 62*)

4. İskender, Siwah Vahâsı'nda Ammon Tapınağı'nı Ziyaret Eder.

İskender'in Mısır işgali üzerine hiçbir tartışma, onun Siwah

Vahası'nda bulunan Ammon Tapınağı'nı ünlü ziyaretine referanssız tamamlanmayacaktır. İskender, Nil'in doğu kıyısı boyunca çölden; filosunun o'nu beklediği Memphis'e nehri aşarak geldiği ve Mısırlılar tarafından karşılandığı ve Firavun olarak taçlandığı Heliopolis'e ilerlerken, Pelusium'a bir garnizon yerleştirmişti. Apis ve diğer tanrılara kurban sunarak (kıyı şehri) Kanopo (Canopic) koluyla Nil'e indi ve Siwah Vahası'ndaki Amon Kâhini'ne olan yolculuğuna koyuldu. Rotası; Çölden Siwah Vahası'na ilerlediğinde, Marsa Matruh (Paraetonium)'a kadar Libya sahil boyu idi. İskender'in Ammon Tapınağı'nı ziyaret etmesi güdüsünü ne olarak düşünebiliriz? Belki Heliopolis, Memfis, Teb ve Ammonium'un dini ve ekonomik önemine ilişkin kısa bir tanımlama bu güdünün ne olduğunu tespit etmede bize yardım edebilir.

İlk aşamada bu şehirler; birçok zengin tapınak, okul ve Rahibin bulunan Mısır'ın korunaklı yerleriydi ve dolayısıyla Mısır dini yaşamının temsili idi. İkinci aşamada, bu şehirler, eğitim merkezleriydiler ve Pers istilasından sonra, eğitim amacıyla Mısır'a seyahat eden Yunan öğrenciler, yukarıda söz edildiği üzere, bu şehirlerin birinin ya da tümünün Rahipleri'nden eğitim almışlardı.

Pisagor Mısır'a gittiğinde, yanında, Sisamlı Polykrates'ten—karşılığında Heliopolis, Memfis ve Teb Rahipleri'ne sunulmak üzere mektuplar verecek olan--Kral Amasis'e bir sunum mektubu taşıyordu. Eğitim merkezi olarak bu şehrin tapınak ve kütüphaneleri çok değerli kitaplar ihtiva ediyordu. Ve üçüncü aşamada, bu bölgeler zenginlikleri sebebiyle Persler tarafından daha önce ele geçirilmişti. Bu, onların; Nil'den suyun aktığı altı ay boyunca günlük bir altın para ve akış süresince o miktarın bir üçüncü parçasına tekabül eden Moeris Gölü balıkçılık üretimiyle birlikte, 700 altın para tutarında muazzam bir yıllık vergi verdikle-

ri bu bölgeleri neden kendi Satraplık'larına dahil ettiklerini açıklasa gerektir. Buna ilaveten Mısır, Memfis Beyaz Kalesi'nde yerleştirilmiş Pers orduları için pay olarak 120 bin medicini mısır sağlıyordu. Bu verginin muadili 170 bin pound idi ve bu; sadece işgalci Pers ordularının değil, aynı zamanda antik dönemim tüm işgalci ordularının temelinde yatan güdüyü ortaya koyuyor. İskender'in durumu da bundan istisna tutulamaz.

Tarihe bakılacak olursa, Persler Mısır'ı işgal altında tutuyorlardı ve İskender daha üstün güçleri bir araya getirdiğinde oraya gitti ve Persleri Mısır'dan sürüp orasını kendi mülkü yaptı. Acaba şu soruyu sorabilir miyiz: Bu bir şaka mıydı? Ya da bir güdü mü vardı? Ve eğer bir güdü var idiyse, İskender'in, Perslilerin talihsiz Mısırlılardan gasp ettiği kitaplar, altın, gümüş, fildişi, köleler ve vergideki zenginlikleri istemekten başka ne yapabilirdi?

Antik zamanlarda, Siwah Vahası'ndaki Ammon Tapınağı en ünlü mekân idi ve Heliopolis, Memphis ve Teb Mısır kültürünün en iyi temsilcileri idi. (*Ancient Egypt, John Kendrick, K. II s. 433-435; Diodorus 15-16. Heredotus K. III s. 124; Diogenes Laertius B. VIII; Timaeus of Plato; Pliny N. H. XXXVI 9; Porphyry tarafından kaydı tutulan Antiphon*)

KISIM V

Pre-Sokratik Filozoflar ve Onlara Atfedilen Öğretiler.

Burada, V ve VI. Kısımlarda, okuyucularımın; takip ettikleri öğretiler sonuç özetlerinde ortaya konulan, Mısır orijinlerini tasavvur etmeleri için sözde Yunan filozoflarının öğretilerinden söz etmek kesinlikle zorunludur. Ayrıca, onlardan referansın maksadına hizmet etmesi ve okuyuculara kolaylık sağlaması açısından da söz etmek gereklidir.

1. Erken İyonya Okulu.

Bu grup (i) Thales (ii) Anaximander ve (iii) Anaximenes'ten oluşur.

(i) M.Ö. 620-546'da yaşadığı ve Miletli olduğu tahmin edilen *Thales*'in Aristotle tarafından aşağıdaki öğretileri savunduğuna inanılır:

(a) Su, canlı her şeyin kaynağıdır.

(b) Tanrı her şeye nüfuz etmiştir.

Hem tarih hem gelenek Thales'in bu sonuçlara nasıl vardığı

konusunda sessizdir. Ancak, Aristotle kendi görüşünü delil olarak şu şekilde sunmaya teşebbüs eder:

Bu; Thales'in, gıdadaki nem düşüncesinden etkilenmiş olması ve ulaştığı sonucu Okeanos (Oceanus) mitinin rasyonel bir yorumuna dayandırmış olması sebebiyledir. Her halükârda bu, Aristotle payına sadece bir varsayım olarak telakki edilir. (*Hist. of Phil., W. Turner, s.34*)

(ii) M.Ö 610'da Miletus'ta doğduğu tahmin edilen *Anaximander*, her şeyin orijininin "Sonsuz" ya da "Belirlenemez/Kayıtsız" (yani, *apeiron*) veya "Sınırlı olmayan" olduğu, öğretisiyle bilinir.

Apeiron, modern boşluk nosyonu ve mitolojik kaos nosyonuna mukabil olarak telakki edilir.

Hem tarih hem gelenek Anaximander'in bu sonuca nasıl vardığı konusunda sessizdir; fakat yine Aristotle'ı gerekçe olarak, yani; Anaximander değişimin maddeyi yok ettiğini ve değişimin asli sebebi sınırlı oldukça, değişimin bazen kesilmek zorunda kaldığını varsaymış olmalı. Kuşkusuz bu görüş, Aristotle payına sadece varsayımdır. (*Hist. of Phil., W. Turner, s.35-36*)

(iii) Miletli olan ve M.Ö. 528'de öldüğü sanılan *Anaximenes*, her şeyin hava'dan meydana geldiğini savunan öğretisiyle bilinir.

Yine hem tarih hem gelenek Anaximenes'in bu sonuca nasıl ulaştığı konusunda sessizdir ve bir gerekçe sağlamaya yönelik tüm teşebbüsler sadece varsayım olarak telakki edilir. (*Hist. of Phil., W. Turner, s.37-38*)

2. Pisagor

Ege Adası Sisam'da, iddia edildiğine göre, M.Ö. 530'da doğmuştur. Aşağıdaki doktrinler Pisagor'a atfedilmiştir:

(i) Ruh göçü, ruhun ölümsüzlüğü ve kurtuluşu.

Bu kurtuluş, ruha ilişkin belli inançlara dayanır. Gerçek yaşam; yerküre üzerinde bulunmaz ve yaşam olarak adlandırdığımız şey aslında ölümdür ve beden ruhun mezarıdır.

Ruhun bedende hapsolmasının neden olduğu kirlenme sebebiyle, bir hayvan bedeninden diğerine, böyle bir kirlenmeden temizlenene kadar belirsiz bir reenkarnasyon dizisinden geçmek zorundadır.

Kurtuluş; bu bağlamda, ruhun, her ruh için ortak olan ve arınma ya da temizlenme tamamlana kadar "doğum, ölüm ve yeniden doğuş" döngüsünden özgür olmasından oluşur.

Ruh, tenin on zinciri ve ayrıca reenkarnasyon silsilesinden özgürleşince, saf mükemmelliğini ve sonsuza kadar yaşam süreceği tanrılar topluluğuna katılma imtiyazı kazanır.

Bu, Pisagoryen Sistem'in inisiyelerine sunduğu ödüldü.

(ii) (a) Karşıtlar, (b) Summum Bonum ya da En Üstün İyi ve (c) Saflaşma Süreci.

(a) KARŞITLARIN BİRLİĞİ, kâinatta ahenk yaratır. Bu; Lir (*Ç.N. telli çalgı*)'de gördüğümüz üzere, müzikal sesler durumunda gerçektir: harmoninin üretildiği yer; iki orta telin uzunluğu ile iki kenar teli uzunluğu arasındaki ortalama orantı ilişkisinin sonucudur. Bu; öğeleri tek ve çiftten oluşan sayılarla özdeş doğal fenomen için de geçerlidir. Çift (sayı), sınırsız bölünebilme niteliği sebebiyle, sınırsızdır ve tek (sayı), sınırlılık ifade eder. Buna rağmen, ikisinin neticesi (çarpımı) birlik ve ahenktir.

Benzer bir şekilde, ahengi; pozitif ve negatif, eril ve dişil, maddi ve gayri maddi, beden ve ruh birliğinde buluruz.

(b) İnsandaki SUMMUM BONUM YA DA EN ÜSTÜN İYİ, tanrısal olacaktır. Bu; erdemli bir yaşamdan kaynaklanan harmoni olan bir marifet ya da dönüşümdür. Düşük doğasının yüksek doğasına tabi hale gelmesi vasıtasıyla, insanın melekeleri arasın-

daki ahenkli bir ilişkiye dayanır.

(c) SAFLAŞMA SÜRECİ

Ruhun ahengi ve saflaşması sadece erdemle değil; aynı zamanda, aralarında en önemlisinin bilimsel bilgi gayreti ve katı bedensel disiplin vasıtasıyla akli gelişimin olduğu, başka vasıtalarla kazanılır.

Bu süreçte müzik de önemli bir yer tutuyordu. Pisagor, tıpkı bedensel tedavi için ilacın kullanılmasında olduğu gibi, müziğin de ruhun tedavisi için kullanılması gerektiğine inanıyor ve öğretiyordu.

Burada, bir saflaşma metodu ve vasıtası da olması dolayısıyla "Üç Yaşam" doktrinini ilave uygun olabilir:

"İnsanoğlu üç sınıfa ayrılır: Servet âşıkları, Onur düşkünleri ve Hikmet aşıkları (yani filozoflar). Bu sonuncusu, yani filozoflar, en yücesidir." Pisagor'a göre felsefe; ruhun nihai kurtuluşuna rehberlik eden saflaşmayı belirliyordu.

(ii) Kozmolojik Doktrin

Her şey sayılardan teşkildir; yani, sadece her obje değil, aynı zamanda tüm kâinat bir sayılar düzenidir. Bu; herhangi bir objenin niteliğinin temsil edildiği sayı olduğu anlamına gelir.

(a) Kâinat, on asli yapıdan, yani beş yıldız, yerküre ve merkezdeki ateş etrafında birer dairesel yörüngede dönen karşı yerküre (Antichthon) topluluğundan, teşkil olmuştur. Şu halde kâinat mükemmel on sayısıyla temsil edilmelidir.

(b) Etrafımızı kuşatan, fakat Pisagor tarafından Kayıtsız ya da Sınırsız olarak adlandırılan boşluğa tatbik edilince, bu Kayıtsızlığın ölçümü; her şeyin kendi makul payını, ne eksik ne fazla, alabilmesi için dengeli ve ahenkli bir kâinat olarak değerlendirilmeli.

(c) Bu düzenleme; matematiksel ifade alabilen formlar nosyonunu, yani daha sonra Plato'da İdealar teorisi olarak görülen bir doktrin, öneriyor gibi görünmektedir.

(d) Kâinatın merkezinde; etrafında, tümünün etrafında çevresel bir ateş olmak üzere kendi katmanlarında sabit olan göksel cisimlerin Batı'dan Doğu'ya döndüğü merkezi bir ateş vardır.

Göksel cisimlerin bu hareketi hız ile düzenlenir ve söz konusu katmanların ahengini üretir.

(*Roger's students History of Philosophy s.14-22; Bakewell's source book of Philosophy; Life and Tenets of Pythagaros; History of Philosophy, Ruddicks; Life and Tenets of Pythagaros; History of Philosophy, Fuller; Life and Tenets of Pythagaros; History of Philosophy, W. Turner; Life and Tenets of Pythagaros s.40-43; History of Ancient Egypt, John Kendrick I s.401-402 / Platon – Phaedo 85E / Aristo's Metaphysick I 5; s.98 – 5b, s.24; I 5; 986a s.23*)

3. Eleacı Filozoflar

Eleacı filozoflar; (a) Ksenofanes, (b) Parmenides, (c) Zeno ve (d) Melissus'u kapsar. Bunlar değişim problemini ele alırlar ve Varlık ve Oluş nosyonlarını ileri sürmekle bilinirler. Eleacı terimi; söz konusu ekolün temsilcilerinin sadece ziyaret ettikleri söylenen Güney İtalya'da bir şehir olan Elea'dan türemiştir.

(a) KSENOFANES

Anadolu'da Kolophon (Değirmendere) M.Ö. 370'te doğan Ksenofanes aşağıdaki doktrinler ile bilinir:

(i) TANRININ BİRLİĞİ

İnsanlar kendi özelliklerini tanrılara atfedince, hata ederler;

çünkü Tanrı her şeyi gören, her şeyi işiten ve her şeyi bilendir. Yine, Oluş olmadığı ve Çokluk Oluş'a dayandığı için, dolayısıyla Çokluk da yoktur. Sonuç olarak, her şey birdir ve bir her şeydir.

(ii) ÖLÇÜLÜLÜK

Yunan suni kültürüne, şatafatına, aşırılıkları ve gösteriş düşkünlüklerine karşı Ksenofanes; Ölçülülüğü, yani sade yaşamı, basitliği, itidali ve saf düşünmeyi savunmasıyla bilinir. (*Roger's students History of Philosophy s.27-28 / History of Philosophy, W..Turner, s.45-46; History of Philosophy, Zeller, s.58-60*)

(b) PARMENIDES

M.Ö 540'ta Elea'da doğduğu ve doktrinleri ihtiva eden tabiata dair bir şiir olan, *peri physeos*'u yazdığı söylenir.

A. ŞİİR üç parçadan oluşur:

(i) Birinci parçada, hakikat Tanrıçası bilginin iki yolu olduğunu gösterir: biri, hakikat bilgisine ve diğeri, insanların görüşlerinin bilgisine götürür.

(ii) İkinci parçada, hakikate yolculuk tasvir edilir ve metafiziksel doktrini içerir. Üçüncü parçada ise, zahiri olan mevcudatın bir kozmolojisi tasvir edilir.

B. DOKTRİNLER aşağıdaki şekildedir:

(i) Fiziksel Doktrin.

Doğru akıl (logos) yoluyla, Varlığın bir ve değişmez olduğuna, hisler ve müşterek düşünce (doxa)'nin, çokluk ve değişimin etrafımızı kuşattığına inandırıldığını savunur.

(ii) Hakikat Doktrini.

Hakikat; Varlığın var olduğuna ve Yokluğun var olmadığına ve Yokluk var olmadığı için, Varlığın bir ve yalnız olduğuna ilişkin bilgiden ibarettir.

Sonuç olarak, Varlık; üretilmez ve değiştirilemezdir. Varlığın Varlık doğurması imkânsızdır; çünkü bu gibi şartlar altında Varlık, kendinden doğacak varlık var olmaya başlamadan önce mevcut olmalıdır.

(iii) Zahir'in Kozmoloji Doktrini.

Parmenides burada sadece Pisagor'un zıtlıklar doktrinini tekrarlar:

Her şey, ışık ya da sıcaklık ve karanlık ya da soğuktan meydana gelir. Aristotle'a göre, bu karşıtların ikincisi yokluğa tekabül ederken, ilki Varlığa tekabül eder. Bu karşıtlar, kâinattaki eril ve dişil prensiplerle eşdeğerdir.

(iv) Zahir'in Antropoloji Doktrini.

Ruhun yaşamı, yani idrak ve yansıması; zıtlıklar harmanına, yani, her birinin kâinatta mukabil bir prensiple fiziksel bir ilişki içinde olduğu, ışık-sıcaklık ve karanlık-soğuk prensiplerine dayanır. (*History of Philosophy, Zeller s. 60-62; Roger's students' History of Philosophy s. 29-30; History of Philosophy, W. Turner s. 47-48; History of Philosophy, B.D.Alexander, s. 22-24*)

(c) ZENO

M.Ö. 490'da Elea'da doğduğu sanılan Zeno, Plato'ya göre, Parmenides'in bir öğrencisi idi. (*Parmenides 127 B*)

Doktrinleri; (i) Hareket ve (ii) Çokluk ve boşluk'a ilişkin bir red üzerine kurulmuştu.

(i) Hareket'e karşı geliştirdiği kanıtları:

(a) Bir cisim, bir noktadan diğerine hareket etmek için, hareket sahası büyüklüğü bölünebilir ve sonsuz olması (*ad infinitum*) dolayısıyla, sonsuz sayıdaki boşluktan geçmek zorundadır.

(b) Bir yerde duran bir cisim hareketsizdir. Uçuş halindeki bir ok, silsile halindeki her hareketinde bir yerdedir; dolayısıyla ha-

reketsizdir.

(c) Aşil (Achilles) ve kaplumbağa arasındaki yarış, hareket kavramı reddetmeyi amaçlamıştır. Aşil, böyle bir yarışta kaplumbağayı asla geçemez; çünkü kaplumbağanın başladığı noktaya önce ulaşmak zorundadır, fakat yine bu süre içinde kaplumbağa mesafe kat etmiş olacaktır. Aşil, kaplumbağanın daha önce işgal ettiği pozisyona daima önce ulaşmak zorunda olduğu için, kaplumbağa daima her noktada önde olacaktır.

(ii) *Çokluk ve boşluk'a karşı kanıtlar*:

(a) Eğer bir ölçü mısır bir ses üretiyorsa, o zaman her mısır tanesi bir ses üretmelidir. (Bu kanıt Simplicus'tan alınmıştır, fakat Zeno'ya atfedilir.)

(b) Eğer Varlık boşluk içinde mevcutsa, o zaman boşluk da bizzat boşluk içinde mevcut olmalıdır ve bu süreç sonsuza kadar (*ad infinitum*) sürmek zorundadır. (Bu kanıt da Simplicus'tan alınmıştır)

(c) Eğer büyüklük mevcutsa, bölünmez olan sonsuz parçalara sahip olduğu için, bir ve aynı zamanda sınırsız bir biçimde büyük ve sınırsız biçimde küçük olmalıdır. Dolayısıyla, çeşitlilik fikri tutarsızdır. (*Roger's students History of Philosophy s.31-32; History of Philosophy, W.Turner s.49-50; History of Philosophy, Zeller, s.63-64*)

4. Geç İyonya Okulu:

(a) Heraklitos, (b) Anaxagoras, (c) Demokritos.

(a) HERAKLİTOS

M.Ö. 530'da doğduğu ve M.Ö. 470'te öldüğüne inanılan Efesli Heraklitos, aşağıdaki doktrinlerle bilinir:

(i) EVRENSEL AKIŞ DOKTRİNİ

Statik Varlık ve Değişmeyen hiçbir element yoktur. Kâinata Hâkim mefhum değişimdir. Kâinatın asli elementi, Ateş'tir ve her şey Ateş'e, Ateş her şeye dönüşür.

(a) Değişim tesadüfî değil; yeknesak, düzenli ve döngüseldir. Nitekim göksel Ateşler sıralı biçimde buhar, su ve toprağa dönüşür; bu dönüşüm yeniden ateşe ulaşınca benzer bir süreç gerçekleşir.

(b) Sürecin verili bir anında, hem eski hem de yeni elementleri ihtiva eder. Dolayısıyla, gece sona erdiğinde, gün başlar; yaz mevsimi başladığında, ilkbahar sona erer ve fani yaşam sona erdiğinde, ruhsal yaşam başlar.

(c) Ayrıca, karşıtların birliğinden meydana gelen doğuşu da ihtiva eder. (daha sonra Plato ve Sokrates'te görülen bir doktrin)

Bundan dolayı, dişil ve eril birliğinin organik yaşamı ürettiğini ve tiz ve bemol notaların ahengi ortaya çıkardığını gözlemliyoruz.

(ii) BİLGİ TEORİSİ

Hislerden kaynaklanan algı bilgisi ya da bilgi illüzyondur; bu tür bilgiden sakınılmalı ve gerçek bilgi çeşitli zıtlıkların asli birliğinin algısında aranmalıdır.

Bu; her şeyi kuşatmış, Kâinatın temelini teşkil eden Ateş'in parçası olan insan için mümkündür.

Fakat yukarı ve aşağı yol doktrininde, delilik ve ölüm aşağı yolu izlemenin bir sonucu iken, gerçek bilgi sonsuz Ateş'e giden yukarı yoldan gelir.

(iii) LOGOS DOKTRİNİ

Doğanın saklı ahengi; ilahi kanun (*dikē*) ya da evrensel akıl (*logos*)'ın her şeye hükmettiği ve primitif özün kendini sabit kanunlara göre her şeyde yeniden düzenleyen ve yine onlar tarafından yenilenen zıtlıklardan daima uyum doğurur. (*History of Phi-*

losophy, Zeller, s.66-71; History of Philosophy, A.B.Turner, s.66-67; History of Philosophy, William Turner, s.53-58)

(b) ANAXAGORAS'IN YAŞAMI VE ÖĞRETİLERİ

İyonya Klazomenai'li Anaxagoras'ın M.Ö. 500'de doğduğu sanılır. Tüm diğer filozoflar gibi, erken yaşamı ve eğitimi hakkında hiçbir şey bilinmiyor. Perikles ile tanıştığı ve dostluk ettiği, kutsal şeylere saygısızlıkla suçlandığı Atina'ya yaptığı bir ziyaretle tarih sahnesinde görülür. Bununla birlikte, dine karşı saygısızlığı sebebiyle hapsedildiği yerden M.Ö. 430'da öldüğü yer olan İyonya'daki evine kaçacaktır.

Doktrinleri aşağıdaki düşünceleri ihtiva eder:

(i) *Nous*, yani akıl, yalnız kendi gücüyle fiilde bulunur ve kâinatta bulunan her şeydeki hareketin nedenidir ve her şeye egemen güce sahiptir. (*History of Philosophy, William Turner; s.63; History of Philosophy, Zeller; s.85-86*)

(ii) Algı karşıtların tahriki ile üretilir. Soğuk hissini, bizdeki ısı dolayısıyla tecrübe ederiz ve bir tadı, bizdeki acı (tat) dolayısıyla tecrübe ederiz. (*History of Philosophy, William Turner, s.64;Theophrastus: de Sensu, Fragment 27: History of Philosophy, Zeller, s. 86)*

Bu doktrinler, kaynakları ve yazarlarına ilişkin olarak başka yerlerde tahlil edilecek.

(c) DEMOKRİTOS'UN YAŞAMI VE ÖĞRETİLERİ

(1) YAŞAMI

Demokritos'un (M.Ö. 420-316) Hegesistratus'un oğlu olduğu ve ayrıca Ege'de bir ada olan bir Milet şehri Abdera'dan olduğu söylenir.

Hem Aristotle hem Theophrastus, varlığı şüpheli olması ger-

çeğine rağmen, Leucippus'u atomculuğun kurucusu olarak telakki etmişlerdir. Tüm diğer Yunan filozofları gibi, onun da erken yaşamı ve eğitimi hakkında hiçbir şey bilinmiyor gibi görünmektedir. Bununla birlikte, tarih sahnesine bir büyücü ve efsuncu olarak girer. (*Burnet, önceki dip not. s. 350; History of Philosophy, William Turner, s.65*)

(2) DOKTRİNLERİ

Demokritos adı; (i) atomların doğasına ve (ii) yaratım, (iii) yaşam ve ölüm ve (iv) his ve bilgi fenomenie ilişkin kendi açıklamasına göre atomculuk olarak özetlenen aşağıdaki doktrinlerle ilişkilendirilmiştir:

(i) *Atom'un Tarifi*

(a) *Dünya'nın cevheri*. Atom; sonsuz sayıdaki cüzden oluşan renksiz, şeffaf ve homojen toz olarak açıklanır.

(b) *Nitelikleri*: Atom; tam ya da yekpare, görünmez, yok edilemez ve kendiliğinden hareket edebilmeye muktedir olarak tasvir edilir. Atomlar biçim, düzen, pozisyon, nicelik ve ağırlık olarak farklılık gösterir.

(c*) Atom'un Realite ile Özdeşliği*: Her atom, "var olan (yani, *To on*)" ile özdeştir ve boşluk, "var olmayan (yani, το *mē on*)" ile özdeştir. Realite; var olmayan içinde "var olan" ın hareketidir.

(ii) *Yaratılışta Atom*

Boyut, ağırlık ve hareketlilikteki farklılık ve özellikle zorunluluk sebebiyle, atomların kendilerini organik ve inorganik dünyalar için birleştirmesiyle sonuç olarak ortaya çıkan bir hareket vardır.

(iii) *Yaşam ve Ölüm Fenomenindeki Atomlar*.

Yaygın bir şekilde yaşam ve ölüm olarak adlandırdığımız şey atomların dizilişindeki bir değişimden ibarettir. Belirli bir biçimde tertip edildiklerinde, yaşam meydana gelir; fakat o diziliş baş-

ka bir şekilde değişince sonuç ölümdür.

Ölümde kişilik yok olur, hisler de kaybolur; fakat atomlar sonsuza kadar yaşamaya devam eder. Daha ağır atomlar yeryüzüne iner, fakat ateşten teşkil olan atomlar geldikleri göksel bölgelere yükselir.

(iv) *His ve Bilgide Atom*

(a) Akıl ya da Ruh, en mükemmel, en latif ve en devingen ateş atomlarından oluşur. Bu ateş atomları; tüm kâinatın her yanına ve tüm canlı varlıklara ve özellikle en geniş sayıda bulundukları yer olan, insan bedenine yayılmışlardır.

(b) Dışsal objeler, daimi olarak kendi sudûr (emanasyon) ya da anlık imajlarını yayarlar. Bu yayılan sudûr ve anlık imajlar da, Ruh atomlarımızı harekete geçirmek suretiyle *seziş* ve *bilgi* yaratarak hislerimiz üzerinde etkili hale gelirler.

(*Diogenes Laertius Book IX s. 443-455; History of Philosophy, William Turner, s.65-70; History of Philosophy, Zeller, s. 76-83; History of Philosophy, B. D. Alexander, s. 37-41; Roger's students History of Philosophy, s. 40-42*)

5. Pre-Sokratik Filozoflar ve Dört Nitelik ve Dört Element Tarihine İlişkin Sonuçlar Özeti.

I. Erken İyonya filozoflarına, aşağıdaki doktrinleri öğretmeleri dolayısıyla itibar edilir:

(a) Thales; her şeyin sudan türemiş olduğunu,

(b) Anaximander; her şeyin primitif, yani sınırsız (*to aperion*), maddeden türemiş olduğunu,

(c) Anaximenes; her şeyin kendi yaşamını *hava*dan elde ettiğini savunmuştur.

Bu fikirler; bu insanların yaşadığı düşünülen zamanda, yani

M.Ö. 6.-5. asırlar arasında, yeni sayılmazdı. Eski Ahit'in Genesis (Tekvin) kitabında bulunan yaratılış hikâyesi; su, hava ve topraktan, yaratılışın tedrici gelişiminden ortaya çıkan kaosun kozmik cüzleri olarak bahseder. Pentateuk'un (*Ç.N.yani, Musa'ya indirilen beş kitap; Tevrat*) tarihi M.Ö. sekizinci asır olarak kaydedilir; fakat Genesis'in Musevi yazarlığının görüşü bizi daha da ileriye, antikçağa ve İyonya filozoflarından önceki asırlara götürür. Sadece Yeni Ahit değil, aynı zamanda tarihçi Philo'dan, Musa'nın bir Mısır Gizemleri İnisiyesi olduğunu ve bir Hierogrammat ve Mısırlı ların tüm hikmetinde bilge olduğunu öğreniyoruz. Bu; uygunluk kanıtı Neophyt tarafından ortaya konulduğunda, sadece münasip bir kabul ve tedrici gelişim yoluyla mümkündü. Musa'nın Mısır dilindeki adı vaftiz törenlerinde tüm adaylara verilirdi ve adının manası "su ile korunmuş" anlamına gelmektedir.

İsraillilerin Mısır'dan Çıkışı; 21. Mısır Hanedanlığı zamanında, yani, Genesis yaratılış hikâyesinin Mısır orijinli olduğunu açıkça ortaya koyan Musa liderliğindeki Bocchoris egemenliğinde (M.Ö. 1100), vuku bulmuş gibi görünmektedir. Şu açıktır ki, erken İyonya filozofları kendi öğretilerini Mısırlı kaynaklardan aldılar. (*Chaeremon; Jos C.Apion I, s. 32 / Philo; Ancient Mysteries, C.H.Vail s.61; Ancient Egypt C. 2, s. 286-270, 303; ayrıca bkz. Bible Dictionary, on authorship and date of Pentateuch, Dr:Hasting*)

II. Eleacı filozoflar durumunda, tarih, Ksenofanes'i, bir filozof değil, bir Hicivci, Zeno'yu; nihai olarak mantıksızlığının ispatlanmasıyla sonuçlanan çokluk, boşluk ve hareket problemlerini ele alış biçimi hususunda, paradoksal olarak telakki eder. Parmenides, mevcut olan olarak Varlık (*To on*)'tan ve mevcut olmayan olarak Yokluk (*το mē on*)'tan söz ettiğinde yeni bir öğreti sunmuyordu. O, sadece bir doğa prensibi olarak karşıtlar dokt-

rinine yeniden vurgu yapıyordu: sadece Pisagor değil, aynı zamanda Atinalı filozoflar, bilhassa Sokrates, tarafından da öğretilen bir doktrin. Fakat karşıtlar doktrini, orijinini; sadece tapınaklar önündeki çift sütün ile değil, aynı zamanda doğanın dişil-eril, pozitif-negatif prensiplerini temsil eden Gizemler Sistemi'ndeki çift tanrılar ile de izah edildiğinde, bizi M.Ö. 4000'e götüren Mısır Gizemleri'ne borçludur. Eleacı Filozofların kendi öğretilerini Mısırlı kaynaklardan aldığı da aşikârdır. (*Plato Phaedo; Memphite Theology; the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort s. 51, 55, 60, 66-67; Plutarch; Isıs et Osiris, s. 364 C, 355 A, 371 B, 868; Ancient Egypt, John Kendrick C.I, s. 339*)

III. Geç İyonya Filozoflara aşağıdaki doktrinlerle itibar edilir:

(l) Heraklitos; (a) dünyanın bir transmutasyon süreci ile ateş'ten var edildiğini ve (b) her şeyin ateşten meydana geldiğini ve dolayısıyla Ateş'in *Logos*, Yaratıcı, olduğu savunur.

(2) Anaxagoras; (a) *Nous* ya da akıl'ın kâinattaki hareket ya da yaşamın kaynağı olduğunu ve (b) Hissin karşıtların uyarımı ile üretildiğini, savunur.

(3) Demokritos; (a) atomların tüm maddi şeylerin temelini teşkil ettiğini ve (b) yaşam ve ölüm olgusunun,--ölümsüz olmaları dolayısıyla için asla ölmedikleri için--sadece atomların karışımındaki değişiklikler olduğunu savunur.

Bu doktrinler, hiçbir surette İyonya filozofları tarafından üretilmedi; fakat Mısır Gizem Sistemi'nden ortaya çıkmış olduğu açıkça görülebilir. Mısırlılar, ateşe taparlardı; çünkü ateşin kâinatın yaratıcısı olduğuna inanırlardı. Dolayısıyla Ateş tanrısına ibadet etmek kendi büyük pramit-(*pyr=fire*)-lerini inşa ettiler. Piramit asrı; Yunanların Akdeniz bölgesine gelmiş oldukları söylenen tarihlerden birkaç bin yıl öncesine, yani M.Ö. 3300'e kadar gider.

Jamblichus'a göre, Mısır tanrısı Ptah, yaratılıştaki düzen ve form tanrısı, bir Akli Prensip, idi. Bu tanrı, kâinatı ateşten biçimlendiren İlahi Zanaatkâr olarak da bilinirdi. (*Rosellini: Mon Del Sults; Ancient Egypt, John Kendrick, C. I, s. 318*)

Ayrıca, Swinburge Clymer, *Philosophy of Fire* (*Ateş Felsefesi*) kitabının 18. sayfasında aşağıdaki yorumu yapmıştır:

"Isis ve Osiris (Mısır tanrıçası ve tanrısı) Gizemleri'ne ilişkin araştırma; araştırma yapan öğrencisine dahi, bu araştırmanın, saf bir Ateş Felsefesi olduğunu kolaylıkla kanıtlar. Orfeus bu gizemleri Trakya'ya taşırken, Zerdüşt Yunanistan'a taşıdı. Her iki yerde, bu gizemler; yerel şartlara uyarlanması için farklı tanrı adları aldı. Bu yüzden, Asya'da Mithra; Samothrace (Semendirek)'te Tanrıların Anası; Boeotia'da Baküs (Bacchus); Girit'te Jüpiter; Atina'da Seres (Ceres) ve Proserpine biçimlerini aldı."

Bu Mısır taklitlerinin en tanınmışları; Orfeus, Baküs, Eleusis, Samothrace ve Mitra'ya ait olanlardı. Tüm bu Ateşe Tapanlar, kâinatın Ateş'ten meydana geldiğine inanıyorlardı ve geç İyonya filozoflarının zamanına binlerce yıl öncesine takaddüm eden bir zamanda yaşadılar.

Geç İyonya filozoflarının diğer doktrinleri, Sokrates, Plato ve Aristotle ile birlikte; Sokrates, Plato ve Aristotle özetleri altında ve Kısım VIII'de ele alınacak ve (1) Karşıtlar (2) *Nous* ya da akıl (3) Logos (4) Atom (5) İdeler Teorisi (6) Hareketsiz Hareket-Ettirici (7) Ölümsüzlük, başlıklarını ihtiva edecektir.

IV. Yunan Filozofları intihal yaptılar.

Pisagor'un öğretileri öyle kapsamlıymış gibi görünür ki, neredeyse tüm halefleri, eğitim amacıyla Mısır'a yaptığı sık ziyaretler vasıtasıyla elde ettiği söylenen, onun doktrininden bir parçayı

benimsedi ve öğretti. İki şey derhal açıklığa kavuşuyor: (1) Yunan filozofların intihalcilik yaptılar ve yeni herhangi bir şey öğretmediler ve (2) öğretilerinin kaynağı; gerek Mısır ile doğrudan temas yoluyla, gerekse Pisagor ya da gelenek ile dolaylı temas yoluyla Mısır Gizem Sistemi, idi. Bu gerçekler şimdi, doktrinlerini tekrar eden filozofların adları ile, Pisagor'un doktrinlerinin ana hatları vasıtasıyla daha kapsamlı şekilde kanıtlanabilir:

(a) 1. *Karşıtlar Doktrini*: sayılar bütünlüğü; tek ve çift, sonlu ve sonsuz, pozitif ve negatif elemanlardan oluşur. Bu bağlamda, Heraklitos'un; (a) fenomeni ayıran çatışma prensibi ve onları kendi orijinal kaynakları olarak yenileyen ahenk vasıtasıyla, ateşi yaratılışın kaynağı olarak ileri sürdüğünü, (*History of Philosophy, William Turner, s. 55; History of Philosophy, Zeller; s. 67-68*). (b) Parmenides'in; Varlığı, mevcut ve Yokluğu, la-mevcut olarak ileri sürdüğünü, (*History of Philosophy, Zeller; s. 61; History of Philosophy, William Turner; s. 48*). (c) Sokrates'in; karşıtlar doktrini ile Ruhun ölümsüzlüğünü ispatlama teşebbüsünde olduğunu, (*Plato Phaedo*). (d) Plato'nun; doğayı açıklama teşebbüsünde karşıtlar prensibine dayandırdığı İdeler Teorisi'ni kullandığını, sonuç olarak, İdea'nin; gerçek realite, yani Varlık (*To on*), olduğunu, dolayısıyla kavram'ın gerçek, fakat kavram tarafından bilinen şeyin gerçek dışı olduğunu; Numen'in gerçek ve mükemmel olduğunu, fakat fenomenin gerçek dışı ve kusurlu olduğunu, savunduğunu (*Parmenides 132 D; Aristotle Meta 16, 987 b 9*) (e) Aristotle'ı, Tanrı'nın varlığını ispatlama teşebbüsünde, karşıtlar prensibine dayanarak ilahi sıfatları tasvir ettiğini; Tanrı'nın hareketsiz İlk Hareket-Ettirici (proton kinoûn akineton) olduğunu ve bu yüzden, İlahi Varlık ve Doğa'nın sıfatları olarak, bir hareket ve sükûn birleşimi olduğunu, savunduğunu görürüz. (*Aristotle's Physics VIII 5, 256 a; II 1; 192 b 14; II 8 199; De Caelo I 4, 271 a; History of Philosophy, W Turner; s. 141*)

2. *Ahenk Doktrini*, karşıtların birliği olarak, Pisagor tarafından yorumlandıktan sonra, (a) doğa fenomenini kendi karşıtlarına nüfuz eden olarak açıklayan Heraklitos; (b) ahengi karşıtların birliği olarak da tanımlayan Sokrates; (c) ruhun ahengini, kendi parçalarının uygun bağılları, yani yüksek ve alçak doğaları olarak tanımlayan Plato (*Hist. of Phil. W. Turner, s. 41, 56; Hist. of Phil., Zeller, s. 51, 69; Plato Phaedo C 15; Plato Republic*) ve ayrıca (d) De Anima I. 2'sinde ruhu bir ahenk olarak tanımlayan Aristotle sistemlerinde görülür.

3. *Merkezi ve Çevresel Ateşler*. Pisagor burada, ateşin yaratılışın temelini teşkil ettiğini göstermeye çalışır ve bu aynı nosyon; (a) kâinatın orijininin ateşin dönüşümüyle meydana geldiğinden söz eden Heraklitos tarafından ifade edilir. Ayrıca, her biri, akıl (*nous*) terimini yaratmanın nedeni olarak kullanan (b) Anaxagoras (c) Demokritos (d) Sokrates ve (e) Plato'muz var. Akıl (*nous*)'dan doğrudan doğanın arkasındaki bir Akıl ve maksat olarak söz eden Anaxagoras ve Plato; buna karşın, akıl (*nous*)'dan dolaylı olarak Dünyanın Ruhu şeklinde söz eden, fakat ilaveten onu boşlukta yüzen ateş atomlarından teşkil olmuş olarak tasvir eden Demokritos ve Plato. O halde açıktır ki Akıl (*nous*), ona başka ne ad ya da fonksiyon verilirse verilsin, ateştir; çünkü ateş atomlarından oluşur ve ateş, Pisagor'a göre, yaratılışın temelini teşkil eder. (*History of Philosophy, William Turner; s. 42-55-63-82; History of Philosophy, Zeller, s. 53, 67, 76, 83; Aristotle: Metapyhsics I, 3, 984b; Diogenes Laertius: Bk. X, s. 443-453; Xenophon Memorabilia I, 4, 2; Plato Timeaus: s. 30, 35; Roger's students History of Philosophy s. 40-42; History of Philosophy, B.D. Alexander s. 43*)

4. *Ruhun Ölümsüzlüğü*. Pisagor'a göre Ruhun ölümsüzlüğü doktrini Ruh Göçü doktrininde ifade edilir:

A. Sokrates: Felsefenin gayesi; ruhu, hakikate uygunluğunu

ilahi doğası ile beslemesi vasıtasıyla ve yeniden doğuş çarkından kurtulması ve nihai olarak Tanrı ile birlik mükemmelliğine ulaşması suretiyle kurtuluşudur. (*History of Philosophy, William Turner, s. 41, 48; History of Philosophy, Zeller, s. 50-56; Roger's students' History of Philosophy s. 29-60*)

B. Plato'nun doktrinleri; (1) Ruh Göçü ve (2) Hatırlama.

(1) Ruh Göçü: insanların ruhları mükâfat ya da cezalandırma yerine gider ve bin yıl sonra yeni bir yaşam kaderi seçmelerine izin verilir. Üç defa, daha yüksek hayata seçilme hakları olanlar üç bin yıl sonra, düşünce krallığındaki tanrılar evinde olma hakkı kazanır. Diğerleri yaklaşık üç bin yıl boyunca çeşitli bedenlerde dolaşır ve birçoklarının dünyevi yaşamlarını daha alt hayvan formlarında sürdürme kaderleri tayin edilir. Bu Ruh Göçü doktrininde, Plato'nun, Mısır Ölüler Kitabı'ndaki yargılama sahnesini tasvir ettiğine dikkati çekmek gereklidir.

(2) Hatırlama: duyuların dünyayı algılamasına rağmen, bizi bir İdealer bilgisine götüremez; ancak bize, bir önceki var oluşta gördüğümüz İdealaları hatırlatır. (*The Allegory of the Subterranean cavern; Plato's Republic X; The Allegory of the slave boy; Plato's Meno; Timeaus of Plato, 31B, 33B, 38E; The Phaedo of Plato: C15, 29, 57; History of Philosophy, William Turner, s. 105-112; History of Philosophy, B.D. Alexander, s. 55, 152-153*)

5. *Summum Bonum* (*En Üstün Iyi*).

Pisagor'a göre insandaki en üstün iyi mefhumu tanrı gibi olmaktır. Bu dönüşüm, insan melekelerindeki bir karşıtların birliği, yani insanın alçak doğasının üst doğasına bağlılığı olan erdem vasıtasıyla kazanılacaktır. (*Hist. of Phil., Zeller; s. 43*). Fakat Mısır Gizemleri'nin kati amacı; eğitim ve erdemin saflaştırıcı vasıtalarıyla tanrı gibi bir insan yaratmaktı. Sonuç olarak, Pisagor'un bu

doktrini doğrudan Mısır Gizemleri'nden aldığı açıktır. Dolayısıyla, bu doktrinin öğreten filozofların onu, gerek doğrudan Mısır gizemleri yoluyla, gerekse Pisagor öğretileri yoluyla elde etmiş oldukları da anlaşılıyor. (*Salust'a göre, Tanrılaştırma ya da tanrı gibi olma, Mısır Gizemleri'nin amacıydı. Antik Gizemler eserinde, C. H. Vail'e göre ise, Mısır Summum Bonum'u; Neophyt'in, on bedensel zincirden kurtulma ve Horus, Buda ya da İsa gibi bir mahir haline gelme vasıtasıyla en yüksek bilinç kazanarak, iyi bir insandan muzaffer bir Üstad'a dönüştüğü beş aşamadan oluşur*).

Pisagor yanı sıra, En Üstün İyi doktrinini öğretmekle tanınan filozoflar; (a) En Üstün İyi'yi; insanın, kendini red ve akıl gelişim yoluyla, tanrısal hale geldiği bir başarı olarak tanımlayan Sokrates. (*Ksenofon Memorabilia I, 5, 4*). (b) En Üstün İyi'yi; İyi İdea'sının—ki bu, Tanrı'dır-- elde edilmesi demek olan mutluluk olarak tanımlayan Platon. (*Plato: Symposium 204 E; Plato: Republic IV, 441, 443; Plato: Phaedo 64 ve dev. s. ; Plato: Theaetetus 176 A*). (c) En Üstün İyi'yi; akıl yürütmeye dayanan ve tüm yazgı ödüllerini ihtiva eden mutluluk olarak tanımlayan Aristotle'dır. Bununla birlikte, Aristotle'ın En Üstün İyi tanımlamasının ilk çıkışını Mısır Gizemleri'ne ait Summum Bonum kavramından aldığına ve aynı şeyin, onu haz olarak tanımlayan Hedonistler için de gerçek olduğuna işaret ettiği vurgulanmalıdır. (*History of Philosophy, William Turner, s. 153; Aristo Ethics, Nic 1, 6, 1097; 9, 1099 a, 31*). En Üstün İyi kavramının orijini; Pisagor ve diğer filozofların kendi doktrinlerinin kaynağını aldığı Mısır'dır.

V. DEKOMRİTOS'A İLİŞKİN SONUÇLAR ÖZETİ

Atom doktrininin önemi ve Aristotle'ınki gibi çok geniş sayıdaki kitaplarına ilişkin büyük şüphe sebebiyle, Demokritos, her Atinalı filozof gibi ayrı olarak değerlendirilecek.

1. *YAŞAMI*:

Yunan filozofları olarak adlandırılan herhangi bir insana ilişkin olarak söylenebilecek şeyin aynısı Demokritos için de söylenebilir: erken yaşamı ve eğitimine dair elimizde hiçbir şey yoktur. Bununla birlikte, bir efsuncu ve büyücü olarak halkın dikkatini çekerek tarih sahnesine çıkmıştır. (*Hist. of Phil. W. Turner, s. 65*)

2. *DOKTRİNLERİ VE YAZARLIĞI:*

(i) *Yazarlığı*: Atom doktrini yazarlığı, belli modern yazarlarının görüş ve bakış açısına göre, şüphelidir. İyonyalı Lefkippos (Leucippus) ve Demokritos adları, bu doktrinle ilişkilendirilmiştir. Bu doktrin, Aristotle ve Theophrastus'un görüşüne göre, Lefkippos vasıtasıyla yaratılan fakat Demokritos tarafından geliştirilmiş bir doktrindir.

Aslına bakılırsa, İyonyalılar Lefkippos'un varlığından şüphe ediyorlardı; çünkü onlar tarafından bilinmiyorlardı. Makul görünen; Atinalı olan ve kendi hareketleri menfaatine felsefe derleyen Aristotle ve Theophrastus'unkinden ziyade, İyonyalı görüşünün hakikat olarak kabul edilmesidir. (*Burnet a.g.e, s. 350; Hist. of Phil. W. Turner, s. 65*)

(ii) *Atom'a ilişkin doktrini eklektik'tir.*

Demokritos tarafından açıklanan atom doktrini, eklektiktir ve, içinde antik karşıtlar doktrininin ifade edildiği, birçok formdan birini temsil eder. Pisagor, bunu sayı elemanlarıyla ifade etti: tek ve çift.

Jenerasyon kanununa aşina olmayan Parmenides diğer karşıt (Varlık)'ın varlığını ispatlamak için bir karşıt (Yokluk)'ın varlığını reddetti.

Jenerasyon kanununda Parmenides'ten daha fazla bilgili olan Sokrates, onu, ruhun ölümsüzlüğünü ispatlama çabası içinde bir-

kaç çift karşıtta ifade etti; bu nedenle, birlik ve dualite, bölünme ve birleşim, yaşam ve ölümden söz etti.

Benzer bir biçimde Demokritos; Realite'yi, atom'un canlılığı, yani "var olmayan" (το *mē on*) içindeki "var olan" (*To on*) bir hareket vasıtasıyla tasvir ederken, karşıtlar doktrinini ifade etti.

Bununla birlikte, bu doktrinin orijinal kaynağı; (a) Mısır Tanrı ve Tanrıçası Osiris ve Isis ve (b) Mısır'a egemen olma mücadelelerinde olduğu üzere, çatışan güçlerin statik dengesi içinde bir dünya sembolize eden Horus ve Set (Seth) tanrıları tarafından sembolize edilen doğanın eril ve dişil prensiplerini bulduğumuz Mısır Gizemler Sistemi felsefesidir.

(*Memphite Theology; Kingship and the Gods, Frankfort C. 3 s. 25-26, 35; Herodotus I, s. 6-26; Ancient Egypt, John Kendrick Bk. I, s. 339; Egyptian Religion, Frankfort, s. 64, 73, 88; History of Philosophy, Zeller, s. 61; History of Philosophy, W..Turner, s. 41; Plato Phaedo C. s. 15,16, 49*)

Karşıtlar doktrini ve felsefesi; Düzen'in Kaos'tan ortaya çıktığı ve dört çift karşıt, yani eril dişil tanrılar, vasıtasıyla ifade edilen Mısır Yaratılış hikâyesinde daha kapsamlı olarak ortaya konulur.

(a) Nun ve Naunet, yani, İlk Madde ve Uzay

(b) Huk ve Hauket, yani, Sınırsızlık ve Kayıtsızlık

(c) Huh ve Hauhet, yani, Karanlık ve Belirsizlik

(d) Amon ve Amaunet, yani, gizli ve saklı'lar (Hava ve Rüzgâr)

Kuşku yok ki karşıtlar doktrini; sadece Gizem dramalarının tanrıları ile değil, aynı zamanda Kozmolojileri ile de bağlantılı olan, Mısırlıların temel bir felsefesi idi. Söz konusu bağlantı, karşıtlar doktrinini Mısır düşüncesinde en erken doktrinlerden biri kılması dolayısıyla, Menes egemenliğine takaddüm eder ve Mı-

sırlıların bu doktrine M.Ö. 3000'den önce aşina oldukları anlamına gelir.

Bu şartlar altında ve bu gerçekler nedeniyle, Mısır Gizemleri; (a) atom (b) karşıtlar doktrinlerinin kaynağı idi. Lefkippos ve Demokritos yeni hiçbir şey öğretmediler ve doktrinle ilişkin bilgilerini, doğrudan ya da dolaylı olarak, Mısırlılardan almış olmaları gerekir.

(iii) *Ateş atomlarının evrensel dağılım doktrinleri ve onların dışsal objelerden sudûru Büyü'den türer*:

Bu doktrinler büyüseldir ve "hayvanlar ya da eşyanın niteliklerinin bütünüyle kendi parçalarına yayıldığı" büyüsel prensipleri ifade eder. (*Golden Bough, Dr. Frazer*). Dolayısıyla, kâinat içinde temas objeler arasında sudûrları vasıtasıyla kurulur. İnsanoğlu durumunda bu temas; seziş ya da biliş, iyileşme ya da sirayet olabilir.

Bu prensip; İsa'nın örtüsü ve Aziz Paul'ün mendillerinin etkisi altında kalındığında olduğu gibi, sadece tedavi ile değil, aynı zamanda modern bilimsel ve tıbbi önleyici karantina tedbirleriyle de ifade edilir. Hatırlanmalıdır ki, büyü, Mısır rahiplerinin eğitiminin parçası idi; çünkü Mısırlıların dini ritleri ve merasimleri büyüseldi ve rahipler bilginin muhafızları idi.

(iv) Bir dördüncü nokta; Aristotle ve onun takipçilerini Yunan felsefesi tarihi ve derlemesinde, adları olağanüstü sayıdaki bilimsel kitabın yazarlığı ile ilişkilendirilen sadece iki insan vardı. Bu insanların adı, Demokritos'un bizatihi kendisi ve Aristotle'dır.

(*Diogenes Laertius 9 s. 445-461; Bk., 5 s. 465-467*)

(v) Önem atfedilmeye layık beşinci bir nokta; Aristotle ve onun takipçilerinin Yunan felsefesi tarihi ve derlemesinde; her nerede geniş sayıda bir kitap koleksiyonuna sahip olunduysa, orada Büyük İskender ile doğrudan ya da dolaylı olarak temas oldu-

ğunun keşfedildiği gerçeğidir.

(vi) Demokritos ve Büyük İskender arasındaki temas, ortak bir orijinal Öğretmen'den gelen Öğretmen ve öğrenciler silsilesi olan Demokritosçu çevrede görülür: Demokritos'un (M.Ö. 420-316); 110. Olimpiyat zamanında (M.Ö. 340-337) ünlendiği ve Büyük İskender'e Mısır'a karşı yürüttüğü seferde (M.Ö. 333) eşlik ettiği söylenen Anaxarchus'u eğittiği söylenen Sakız (Chios)'lı Metrodorus'u eğittiği söylenir.

Burada, Demokritos ve Anaxarchus arasındaki bağı görmek kolaydır; çünkü bu insanların hepsi İyonyalı olup aynı okulun üyeleri ve Büyük İskender'in Mısır Fethi zamanında hayatta idiler. (*Hist. of Phil., Zeller; s. 83; Diogenes Laertius B. 2, s. 471*)

Diğer taraftan, Aristotle'ın Büyük İskender ile olan teması, Makedonya sarayında genç prensin özel öğretmeni olması dolayısıyla, herkesçe bilinen bir gerçektir. (*Hist. of Phil., Roger, s. 104*)

(vii) *İkincil derecede önemli olan deliller; Demokritos'un kitabının ne onun tarafından yazıldığı, ne de onun öğretilerini içerdiği gerçeğini işaret ediyor: Aşağıdaki nedenler dolayısıyla bu böyledir:*

(a) İyonyalıların bilmediği ve varlığından şüphe edilen Lefkippos'a, Aristotle tarafından atom doktrininin orijini olarak itibar edilmiştir.. (*History of Philosophy, Zeller; s. 77; Burnet, a.g.e. s. 350; History of Philosophy, W.Turner, s. 65; Diogenes Bk., X s. 13*)

(b) Atom üzerine yazdıkları dışında, Demokritos adı, altmışı aşkın farklı konuyu ele alan ve antik dünyanın bilinen tüm bilim dallarını kapsayan geniş bir kitap listesi ile ilişkilendirilir. Bu muazzam bilgi alanına ilave olarak, söz konusu liste Askeri Bilim, Hukuk ve Büyü üzerine kitapları da ihtiva eder. Kuşku yok ki, böyle bir muazzam silsiledeki bilgi birikiminin tek birey tarafın-

dan bir ömür süresi içinde yazılması hem fiziksel hem de mentäl olarak imkânsızdır. Antikler arasındaki bilgi kullanma metodu; tedrici aşamalarla, Neophyt'in gelişme kat ettiği her adımı kaydeden kabul törenleriyle takip edilen yeterlilik liyakatiyle uygulanırdı.

Eğitimin ilerleyişi yavaştı ve hiçbir Neophyt tüm ömrü boyunca, toplaması Mısırlıların beş bin yılı aşkın zamanını alan böyle bir bilgiyi elde edemezdi. Bu insani sınırlar, antikler arasında olduğu kadar günümüz için de geçerlidir; çünkü modern Dünya'ya ait bilim adamlarımız sadece tek branşta uzmandırlar.

(c) Şimdi geriye şu soru kalıyor: Demokritos, eğer kendi yazmadıysa, bu kitapları nasıl topladı? Bu soruya cevabımız olduğuna inanıyoruz; çünkü Yunan felsefe tarihinde şunlara dikkat çekiliyor: (a) her nerede bir Yunan filozofunun, doğrudan ya da dolaylı olarak, Büyük İskender ile bağlantısı varsa, orada geniş bir bilimsel kitap koleksiyonuna da sahip olma vardır ve (b) bu, Demokritos ve Aristotle durumlarında geçerlidir. (c) Anaxarchus ve Demokritos, aynı okula mensup İyonyalılardı ve (d) Anaxarchus, Büyük İskender'e Mısır'a karşı olan seferinde eşlik etti. [Demokritos ve Büyük İskender arasındaki dolaylı ilişki şimdi açıklığa kavuşuyor] (e) Burada; Büyük İskender'in Mısır seferinin Yunanlara uzun zamandır gerçekleşmesini bekledikleri fırsatı, yani, Mısır Kütüphanesi ve Müzesi'ne ulaşma imkânını yaratması dolayısıyla, İskender, onun dostları ve işgalci ordularının Mısır kitaplarını elde etmede onlara yardım etmesini doğal olarak beklememiz gerektiği sonucu ortaya çıkıyor. Ayrıca, Anaxarchus'un, İyonya'ya dönüşünde ganimetinin en azından bir parçasını Demokritos'a satmış olduğunu tahmin ediyoruz (Bununla birlikte, Aristotle ve Theophrastus'un bu gerçekleri bize naklcdcbileceğini tahmin etmiyoruz); çünkü Gizemler kuralları uyarınca, (şifahi ya da yazılı olsun) bilgi sadece kardeşler arasında dağıtılabili-

yordu. Demokritos'un bu kadar geniş sayıdaki bilimsel kitaba sahip olma yönteminin bu olduğuna inanıyoruz.

Yine, Demokritos'un yeni hiçbir şey öğretmediği, fakat sadece, doğrudan ya da dolaylı olarak, mısırlılardan öğrendiklerini öğrettiği vurgulanmalıdır.

Demokritos'un ateş atomlarının evrensel dağılımı üzerine olan doktrini büyüsel bir prensibe dayanır: eğer atom dünyanın bileşeni ise, o zaman evrensel olarak yayılacaktır.

Ayrıca, Demokritos, tarihe bir büyücü olarak girer ve Mısır rahiplerini ziyaret ettiğine dair tarihsel delil olması dolayısıyla, büyünün; onlardan almış olduğu eğitimin parçası olduğu aşikârdır.

(*Antisthenes; Treatise on Succession; Herodotus; Origen; Diogenes; Laertius Bk. 9, s. 443; History of Philosophy, Zeller, s. 77*)

3. *Kitaplarının yazarı olduğu şüphelidir.*

Demokritos tarafından yazıldığı söylenen kitaplar bağlamında önemli birkaç gerçeğe işaret edilmelidir:

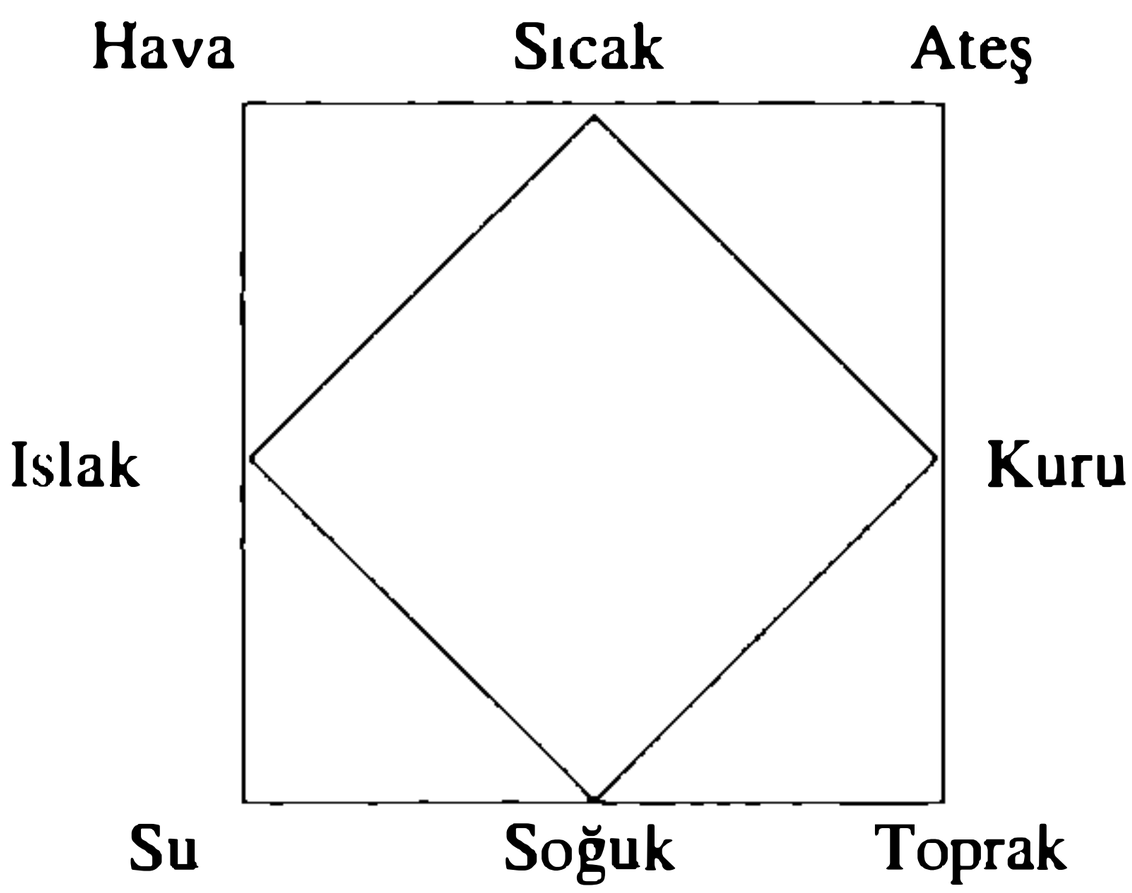
(a) Diogenes Laertius'un 9. Kitabı'ndaki bir listede bulunan geniş sayıdaki kitaplar, Yunan felsefesi tarihi üzerine olan klasik ders kitaplarının başka hiçbir yerinde bulunmamaktadır. Buna karşın, Zeller; bu kitapların orijinalliğinin, parçaların (fragmanlar) kanıtı olarak tayin edilemeyeceğini iddia eder. (*History of Philosophy, Zeller; s.77*). Öyle görünüyor ki, yayımlanan kitaplar listesi yazarları bakımından şüphelidir.

(b) Söz konusu kitaplarda; Etik, Fizik, Astronomi, Botanik, Zooloji, Şiir, Tıp, Diyalektik, Askeri Bilim ve Hukuk ve ayrıca, İlahiyat dâhil, Büyü'yü de ihtiva eden sayısı 60'tan fazla farklı konu ele alınır.

(c) Diogenes Laertius'tan; bu geniş sayıdaki kitap listesinin, Plato okulunun bir öğrencisi ve kendi amacı uyarınca Yunan

felsefesi derlemeye sahip Aristotle hareketinin de bir üyesi olan Thrasyllus (takriben M.S. 20'de) tarafından derlendiğini öğreniyoruz. (*Hist. of Phil., Zeller, s. 13-14) (Diogenes Laertius Bk. 9, s. 455-461*)

VI. *Dört Nitelik ve Dört Element.*

Aşağıda açıklanan antik "*Dört Nitelik* ve *Dört Element*" teorisi tarihi, dünyaya; (a) Karşıtlar ya da Zıtlar, (b) Değişim ya da Transmutasyon ve (c) kâinatın yaşam ve fonksiyonunun dört element; ateş, su, toprak ya da hava'dan herhangi birine atfedilebilirliği doktrinlerinin Mısır orijinli olduğuna delil sağlar.

1. Bu antik teori, [yukarıda verilen] dış ve iç karelerden oluşan bir şema ile ifade ediliyordu.

2. Dış karenin köşeleri; ateş, su, toprak ve hava element adları taşıyordu.

3. Dış karenin kenarlarının orta noktalarında olan iç karenin köşeleri; dört temel nitelik, sıcak, kuru, soğuk ve ıslak adlarını taşıyordu.

4. Şema; ateşin sıcak ve kuru, toprağın kuru ve soğuk, suyun soğuk ve ıslak ve havanın ıslak ve sıcak olduğunu izah ediyor.

5. Buna göre su; soğuk ve ıslak niteliklerinin somut halidir

ve soğuk niteliği sıcak niteliğiyle yer değiştirdiğinde, su elementi ıslak ve sıcak nitelikleriyle beraber hava elementine dönüşmektedir.

6. Sonuç olarak, transmutasyon bu sembol öğretide kesin bir biçimde ifade edilmektedir.

7. Bu, en eski fiziksel öğretidir ve geçmişi M.Ö. 5000'in Mısırlılarına kadar uzanır.

8. Bu da; (bu öğretilerin yazarlığıyla itibar gören) Plato ve Aristotle'ın kendi doktrinlerini ya da onların parçalarını Mısırlılardan sağladıklarını gösteriyor. (*Rosicrucian Digest, May 1952, s. 175*)

KISIM VI

Atinalı Filozoflar

1. Sokrates: (i) Yaşamı (ii) Doktrinleri (iii) Sonuçlar Özeti.

(i) SOKRATES'İN YAŞAMI

(a) *Doğum Yeri ve Tarihi*

Sokrates M.Ö. 469 yılında Atina'da doğdu. Bir heykeltıraş olan Sofroniskos (Sophroniscus)'un ve bir ebe olan Fenarete (Phaenarete)'nin oğlu idi. Erken yaşamı hakkında çok az şey bilinir; fakat babasının mesleği altında yetiştirildi. Kendisini, sadece (ifadeye bakılırsa, kendilerinden müzik, geometri ve jimnastik öğrenmiş olabileceği ileri sürülen) Prodikos ve Aspasia'nın bir öğrencisi olarak değil, aynı zamanda, Ksenofon'un Symposium'una göre, kendi kendini yetiştirmiş bir filozof olarak adlandırıyordu. 40 yaşına kadar olan yaşamına ilişkin tam bir boşluk göze çarpmaktadır: Ona atfen açılan ilk bahis; M.Ö. 432-429 arasındaki Potidaea ve Delium kuşatmalarında sıradan bir asker olarak hizmet ettiği zamana aittir. (*Trial and Death of Socrates: F. J. Church: s. 15 of introduction*)

(b) *Ekonomik statüsü ve kişiliği.*

Sokrates, verdiği eğitim için ücret kabul etmezdi ve öyle yoksuldu ki, eşi Ksanthippe ailevi koşullardan dolayı hoşnut değildi.

Sokrates, ilahi bir istidada (*Daimonion* τi,), yani yaşamının büyük krizlerinde ona akıl verip yol gösteren ilahi bir ses'e, sahip olduğuna inanırdı. (*Hist. of Phil., W. Turner, s. 78-79; Plato, Apology*)

(c) *Mahkûmiyeti ve M.Ö. 339'da Ölümü.*

İtham edenlerin (Miletus, Anytus ve Lycon) alışıldık suçlamalarını, Sokrates'in; yargıçların 220'ye karşı 281 ile oyladığı karar hükmü ile idam cezasına mahkûm edeceği savunması izledi.

Veda konuşması olarak, hem ona karşı hem de onun lehine oy verenlere hitap etti. Aleyhinde oy verenleri; o'nu mahkûm etme suçları dolayısıyla, (kendisinin maruz bırakıldığı musibetten daha büyük bir) musibete maruz kalacakları kehanetinde bulunarak tekdir etti. Lehinde oy verenlere hakkında ise; onları, iyi bir insanın gerek bu yaşamında gerekse ölümünde hiçbir musibete maruz kalmayacağına ilişkin olarak sadece teselli etmekle kalmadı, ayrıca onlara ölümsüzlüğe dair düşüncesini ifade etti: "*Ölüm; (iyi ya da kötü) hiçbir hissin olmadığı ebedi ve rüyasız bir uyku, ya da geçmiş zamanların ünlü insanlarının bulunduğu başka ya da daha iyi bir dünyaya yolculuktur.*" Hangi alternatif gerçekleşirse gerçekleşsin, ölüm; bir musibet değil, sadece hayırdır. Onun ölümü tanrılar tarafından irade edilmiştir ve o, bundan hoşnuttur. (*Plato, Apology Chapters, 25-28*)

Sokrates'in ölümü bir devlet dini merasimi dolayısıyla ertelendi ve 30 gün hapiste kaldı. Bu zaman boyunca, iç çevresi ve ayrıca eşi Ksanthippe'den oluşan dostları tarafından ziyaret edildiğini öğreniyoruz. Ki bu süreç, ruhun ölümsüzlüğüne ilişkin hitap fırsatının olduğu, dileseydi ölüm cezasından kurtulabileceği bir süreç idi; çünkü arkadaşları şafak sökmeden önce ziyaret et-

miş ve o'nu özgürlüğüne kavuşturmayı teklif etmişler, fakat Sokrates bu teklifi reddetmişti. Bu şekilde Sokrates baldıran zehrini içti ve öldü. (*Plato, Phaedo; Ksenofon Memorabilia IV, s. 8, 2*)

(d) *Crito'nun açıklaması*:

Crito, Sokrates'in hapiste olduğu ölümünden önceki gecede, ziyaretçi grup adına, onun kaçışını sağlamaları konusunda kendilerine izin vermesi için son bir ricada bulundu ve aşağıdaki sözleri söyledi:

"*Ey Sokrates'im, beni son kez dinlemen ve kendini kurtarman için sana yalvarıyorum. Çünkü bana göre, senin ölümüm bir felaketten daha fazlası demek olacak: bên, sadece bir daha asla bulamayacağım bir dostu kaybetmekle kalmayacağım, aynı zamanda seni ve beni iyi tanımayan birçok insan, yeterince para harcamam durumunda seni kurtarabilmeme imkânına sahip olmama rağmen, bunu ihmal etiğimi düşünecek. Ve hangi karakter, dostlarından daha fazla paraya önem veren bir karakterden daha utanç verici olabilir? Dünya, seni kurtarma tasası içinde olduğumuza, fakat bizzat senin kaçmayı reddettiğine asla inanmayacaktır.*"

"*Söyle bana Sokrates; muhakkak ki, ben ve senin diğer arkadaşların hakkında endişe duymuyor ve eğer kaçarsan, muhbirlerin seni gizlice kaçırdığımızı ihbar edip başımızın belaya girmesi ve büyük mali müşküle sokmasından, yani belki de sahip olduğumuz tüm mülkü kaybetmemizden ve aramızdan bazılarımızın cezalandırılmasından korkmuyorsun değil mi? Eğer buna benzer bir korkun varsa, aklından çıkar bu korkuları.*"

"*Çünkü biz, kuşku yok ki, bu riskleri göze alacağız ve bununla birlikte, gerekli olursa, seni kurtarma adına daha büyük risklere gireceğiz.*"

Ardından Sokrates cevap verir:

"*Bunun hakkında ve yanı sıra birçok şey hakkında endişeliyim, Crito.*" Crito ricasına devam eder:

"*O halde, o konuya dair hiçbir korku yok. Çok pahalıya mâlolmaksızın seni hapisten güvenli bir biçimde çıkarmaya hazır olan iki adam var ve pekâlâ bilirsin ki, bu muhbirler ucuza satın alınabilir ve onlar için çok fazla masrafa gerek olmaz.*"

"*Servetim senin emrinde ve yeterli olduğunu düşünüyorum. Eğer paramı kullanma konusunda bir hassasiyetin varsa, Atina'da seni tanıyan ve servetlerini sarf etmeye hazır yabancılar var: Onlardan biri, bu amaca yönelik olarak yeterli parayla gelen Tebli Simmias. Ayrıca Cebes ve başka birçokları da hazır.*"

"*Ve bundan dolayı, tekrar diyorum ki, bu konuda kendini kurtarmaktan dolayı eziklik hissetme. Ve mahkemede (sürgüne gidersen, nasıl başının çaresine bakabileceğine ilişkin) söylediklerin sana mani teşkil etmesin; çünkü senin için, memnuniyetle karşılanacağın gidebilecek birçok yer var.*"

"*Eğer Teselya'ya gitmeyi tercih edersen, orada, sana derin saygısı olan ve Teselya halkından kaynaklanabilecek herhangi bir rahatsızlıktan koruyacak arkadaşlarım var: O halde bunun üzerine bir düşün, Sokrates, aksi halde düşünmek için çok geç olacak. Bir karar vermeliyiz ve uygulanabilecek muhtemel tek plan var. Her şey bu gece yapılmalı. Eğer biraz daha ertelersek, kaybederiz.*"

"*Ey Sokrates, beni dinlemeyi reddetmemen için sana yalvarıyorum!*" (*Plato, Crito C., 3-5*)

(c) *Phaedo'nun, Sokrates'in ölümünden hemen önceki son sahnesini anlatışı.*

Ekhekrates'ten gelen başka bir soruya cevapta, Phaedo karşılık verir: *Size tüm hikâyeyi anlatmaya çalışacağım*:

"*Daha önceki günlerde, Ben ve diğerleri daima mahkemeye yakın olan, davanın görüldüğü mahkemede buluşup Sokrates'e giderdik.*"

"Her sabah, hapishane açılana kadar sohbet ederek beklerdik; çünkü erken açılmazdı. Açıldığında Sokrates'e gider ve genelde tüm zamanımızı onunla birlikte geçirirdik. Fakat o sabah her zamankinden daha erken buluştuk; çünkü akşam, hapishaneden ayrılmadan önce Delos'tan gelen geminin ulaştığını öğrenmiştik. Bu sebeple, her zamanki yerde mümkün olduğunca erken vakitte olmayı kararlaştırdık. Hapishaneye ulaştığımızda, genelde içeri girmemize izin veren kapıcı görünüverdi ve biraz daha beklememizi ve bizzat kendisi davet edene kadar içeri girmememizi emretti; çünkü 'Onbirler' Sokrates'in prangalarını çıkarıyor ve ona ölüm emirlerini açıklıyorlardı."

"Çok geçmeden (kapıcı) bize döndü ve içeri girmemizi emretti. Bu şekilde içeri girdik ve Sokrates'i prangaları çıkarılmış halde bulduk. Ksanthippe bizi gördüğünde, hıçkırarak feryat etmeye başladı ve kadınca haliyle, "Bu; arkadaşların ile ya da onların seninle olan son konuşman, Sokrates'', diyerek ağladı. Ardından Sokrates Crito'ya bakarak, "Crito, o'nu eve götürsünler, dedi." Böylece, Crito'un hizmetçilerinden bazıları o'nu, acı acı ağlamaklı ve göğüslerini yumruklar bir halde, alıp götürdüler: Nihayet gün batmak üzereyken, Onbirler'in görevli memuru Sokrates'in vedasını deklare ettikten sonra, zehri nasıl alacağına ilişkin talimatları iletip ona zehri teslim ettiler: Sokrates kupayı aldı ve zehri neşeyle içip ayaklarında ağırlık hissedinceye kadar gezindi. Ardından, yere uzandığında, Crito'ya son dileği olarak aşağıdaki sözleri iletti:

"-Asklepios'a bir horoz borcum var; sakın ödemeyi unutma-. O andan itibaren zehir etkisini gösterdi ve Sokrates öldü." (*Plato, Phaedo C. 3-65*)

(ii) SOKRATES'İN DOKTRİNLERİ

i. *Nous* doktrini, yani Tanrı ve Yaratılışı izah etmeye yönelik

akıl ya da Akli (İlk) Sebep. Sokrates, "*Faydalı bir gaye uğruna var olan her şey bir Akıl'ın eseridir*", teolojik öncülü ile bilinir. (*Ksenofon, Memorabilia I, 4, 2; Hist. of Phil., W. Turner, s. 82*)

ii. *En Üstün İyi doktrini*:

En Üstün İyi, yani Summum Bonum, hem mutluluk hem de bilgi ile eş tutulur. Ancak bu; sadece dışsal koşullar ve rastlantısal arazlara dayanan *eutuchia* değil, fakat iyi eylemle koşullanmış bir (*eupraxia*) saadettir. Bu; insanın dışsal ihtiyaçları zati reddi ve akıl gelişimi yoluyla tanrısallaştığı bir kazanımdır; çünkü mutluluk dışsal dünyanın fani şeyleriyle değil, fakat hâlihazırda içimizde mevcut olan şeylerle başarılır. (*Ksenofon, Memorabilia I, s. 5, 4 ; History of Philosophy, W..Turner, s. 83*)

iii. *Karşıtlar ve ahenk doktrini*:

(a) *Tek ve çift, sayıların elemanlarıdır*.

İlki, sınırlıdır fakat ikincisi sınırsızdır ve birim; tek ve çift'in çarpımıdır. Bu nedenle, kâinat karşıtlardan müteşekkildir: sonlu-sonsuz, eril-dişil, tek-çift, sol-sağ.

(b) *Ahenk karşıtların birliğidir.*

(*Plato, Phaedo C. 15; Hist. of Phil., s. 41, 47*)

iv. *Ruha İlişkin Doktrinler*:

(a) Ruhun Ölümsüzlüğü

(b) Ruh Göçü

(c) Ruhun Kurtuluşu:

Felsefenin gayesi; ruhun, hakikate uygunluğunu ilahi doğası ile beslemesi vasıtasıyla ve yeniden doğuş çarkından kurtulması ve nihai olarak Tanrı ile birlik mükemmelliğine ulaşması sure-

tiyle ruhun kurtuluşudur. (*History of Philosophy, Zeller; s. 50-56; History of Philosophy, Roger, s. 29, 60; History of Philosophy, W. Turner, s. 41, 48*)

(d) Beden, Ruhun mezarıdır.

(e) Ruhun arzuları:

His dünyasının üzerinde olan bir gerçek realite âlemi vardır. Ruh, bu âlemi arzular.

v. *Kendini-bilme doktrini: Kendini Bil* (*seauton gnothi*).

Kendini bilme, gerçek bilginin temelidir. Gizemler; ilk adım olarak, sınırsız güçlerle bir arada bulunma imkânı sağlayan, ihtiraslara hâkimiyeti gerektiriyordu. Bu nedenle, bir ikinci adım olarak, Neophyt'in; ondan alınmış yeni güçleri kendi içinde araması gerekiyordu. Dolayısıyla, Mısırlılar kendi tapınaklarının üzerine, "Ey insan, kendini bil!" yazmışlardı. (*History of Philosophy, Zeller; s. 105; History of Philosophy, S. Clymer; s. 203*)

vi. *Astroloji ve Jeoloji*:

Sokrates'in Astroloji ve Jeoloji ile meşgul olduğuna ve bu konuları öğrettiğine ilişkin bir şüphe vardı; çünkü Atinalı yargıçlar huzurundaki savunmasında; o'nu itham edenlerin en büyük müşkülünün; bilge bir insan olan Sokrates'in gökler ve yerin altındaki şeyler hakkında spekülasyon yaptığına ve en kötü olanı muhakemeyle daha iyi göstermeye muktedir olduğuna ilişkin yalanlarla onları ikna etmeye çalışması olarak ifade ediyordu. (*Plato, Apology C. 2*)

Bu şüphe, aşağıda yazılan Sokrates'e karşı getirilen suçlamalarla desteklenebilir:

"Deme Pitthisli Miletus'un oğlu, Miletus, yemininde Deme Alopeceli Sofroniskos'un oğlu Sokrates'e karşı aşağıdaki suçla-

mayı getirir:

"Sokrates, şehir tanrılarına inanmayarak ve yeni tanrılar öne-rerek bir suç işlemiştir. Ayrıca gençliği saptırarak da bir suç işle-miştir. Cezası, ölüm!" (*Plato, Apology C.18,19; C.24*)

Sokrates'in Astroloji ve Jeoloji ile meşgul olduğuna ilişkin şüphenin doğduğu bir üçüncü kaynak daha vardır. Bu kaynak; Aristofenes tarafından Sokrates *Bulutlar* (komedisi)'da yayımla-nan karikatürdür:

"*Sokrates; Fizik hakkında bir dolu absürd ve komik saçma-lıklardan söz eden ve yerinde nöbetleşe değişimin hüküm sürdüğü Zeus'un tahtından indirildiğini ve yeni tanrısal güçlerin yerküre-yi askıda tutan Hava, Eter (Ç.N. Ateşli, parlak ve havadan daha latif; ilk cevher[materia prima]), Bulutlar ve Söz olduğunu beyan eden sefil bir münzevidir.*

"O, o'nu en kötü olanı muhakemeyle daha iyi göstermeye muktedir kılan Şeytan (Belial) gücüne sahip olduğunu ilan edi-yor. Ve öğretileri, çocukların kendi ebeveynlerini dövmesine ne-den oluyor." (*Aristophanes Clouds 828, 830; Life and Trial of Socrates; F.J.Church: Introduction s.18*)

(iii) *Sonuçlar Özeti.*

1. *Sokrates'in Yaşamı ve Kişiliği.*

Sokrates'in yaşamında dikkatimizi çeken iki durum vardır: (a) 40 yaşına kadar hayatına dair hiçbir şeyin tümüyle bilinmez olduğunun ve (b) yoksulluk içinde bir yaşam sürmüş olduğunun söylenmesi. Bu durumlar, eğitimdeki gizlilik ve yaşam koşulları olarak yoksulluğa işaret ediyor. Ve aynı şekilde, tüm Neophyt ve İnisiyeler'den gizlilik ve yoksulluk yemini talep eden--Mısır top-rakları içinde ya da dışında olsun--Mısır Gizem Sistemi ve onun gizli okullarının gereklilikleri ile örtüşüyor. Gizemlerin tüm talip-

lileri gizli eğitim ve hazırlık almak zorundaydı ve Sokrates bundan istisna değildi. Üç Atinalı filozof arasında gerçek bir Üstad Mason unvanına layık kişi sadece o idi. Plato, büyük bir korkaktı ve Aristotle daha büyüğü... Sokrates'in idamında, Plato Öklid locasına Megara'ya kaçarken, Aristotle ithamlara maruz kaldığında Kolha (Calchis)'ya sürgüne kaçtı.

(*Clement of Alexandiria; Stromata Bk., 5. C. 7, 9; Plutarch on "İsis and Osiris" Sec. 9-11; Plato, Apology C. 8, 17; Phaedo C. 10, 13, 32, 63*)

2. *Doktrinler*:

(i) *Nous ya da Akli Neden doktrini.*

Bu doktrine referansla, bu doktrinin; M.Ö. 500 ve 430 arasında yaşadığı söylenen ve dolayısıyla yorumlamada Sokrates'e takaddüm eden Anaxagoras'a itibar edildiğini görüyoruz. (*Hist. of Phil., W. Turner, s. 63, 82*)

İkinci olarak, daha kapsamlı inceleme; *Nous* doktrininin, ateş atomlarının tüm kâinata yayıldığını ve 'akıl'ın ateş atomlarından teşkil olduğunu vurgulamasıyla bilinen Demokritos'a (M.Ö. 460-360) itibar edilen Biliş (Cognition) doktrininden doğrudan bir çıkarım olduğunu da gösteriyor.

Bu nedenle, buradan; (a) akıl tüm kâinata nüfuz etmiş ya da yayılmıştır ve (b) sadece benzer (bir varlık), (kendi) benzer'ini üretebileceği için, Kâinat'ın aklı kendi kaynağı olan bir akıl ile üretilmiş olmalıdır.

(*History of Philosophy, W. Turner, s. 68; History of Philosophy, Zeller, s. 80*)

Üçüncü olarak, bu *Nous* doktrini; tanrı Osiris'in tüm Mısır tapınaklarında Açık bir Göz sembolüyle temsil edildiği Antik Mısır Gizemleri'nden doğan bir doktrindir. Bu sembol; sadece zaman

ve mekânı aşan görüşün değil, aynı zamanda yaratan ve Kâinatı idare eden Yüce Akıl olarak Tanrı'nın her şeyi bilgisiyle kuşatmasının da ifadesi idi. Bu sembol, tüm modern Mason localarında bir iç mimari olarak bulunur ve aynı anlama sahiptir. (*Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 189*)

(ii) *En Üstün Iyi Doktrini*:

Bu En Üstün İyi ya da Summum Bonum doktrini; aynı şekilde başlangıcı bizi Mısır Gizemleri'ne götüren çok antik bir doktrindir.

Yunan felsefesi üzerine olan kitaplarda ve Sokrates tarafından vurgulandığı üzere bu doktrin; sadece kısmidir ve dolayısıyla orijinal doktrinine ilişkin yanlış bir nosyonun sonucudur. En Üstün İyi, mutluluktur; mutluluk, saadettir; saadet, bilgidir ve bilgi, erdemdir, demek; En Üstün İyi erdemdir, demek ile aynı şeydir. (*Xenophon, Memorabilia I, 4, 5; Hist. of Phil., W. Turner, s. 81, 83*)

Bununla birlikte, Mısır Gizemleri'nde En Üstün İyi; erdemin gayesi, on bedensel zincirden özgürleşerek Ruhun kurtuluşu olarak ifade edilir. Bu özgürleşme süreci, hem akli hem bedensel olarak saflaşma sürecidir: ilki, felsefe ve bilim çalışması; ikincisi, bedensel asketik disiplinler yoluyla. Bu eğitim, su ile vaftiz yoluyla devam eder ve aday gerekli gelişimi kat ettiğinde, sonuç olarak ateş vaftizi bunu izlerdi. Bu süreç, bir insanı dönüştürür, o'nu tanrısal yapar ve Tanrı ile birlik için uyumlu hale getirirdi.

Orijin olarak Mısır Gizemleri'nden gelen En Üstün İyi kavramı; en erken kurtuluş teorisidir ve Sokrates bu doktrini, o kaynak (Mısır Gizemleri)'tan ya da dolaylı olarak Pisagorculardan türetmiş olmalıdır.

(*Plato, Phaedo 31, 33, 34; Ancient Mysteries, C. H. Vail s.*

24, 25; Fire Philosophy, R. S. Clymer s. 19, 74, 80)

(iii) *Aşağıdaki doktrinlerin genel olarak Pisagorculardan türetildiği kabul edilir*:

(a) Ruh Göçü

(b) Ruhun Ölümsüzlüğü

(c) Beden Ruhun mezarıdır.

(d) Karşıtlar ve ahenk doktrinleri.

(a), (b), (c), (d) doktrinlerinin Pisagorcular tarafından yaratılması ve Pisagorcuların onları Mısırlılardan türetmesi bakımından, söz konusu doktrinlerin Mısır orijini, doğrudan ya da dolaylı olarak, açıklığa kavuşmuş bulunuyor.

(*History of Philosophy, Roger, s. 29, 60; History of Philosophy, W. Turner, s. 41, 48; Platon, Phaedo*)

(iv) *Astroloji ve Jeoloji*:

(a) İthamlar (b) Atinalı Yargıçlar huzurundaki savunması ve (c) Aristofanes'in Bulutlar komedisindeki karikatürden; Sokrates'e, bir Doğa (Bilimleri) öğrencisi olması ve Atinalılara yeni tanrısal güçler sunmasından dolayı şüpheyle bakılmıştır.

Yine, vurgulanmalıdır ki; Mısır Gizem Sistemi altında, Doğa araştırmaları bir gereklilik idi ve Atinalıların Sokrates'i, bu çalışma ile meşgul olma ve bilgi yayma dolayısıyla, mahkemeye vermiş ve ölüme mahkûm etmiş olması sebebiyle, bu fikirler, yabancı ya da Mısır orijinli olarak telakki edilmiş olmalıdırlar.

(*Plato, Apology C. 24, 28; Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 24, 25*)

(v) *Kendini bilme Doktrini*:

Asırlar boyunca Sokrates'e atfedilen kendini bilme doktrini-

nin; şimdi, dış tarafların "*Ey İnsan, kendi bil*!" sözleri yazılı olan, Mısır Tapınakları'ndan kaynaklı olduğu kesinlikle bilinmektedir.

Doktrinleri; Anaxagoras, Demokritos, Heraklitos, Parmenides ve Pisagor'dan unsurlar ihtiva etmesi dolayısıyla eklektik olması ve sonuç olarak, bu doktrinlerin izinin Mısır Gizem Sistemi öğretilerine kadar sürülmesi sebebiyle, Sokrates'in yeni hiçbir şey öğretmediği apaçık bir biçimde ortaya çıkmaktadır.

(*Fire Philosophy, S. R. Clymer, s. 203*)

(vi) *Sokrates'in öğrencileri ve dostlarıyla hapishanede yaptığı veda konuşmasının önemi:*

Sokrates'in öğrencileri ve dostlarıyla yaptığı veda konuşması esnasında geçenler incelendiğinde, en azından şu beş noktaya dikkat edilmelidir:

(a) Konuşmaların konusu

(b) Dostlarının o'nu kaçırma kararlılığı

(c) Onun özgürlüğü kabul etmeyi reddedişi

(d) Crito'ya hitaben, onun için önemli olan bir borcun ödenmesi için talepte bulunduğu son dileği

(e) Literatürdeki mevcut formları içinde bu konuşmaların değeri.

Şimdi, bu beş noktanın anlam ve öneminin ne olduğuna ilişkin bir soru akla gelebilir. Cevaplar ve sonuçlar aşağıdadır:

(a) Konuşmalar konusu ruhun ölümsüzlüğü ve kurtuluşuna değindiği için; Antik Mısır Gizemleri'nin merkezi teması olduğu ve sonuç olarak, Sokrates'in bu doktrinlere aşina olduğu gerçeğini hemen anlıyoruz.

Ayrıca, Sokrates'in Phaedo ve, ölümsüzlük doktrininde gelişme kat etmiş olduğu, Karşıtlar ve Hatırlama doktrinlerini oku-

yunca, Sokrates'in, Hierophantlar ve vasıflı öğretmenlerin varlığıyla bağlantılı olarak, eğitimini Mısır Gizem Sistemi'nden almış olması gerektiğine ikna oluyoruz.

(b) İkinci olarak, o'nu kaçırmadaki kararlılıklarına ilişkin dostlarının davranışı bahsinde, kederli bir kardeşe yardım etme çabalarından söz ediyoruz.

Bu; Inisiyeler'den yaşaması beklenen hayat idi; çünkü kardeşlik, Mısır Gizemleri'nin vurguda bulunduğu diğer büyük prensip idi. Kuşku yok ki, Sokrates, evrensel bir kardeşliği ihtiva eden Mısır Gizemleri'nin "Kardeş İnisiyesi" idi.

(c) Üçüncü olarak, Sokrates'in özgürlüğe kavuşmayı reddi bahsinde, yine o'nu Antik Mısır Gizemleri'nin ileri düzeyde bir İnisiyesi olarak ayıran bir davranış tipiyle değerlendiriyoruz. Üstadlığa ve zafere giden yollarda, Mısır Gizem Sistemi; digergâmlık ya da fedakârlığı, inisiyeye sınırsız güç ihsan edilmeden önce gerçekleştirilmesi gereken ileri bir maharet aşaması olarak telakki ediyordu. Anaxagoras ve benzer şekilde Plato ve Aristotle'ın yaşamlarını kurtarmak için kaçtıkları gerçektir; fakat bu, sadece Sokrates'in Gizemler'de onlardan daha yüksek bir dereceye ulaştığını göstermeye hizmet eder. Bu, eğitimi gerektiriyordu ve eğitim merkezi ise Mısır idi.

(d) Dördüncü olarak, Sokrates'in Crito'ya hitaben belirli bir borcu ödemesini talep ettiği ölmeden önceki son dileğine rcferansla, bir kez daha, bir İnisiye'nin yaşamında esas teşkil eden büyük ideallerin bir başkası ile karşı karşıya geliyoruz. Bu, Gizemler öğretisinde büyük bir erdemin, yani adaletin uygulanışını kapsar: İnisiye'nin, değer duygusunun da gelişebilmesi için, benimsemek zorunda olduğu bir uygulama.

Yine burada, Sokratcs'in eylemi; tüm borçlarını ödemeksizin ölmeyi arzu etmediği için, yüksek adalet ve dürüstlük duygusuna sahip bir Kardeş İnisiye olduğunu ortaya koyuyor. Kuşku

yok ki, Sokrates'in ölmeden önceki son dileği o'nu Mısır Gizem Sistemi'nin sadık bir üyesi olarak ortaya koyuyor.

(e) Beşinci ve son olarak, Sokrates'in dostları ve öğrencileriyle olan veda konuşmasına değinen literatüre ne gibi bir değer atfedebiliriz? Bu literatür; inançları ve uygulamaları Antik Mısır Gizemleri İnisiyelerinin ile örtüşen bir insanı kapsadığı için, Ksenofon'un Memorabilia (Anılar), Plato'nun Apology, Phaedo, Euthypro, Crito ve Timaeus'un çalışmasını gizemler ya da Masonik Dünya literatürünün değerli numuneleri olarak telakki edebiliriz.

(*Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 24, 25, 32; Platon, Phaedo, The Timaeus; R. S. Clymer, Fire Philosophy, s. 44, 49, 67, 75*)

2. Plato:

(i) Erken Yaşamı (ii) Seyahatleri (iii) İhtilaflı Yazıları (iv) Doktrinleri (v) Sonuçlar Özeti.

(i) *Erken Yaşamı*:

Plato'nun, M.Ö. 427'de Atina'da doğduğu ve babasının adının Aristo, annesinin adının Solon'un bir akrabası olan Perictione olduğu söylenir.

Erken yaşamı ve eğitimi hakkında az malûmat vardır; fakat ailesinin varlıklı olması sebebiyle, varlıklı bir gence uygun eğitim fırsatlarına sahip olması gerektiğine ilişkin bir varsayım vardır. Kratylos yanında Heraklitos doktrinlerini eğitimi aldığı ve sekiz yıl boyunca Sokrates'in bir öğrencisi olduğu söylenir. Ayrıca, bir asker olduğundan da bahsedilir.

(*History of Philosophy, Roger's students, s. 76; History of Philosophy, W. Turner, s. 93; Story of Philosophy, Will Durant*)

(ii) (a) *Seyahatleri*:

Sokrates öldüğünde (yani, M.Ö. 399), 28 yaşında idi ve

Sokrates'in diğer öğrencileriyle birlikte Atina'dan Megara'daki Öklid'e Güvenliği dolayısıyla kaçtı. Atina'dan 12 yıl boyunca uzak durdu. Bu zaman süresince, Öklid'i ziyareti dışında; (a) Pisagorculardan geri kalanlarla tanıştığı Güney İtalya'ya, (b) Siracusa Tiranı Dion vasıtasıyla, daha sonra Özel Öğretmeni olan—bir köle olarak satılmasına sebep olan--Dionysius ile tanışacağı Sicilya'daki Siracusa'ya ve (c) Mısır'a seyahat ettiği söylenir.

(*History of Philosophy, Fuller; History of Philosophy, Roger's students; History of Philosophy, W. Turner; s. 94; Diogenes Laertius III, s. 277*)

(ii) (b) *Akademisi*:

Plato'nun M.Ö. 387'de 40 yaşlarının ortasında bir adam iken Atina'ya döndüğü ve Atina'nın batı varoşlarında bir gymnasium'da 20 yıl boyuca yönettiği bir Akademi açtığı söylenir. Aşağıdaki konulara ilişkin eğitim verdiğinden söz edilir:

(a) Politik Bilim

(b) Devlet Adamlığı

(c) Matematik

(d) Diyalektik

Ve ayrıca, eğitim müfredatının Cumhuriyet'te savunulan eğitim prensiplerine dayandığı ifade edilir.

(*History of Philosophy, Roger's students, s. 72; History of Philosophy, W. Turner, s.122, 123; History of Philosophy, Fuller: Plato's life; History of Philosophy, B. D. Alexander, s. 68*)

(iii) *Yazıları ihtilaflıdır ve modern bilim adamları tarafından şüpheyle karşılanmaktadır.*

Plato'nun yazmış olduğu varsayılan, fakat ihtilaflı olan ve

modern bilim adamları tarafından şüpheyle karşılanan 36 diyalog ve birçok sayıda mektup vardır.

(a) Grote, Plato'nun sadece adını taşıyan diyalogları yazmış olduğunu belirtiyor.

(b) Schaarsmidt, 36 diyalogun sadece 9'unun gerçek olduğunu ifade ediyor.

(c) Buna karşın, Aristotle, gerçek olduğunu düşündüğü sayı olarak dokuz diyalogu, yani Kanunlar, Timaeus, Phaedo, Symposium, Phaedrus, Georgias, Theaetus, Philebus ve Cumhuriyet'i dikkate aldı.

(d) Kalan 27 diyaloga ilişkin olarak bazı bilim adamları; gençlik diyaloglarının gerçek diyalogları ihtiva ettiğini ileri sürerler ve bunlar; Apology, Crito, Enthydemus, Laches, Lysis ve Protagoras'tır.

(e) Ve geriye kalan 21 diyaloga ilişkin olarak ise bilim adamları; bunların Plato tarafından değil, onun öğrencileri tarafından yazılmış olması gerektiğini ileri sürerler.

(*History of Philosophy, B. D. Alexander, s. 68*)

(iv) PLATO'NUN DOKTRİNLERİ:

Plato'ya atfedilen doktrinler, diyaloglar olarak adlandırılan fakat özellikle aşağıdaki parçalarda bulunan geniş bir literatür alanına yayılmıştır:

(I) idealar teorisi ve onun (a) gerçek ve gerçek-dışı (b) *Nous* (Akıl) (c) Yaratılış doktrinlerini ihtiva eden doğal fenomene uygulanışı.

(II) (A) En Üstün İyi (B) erdemin tanımı ve (C) kardinal erdemler.

(III) Nitelikleri ruh ve adalet nitelikleri ile karşılaştırılan İde-

al Devlet doktrini. Bu sırayı izleyerek, aşağıdaki biçimde ifade edilebilir:

(I) *İdealar Teorisi*

A. *İdeaların Tanımı*. Bu, aşağıdaki kıyasta ifade edilebilir:

İdea (kendi birliğini, değiştirilemezliğini ve mükemmelliğini muhafaza eden); bir şeydeki hakiki unsurdur.

İdea; kendi vasıtasıyla bir şeyin bilindiği kavramdır. Bu sebeple, kendi vasıtasıyla bilinen kavram; bir şeydeki (*To on)* hakiki unsurdur.

Bu da; bir şeyin kavramı ya da idea'sı gerçek olduğu için, somut şeyin kendisi gerçek-dışıdır, sonucunu ortaya koyar.

(*Timaeus 51; Phaedrus 247*)

B. *İdealar teorisinin doğal fenomene uygulanışı.*

İdea'nın tanımı göz önünde tutulacak olursa üç doktrin ortaya çıkar:

(a) *Gerçek ve gerçek-dışı doktrini.*

Etrafımızda gördüğümüz şeyler doğa fenomenidir. Dünyevi âleme aittirler. Göksel alemde bulunan kendi prototipleri (*paradeigmata*) İdealar ve numen'in sadece kopyaları (*Eidola*)'dırlar. İdealar, gerçek ve mükemmeldir; fakat fenomen gerçek-dışı ve kusurludur. Ve felsefenin fonksiyonu; aklın, Idealaların görünür kopyalarının tezahürü üzerine çıkmasını mümkün kılmak ve bir İdealar bilgisine yükselmektir. (*Phaedrus 250*)

Bununla birlikte, İdea (*metechei*)'nın niteliğinde olması sebebiyle, aralarında ortak bir şey vardır. Bu ortaklık, bir taklit (*mimesis*)'tir; fakat öyle kusurludur ki, doğal fenomen İdeaların çok gerisinde kalır.

(*Parmenides 132 D; Aristotle, Metaphysics I, 6, 987b, 9*)

(b) *Nous ya da Dünya Ruhu Doktrini.*

Bu; kâinatın yaşayan hayvanlar olduğunu ve kendilerine en mükemmel ve akıllı ruhlar ihsan edildiğini gösterir. Eğer Tanrı dünyayı bir maddenin doğasının imkân verdiği ölçüde mükemmel yarattıysa, ona mükemmel bir ruh ihsan etmiş olmalıdır. Bu ruh, İdealar ve fenomen arasında aracı olarak rol oynar ve kâinattaki yaşam, hareket, düzen ve bilginin sebebidir. (*Timaeus, 30, 35*)

(c) *Yaratılıştaki Demiurgos [Demurj] Doktrini (Kozmoloji).*

Timaeus'ta bulunan yaratılış mitinde, Plato'nun yazarlığına atfedilen Yaratılış üzerine olan doktrini aşağıdaki biçimde buluyoruz:

Tanrı Demiurgos ya da yaratıcı doğal zorunluluk ile idare edilen kaostan; maddenin kusurluğu imkânı ölçüsünde, ebedi prototiplere (yani İdealar) göre madde fenomenini biçimlendirerek, mükemmel bir biçimde düzeni yarattı. Sonra tanrıları yarattı ve kendisi bizzat dünya ruhuyla aynı materyalden insan ruhunu yaratırken, yarattığı tanrılara insan bedeninin biçimlendirme emri verdi.

İnsan ruhu, hareketi kendinden bir özdür ve bedendeki yaşam, hareket ve bilinçten sorumludur.

(*Myth of Creation in Timaeus; Hist. of Phil., W. Turner; s. 109, 110*)

(II) *Ahlaki Doktrinler*

Plato'ya atfedilmiş olan ahlaki doktrinler: (A) En Üstün İyi, yani Summum Bonum (B) erdemin çağrıştırdığı anlam ve (C) er-

demlerin dörde indirgenmesi ve bilgeliğin (a) öznel ve dünyevi bir tecrübe olarak bunlar arasındaki yeri: En Üstün İyi, mutluluktur; fakat nesnel bir kazanım olarak, iyinin İdeası'dır ve sonuç olarak Tanrı ile özdeştir.

Bu nedenle insan yaşamının amacı; ruhun içinde hapsolduğu, erdem ve hikmet pratiğinin o'nu, yeryüzündeyken dahi, bir tanrı gibi kıldığı beden zincirlerinden özgür olmaktır.

(B) ve (C)

Erdem; ruhun düzeni, sıhhati ve ahengidir. Birçok erdem vardır; fakat en yücesi hikmettir. Tüm erdemler dört kardinal erdeme indirgenebilir: hikmet, cesaret, ölçülülük ve adalet.

(*Symposium 204E; Theaetetus 176A; Phaedo 64 ve müteakip sayfalar; Cumhuriyet IV, 441, 443*)

(III) *İdeal Devlet (Cumhuriyet)*

Yurttaşlık bilgisi alanında Plato'ya atfedilen doktrin; nitelikleri ruh ve adalet nitelikleri ile mukayese edilen İdeal devlet doktrinidir.

Bir devlette, erdem asli amaç olmalıdır ve filozoflar yönetici olmadıkça ya da yöneticiler felsefe bilgeliğinin öğrencileri olmadıkça, devlet ve genel olarak insanlığa yönelik bela ve musibetler kesilmeyecektir. İdeal devlet, birey ruhu üzerine modellenir ve tıpkı ruhun üç parçaya sahip olması gibi, devlet de üç parçaya sahiptir: yöneticiler, savaşçılar ve işçiler (üreticiler). (*Republic VI, 490 ve dev.; V, 478; III, 415*)

Benzer bir şekilde, ruhun ahenginin kendi parçalarının uygun hiyerarşisine dayanması gibi, devlet de, barışı sağlaması için, kendi parçalarının uygun hiyerarşisine dayanır.

Plato burada; adaletin devlete yaraşması gibi, erdemin de ruha yaraştığını göstermek için savaş arabası sürücüsü ve kanat-

lı atlar alegorisini sunuyor: Bir soylu ve buna karşın diğeri bayağı bir at vardır ve dolayısıyla birbirleriyle iyi geçinemezler. Soylu at, kendi doğasına uygun göksel bölgelere yükselmeye çabalarken, diğeri onu aşağı çekmeye çalışır. Ruh bahsinde olduğu üzere, insandaki asaletin kendi mükemmelliğini kazanmasını mümkün kılan kendi parçalarının uygun hiyerarşisidir. Aynı şekilde, devlet bahsinde olduğu üzere, onu İdeal devlet kılan; adalet, ya da farklı sınıflarının uygun hiyerarşisidir.

(*Hist. of Phil. Roger's Students, s. 63; Plato, Republic*)

(v) SONUÇLAR ÖZETİ.

Plato'un doktrinleri eklektiktir ve Mısır orijinine işaret eder.

1. Doğal fenomen ve İdealar arasındaki karşılaştırmada bulunan doktrini temsil eden gerçek ve gerçek-dışı doktrini sadece karşıtlar doktrini uygulamasına bir örnektir. Bu dünyanın objelerinin göksel âlemde kendi karşılıkları vardır; doğal fenomen var-olmayana tekabül ederken, İdealar Var-olana (Varlığa) tekabül eder. Fakat karşıtlar doktrini; sadece Sokrates, Demokritos, Parmenides ve Pisagorculara değil, fakat kendi orijinal kaynağı, yani; karşıtlar doktrinin sadece Osiris ve İsis gibi eril ve dişil tanrı çiftleriyle değil, aynı zamanda tüm Mısır tapınaklarının önündeki sütun çiftleriyle de temsil edildiği Mısır Gizem Sistemi'ne kadar dayanır.

(*Memphite Theology in Kingship and The Gods, Frankfort C. 3, s. 25, 26, 35; Herodotus I, 6, 26; Ancient Eygpt, John Kendrick Bk., I, s. 339; Eygptian Religion, Frankfort s. 64, 73, 88; History of Philosophy, Zeller, s. 61; The Phaedo C. s. 15, 16, 49*)

II. *Nous ve Dünya Ruhu doktrini bir Mısır büyü prensibidir*:

Plato, bu doktrini; dünyayı Ruhlardan oluşan canlı bir hay-

van ile karşılaştırdığı bir mecaz formunda ifade etmesiyle tanınır: mükemmel yaratılmış ve hayvan ya da kâinatın yaşam, hareket ve bilgisinden sorumlu bir varlık.

Bu doktrinin izi, sadece; (a) öğretisini ruhun ateş atomları ve Mısırlıların; "bir hayvanın nitelikleri kendi parçalarına tümüyle yayılmıştır", büyüsel prensibini idrake dayandıran Demokritos'a kadar değil (*Golden Bough, Frazer; Hist. of Phil., B. D. Alexander, s. 40; Hist. of Phil.,W. Turner, s. 68*); aynı zamanda *Nous* (Akıl)'u kaostan düzen yaratmaktan sorumlu ve her şeye kadir ve her şeyi bilen olarak geliştirdiği söylenen Anaxagoras'a kadar uzanır. (*Hist. of Phil., W. Turner, s. 63*)

Nous doktrini, gerçekte; (c) başka yerlerde atıfta bulunulduğu üzere, tanrı Osiris'in Açık Göz sembolü ile tüm Mısır tapınaklarında temsil edilmesiyle bağlantılı olarak Mısır Gizem Sistemi'nden türemiştir.

Bu sembol; sadece zaman ve mekânı aşan görüşle değil, aynı zamanda yaratan ve hâlihazırda kâinatı yöneten Yüce Akıl olarak bilgiyle her şeyi kuşattığını gösteriyordu. Ayrıca bu sembol, modern dünyanın tüm Masonik localarının dekorasyonunun bir parçasını teşkil eder ve geçmişi M.Ö. 5000 daha öncesine Osirian ya da Mısırlıların Güneş tapınmasına kadar gider. Bu aynı nosyon; "Her Şeyi Bilen Göz" olarak bilinen, üzeri gözlerle kaplı bir tanrı ile Mısırlılar tarafından da temsil edildi.

(*Hist. of Phil., Zeller; s. 809; The Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 189; Max Muller: Egyptian Mythology*)

III. *Yaratılışta Demiurge Doktrini.*

Plato'nun yazarlığına isnat edilen bu doktrin, hiçbir surette Plato orijinli değildi. Bu doktrin; sadece Plato zamanında yürürlükte olan bir doktrin değildi, aynı zamanda Doğu Antik ulusları

arasında iyi biliniyordu ve, Plato zamanından önce (M.Ö. 427-347), onlar tarafından birçok ulusa aktarıldı.

Tarih bize; Perslerin bu doktrini liderleri Zerdüşt vasıtasıyla, M.Ö. 6. asırlardan daha önce öğrettiklerini beyan ediyor. Yine tarih; Pisagor'un (M.Ö. 500), Monadlar (*Ç.N.: ferdi, müstakil cevherler/atom*) açısından aynı doktrini ifade ettiğini beyan ediyor. Kâinat iki birlikten, yani (a) tüm varlığın kaynağı, yani Monadların Monadı ya da Tanrıların Tanrısı olan, sayılar ya da varlıklar dizisinden türeyen Birlik ve (b) Tek, yani türemiş sayılar ya da varlılar dizisindeki ilk'ten teşkildi. Bu; çokluk ile karşılanır ve sınırlandırılır ve bu sebeple görece birlik, yani yaratılmış bir Monad ya da Tanrı (bir *Demiurge*)'dır ve bunun sonucu olarak, Tek ve çok arasındaki karşıtlık kalanların hepsinin kaynağıdır. Ayrıca, aynı şekilde tarih bize; yaratılıştaki Demiurge doktrininin orijinal kaynağının Mısır olduğunu ve geçmişinin, Memfis Teolojisi vasıtasıyla,---şu an British Museum'da muhafaza edilen--bir taş üzerindeki bir yazıttaki açıklamada bulunan, M.Ö. 4000'in Mısırı'nın yaratılış hikâyesine kadar gittiğini beyan ediyor. Bu yazıt; ilk hanedanların, Tanrı Ptah'ın şehri Memfis'i kendi yeni başkentlerini yaptıkları dönem olan, yani takriben M.Ö. 4000 ya da daha öncesi, Mısır tarihinin başlangıcına kadar uzanan Mısırlıların teolojik ve kozmolojik görüşlerini ihtiva eder.

Mısır kozmolojisi; her birinin diğerini tamamladığı ve kendi birleşimleriyle tam bir felsefe sunan üç parçada ortaya konulmalıdır. I. Parça, kaos Tanrılarını ele alır. II. Parça, yaratılıştaki düzen ve tertip tanrılarına değinir. III. Parça, *Logos* yaratılışı vasıtasıyla ikmal edilen Tanrıların Primatı'na değinir. I. Parça'da; yaratılış öncesi ya da kaos, (i) bir Tepe, Ta-tjenen, yani Yükselmiş Toprak formunda ilksel sular (tanrısı) Nun'dan zuhur eden Tanrıların Primatı Ptah tarafından temsil edilir; (ii) Atum, yani güneş Tanrısı Atom, kaotik sular Nun'undan zuhur edip onun (Tepe) üstüne oturarak hemen Ptah'a katılır.

(iii) Kaos'taki diğer niteliklere ilişkin bir tanımlama aşağıdadır:

Kurbağa ve yılanlar formunda dört çift eril ve dişil tanrı vardır. Adları; (a) İlksel okyanus ve ilksel madde olan, *Nun* ve *Naunet*, (b) Sonsuz ve Sınırsız olan, *Huh* ve *Haunet*, (c) Karanlık ve Bilinmez olan, *Kuk* ve *Kaunet* ve (d) Gizli ve Saklı olan, *Amon* ve *Amunet*.

(*Memphite Teology in Ancient Egyptian Religion, Frankfort, s. 10, 21; the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 10, 21, 52*)

Il. Parça'da, düzen ve tertip tanrıları aşağıdaki şekilde temsil edilir:

Yaratılış öncesi tanrıların aynı ilk çifti, yani tüm tanrıların düşünce ve sözü olan, ilk Tepe Ptah, varlığı Ptah'ın kendine dayanan Atum ile birliktc mevcuttur.

Atum, yani Atom, Ptah'ın düşünce ve yaratıcı gücünü massederek Yaratım işinc devam eder. Kendi bedeninin parçalarından sonradan tanrılar olacak dört parçayı adlandırır ve bu şekilde, kendiyle birlikte bir ailede ya da Ennead (*Ç.N. dokuzdan ibaret*) olarak adlandırılan Baş-Tanrı bütünlüğünde dokuz tanrı mevkiinde olan, sekiz tanrı yaratılır.

Dikkat buyurunuz:

Büyü, antik dinler ve felsefenin yorumlanmasının anahtarıdır.

(a) III. Parça; Atum'un massettiği Ptah'ın spesifik güçlerinden bahseder, fakat onları nasıl massettiğinden söz etmez.

(b) I. Parça; Atum'un ilk sulardan zuhur edip Ptah (yükselmiş toprak ya da tepe)'ın üzerine oturduğunu tasvir ettiği için, bunun nasıl olduğundan bahseder. Bununla birlikte, Atum'un hareketinin sebebini bize izah etmez: ancak yorumlamasına başvurduğumuzda büyüsel prensiplerin anahtarının anlaşılabileceği bir tutum.

(c) *Büyüsel Prensip*

Şu halde, Atum'un hareketini gerektiren büyüsel prensip nedir? Bu prensip şudur:

İnsan ya da tanrısal varlıkların nitelik ya da vasıfları, kendi çeşitli parçalarına yayılır ve bu gibi varlıklarla temas bu nitelikleri yayar.

(d) Şu halde, Atum'un Ptah'la temas kurarak derhal Ptah'ın yaratıcı düşüncesi, konuşması ve her şeye kadir vasıflarını alması ve yaratma görevini üstlenmesi ve tamamlamasıyla aracın Logos ve Demiurge olduğu açıklığa kavuşuyor.

(*Golden Bough, Dr. Frazer*)

(e) Ayrıca, Memfis Teolojisi'ne göre, Demiurge ve yaratılmış tanrı doktrinlerinin, M.Ö. 427-347'de yaşayan Plato'dan değil, Mısır dini ve Gizem Sistemi'nden doğduğu açıklığa kavuşuyor.

(*Ancient Egyptian Religion; Memphite Theology, Frankfort s. 20, 23; the Intellectuel Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 21, 51, 60; The Egyptian Book of the Dead C. 17; The Golden Bough, Dr Frazer- on Magic; The Mediterranean World, Sanford s. 182; History of Philosophy, Weber s. 21, 22; The Cure of the woman who touched the hem of Christ's garment; Mark chapter 5, s. Verses 25, 34; The Cure of several people who held the Kerchiefs of St Paul: Acts, chapter 19, verse 12*)

Memfis Teolojisi'ne Yunan Felsefesi'nin orijinini ortaya koymak için ayrı bir bölümde değinilecektir.

IV. *(A) En Üstün İyi (B) Erdem ve (C) Kardinal Erdemler doktrinleri.*

Bu, gerçekte en erken kurtuluş teorisidir ve orijinini Plato'dan değil, Mısır Gizemleri'nden alır.

(A) Mısır Gizemleri'nin ana amacı, insan ruhunun kurtulu-

şu idi. Mısırlılar; insan bedeninin, ruhun on zincirle bağlandığı bir hapishane olduğuna inanıyorlardı. Bu durum, insanı sadece Tanrı'dan ayrı tutmuyor, aynı zamanda o'nu yeniden-doğuş çarkı ya da reenkarnasyona tabi kılıyordu.

Bu durumun etkilerinden kurtulmak için, Neophyt tarafından iki yükümlülük yerine getirilmeliydi:

(i) Neophyt, Gizemler tarafından öğretilen On Emir'e uymak zorundadır; çünkü böyle bir disiplinle ruhun zincirlerinden kurtulacak ve o'nu, gelişimini mümkün kılacak şekilde, özgürleştirecektir, ve

(ii) Artık ziyadesiyle nitelikli ve layıkıyla hazırlanmış olan Neophyt, ruhunu insan aşamasından bir Tanrınınkine yükseltmek için bir dizi aşamalar geçirmelidir. Böyle bir dönüşüm, kurtuluş olarak biliniyordu. Neophyt'i doğa, insan ve Tanrı ile uyumlu hale getirdi. O'nu tanrılaştırdı, yani o'nu tanrı gibi kıldı ve bu maharet, en üstün iyi olarak bilindi.

Bu kurtuluş teorisine göre, insandan, kendisi ve Tanrısı arasında bir aracı olmaksızın, kendi kurtuluşunu başarması beklenir.

(B) Plato, erdemi ruhun düzeni ya da disiplini olarak tanımlar. Bu anlamı, Gizemler'in on emrinin amacıyla uyumlu olduğu için, kabul ediyoruz.

On erdem ve (ruhun tutsak olduğu) on zincir doktrini Mısır tarihi kadar eskidir. Her emir ya da disiplin, bir erdem disiplinini temsil ediyordu ve her erdemin fonksiyonu, bir zinciri izale edecekti. Bu nedenle, erdemli bir yaşam; daha ileri tecrübeler, yani, Neophyt'in tedrici mükemmelliği ve tanrısallık vasfına rehberlik eden aşamalara öncül ve hazırlık idi.

(C) Plato, ayrıca tüm erdemleri dört kardinal erdeme indirgemesi ve onlar—hikmet, cesaret, ölçülülük ve adalet--arasında

hikmete en yüksek yeri vermesiyle bilinir.

Felsefe tarihi vasıtasıyla da; Plato'nun hocası olduğu iddia edilen Sokrates'in, hikmetin tüm erdemlere eşit olduğunu öğrettiğini öğreniyoruz. Öğrenci ve öğretmen arasındaki bu görüş ayrılığı önemlidir; çünkü bu, her ikisinin de antik dünyada mevcut olan ve ikisinin de üretmediği bir Ahlak sistemi hakkında sadece spekülasyon yaptığı gerçeğine işaret ediyor.

Bu Ahlak sisteminin; başlangıç hazırlığı için Neophyt'lerin, temeli erdemin on prensibi olan On Emir'e uymasını gerektiren Mısır Gizem Sistemi'ne ait olduğundan hâlihazırda bahsedilmişti:

Neophyt; (I) düşüncelerini kontrol etmeli (II) eylemlerini kontrol etmeli (III) amaca sahip olmalı (IV) üstadının ona hakikati öğretmeye muktedir olduğuna inanmalı (V) hakikati özümseyeceğine inanmalı (VI) hakikat ile hüküm vereceğine inanmalı (VII) zulüm altında iken kinden arınmış olmalı (VIII) haksız tecrübeye maruz kaldığında kinden arınmış olmalı (IX) doğru ve yanlış arasında ayrım yapabilme kabiliyetini geliştirmeli (X) gerçek ve gerçek-dışı arasında ayrım yapabilme kabiliyetini geliştirmeli (Bir değer duygusuna sahip olmalı)

Eğer şimdi yukarıdaki düzenin ana hatlarını, kardinal erdemlerce düzenlediği söylenen düzen ile karşılaştırırsak, hikmetin erdemler arasında işgal ettiği ilk yerin Plato değil, Mısır Gizemleri tarafından verildiğini derhal görürüz. Sonuç olarak, (I) ve (II)'deki düşünceler ve eylemlerin kontrolünden, hikmet erdemini elde ediyoruz; (IX) ve (X)'da doğru ve yanlış ve gerçek ve gerçek-dışı arasında ayrım yapabilme kabiliyetinden, adalet ve ölçülülük erdemlerini elde ediyoruz.

(*Plato, Republic, C. IV, s. 44, 443; Ancient Mysteries, C. H. Vail s. 25, 109, 112; History of Philosophy, W. Turner; s. 115; History of Philosophy, Zeller, s. 155, 157*)

V. (A) *İdeal Devlet Doktrini.*

Bu doktrinin yazarlığı ve kaynağına ilişkin olarak, iki sonuç vardır: Birincisi, Plato Cumhuriyet'in yazarı değildi ve ikincisi, savaş arabası sürücüsü ve kanatlı atlar alegorisi Plato'nun bir eseri değildi, fakat, Yargılama Draması'nda geçen, Mısır Ölüler Kitabı'ndan alınmıştır.

İlk sonuca ilişkin olarak, sadece Plato'nun yazılarıyla bağlantılı olarak hâlihazırda vurgulanan şeyi onaylamak gereklidir ve bu; sadece Grote ve Schaarsmidt gibi bilim adamları tarafından değil, aynı zamanda Cumhuriyet'in muhtevasının, öldüğünde Plato'nun sadece bir çocuk olan Protagoras (M.Ö. 481-411) tarafından yazılan münazaralarda bulunduğunu beyan eden Diogenes Laertius, Aristoxenus ve Favorinus (M.S. 80-150) gibi antik tarihçiler tarafından da ihtilaf konusu yapılmıştı.

Dahası, Plato'nun yazarlığı; sadece, Mısır orijinli materyal ile bir Yunan felsefesi derleme amacı gütmüş olan, Aristotle ve Theophrastus'un görüşlerine dayanır.

(*Diogenes Laertius, s. 311, 327; Aristotle, Metaphysics Bk. I; Hist. of Phil., Introduction, Zeller, s. 8, 13; Hist. of Phil., W. Turner; s. 95*)

İkinci sonuca ilişkin olarak, "Savaş arabası sürücüsü ve kanatlı atlar" alegorisinin, Mısır Ölüler Kitabı'nın Yargılama Draması'ndaki adaletin huzurunda görüldüğü üzere, ruhun niteliği ve kaderine ilişkin bir tarif olduğuna dikkat çekilmelidir. Bu Drama'da Yüksek Mahkeme Başkanı ve Görünmeyen Dünya'nın Başkanı Pethempanethes, yani Osiris, bir tahta oturur ve etrafında oturmuş 42 yargıçla birlikte Tanrıça İsis ve Nephthys ona eşlik eder.

Osiris'in yanında; Görünmeyen Dünya'nın; içinde bireyin farklı vasıflarını sembolize eden farklı iç organların mumyalı olarak tutulduğu, kanopi olarak adlandırılan kısa vazolar olarak tem-

sil edildiği dört Amenti (Amenthet) cin/koruyucu meleği vardır. Bağırsakların, işlediği herhangi bir günaha yönelik suçlandıkları için, bireyin moral vasıflarıyla çok önemli bir ilişkisi vardır. Aleyhte bir akıbette ölü birey, merkezde Anubis tarafından tutulan Adalet Terazisi durduğu halde, Horus tarafından takdim edilir. Onun bir tarafında, ölünün moral vasıflarını ihtiva eden kalp şeklinde bir vazo görünür. Diğer tarafında ise, Hakikat Tanrıçası'nın bir figürü vardır. Yazıcı Thoth, bir rulo papirüsü tutarak, hazır bekler ve (hesap) tartısının kaydını tutar. Bu kayıt tamamlandıktan sonra, Horus kaydı Thoth'tan alarak sonuçların bildirilmesi için Osiris'e iletir. Osiris dinler ve rapor sonunda mükâfat ya da ceza hükmünü ilan eder. Bu süre içinde, eğer hüküm ona karşı ise, korkunç canavarlar ruhu yok etmek için perde gerisinde gizli olarak beklemektedirler.

Şimdi dikkatle şunları inceleyelim:

(1) Yargılama Draması'ndaki terazinin hareketi, sözü geçen alegorinin kanatlı atların aşağı yukarı hareketine tekabül eder.

(2) Terazide tartılan karşıt nitelikler, alegorinin soylu ve bayağı atların sahip olduğu karşıt niteliklere tekabül eder.

(3) Yargılama Draması'nın terazisi ile sembolize edilen adalet fikri alegoride ifade edilen adalet fikrine tekabül eder.

(4) Kanatlı atlar Yargılama Draması'nın canavarlarına tekabül eder.

(B) *Cumhuriyet'in Yazarlığı.*

Diogenes Laertius III. Kitabı ve 311 ve 327 sayfalarına göre, Plato'nun Cumhuriyet'inin neredeyse tüm muhtevasının, Protagoras tarafından yazılan Münazaraları'nda bulunduğunu, hem Aristoxenus hem de Favorinus tarafından ifade edilir. Dahası, Roger'in Felsefe Tarihi kitabının 78 sayfasına göre, Plato'nun,

ağırlıklı bir şekilde derslerine katıldığı Sokrates'in anılarından alabilmiş olmasına rağmen, yine de Cumhuriyet'inin muhtevası kolaylıkla Sokrates'e atfedilebilenden daha özenli bir felsefi mantık sistemidir. Tüm cilt, neredeyse felsefi öneme sahip her konu üzerine incelikle dokunmuş görüşlerin olduğu kümülâtif bir argümandır.

Şu açıktır ki; modern bilim adamları, Plato'nun Cumhuriyet'in muhtevasını Sokrates'ten aldığına ve yazarlığını kendisine atfetmeye eğilimli olduğuna dair şüphe duymaktadır. Bununla birlikte, eğer, Cumhuriyet'in muhtevasının Plato zamanından çok önce tedavülde olduğu gerçeğini göz önünde bulundurursak, Protagoras'ın M.Ö. 481-411 arası ve Plato'nun M.Ö. 427-347 arası yaşamış oldukları kabul edilme gerekçesi, Cumhuriyet'in yazarlığının Plato olarak tayin edilmesine imkân tanımaz.

Fakat geriye hala önemli bir soru kalmaktadır: Protagoras, Münazaralar'da tedavülde olan Cumhuriyet'in fikirlerini hangi kaynaktan aldı?

Yunan felsefi üzerine ders kitapları bize; Protagoras'ın Demokritos'un bir öğrencisi olduğunu naklediyor fakat, Demokritos'un yazılarına döndüğümüzde, onlar ve Cumhuriyet'te savunulan (a) eğitim sistemi ve baba-erkil hükümet arasında herhangi bir bağlantı bulamıyoruz.

Bu gerçek; Plato'nun Cumhuriyet'inin muhtevasının ne Plato ne de herhangi bir Yunan filozof tarafından üretildiği sonucuna mecbur ediyor.

(C) *Timaeus'un Yazarlığı.*

Diogenes Laertius VIII. 399-401. sayfalara göre, Plato Sicilya'da Dionysius'u ziyaret ettiğinde, Pisagorcu Philolaus'a

Timaeus'un tüm muhtevasını kopyaladığı bir kitap için 40 İskenderiye gümüş minası (*Ç.N. 100 drahmi*) ödedi.

Bu şartlar altında, Plato'nun; muhtevaları itibariyle Mısır Gizemleri'nin amacıyla özdeş olan, ne Cumhuriyet'i ne de Timaeus'u yazdığı açıklığa kavuşuyor.

(*History of Philosophy, Roger's students s. 76, 78, 104; History of Philosophy: Introduction, Zeller, s. 13, 103; History of Philosophy, W. Turner, s. 79, 95; Platon; Apology, Crito and Phaedo; Xenophon: Memorabilia, Strabo; Ancient Mysteries, C. V. Vail; Clement; Stromata Bk., V. C. 7,9*)

VI. *Savaş Arabası, Plato zamanında Yunanların bir kültür modeli değildi, ne de Yunanlar tarafından savaşta kullanıldı:*

Yunan kültürü ve geleneğinde, Plato'yu savaş arabası ve kanatlı atlar ile destekleyecek bir motif yoktu; çünkü kısa askeri tarihlerinin hiçbir yerinde (yani, Plato'nun zamanına kadar) Yunanlar tarafından böyle bir arabanın kullanıldığına şahit olmuyoruz.

Savaş arabaları yapımı ve at yetiştiriminde uzmanlaşmış, bulunabilecek yegâne ulus Mısırlılar idi. Yusuf (Peygamber) Mısır'da Vali iken, at ve savaş arabaları kullanımda idi; ayrıca, İsrailliler Mısır'dan kaçtıklarında da Firavun onları savaş arabaları ile Kızıl Deniz'e kadar takip etmişti. Mısır'ı ziyaret eden Homer ve Diodorus dahi, Memfis'ten Teb'e Nil Nehri kıyıları boyunca büyük bir yığın halinde savaş arabaları ve sayısız at yetiştirme ahırları gördüklerine tanıklık eder.

Ve Mısır Ölüler Kitabı'ndaki Yargılama Draması, alegoriyi ihtiva eden tüm felsefeyi açıkça ortaya koyması bakımından, Plato söz konusu kitabın yazarı olarak kabul edilemez.

Aşağıdaki Yunanların askeri tarihine ilişkin alıntı; savaş arabasının onlar tarafından kullanılmadığını, ne de onların kültür modelleri olduğunu ortaya koymaktadır:

A. *Dış savaşlar ya da Persler ile savaşlar.*

(a) *İyonya Pers hâkimiyetine karşı isyan eder (M.Ö. 499-494).*

Bu isyan; İyonya donanmasının yenildiği Lade'deki bir deniz çatışmasında doruğa ulaşmıştı.

(b) *Maraton Muharebesi (M.Ö. 490).*

M.Ö. 490 yazı esnasında, Yunanlar Maraton Koyu'nda karşılaştılar ve yaylı oklu kısa bir savaştan sonra, her iki savaşan grup daha sonuç getirici çatışmalara yönelik hazırlık için geri çekildi.

(c) *Termofil (Thermopylae) Muharebesi (M.Ö. 480).*

Maraton (Savaşı)'ndan on yıl sonra, Persler ve Yunanlar, kinlerini dindirmek için yeniden karşılaştılar. Pesler, Pagasae Körfezi'nde demirlerken, Yunanlar Artemisium Burnu'nda demirledi. Bir muharebe başladı ve Termofil Persler tarafından ele geçirildi.

(d) *Salamis Muharebesi (M.Ö. 479).*

Persler ve Yunanlar, M.Ö. 479'da bir kez daha Salamis'te karşılaştılar ve her iki taraftan önemli gemi kaybıyla sonuçlanan bir deniz çatışması meydana geldi. Her iki taraf nihai sonuç almaksızın geri çekildi.

(e) *Delos İttifakı ve Persler ile savaşları (M.Ö. 478-448).*

İttifakın amacı Pers saldırganlığına karşı savunma idi ve iki deniz savaşı yapıldı: İlki; Yunanların M.Ö. 467'de küçük bir zafer kazandığı Eurymedon (Köprüçay) Nehri'nde, diğeri; M.Ö. 449'da Persler tarafından ele geçirilen Kıbrıs Adası'nda.

Dikkat Buyurun:

Savaş arabaları bu çatışmaların hiçbirinde kullanılmadı.

B. *İç savaşlar, yani Peloponez savaşları (M.Ö. 460-445 ve sırasıyla M.Ö. 431-421).*

Bu savaşlar; farklı Yunan devletleri arasında yapıldı ve onların başlıca çatışmaları deniz çatışmaları idi.

M.Ö. 432'de Potidaea ve Megara'yı kuşatma altına alan Atina, Yunan pazarından çıkarıldı. Teb, Plataea'ya saldırdı ve bir Peloponez ordusu Attika'yı işgal ederken, bir Atina filosu Peloponez'e baskın yaptı.

Perikles, Attika'nın tahliyesini sevk ve idare etti. Corcyra'daki oligarklar katledildi ve Amfipolis kuşatmasından sonra, Nikias barış talebinde bulundu (M.Ö. 422).

Dikkat Buyurun:

Yunan kültür ve geleneğinin, kısa tarihlerinin hiçbir yerinde (yani, Plato zamanına kadar) böyle bir makinenin bir savaş arabası olarak Yunanlar tarafından kullanıldığına şahit olmadığımız için, Plato'yu savaş arabası sürücüsü ve kanatlı atlar düşüncesi ile destekleyecek bir motif olmadığı açıklığa kavuşuyor. Hâlihazırda söz edildiği üzere, Savaş arabaları yapımı ve at yetiştiriminde uzmanlaşmış, bulunabilecek yegâne ulus Mısırlılar idi.

Ve Mısır Ölüler Kitabı'ndaki Yargılama Draması, savaş arabası sürücüsü ve kanatlı atlar alegorisini tasvir ettiği için, kitabın yazarlığının, Plato'ya değil, ancak Mısırlılara ait olduğu kabul edilebilir.

(*Sandford: Mediterranean World, C. 12 s.197, 202, 203, 205; C. 13, s. 220, 221; Genesis C. 13, 45, 27; C. 47, 17, Deut. C. !7, 16; I Kings, C. 10, 28; Homer II, i, 381; Diodorus; History of Philosophy, Roger, s. 83, 84; John Kendrick: Ancient Egypt Vol. I, s. 166; The Egyptian Book of the Dead*)

3. Aristotle:

(i) (a) Erken yaşamı ve Eğitimi (b) Kendi kitap Listesi (c) Diğer kitap Listesi (ii) Doktrinleri (iii) Sonuçlar Özeti: A.

Doktrinleri. B. (i) İskenderiye Kütüphanesi (ii) Olağan dışı Sayıdaki Kitaplarının Gerçek Kaynağı C. Yaşamındaki Tutarsızlıklar ve Şüpheler.

Yunan felsefesi üzerine olan ders kitaplarına göre, Aristotle, M.Ö. 384'te bir Trakya şehri olan Stagira'da doğdu. Babasının Neomachus'un Makedonya Kralı Amyntas'ın doktoru olduğu söylenir. Kitaplarda; bir yetim olduğu ve 19 yaşında Plato'nun bir öğrencisi olarak yirmi yıl geçirdiği Atina'ya gitmesi dışında, erken yaşamına dair hiçbir şeyden söz edilmez.

Ayrıca, Plato'nun ölümünden sonra, yeğeninin okulun lideri olduğunu ve bunun ardından Aristotle'ın derhal, Hermeias'ın yeğeni ile tanıştığı ve evlendiği yer olan Mysia (*Ç.N.: şu anki Çanakkale bölgesi*)'ya gittiğini de biliyoruz.

Aynı şekilde, Makedonya Kralı Amyntas'ın ölümünden sonra, oğlu Philip kral olunca, 13 yaşında bir çocuk olan oğlu (daha sonra Mısır fethi sonucunda Büyük sıfatını alacak) İskender'e Özel Öğretmen olarak atandı.

M.Ö. 336'da Philip'in suikasta uğramasından sonra, İskender kral oldu. Ve derhal Asya'ya yönelik bir sefer planladığını ve Mısır'ı da bu sefere kattığını biliyoruz. İskender'in bu planları yaptığı zaman diliminde, Aristotle'ın Atina'ya dönüp bir gymnasium'da Lyceum olarak adlandırılan bir okul kurduğu söylenir. Ayrıca, Aristotle'ın bu okulu sadece yirmi yıl yönettiğini, Büyük İskender'in geniş sayıda kitap satın alması için ona fon sağladığını, Aristotle'ın öğrencilerinin Peripatetik olarak adlandırıldığını ve Eurymedon adlı bir rahip tarafından kutsal sayılan şeylere saygısızlık göstermekten dolayı suçlanması sebebiyle, Atina'dan, M.Ö. 322'de ölene kadar sürgünde kaldığı yer olan Eğriboz (Euboea)'daki Chalcis'e kaçtığını biliyoruz.

(*History of Philosophy, Roger's students, s. 104; History of Philosophy, Zeller, s. 171, 172; History of Philosophy, Aristotle's*

Life Fuller; History of Philosophy, B. D. Alexander, s.91, 92; Diogenes Laertius Bk. V. s. 449)

(b) *Kendi Kitap Listesi.*

Aristotle'ın kendi kitapları olarak tasnif ettiği kabul edilen kitaplar aşağıdakilerdir:

(i) Teorik; konusu hakikat'tir ve (a) Matematik (b) Fizik ve (c) Teoloji'yi ihtiva eder.

(ii) Pratik; konusu yararlıktır ve (a) Ahlak (b) Ekonomi ve (c) Politika'yı ihtiva eder.

(iii) Şairlik ya da Üretkenlik; konusu, güzel'dir ve (a) Şiir (b) Sanat ve (c) Retorik (Belagat) branşlarını ihtiva eder.

Dikkat buyurun:

Ne Mantık ne de Metafizik bu listededir.

(*History of Philosophy, B. D. Alexander, s. 92*)

(c) *Diğer kitap listesi.*

İskenderiye ve Arap kaynaklarından modern zamanlara kadar ulaşan iki kitap listesi vardır.

(i) Zeller'ın düşüncesine göre, şu an Aristotle'ın olduğu düşünülen eserlerin listede bulunmaması dolayısıyla, liste derleme zamanında İskenderiye Kütüphanesi'nde olması gereken Aristotle'ın kitaplarının sayısını 400 olarak tahmin eden Hermippus (M.Ö. 200)'tan elde edilen daha eski liste.

(ii) Arap kaynaklarından elde edilen sonraki liste, M.S. Birinci ve İkinci Asır'ın Batlamyus (Ptolemaeus)'u tarafından derlenmişti. Bu liste; modern koleksiyondaki birçok esere değinir ve bin kitaplık bir yekûna sahiptir.

(*Hist. of Phil., Zeller, s. 172,173; Hist. of Phil., B. D. Alexander;92, 93*)

(ii) ARİSTOTLE'IN DOKTRİNLERİ

I. *Metafizik ya da Metafiziksel Âlem'de Varlığın Prensipleri*:

1. Aristotle, Metafiziği Varlık bakımından Varlık bilimi olarak tanımlar.

2. Varlığın vasıflarını;

(a) Fiili Gerçek (Aktüalite/*entelecheia*), yani mükemmellik ve

(b) İmkân (Potansiyalite), yani mükemmellik kapasitesi (*dynamis*), olarak adlandırır.

3. Tüm yaratılmış/yaratılan varlığın fiili gerçeklik (aktüalite) ve imkân (potansiyalite)'dan meydana geldiğini ifade eder.

Bu iki prensip; varlığı fiili gerçeklik olan ve (a) madde/heyula ve form (b) cevher ve araz (c) ruh ve onun melekeleri (d) aktif ve pasif akıl'ın terkibini ihtiva eden prensipler dışında mevcuttur ve tüm yaratılmış/yaratılan varlıklarda karışmış haldedir.

II. *Fiziksel Âlem'de Varlığın Prensipleri.*

Fiziksel âlemde, Neden (İllet)'ler olarak adlandırılan, varlığın dört prensibi vardır:

(1) Madde/Heyula (hyle), yani özdeksel (substratum) neden; maddenin fiili gerçekliği ya da kapasitesi (*hyle prote*)'dir. Bu; varlığın kendinden yaratıldığı prensiptir.

(2) Form ya da Oz (*morphe*), yani formal neden; varlığa fiili gerçeklik kazandıran prensiptir. Bu; bir varlığın kendine dönüştüğü şeydir. Madde form ile birleşince, ortaya çıkan sonuç; doğal süreçlerde varlık bulan, teşekkül etmiş ya da gerçekleşmiş varlıktır (*synolon*, *ousia prote*).

(3) Nihai Gaye; her şeyin kendi için var olduğu prensiptir. Her şeyin bir amacı vardır ve amaç nihai gaye'dir. Bir nihai gaye

daima 'akıl'a delalet eder; fakat bu, müessir/etkin Neden durumunda her zaman gerçek değildir.

Dolayısıyla, doğa âlemindeki her varlık ya da canlı organizma, dört neden'in kompleks sonucudur:

(1) Her şeyin kendinden yaratıldığı Cevher (yani, özdeksel neden [*Material Cause*]).

(2) Embriyo'nun ona uygun olarak gelişme eğilimi gösterdiği, Cins ya da düşünce (yani, formal neden [*Formal Cause]*).

(3) Yaratma ya da meydana getirme fiili (yani, müessir/etkin neden [*Efficient Cause*]).

(4) Organizmanın, uğruna yaratıldığı amaç ya da maksat (yani, nihai gaye [*Final Cause*]). Başka bir deyimle, madde, cins, yaratma ve amaç; tüm mevcut varlığın temelinde yatan dört prensiptir.

(*Hist. of Phil., B. D. Alexander, s. 97, 100; Aristotle, Metaphysics 1, 3; Hist. of Phil., W. Turner; s. 136, 140; Hist. of Phil., Alfred Weber; s. 80, 84*)

III. *Tanrı'nın varlığına ilişkin doktrinler:*

(1) Hareket ebedi olmasına rağmen, belirsiz bir hareket ettirici (etki eden) ve hareket eden (etki kabul eden) dizisi olamaz. Dolayısıyla, etki kabul etmeyen (*proton kinoun akineton*) dizilerde bir İlk, Tek, yani Etkiden Müstakil *İlk Hareket Ettirici* (*muharrik*), olmalıdır.

(2) Fiili Gerçek (Aktüel), görünüşte son olmasına rağmen, gerçekte tabii olarak ilk olduğu için, imkân'a (potansiyel) takaddüm eder. Bu nedenle, tüm madde ve fiili gerçek ve imkân'ın terkibinden önce, saf fiili gerçeklik var-olmuş olmalıdır. Dolayısıyla fiili gerçeklik; var-olan her şeyin nedenidir ve saf fiili gerçeklik olduğu için, canlılığı zorunlu olarak tüm maddi koşullardan ba-

ğımsızdır. Ebedi sükûn ve zati huzurda var olan, kendini ve mutlak hakikati bilen, düşüncenin düşüncesi, mutlak ruh'tur ve ne eylem ne de erdeme gereksinimi vardır.

(3) Tanrı bir'dir; çünkü madde, çokluk prensibidir ve İlk Akıl maddi koşullardan bağımsızdır. Onun varlığı, derin (kontemplatif) düşüncedir: ne takdir ne irade onun bulunduğu ebedi sükûnet ile karşılaştırılabilir. Tanrı dünyadan bağımsızdır.

IV. *Dünya'nın Orijini Doktrini.*

Dünya ebedidir; çünkü madde, hareket ve zaman ebedidir.

V. *Doğa'ya ilişkin doktrin.*

Doğa; hareket ve sükûn prensiplerine sahip olan her şeydir. Kendiliğinden vücuda gelen ve kendini belirleyendir. Doğa, her şeyi gayesiz olarak değil, bilakis belirli kanuna göre yapar. Her zaman, sadece madde ile engellenen bir gelişim planına göre en iyiye yönelik olarak mücadele eder. Doğanın mücadelesi az mükemmelden daha mükemmeledir.

VI. *Kâinata ilişkin doktrin.*

Dünya; şekil bakımından küre şeklinde, dairesel ve son derece mükemmeldir. Eter'den müteşekkil gökyüzü İlk Neden ile doğrudan temas halindedir. Ezeli olan yıldızlar sıra bakımından ikinci olarak gelir; yerküre ortadadır ve ilk muharrik ve en cüzi tanrısal iştirakten azami uzaklıktadır.

(*Eth. Vic. 10, 1178b, 20; 10: 8, 9, 1179; Hist. of Phil., W. Turner, s. 141,143; Hist. of Phil., B. D. Alexander, s. 102, 103; Hist. of Phil. Zeller, s. 221; Hist. of Phil., Roger, s. 109; Aristotle, Physics II, 192b 14; De Caelo I, 4, 271a, 33; De Part An. IV, 2, 677a 15; Aristotle, Physics II, 8, 199; Hist. of Phil., B. D. Alexander, s. 104; De Generatione Animalium, IV, 4, 770b, 9*)

VII. *Ruh doktrini.*

Ruh, sadece bir beden ahengi ya da karşıtların harmanı değildir. Ne dört element ne de onların bileşimidir; çünkü tüm maddi koşulları aşar.

Ruh ve beden; iki müstakil şey değil fakat iki farklı tezahürün, yani tıpkı form'un maddeyle ilişkilendirmesinde olduğu üzere, tek halidir.

Ruh; canlı bir bedenin sahip olduğu güçtür ve bedenin varolma amacı, yani kendi varlığının nihai gayesidir.

Yaşamın radikal prensibi olan ruh, tek olmasına rağmen, muhtelif melekeleri vardır. Bu melekeler: (1) Duyum *gücü* (2) Rasyonel *güç* (3) Besleyici *güç* (4) Arzu *gücü* (5) Hareket etme (Lokomotif) *gücü.*

Bunlar arasında, duyum ve rasyonel güç son derece önemlidir: tıpkı etki ya da izleminin bir mühür ile yaratılması gibi, vasıtasıyla hissedilebilir eşya formlarının alındığı meleke olan (dışsal tecrübe) hissediş ve vasıtasıyla entelektüel bilginin elde edildiği meleke olan akli bilgi.

Sadece fikirlerin merkezidir, bilgi hisler vasıtasıyla gerçekleştiği için, onları yaratmaz.

(*Hist. of Phil., B. D. Alexander, s. 105, 106; Hist. of Phil., W. Turner, s. 147, 153; Hist. of Phil., Zeller, s. 201, 204*)

(iii) SONUÇLAR ÖZETİ

A. *Doktrinleri.*

1. *Varlık Doktrini* (*To on*).

Aristotle, varlığın sıfatlarını (a) fiili gerçeklik (aktüalite) ya da belirleyici prensip ve (b) imkân (potansiyalite) ya da belirsiz prensip olarak beyan ederek, Realite'yi karşıtlar prensibi bağla-

mında açıklamaya çalıştı.

Fakat bu prensip sadece Pisagorcular, Parmenides ve benzer bir biçimde Demokritos tarafından değil, aynı zamanda ruhun ölümsüzlüğünü ispatlama teşebbüsünde Sokrates tarafından ve realiteyi, eşyanın kendinden ayrı olarak eşya kavramı—fenomenden farklı numen ve gerçek-dışı olandan farklı gerçek-- olarak gören Plato tarafından da kullanıldı.

Fakat karşıtlar prensibinin orijini; tanrıları eril ve dişil olan, tapınakları önünde karşıtlar sembolü olarak iki sütün bulunan Mısır Gizem Sistemi'dir. Bu doktrinlerin yazarının Aristo değil, Mısırlılar olduğu apaçık ortadadır.

(*Aristotle, Metaphysics I, 5, 985b, 24; Aristotle, Metaphysics I, 5, 98b, 31; Aristotle, Metaphysics I, 6, 987b, 9; Hist. of Phil., W. Turner, s. 41, 47, 48; Plato, Phaedo, c. 15, c. 16, c. 49; Parmenides 132D; Memphit Theology, King-ship and Gods, Franfort c.3, s. 25, 26, 35; Egyptian Religion, Frankfort, s. 64, 73, 88*)

2. *Tanrı'nın Varlığı.*

(a) Teolojik kavram sadece Sokrates, Plato ve Aristotle tarafından değil, aynı zamanda en uzak antik dönem insanları tarafından da kabul edilmiştir. Genesis'in ilk bölümü ve Memfis Teolojisi'nde bulunan, Frankfort'un Antik Mısır Dini'nin 20 ve 23. Bölümlerinde yer alan izahatta; doğadaki tasarım ve amacı gösteren ve bunun ilahi bir Aklın eseri olması gerektiğini ileri süren, belirli ve tedrici adımlarla, yaratılış kaostan düzene doğru ilerler. Bu kaynakların tarihi bizi, M.Ö. 2000 ve 5000 arası, Aristotle zamanının asırlar öncesi antik döneme kadar götürür.

Teolojik kavrama ilaveten, Aristotle'ın Tanrı'nın varlığını ispatlamak için "Hareketsiz Hareket ettirici (İlk Muharrik)" kavramını da ileri sürdüğünü biliyoruz. Fakat "Hareketsiz hareket et-

tirici"; emri (*logos*) ile kendi bedeninin farklı parçalarından dört çift tanrının yaratıldığı ve buna göre onun varlığından hâsıl olan Mısırlıların Memfis Teolojisi'nin Atum'u, yani Demiurge'dan başka bir şey değildir. Bu yaratım fiili; Atum Ptah'a etki ettiği halde hareket ve etkiden müstakil bir halde gerçekleşmişti. Nitekim Dokuz Tanrı ailesi olarak yaratıldı ve Ennead olarak adlandırıldı. Çok açıktır ki; "Hareketsiz Hareket Ettirici" kavramı, modern dünyanın inandırıldığı gibi Aristotle'dan değil, Mısır teolojik ya da gizem sisteminden kaynak almaktadır.

Dikkat Buyurun:

Bu arada sırası gelmişken, pek de önemsiz sayılmayacak, bu Güneş Tanrısı Atum tarafından dokuzluk bir aile, yani Ennead, yaratılmış tanrılar hikâyesinde modern zamanların iki önemli bilimsel hipotezinin orijinal kaynağına ulaştığımızdan söz edilebilir:

(1) Dokuz ana gezegen vardır ve (2) Güneş diğer gezegenlerin ana kaynağı/sebebidir (Bu ikincisi, Nebular Hipotez tarafından desteklenmektedir). Şimdi şunları da hatırlayalım:

(a) Gezegenlere tapınma Mısır'da başladı ve

(b) Mısır Tapınakları, tarihin ilk rasathaneleri idi.

(c) Tanrı'nın ya da İlk Neden'in varlığını fiili güç (aktüalite) ve imkân (potansiyalite)'a referans ile ispatlama teşebbüsünde Aristotle, sadece doğa fonksiyonlarını açıklamak için Karşıtlar prensibini kullanan Antiklerin geleneksel alışkanlığını takip etti.

(d) Plato da, Idealar teorisi vasıtasıyla, doğa fenomenindeki gerçek ve gerçek-dışı'nı açıklamak için Karşıtlar prensibini kullandı.

(e) Sokrates, Karşıtlar prensibini; mevcut eşyanın bir yaşam formunun ölümünün sadece bu eşyanın başka bir yaşam formunun başlangıcı olduğunu göstererek, ölümsüzlük gerçeğini ispatlamak için kullandı. Başka bir tabirle yaşam, aralıksız/ebedidir,

sadece kendi gelişim seyrinde formunu değiştirir.

Demokritos, karşıtlar prensibine, realite'nin belirli bir aşamasına ilişkin yorumlanmalarında başvurdu. Dolayısıyla, fiili güç (aktüalite) ve imkân (potansiyalite) terimlerinin Tanrı'nın varlığı probleminde yeni bir yorumlama metodu olarak Aristotle'ın kullanımı olduğunu düşünemeyiz.

Dahası, Aristotle'ın Plato dâhil önceki tüm filozofların doktrinlerine ilişkin görüşü, onların hatalarını ve tutarsızlıklarını teşhir etmesiyle birlikte, onun sadece daha önce Yunanlarda mevcut olmayan yeni ve doğru bir bilgiye sahip olduğundan emin olduğunu değil, aynı zamanda büyük otorite olarak konuşabildiği gerçeğini ortaya koyuyor. İşte tam burada, Aristotle'ın kendi yeniliği ve Yunan medeniyet düzeyi arasındaki 5000 yıllık ya da daha uzun bir kültürel boşluğu temsil ettiğine ikna olduğumu söylemeliyim; çünkü onun Yunanistan dışındaki bir ulus, yani kendi zamanının Yunanlılarının kültürünün çok ilerisinde olan Mısırlılardan eğitim almış ve kitaplar ele geçirmiş olması kanaatinden kaçmak imkânsızdır.

(*Memphite Theology in Kingship & Gods, Frankfort, c. 3. s. 25, 26, 35; Herodotus I, 6, 26; Egyptian Religion, Frankfort s. 64, 73, 88; Plato Phaedo c. 15, 16, 49; Hist. of Phil., Zeller, s. 61; Aristotle, Ethics, Nic. 10, 8; 1178b, 20; 10: 8, 9, 1179; Hist. of Phil., Zeller, s. 221; Hist. of Phil., Roger, s. 109; Hist. of Phil., W. Turner, s. 141, 143; Hist. of Phil., B. D. Alexander, s. 92, 93, 102, 103; Hist. of Phil., Roger's Students, s. 104; Hist. of Phil., W. Turner, s. 126, 127, 135; Hist. of Phil., Zeller, s. 171, 173; Plutarch's Alexander; Aristotle, Metaphysics; Hist. of Phil., W. Turner, s. 128 dipnot, Noct., Mt, 20: 5; Strabo*)

3. *Dünyanın Orijini Doktrini.*

Aristotle'a atfedilen doktrine göre; "madde, hareket ve za-

man ezeli ve ebedi olduğu için, dünya da ezeli ve ebedidir" ile sadece, hepimizin aşina olduğu, *ex nihilo nihil fit* (*hiçlikten hiçlik doğar*) ve dolayısıyla dünya ya da maddenin daima var-olmuş olması gerektiği hükmü ile Demokritos (M.Ö. 400)'a da atfedilen bir doktrini kabul ediyor ve tekrarlıyor.

Fakat maddenin ezeli-ebedi doğası doktrinin antikliği, bizi, Kaos'un İlksel Tepe Ta-tjenen'i doğuran İlksel Okyanus Nun ile temsil edildiği Mısırlıların Memfis Teolojisi'nin yaratılış hikâyesine kadar geri götürür. Bu şartlar altında, bu doktrin yazarlığını Aristotle'a itibar edemeyiz.

Aristotle'a atfedilen yanlış yazarlığa ilaveten, bizzat Aristotle'ın kendisi, dünyadan 'neden' olarak söz ettiği, eseri Fizik VIII 1. 25'te kendini tekzip ediyor. Bir şey, aynı zamanda hem ezeli-ebedi ve sınırsız, hem de sınırlı olamaz.

(*Memphite Theology in Egyptian Religion, Frankfort, s. 20; the Intellectaul Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 10, 21, 52*).

4. *Doğanın Nitelikleri Doktrini.*

Aristotle doğa'yı; hareket ve sükûn prensibine sahip olarak tanımlıyor ve hareketin belirli bir kanun vasıtasıyla az mükemmelden daha mükemmele ilerleme gayreti olduğunu da ekliyor: bugün, sözüm ona, evrim olarak tanımlayacağımız kavram.

Bu tanımlamayı incelerken Aristotle'ın; tıpkı Varlığı fiili güç (aktüalite) ve imkân (potansiyalite) ikili terimleriyle açıklama teşebbüsünde yaptığı üzere, sadece vasıtasıyla doğanın kendini açığa vurduğu modlardan birini açıklamak için karşıtlar prensibine başvurduğunu anlıyoruz.

Fakat değişim ve hareket, devamlılık ve sükûn, hiçbir surette Aristotle zamanında yeni problemler değildi; çünkü onlar sadece Parmenides, Zeno ve Melissus değil, aynı zamanda ünlü, "*ex nihilo nihil fit* (*hiçlikten hiçlik doğar*)" hükmünde doğanın daimi ve

ezeli-ebediliğini kastetmek suretiyle sürekliliği vurgulayan Demokritos tarafından da araştırılmış görünmektedir.

Benzer bir şekilde, doğanın az mükemmelden daha mükemmele hareketine referansı, hiçbir surette bir doğa prensibine ilişkin yeni bir keşif değildi.

Genesis'in ilk bölümünde bulunan yaratılış izahı; Demiurge ya da Logos'un altı aşama esnasında yaratımla meşgul olduğu ve yedinci aşamada istirahata çekildiği, yaşamın tedrici gelişiminden bahseder. Aynı şekilde, Memfis Teolojisi'nde bulunan Mısırlıların yaratılış izahı da, doğanın hareketinin Kaos'tan düzene olduğundan bahseder.

Bu izahatlar, binlerce yıl itibariyle Aristotle'ın zamanına takaddüm eder; çünkü ilki, takriben M.Ö. 2000 iken, ikincisi, M.Ö. 4000'dir ve karşıtlar prensibinin orijini; tedrici yaşam gelişimi yanı sıra, Mısırlılar olarak hâlihazırda ortaya koyulduğu için, doğanın nitelikleri üzerine olan bu doktrinin Aristotle'dan kaynaklanmadığı aşikârdır.

(*Hist. of Phil., Zeller; s. 60, 65; Hist. of Phil., W. Turner, s. 44, 52; Hist. of Phil., Roger, s. 28, 32;the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 21, 51, 60; Ancient Egyptian Religion, Frankfort, s. 20, 23*)

5. *Ruh.*

Aristotle'a göre ruh aşağıdaki sıfatlara sahiptir:

(1) Madde ile form olarak, beden ile özdeşlik.

(2) Canlı bir bedenin sahip olduğu Güç, yani yaşamın radikal prensibi kendini aşağıdaki sıfatlarla ortaya koyar:

(a) Duyum gücü

(b) Rasyonel güç

(c) Besleyici güç

(d) Arzu gücü

(e) Hareket etme (Lokomotif) gücü

Ruh'a ilişkin Aristotle tarafından yapılan bu tanımlama; bir yandan Sokrates ve Plato gibi Atomcular ve diğer yandan Pisagorcular tarafından savunulan daha bilinen ve yürürlükteki fikirlerden bir dereceye kadar sapma gösterir. Çünkü ilk sıradaki filozoflar, ruhun maddi olduğuna ve ateş atomlarından teşkil olduğuna inanıyordu. İkinci sıradaki filozoflar ise ruhu; bedenin bir ahengi ve karşıtların bir harmanı olarak telakki ediyordu.

(*Hist. of Phil., W. Turner, s. 42, 67, 68; Plato, Phaedo c. 15; Hist. of Phil., Zeller, s. 61; De Respiratione, 4, 30, 47a*)

Şimdi doğal olarak şu soruyu sormak zorundayız: Bu ruh doktrininin orijini Aristotle mıydı? Aristotle'ın bu doktrini, öğretmeni Plato ya da Pisagorcular ve Atomculardan değil; bilakis Yunanistan dışındaki diğer bazı kaynaklardan aldığı aşikârdır.

Dikkatimizi antik tarihe çevirdiğimizde, böyle iki kaynağın, ne tesadüftür ki, Yunanistan dışında var olduğunu keşfederiz: (1) Genesis'in ilk bölümündeki Yaratılış hikâyesi ve (2) sadece Aristotle tarafından bahsedilenlerle özdeş ruh'un sıfatlarını ihtiva eden değil, aynı zamanda insan doğasının; biri fiziksel beden olan birbirinden bağımsız farklı bedenler ve ruhlardan meydana gelen bir dokuz ayrılmaz parçanın birliği olarak açıklandığı çok daha incelikli bir felsefi sistemi ihtiva eden Mısır Ölüler Kitabı.

(*Egyptian Book of the Dead, Sir E. A. Budge. Introduction, s. 29, 64*)

Genesis hikâyesinde, Tanrı'nın insanı madde (yani, toprak)'den yarattığı ve burun deliklerinden ona yaşam nefesi (ruh) üflediği ve "insanın canlı bir ruh haline geldiği" beyan edilir. İşte burada; "beden ve ruh"un hüviyetine ilişkin Aristotle'dan

uzun asırlar öncesine takaddüm eden *Genesis*'ten alınmış aşikâr bir belgeye sahibiz.

Mısır Ölüler Kitabı'nda, insan ruhunun aşağıdaki dokuz ayrılmaz parçadan meydana geldiğini anlıyoruz:

(1) *Ka*: hareket etme, her yerde bulunma ve bir insan gibi beslenme yeteneğine sahip, bir insan form ve sıfatlarına sahip soyut bir insan kişiliğidir. Bu, (*Eidolon*) yani, suret (imaj)'e tekabül eder.

(2) *Khat*; yani ölümlü olan somut kişilik, fiziksel beden.

(3) *Ba*; yani, Ka'da ve bazen yanında ona hava ve gıda sağlamak için mevcut bulunan merkez-ruh. Kendi formunu istediği şekilde başkalaştırma ve değiştirme gücüne sahiptir.

(4) *Ab*; yani kalp, insandaki yaşam/canlılık ve rasyonel, ruhsal ve ahlaki melekedir. Ba (merkez-ruh) ile ilişki halindedir ve Mısır Yargılama Draması'nda, Görünmeyen Dünya'nın büyük Yargıcı Osiris'in varlığında sorguya tabi tutulur.

(5) *Kaibit*, yani gölge. Ka gibi kendinden gıdasını aldığı Ba (merkez-ruh) ile ilişki halindedir. Hareket etme ve her yerde bulunma gücüne sahiptir.

(6) *Khu*; yani, ölümsüz olan manevi ruh. O da, Ba (merkez-ruh) ile yakın ilişki halindedir ve Latif bir Varlık'tır.

(7) *Sahu*; yani, kendinde Khu ya da manevi ruhun mevcut bulunduğu manevi beden. Onda, doğal bedenin tüm mental ve manevi sıfatları kendi doğasının yeni güçleri ile birleşmiştir.

(8) *Sekhem*, yani bir insandaki güç ya da hayati gücün manevi (olarak) kişileşmesi. Bulunma yeri, ruhlar ya da Khus'ların olduğu göklerdir.

(9) *Ren*, yani ya da bir Varlığın temel korunma vasfı. Mısırlılar, bir adın yokluğunda, bir bireyin varlığını sürdüremeyeceğine inanırdı.

Dikkat Buyurun:

Mısır kavramına göre şunları kaydetmek gereklidir:

(1) Ruh dokuz parçadır. Birliği öyle bütündür ki, Ren, yani ad dahi zaruri bir sıfattır; çünkü (ruh) onsuz var-olamaz.

(2) Ba (ya da merkez-ruh); bir taraftan Ka, Kaibit ve Ab (Soyut kişilik ya da Gölge ve Hayvani yaşam), diğer taraftan da Gıdalanma gücü olarak Khu ve Sekhem (manevi Ruh ve hayati gücün manevi kişileştirilmesi) ile bağlantılıdır.

(3) Sahu; hem Khu hem de Sekhem tarafından kullanılan manevi bir bedendir.

(4) Khat, yani fiziksel beden, kendini fiziksel düzlemde beyan ettiği halde ruh için zaruridir.

(5) Ruh, ilaveten aşağıdaki sıfatlara sahiptir:

(a) her yerde bulunma

(b) başkalaşma

(c) hareket etme

(d) besleyicilik

(e) ölümlülük (Khat durumunda)

(f) ölümsüzlük

(g) rasyonellik

(h) manevilik

(ı) moralite

(i) göksellik

(j) müphemlik

(6) Bu nedenle, böyle bir mukayeseden; Aristotelci ruh doktrinin, ilişkili olması açısından bir bütünün parçası olarak kalması dolayısıyla, Mısır ruh felsefesinin sadece çok küçük bir parçası ile özdeş ve mutabık olduğu açıklığa kavuşmaktadır. Sonuç ola-

rak, Aristotle'ın kendi ruh doktrinini, doğrudan ya da dolaylı olarak, Mısır Ölüler Kitabı'ndan elde ettiği sonucunu çıkarmak zorundayız.

B (i) *İskenderiye Kütüphanesi Aristotle'ın geniş sayıdaki kitaplarının gerçek kaynağıydı*:

Beklenen; kuşku yok ki, sadece geniş miktarda bilimsel kitapları alıp götürmekle kalmayan, aynı zamanda düzenli olarak araştırma amacıyla İskenderiye'ye dönen Aristotle ve diğerleri tarafından desteklenen İskender ve onun birlikleri tarafından İskenderiye Kütüphanesi'nin derhal altüst edilip yağmalanması idi. Tıpkı bu kitapların İskender ordusu tarafından ele geçirilmesi ve Aristotle'ın eline düşmesi gibi, Aristotle'ın ölümünden sonra, aynı kitapların kaderi; bir Roma ordusu tarafından ele geçirilmesi ve Strabo ve Plutark tarihlerinden alınan aşağıdaki hikâyeye göre Roma'ya nakledilmesi oldu:

Aristotle'ın kitapları, onun okulunun Başkanı olarak ona halef olan Theophrastus'un eline düştü. Theophrastus'un ölümünde, bu kitaplar miras olarak Skepsis'li Neleus'a bırakıldı. Neleus'un ölümünden sonra, söz konusu kitaplar, yaklaşık iki asır kaldığı bir mahzende gizlendi.

Atina M.Ö. 84'te Romalılar tarafından ele geçirildiğinde, kitaplar Lucius Cornelius Sulla tarafından ele geçirildi ve gramerci Tyrannio'nun kopyalar temin ettiği ve Rodoslu Andronikos'a yayımlattığı yer olan Roma'ya taşındı.

(*Strabo; Plutarch; Hist. of Phil., W. Turner, s. 128, Dipnot; Noct. Mt, 20; 5*)

Aristotle'ın yazılarının parçalar halinde olması ve onlardaki bütünlük yoksunluğu; büyük Mısır Kütüphanesi'nde kendi araştırmasını yaparken, bizzat kendisinin kitaplardan alelacele notlar aldığı gerçeğini açıkça ortaya koyar. Antik öğrenim metodu; sadece ders verme ve not alma şeklinde değil, sözlü (oral) idi.

İşte tam burada; Aristotle'ın kendi yeniliği ve Yunan medeniyet düzeyi arasındaki 5000 yıllık bir kültür boşluğunu temsil ettiğini; çünkü eğitimi ve kitapları, kendi zamanının Yunan kültürünün çok ilerisinde olan, Yunanistan dışındaki bir ulustan—ki bu ulus Mısır idi—elde ettiği kanaatinden kaçmanın imkânsız olduğuna ikna olduğumu tekrarlamalıyım.

(*Hist. of Phil., B. D. Alexander; s. 92, 93; Hist. of Phil., Roger's students, s. 104; Hist. of Phil., Alfred Weber, s. 77, 78; Hist. of Phil., W. Turner, s. 126, 127, 135; Hist. of Phil., Zeller, s. 171, 173; Plutarch's Alexander, c. 8; Aristotle, Metaphysics; Hist. of Phil., W. Turner; s. 128, dipnot ayrıca Noct., Mt., 20: 5; Strabo*)

Sözde Aristotle kitapları, Yunanlar arasında tedavülde olmayan bilimsel bilgiyi ele alır ve dolayısıyla, hâlihazırda ifade edildiği üzere, Aristotle'ın onları diğer sözde Yunan filozoflarından satın alması imkânsızdı.

Kitapları ve eğitiminin gerçek kaynağını gizleme amacına ilişkin olarak tarih Aristotle hakkında şu çok garip hikâyelerden bahsediyor: (a) Aristotle'ı eğitme liyakatı olmadığını bildiğimiz Plato'nun bir öğrencisi olarak 20 yıl geçirdi ve (b) Büyük İskender de, Aristotle'a atfedilen geniş sayıdaki kitap satın alması için ona para verdi; fakat aynı zamanda, Aristotle'ın söz konusu kitapları ne zaman, nerede ve kimden satın aldığına dair bize bir şey söylemeyi başaramıyor.

Dahası, hâlihazırda işaret edildiği üzere, Aristotle'ın Plato'yu da kapsayan tüm önceki filozofların doktrinlerine ilişkin görüşü; hata ve tutarsızlıklarını teşhir etmesiyle birlikte, sadece, daha önce Yunanlarda tedavülde olmamış doğru bilgiye sahip olduğuna emin olmakla kalmayıp, aynı zamanda büyük otorite olarak da konuşabilmesi gerçeğini ortaya koyuyor.

B (ii) *Kitap listeleri arasındaki farklılık şüpheli yazarlığa delalet ediyor.*

1. En az üç kitap listesi vardır. Birinci listenin, Aristotle'ın kendi yazılarının sınıflandırılması olduğunu söyleniyor ve doğal olarak kendi yaşam zamanı M.Ö. 384-322 döneminde kaydedilmiş olmalıdır. Bu listede dünyaya, Aristotle'ın, (a) Matematik, Fizik ve Teoloji (b) Ahlak, Ekonomi ve Politika ve (c) Şairlik, Sanat ve Retorik üzerine metinler yazdığından söz edilmiştir.

Şu halde, bu metinleri yazacak kimsenin eğitim ve öğrenimini yazılan konular üzerine almış olması gerekir. Yunan felsefe tarihinden biliyoruz ki, Sokrates Plato'yu ve Plato da Aristotle'ı eğitti. Fakat Sokrates'in matematik ya da ekonomi ya da politika öğrettiğine dair hiçbir kanıt yok.

Sonuç olarak, sınıflandırmaya tabi tutan ve bir üst sınıfa terfiden önce yeterlilik kanıtının zorunlu olduğu Mısır Gizem Sistemi altında, Sokrates'in bu konularda Plato'yu eğitmesi ve ayrıca Plato'nun da Aristotle'ı eğitmesi mümkün değildi.

Dolayısıyla biz, Aristotle'ın bu kitapların yazarı olduğuna ilişkin iddiasını kabul edemeyiz.

2. İkinci liste, farklı kaynaklardan meydana geliyor ve ikisi birlikte (a) sayı (b) muhteva ve (c) tarih bakımından büyük ölçüde farklılık gösteriyor.

İskenderiyeli Hermippus'un (M.Ö. 200) listesi 400 kitabı ihtiva eder. Batlamyus tarafından, M.S. birinci ve ikinci asırlar arası derlenen, liste 1000 kitabı ihtiva eder. Listelerde farklılıklar olması gerçeği şüpheli bir yazarlığa delalet eder. Ayrıca, eğer Aristotle M.Ö. 200'de sadece 400 kitaba sahipse, nasıl bir mucize M.S. ikinci asırda bu kitapları 1000'e çıkardı? Ya da bu sahtekârlık mıydı?

C. *Yaşamındaki tutarsızlık ve şüpheler.*

(i) *Plato'nun öğrencisi olarak 20 yıl harcadı*:

19 yaşında Plato'ya gittiği ve onun öğrencisi olarak 20 yıl geçirdiği söylenir. Fakat bu, şüpheli ve mantıksızdır. Şüpheli, çünkü Antik Dünya'nın tüm bilimsel bilgisinin itibar edildiği Aristotle bir Bilim adamı olarak telakki edilirken, Plato bir Filozof olarak telakki edilir ve bir üstadın kendisinin bizzat bilmediği şeyi bir öğrenciye öğretmesi imkânsızdır.

Ayrıca, Aristotle bilgisiyle itibar gören bir insandan, öğretme ehliyeti olmayan bir üstat (Plato) altında yaşamının en iyi 20 yılını harcamasını beklemek mantıksızdır.

(*Hist. of Phil., B. D. Alexander; s. 92; Hist. of Phil., Roger's Student, s. 104*)

(ii) *Böyle geniş sayıdaki kitabı nasıl elde ettiği hakikati yanlış sunuluyor*:

Büyük İskender'den finansal yardım aldığı ve çalışmalarını ilerletmek için geniş sayıda kitap satın alabildiği söylenir.

(*Hist. of Phil., Zeller; s. 171; Hist. of Phil., W. Turner, s. 127*)

Fakat bu, hakikatten daha ziyade bir efsaneymiş gibi görünmektedir; çünkü Aristotle zamanına kadar Yunan eğitimi Retorik ve diyalektik öğreten Sofistler tarafından temsil ediliyordu. Buna karşın, başlangıç bilim öğrenimi birkaç tanınmamış filozofla sınırlıydı. Bu, Yunan eğitim standardı idi; çünkü Sofistler tek yetkili öğretmenlerdi.

Bununla birlikte, Aristotle'ın antik dönemin bilimsel bilgisinin tüm branşlarını ele alan bin farklı kitabı ürettiğine itibar edilir. Kuşku yok ki, Aristotle onları Yunanlardan elde edemezdi; çünkü onun adını taşıyan ve yeni olarak sunulan devasa kitap külliyatı; bilgi sır olarak korunduğu için, Yunanistan içinde bu gibi kitaplara sahip olmalarına izin verilen yegâne insanlar olmaları dolayısıyla, gerçekte Yunan felsefe okullarının üyesi olan herkesin geleneksel ortak malı olacaktır.

Bu şartlar altında, apaçık ortadadır ki, Aristotle'a atfedilen devasa külliyattaki bilimsel bilgi; ne kendi zamanının Yunanlarının malı idi, ne de Yunanistan'da ona bilim ve böyle devasa ölçekteki bir bilginin çok azını dahi öğretme ehliyeti olan biri vardı.

(iii) *Aristotle söz konusu kitapları İskenderiye Kütüphanesi'ni yağmalayarak elde etti*:

Şimdi şu soru sorulmalı: Aristotle, tek birey olarak, toplanması Antik Dünyanın 5000 ya da daha fazla yılını alan bir bilgi külliyatı olan böyle bir devasa sayıdaki bilimsel esere nasıl sahip olabildi? Açıktır ki, Aristotle'ın bir bilgin olarak şöhreti fena halde abartılmıştır, çünkü böyle bir başarı hem fiziksel hem de mental olarak imkânsızdır. İnsanın entelektüel gelişimi boyunca, dünya bir dahi olarak birçoklarına şahitlik etmiştir; fakat onlar, her bilim branşında değil, daima belirli alanlarda uzman olmuşlardır.

Ve modern dünyada istisna yoktur; çünkü büzüm büyük bilim adamlarımız her bilim branşında değil, fakat sadece bir branşta uzmandır ki, doğal olan da budur.

Gerçek şu ki; Aristotle'ın yaşamı ve faaliyetlerindeki birçok tutarsızlık ve şüphe bizi şu hikâyeler yerine, problemin yegâne çözümüne götürür: (a) Büyük İskender kitap satın alması için ona para verdi (b) yaşamının 20 yılını Plato'nun öğrencisi olarak geçirdi ve (c) İskender Mısır istilasına başladığında, İskender'in Sarayı'nı terk ederek Atina'ya yola çıktı. Aslında tam tersi, Mısır Rahipleri'nin vesayeti altında 20 yıl geçirmiş olmalı ve ona sadece şimdi kendine ait olduğu söylenen devasa sayıdaki kitabı İskenderiye Kütüphanesi'nden alıp götürme fırsatı değil, aynı zamanda geniş sayıdaki ciltten notlar kopyalama fırsatı veren İskender'e Mısır istilasında eşlik etmiş olmalıdır. Modern bilim; Aristotle'ın yazmalarının hepsinin, bizzat Aristotle tarafından İskenderiye Kütüphanesi kitaplarından kopya edilen, alelacele kop-

ya edilmiş not izleri taşıdığını ortaya koymuştur. Aristotle'ın yaşamının tarihsel izahı inanılmazdır.

(iv) *Değerli savaş ganimeti olarak kitap gasp etmek Antik orduların geleneği idi*:

Galip bir ordu bir ülkeyi zapt ettiğinde, özel birliklerin savaş ganimeti araması ve ele geçirmesi, yani değerli olduğu düşünülen her şeyi gaspetmesi gelenektir. Yunanlar, tüm çevre uluslar arasında, Antik Bilimler konusunda Mısır'ın değerli sırlarını ele geçirmede en istekli olanı idi ve açıktır ki, onları arzularına ulaştıracak en büyük fırsat Büyük İskender Mısır'ı istila ettiğinde ellerine geçti. Başka yerde ifade edildiği üzere, antik istilacı ordular, kitaplara büyük değer atfetmeleri hasebiyle kütüphaneleri yağmaladı. Bununla birlikte, sadece kitaplar için değil, fakat altın ve gümüşten imal edilen tanrılar ve merasim kapları için de tapınaklar yağmalandı.

KISIM VII

Mısır Gizem Sistemi Müfredatı

1. Kendi Düzenlerine Göre Mısır Rahiplerinin Eğitimi.

Diodorus, Herodot ve Iskenderiyeli Clement'ten Mısır Rahipleri'nin altı Düzeni olduğunu ve her Düzen'in Hermes'in belirli sayıdaki kitabında uzmanlaşmayı gerektirdiğini öğreniyoruz. Clement, onları kendi Düzenleri ile adlandırarak ve liyakatlerini vurgulayarak, aşağıda olduğu üzere, bir Rahipler süreci tasviri yapmıştır:

İlk olarak, bir müzik enstrümanı taşıyan Ozan Odus gelir. Odus, biri tanrıların ilahilerini ve diğeri kralların yaşamı için tahsis edileni ihtiva eden Hermes'in iki kitabını ezbere bilmek zorundadır. Ikinci olarak, elinde bir horologium (saat) ya da güneş-saati ve bir astronomi sembolü olan, bir hurma dalı taşıyan Horoscopus gelir. Horoscopus, Hermes'in Astronomi'yi ele alan dört kitabını bilmek zorundadır.

Daha sonra, başındaki tüyler, elinde bir kitap ve yazılı materyaller olan dikdörtgen bir mahfaza, yani yazı mürekkebi ve kamışı ile Hierogramınat (*Ç. N. Hierogram, yani kutsal metinler yaza-*

rı) gelir. Hierogrammat; hiyeroglif, kozmografya, coğrafya, astronomi, Mısır topografyası, kutsal alet ve ölçüler, tapınak eşyaları ve arazileri bilmek zorundadır.

Sonrasında, adalet kübit'i (ölçüsü) ve (tanrıların şerefine yere dökülen) sunum şarabı kadehleri taşıyan Stolistes gelir. Stolistes, Hermes'in hayvan kesimini ele alan kitaplarını bilmek zorundadır.

Bunun ardından ise, ekmek somunları taşıyanları müteakiben su kadehi taşıyan Kâhin gelir.

Kâhin, tapınağın Başkanı'dır ve hieratik olarak adlandırılan ve Tanrılar (gizli-teoloji) ve Rahiplerin tüm eğitim yaşamına ilişkin kanun ve doktrinleri ihtiva eden on kitabı bilmek zorundadır. Hermes'in kitaplarının sayısı 42'dir ve mutlak bir biçimde zorunludur. Bu kitapların 36'sı; tüm Mısır felsefesine takaddüm eden ve onu ihtiva eden Düzenler ile bilinmelidir.

Kalan 6 kitap, Pastophori (*Ç.N. Kutsal Sandık Taşıyıcıları*) Düzeni ile bilinmclidir. Bunlar tıp kitaplarıdır ve fizyoloji, eril ve dişil hastalıklar, anatomi, ilaçlar ve araçları ele alır. Hermes'in kitapları, antik dünyada herkes tarafından ve M.S. üçüncü asrın başlangıcında yaşayan İskenderiyeli Clement tarafından iyi biliniyordu.

Rahipler, Hermes'in 42 kitabını ihtiva eden eğitime ilaveten, kurban mağdurlarının seçimi ve araştırılmasından ve rahiplik makamlarının yüklediği katı bedensel saflıktan kayda değer bilgi elde ettiler.

Teoloji ve hiyeroglifler de liyakat sahibi olan Hierogrammat ve Horoscopus'a ilaveten, bir Rahip, bir Yargıç ve kanun yorumcusu idi. Bu; Mısır Rahibini her tür literatürün koruyucusu kılan, seçkin bir mahkemeye rehberlik etti. Ayrıca, İstatistik Bilimi'nin Mısır Rahipleri arasında en üstün mükemmelliği beslediğini biliyoruz.

(*Diodorus I, Clement of Alexandria: Stromata 6, 4, s. 756; Ancient Egypt, John Kendrick, Kit.. I, s. 378, 379; Kit.. II, s. 85, 87; Aelian, Var. Hist., 14, 34; Clement of Alexandria: Stromata 6, 4, s. 758; Ancient Egypt, John Kendrick, Kit.. II, s. 31, 33*)

2. Mısır Rahiplerinin;

A. Yedi Liberal Sanat B. Gizli Dil ve Matematik Sembolizmi Sistemleri C. Büyü'de Eğitimi.

A. *Mısır Rahiplerinin Yedi Liberal Sanat'ta Eğitimi.*

Plato ve Kardinal Erdemler bağlamında işaret edildiği üzere Mısır Gizemleri; antik dünyada organize kültür merkezi ve tanınmış eğitim kaynağı idi. Neophyt'ler, kendi moral yeterlilikleri ve entelektüel liyakatlerine göre sınıflanırlardır ve gelişmeye uygunluklarının tespit edilebilmesi için yıllarca test ve zorlu sınavlara boyun eğmek zorundaydılar. Eğitimleri, Yedi Liberal Sanat ve erdemleri ihtiva ediyordu. Erdemler; sadece soyutlanmalar ve ahlaki duyarlılık değil, fakat pozitif cesaret ve ruh kudreti idi. Bunların ötesinde, Rahipler bir uzmanlaşma sürecine giriyorlardı.

B. *Mısır Rahiplerini eğitimi gizli dil ve matematik sembolizmi sistemlerini de ihtiva ediyordu.*

(i) Mısırlılar arasında kullanımda olan iki yazma formu olduğu görülmektedir: (a) Firavun Psammitichus tarafından ticari ve mesleki amaçlara yönelik olarak sunulduğuna inanılan *Demotic* (*Halka ait*) yazı formu ve (b) Iki formu olan, yani, her ikisi de; kendi doktrinlerinin gizli ve mistik anlamlarını saklamak için sadece Rahipler tarafından kullanılan, özel hiyeroglifler ve doğrusal bir form (hiyerogliflerin el yazısı hali) olan hieratik Hiyeroglifleri.

(*Clement of Alexandria: Stromata Bk. V. c. s. 657; Plutarch, De Iside et Osiride Kit. II, s. 374; Ancient Egypt, John Kendrick,*

Kit. II, s. 84, 119, 336, 245)

(ii) Mısır Gizem Sistemi'nin; sadece inisiye olmuş tarafından anlaşılabilen konuşma dili modları kullandığını da biliyoruz. Bunlar sadece mitler ve alegorik hikâyeler değil, aynı zamanda Senzar (*Ç.N. Kutsal dinî dil*) olarak adlandırılan gizli bir dili de ihtiva ediyordu.

(*Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 23*)

(iii) Mısırlıların, hiyeroglifleri kullanımlarındakine benzer niyetle, yani öğretilerini saklamak için sayısal değerleri sözcüklerin harflerine ve geometrik figürlere bağladığını da anlıyoruz. Mısırlıların sayısal ve geometrik sembolizminin; en eski ve en incelikli matematiksel sembolizm kaynağı olan Hermes'in 42 Kitabı'nı ihtiva ettiği daha iyi anlaşılmaktadır. Burada bir kez daha Pisagor'un sayı felsefesinin kaynağı akla gelmektedir.

(*Ancient Egypt, C. H. Vail, s. 22, 23; Clement of Alexandria: Stromata Kitabı V, c. 7, 9*)

C. *Mısır Rahiplerinin eğitimi büyüde uzmanlaşmayı da ihtiva ediyordu.*

Herodot'a göre, Mısır Rahipleri, Daha Yüksek Gizemler'in ezoterik felsefesine göre eğitilmeleri ve Büyü'de uzman olmaları dolayısıyla, doğaüstü güçlere sahipti. İnsanların zihnini kontrol etme gücüne (*hipnoz*), geleceği tahmin etme gücüne (*kehanet*) ve, Tanrı adına emirler vererek ve büyük işlerin üstesinden gelerek, doğa üzerinde güce (yani, Tanrıların gücü) sahipti. Ayrıca, Herodot bize antik dünyanın en ünlü Kâhinlerinin Mısır'da bulunduğundan bahseder: Kanopis'te Hercules; Apollinopolis Magna'da Apollo; Sais'te Minerva; Bubastis'te Diana; Papremis'te Mars ve Teb ve Ammonium'da Jupiter. Bununla birlikte, Yunan Kâhinleri

Mısır taklitleriydi.

Burada; Mısır Rahiplerinin, doğa kanunları üzerinde kontrol uygulayan, tarihin ilk hakiki Rahipleri olduğu pekâlâ söylenebilir. Yine burada, Mısır Ölüler Kitabı'nın; ölmüş birinin ruhunun kaderine yol göstermek için düşünülmüş bir büyüsel formüller ve direktifler kitabı da olduğu da söylenebilir. Mısır Ölüler Kitabı; Mısır Gizem Sistemi Dua Kitabı idi ve Mısır Rahibi, ölüm sonrası koşullar ve onların doğrulanma metotlarına ilişkin ondan eğitim alıyordu. Ayrıca, büyünün; uygulamalı din ya da ilkel bilimsel metot olduğu ifade edilmelidir.

(*Egyptian Book of the Dead; Herodotus Kit. II, 109, 177; Mediterranean World, s. 27, 507; Definition of Magic, Frazier's Golden Bough*)

3. Mısır Gizem Sistemi'nin Aristotle'a Atfedilen Kitap Listesi ile Mukayesesi.

A. *Müfredat*

Mısır Gizem Sistemi Müfredatı aşağıdaki konulardan oluşur:

(i) *Yedi Liberal Sanat*; tüm Neophyt'lerin temel eğitimini biçimlendirdi ve *Aritmetik*, *Geometri*, *Astronomi* ve *Müzik* (yani, *Quadrivium*) ve *Gramer*, *Mantık* ve *Retorik* (yani, *Trivium*) konularını ihtiva etti.

(ii) *Hermes'in 42 Kitabı'nın Bilimleri*; tüm Neophyt'ler için tayin edilmiş temel eğitime ilaveten, Kutsal Düzenleri öğrenme gayretinde olanlar, Hermes'in kitaplarında uzman olmalıydılar ve İskenderiyeli Clement'e göre onların düzenleri ve konuları aşağıdaki gibidir:

(a) *Ozan* ya da *Odus*; Hermes'in Müzik, yani Tanrıların ilahilerini ele alan iki kitabını bilmek zorunda idi.

(b) *Horoscopus*; Hermes'in Astrononi'yi ele alan dört kitabı-

nı bilmek zorunda idi.

(c) *Hierogrammat*; Hiyeroglifleri, kozmografyayı, coğrafyayı, astronomiyi ve Mısır topografyasını ve Arazi Ölçümü'nü (haritacılık) bilmek zorunda idi.

(d) *Stolistes*; Hermes'in hayvan kesimi ve mumyalama işlemini ele alan kitaplarını bilmeliydi.

(e) *Kâhin*; tapınağın Başkanı idi ve Hermes'in daha yüksek ezoterik teoloji ve rahiplerin tüm eğitimini ihtiva eden on kitabı bilmek zorunda idi.

(f) *Pastophori*; Hermes'in tıp kitapları olan, fizyoloji, eril ve dişil hastalıklar, anatomi, ilaçlar ve araçları ele alan altı kitabını bilmek zorunda idi.

(iii) *Anıtla ilgili Bilimler* (Piramitler, Tapınaklar, Kütüphaneler, Obeliskler, Sfenksler, İdoller):

Mimari, duvarcılık, marangozluk, mühendislik, heykeltıraşlık, maden bilimi (metalürji), ziraat, madencilik ve ormancılık. Sanat (çizim ve resim).

(iv) *Gizli Bilimler.*

Sayısal sembolizm, geometriksel sembolizm, büyü, Ölüler Kitabı, mitler ve alegorik hikâyeler.

(v) *Sosyal Düzen ve Korunması.*

Mısır Rahipleri ayrıca Hukuk adamı, Yargıç, devlet görevlileri, İşadamları, Denizci ve Kaptan idiler. Bu nedenle, Ekonomi, Yurttaşlık Bilgisi, Hukuk, Devlet Yönetimi, İstatistik, nüfus sayımı, gemicilik, gemi inşası, askeri bilimler, savaş arabası imalatı ve at yetiştiriciliğinde eğitilmiş olmalıdırlar.

Eğer, peşi sıra birbirini izleyen 3A'yı 3B ile mukayese eder-

sek, Mısır Gizem Sistemi'nin müfredatının, Aristotle'ın listesindekilerden çok daha geniş kapsamda bilimsel branşları ihtiva ettiğini görürüz.

Dikkat buyurun:

Yedi Liberal Sanat'a da dikkatinizi çekmek isterim. *Quadrivium* ve *Trivium*'un orijini, Mısır Gizemleri'dir.

(*The Mechanical Triumphs od the Ancient Egyptians, F. M. Barber; The Book of the Foundation of Temples, Moret; A Short History of Mathematics, W. W. R. Ball; The Problem of Obelisks, R. Engelbach; The Great Pyramid Its Divine Message, D. Davidson; History of Mathematics, Florian Cajori*)

B. *Aristotle'ın kendisi tarafından hazırlanan kitap listesi.*

(1) Aristotle'ın aşağıdaki sırayla bir kitap listesi hazırladığı söylenir (*Hist. of Phil., B. D. Alexander; s. 97; Hist. of Phil., W. Turner, s. 129*) :

(i) *Teori*; gayesi hakikattir ve (a) Matematik (b) Fizik (c) Teoloji branşlarını ihtiva eder.

(ii) *Pratik*; gayesi yararlıktır ve (a) Ahlak (b) Ekonomi (c) Politika branşlarını ihtiva eder.

(iii) *Şiirsellik* ya da *Üretkenlik*; gayesi güzel'dir ve (a) Şiir (b) Sanat ve (c) Retorik'tir. 3 B ile 3 A'nın incelenmesi ve mukayesesi; (a) Mısır Gizemler Sistemi'nin, Aristotle yazarlığına itibar edilen tüm bilimsel ve felsefi konuları ihtiva ettiğini, (b) Aristotle yazarlığına atfedilen kitapların, başka yerlerde atıfta bulunulduğu üzere, İskenderiye Kütüphanesi'nin yağmalanması ve bizzat Aristotle tarafından araştırma yürütülen bir merkez olması dolayısıyla, Mısır orijininden ayrı düşünülemeyeceğini ortaya koymaktadır. Yine başka yerlerde söz edildiği üzere, Aristotle yazmaları modern bilim adamları tarafından ihtilaf konusudur (*Hist. of Phil., W. Turner; s. 127*) ve bununla birlikte, konuları Mısır Gi-

zem Sistemi müfredatına dahil edilen dile düşmüş bin kitaplık listeden ziyade Mısır Gizem Sistemi ve bizzat Aristotle tarafından düzenlenen liste arasında mukayese yaparak fazlasıyla haklı çıktığıma inanıyorum.

(*Hist. of Phil., Zeller, s. 173*)

KISIM VIII

I. Memfis Teolojisi Yunan Felsefesi'ndeki Tüm Önemli Doktrinlerin Temelidir.

Tarih ve Tarif:

Memfis Teolojisi, şimdi British Museum'da muhafaza edilen bir taş yazıttır. Mısırlıların teolojik, kozmolojik ve felsefi görüşlerini ihtiva eder. Plato doktrinlerine ilişkin değerlendirmemde hâlihazırda atıfta bulunuldu, fakat Yunan felsefesinin tüm alanının temeli olarak ihtiva ettiği büyük önemi göstermek için burada yeniden ifade edilmelidir. Memfis Teolojisi'nin tarihi M.Ö. 700'e kadar gider ve kendi atalarının yazıtlarını kopyalayarak kayda geçtiğini ifade eden bir Mısır Firavununun adını taşır. Bu yorum, metnin dil ve tipik düzenlemesi vasıtasıyla teyit edilir ve dolayısıyla Memfis Teolojisi'nin orijinal tarihi, Mısır tarihinin çok erken bir dönemi, yani ilk Hanedanların M.Ö. 4000 ve 3500 arasında Tanrı Ptah'ın şehri Memfis'i kendi başkentleri yaptıkları zaman olarak belirlenir.

(*the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 55*)

Metin:

Her biri, hem öğretileri hem de Yunan felsefesindeki hüviyeti bakımından, müstakil olarak incelenecek üç ilave parçadan teşkildir:

I. Bölüm, Kaos Tanrıları'nı sunar. II. Bölüm, Düzen Tanrıları ve yaratılıştaki düzenlemeyi sunar ve III. Bölüm, vasıtasıyla (*Logos*) yaratımın gerçekleştiği Tanrıların Primatı ya da Tanrılar Tanrısı'nı sunar. I. Bölüm'de yaratım öncesi ya da kaos aşağıdaki biçimde sunulur:

A. *I. Bölüm'ün Metni*:

Tanrıların Primatı Ptah, var-olan her şeyi kalbinde tasarladı ve onların tümünü Söz'ü ile yarattı. İlksel bir Tepe formunda Nun ilksel sularından ilk ortaya çıkan o'dur. Tepe'yi müteakiben Tanrı Atom da sulardan ortaya çıkar ve Ptah (Tepe)'ın üzerine oturur. Sularda kalan, aşağıdaki adları taşıyan, dört çift eril ve dişil tanrı (Ogdoad ya da Sekiz-Tanrı birliği) kalır:

(1) Nun ve Naunet, yani İlksel sular ve onun karşıtı gök.

(2) Huh ve Haunet, yani sınırsızlık ve onun karşıtı.

(3) Kuk ve Kauket, yani karanlık ve onun karşıtı ve

(4) Amun, yani (Amon) ve Amunet; yani gizli ve onun karşıtı.

(*Egyptian Religion, Frankfort, s. 20, 23;the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 21*)

B. *I. Bölüm Felsefesi*:

(1) Ptah aşağıdaki sıfatlara sahiptir:

(a) Tanrıların Primatı, yani Tanrıların Tanrısı (b) *Logos*. Düşünce ve yaratıcı söz ve güç (*Egyptian Religion, Frankfort, s. 23*). (c) Düzen ve form Tanrısı (d) İlahi Zanaatkâr ve Çömlekçi (*Fire*

Philosophy, Swinburne Clymer; Jamblichus; Ancient Egypt, John Kendrick, Kit. I, s. 318, 339)

Güneş Tanrısı Atom'un İlksel Tepe Ptah üzerinde oturduğu halde yaratma işini gerçekleştirdiği belirtilmelidir. Fakat Memfis Teolojisi'nin, Yunanlar tarafından bilinilmediğine inanılan, tarihi M.Ö. 4000'e kadar gider (*the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 5, 53, 55; The Book of Dead, s. 17*)

Memfis Teolojisi'ndeki bu düzenleme; İlksel Kaos bileşenlerinin diğer iki tanrı; Akıl, Düşünce ve yaratıcı Söz'ü temsil eden Ptah, buna karşın, Ptah'a katılan ve Demiurge rolü üstlenip yaratım işini icra eden Atom ile birlikte dört çift karşıtlar prensibini içine alan on prensibi ihtiva ediyor anlamına gelir. Kozmostaki böyle bir düzenlemeden aşağıdaki felsefeleri çıkarmak durumundayız:

(a) Su, her şeyin kaynağıdır.

(b) Yaratım; iki yaratıcı prensip birliği, Ptah ve Atom, yani Akıl (nous) ve Logos (yaratıcı Söz) birliği vasıtasıyla gerçekleşti.

(c) Atom, yaratımdaki Demiurge ya da Aracı Tanrı idi. Ayrıca, Güneş Tanrısı ya da Ateş Tanrısı idi.

(d) Karşıt Prensipler kâinat yaşamını kontrol eder.

(e) Yaratımdaki unsular; Ateş (Atom), Su (Nun), Toprak (Ptah ya da Ta-tjenen) ve Hava idi.

Memfis Teolojisi'nin I. Bölümü, bu felsefelerin doğru kaynağıdır; fakat tuhaf olan Yunanların onlar üzerinde kendi üretimleri olarak, hiçbir hakları olmamalarına rağmen, hak iddia etmiş olmalarıdır.

C. *Memfis Teoloji Felsefesi'nin Parçaları Kendilerine Atfedilen Yunan Filozofları*:

Bu doktrinler arasında, "her şeyin kaynağı olarak su" Thales'e

atfedilmiş (*Hist. of Phil., Zeller, s. 38*); "Kayıtsızlık ya da Sınırsızlık" Anaximander'e atfedilmiş (*Hist. of Phil., Zeller, s. 40*); buna karşın, "yaşamın temeli olarak Hava" Anaximenes'e atfedilmiştir (*Hist. of Phil., Zeller, s. 42*). Ayrıca, "Ateş, kâinatın yaşam temelini teşkil eder" doktrini sadece merkezi ve çevresel Ateşlerin fonksiyonlarından söz eden Pisagor'a değil; aynı zamanda ateşin diğer elementlere dönüşümü (transmutasyon) ve onların yeniden ateşe dönüşümünden söz eden Heraklitos'a atfedilmiştir. Yine, Akıl ya da Dünya'nın Ruhu olarak boşluk dolduran Ateş Atomları'ndan söz eden Demokritos ve Ateş Atomlarından oluşan bir Dünya-Ruhu'ndan söz eden Plato'ya da atfedilmiştir (*Hist. of Phil., W. Turner, s. 5, 42; Hist. of Phil., Zeller, s. 53, 149; Plato, Timaeus, 30A; Hist. of Phil., B. D. Alexander, s. 40*)

Benzer biçimde, karşıtlar doktrini sadece, tek ve çift olarak birim unsurlarından söz eden, Pisagor'a değil; aynı zamanda, (a) savaşan karşıtların birliğinden söz eden Heraklitos; (b) Varlık ya da Yokluk arasındaki ayrımdan söz eden Parmenides; (c) Eşyadan, kendi karşıtlarından türeyen varlık olarak söz eden Sokrates ve (d) İdealar ve Numen'den gerçek ve mükemmel, fakat fenomenden gerçek-dışı ve noksan olarak söz eden Plato'ya da atfedilmiştir.

(*The Phaedrus of Plato 250; Parmenides 132D; Aristotle Metaphysics I, 6, 987b, Plato Phaedo 70E; Hist. of Phil., Zeller, s. 51, 61, 68; The Timaeus, s. 28*)

Bundan başka, yaratımdan sorumlu olarak Nous (ya da Akıl) ya da Akıllı Fail doktrinleri; sadece Anaxagoras'a değil, aynı zamanda bir Aklın eseri olarak yararlı eşyanın varlığından söz eden Sokrates'e, kâinattaki yaşam ve bilginin nedeni olarak bir Dünya-Ruhu ya da Akıl'dan söz eden Plato'ya ve benzer bir mana yükleyen Demokritos'a da atfedilmiştir (*Hist. of Phil., Zeller, s. 80, 85; Hist. of Phil., W. Turner, s. 82, 109*). Logos doktrini, Ateş'ten Logos ya da doğadaki yaratıcı prensip olarak söz eden Heraklitos'a

atfedilmiştir. Buna karşın, Demiurge ya da dünyayı yaratan bir Aracı Tanrı doktrini Plato'ya atfedilmiştir (*Hist. of Phil., W. Turner, s. 55, 108*)

A. *II. Bölüm Metni.*

Düzen Tanrıları ve kozmostaki düzenleme, Ennead olarak adlandırılan bir Baş-Tanrı tarafından temsil edilir. Ogdoad'ın kaynağı Atum (Atom) burada Düzen Tanrıları ve düzenlemenin kaynağı olarak bulunur. Atum (Atom) kendi bedeninin parçalarından dört çifte ad verir ve bu suretle-kendisiyle birlikte dokuz olan-sekiz Tanrıyı yaratır. Bu Sekiz Tanrı; yaratılmış Tanrılar, bu dünyanın ilk yaratıkları ve Plato'nun söz ettiği yani Atum (Atom) Yaratıcı Tanrı Demiurge'dur. Atum (Atom)'un kendi bedeninden çıkardığı tanrılar;

(i) Shu (Hava)

(ii) Tefnut (Nem)

(iii) Geb (Yeryüzü)

(iv) Nut (Gökyüzü) idi ve bunlardan doğmuş olduğu söylenen diğer dört Tanrı ise:

(v) Osiris (Her şeye gücü yeten ve her şeyi bilen Tanrı)

(vi) İsis (Osiris'in eşi, Dişil Prensip)

(vii) Seth (İyi karşıtı)

(viii) Nephthys (Görünmeyen Dünya'daki Dişil Prensip)

(*Plutarch: Isis at Osiris, 355A, 364C, 371; the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 66, 67*)

B. *II. Bölüm'ün Felsefesi.*

II. Bölüm'ün metninde okuduğumuz üzere, Kaos'ta mevcut olan Güneş Tanrısı Atum (Atom)'un kozmostaki sistemli düzenlemenin gelişiminde de mevcut olduğunu anlıyoruz. Atum

(Atom) bu aşamada Tanrılar Tanrısı Ptah dışında tüm Tanrıların yaratıcısı rolünü üstlenir. Daha sonra, bu tip bir yaratımı gerçekleştirmek için müteakip usulü izler: Sekiz Tanrı'ya sekiz parçanın adlarına göre Kendi bedeninden çıkmalarını emreder.

Bu yaratımın sonucu bize, (a) "Ennead" ya da tek bir Baş-Tanrı'da dokuz Tanrının Birliği'ni (b) I. Bölüm'de olduğu üzere, Demiurge Doktrini'ni (c) yaratılmış Tanrılar Doktrini'ni ve (d) Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik); ayrıca (e) karşıtlar doktrini ve (f) Her Yerde Var-Olma ve Her Şeyi Bilme doktrinlerini sunar. Bu doktrinler arasında, "Ennead" başka yerde değerlendirilecek ve Demiurge doktrini yaratılmış Tanrılar ile birlikte hâlihazırda değerlendirildiği için, şimdi, aynı yaratım fiiline dayanması bakımından, Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik) doktrinini tartışacağım.

Mısırlıların Memfis Teolojisi'ne göre Atum, Kendi bedeninin sekiz parçasından ortaya çıkan Sekiz Tanrı'yı yarattı. Tepe Ptah'ın üzerine oturdu ve hareketsiz kaldı. Bu yaratım fiilinde Atum (Atom) Hareketsiz Hareket Ettirici oldu. Memfis Teolojisi bu doktrinlerin kaynağı olmasına rağmen, "Hareketsiz Hareket Ettirici" doktrini Aristotle'a itibar edilirken, yaratılmış Tanrılar doktrini Plato'ya itibar edilmiştir. Kuşku yok ki dünya hiçbir zaman bundan daha fazla aldatılmamıştır.

Burada; yaratımdaki Demiurge doktrininin, iki diğer doktrin, yaratılmış Tanrılar ve Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik)'yi ihtiva ettiği net biçimde açıklığa kavuşturulmalıdır.

Kâinatı yaratmak Demiurge'un fonksiyonu idi ve böyle yaparken ilk fiili, dolayısıyla ilk yaratıklar olacak, Tanrıları yaratmak oldu.

Fakat Demiurge'un Tanrıları yaratma biçimi; onları Kendi bedeninden çıkarma süreci idi.

Bu yaratım metodu, açık bir biçimde Demiurge'u Hareketsiz

Hareket Ettirici (İlk Muharrik) kılıyor.

Bununla birlikte, Yunan felsefe tarihi; Demiurge ve yaratılmış Tanrılar doktrinlerinin yazarlığını Plato'ya ve Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik) doktrini yazarlığını Aristotle'a atfetmiştir.

Fakat bu sözde Platonik doktrin; üç ayrılmaz parça (a) *Demiurge* (b) *Demiurge fonksiyonu* ve (c) aslında sadece Plato'nun sözde orijinal doktrininden bir çıkarsama olan şeye ilişkin Aristotle yazarlığını tekzip eden bir bütünlüğü ihtiva eden, *fonksiyonun metodu*'ndan meydana gelmiş bir doktrindir.

(*Plato'nun Timaeus'undaki The Myth of Creation; Hist. of Phil. W. Turner, s. 109, 110, 142; Hist. of Phil., Zeller, s. 192*)

Karşıtlar doktrini, Memfis Teolojisi'nin I. Bölümü'nde olmak üzere hâlihazırda tartışılmıştı. Yaratılmış Tanrılar çiftlerinden biri Osiris ve Isis, doğanın eril ve dişil prensiplerini temsil etmek için kullanıldı. Buna ilaveten, Osiris'in ona atfedilen, müteakip türevler (a) çok anlamına gelen *o.sh* (b) *yapmak* ve ayrıca (c) Göz anlamına gelen *iri*'den anlaşılabilecek başka nitelikleri vardı. Sonuç olarak Osiris, sadece çok gözlü ya da her şeyi bilen anlamına gelmiyor; aynı zamanda her şeye gücü yeten ya da sınırsız güç sahibi anlamına da geliyordu. Yine burada, hâlihazırda tüm örneklerde ifade edildiği üzere, Memfis Teolojisi'nin Yunan felsefesinin kaynağı olduğu gerçeğine rağmen, "Akıl Sahibi bir Neden", dünyanın yaşam ve idaresinden sorumlu bir *Nous*, Anaxagoras, Sokrates ve ayrıca, Dünya Ruhu doktrini Demokritos'unki gibi ateş atomlarından teşkil olan, Plato'ya atfedilmiştir.

(*Plato Timaeus 30, 35; Xenophon Memorabilia I, 4, 2; Hist. of Phil., W .Turner; s. 63*)

A. *III. Bölüm'ün Metni.*

Memfis Teolojisi'nin bu üçüncü parçasında, Tanrıların Pri-

matı Ptah olarak temsil edilir: tüm yaratıklar üzerinde uygulanan Düşünce, Logos ve Yaratıcı Güç. Ptah, güç ve ruhu tüm Tanrılara nakleder ve tüm eşya, hayvan ve insanların yaşamlarını Düşünce ve emirleri vasıtasıyla kontrol eder. Diğer bir ifadeyle, canlı, hareket eden ve ezeli ve ebedi varlığa sahip olan her şey O'ndadır.

B. *III. Bölüm'ün Felsefesi.*

III. Bölüm'den aşağıdaki doktrinleri çıkarıyoruz:

(a) Her şey Tanrılar Tanrısı Ptah'ın düşünce ve emri ile yaratıldı.

(b) Ptah'ın düşünce ve emri vasıtasıyla yaşıyor, hareket ediyor ve kendi ezeli ve ebedi Varlığımıza sahibiz.

(c) Ptah; başka yerlerde ifade edildiği üzere, Yaratıcı ve Koruyucudur. Ptah'ın gücü büyü yoluyla, yaratım işini icra eden Atum'a nakledildi.

(*the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 52, 60*)

II. Memfis Teolojisi Modern Bilimsel Bilginin Kaynağıdır.

A. Ennead ve Nebular Hipotez.

B. Güneş Tanrısı Atom ve bilimin konusu olan atom arasındaki benzerlik.

A. *Ennead ve Nebular Hipotez birbiriyle çakışır*:

Memfis Teolojisi, Yunan felsefesi ya da primitif bilimin kaynağı olmasına benzer biçimde, modern bilimsel inancın da kaynağıdır. Düzen Tanrıları ve kozmostaki düzenleme, Ennead olarak adlandırılan Baş-Tanrı'daki dokuz Tanrı ile temsil edilir. Güneş Tanrısı, yani Ateş Tanrısı, Atum (Atom); kendi bedeninin parçalarından ortaya çıkardığı dört çifte adlar vererck, diğer sekiz Tanrıyı yaratır. Yaratılmış Tanrıların adları burada; Shu ve Tefnut (Hava ve Nem), Geb ve Nut (Yeryüzü ve Gökyüzü) ve diğer iki

karşıt çift Osiris ve Isis ve bu dünyanın ilk yaratıkları olarak varsayılan Seth ve Nephthys olarak veriliyordu (*the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 54*).

Şimdi bu Mısır kozmolojisini Laplace'in Nebular hipotezi ile karşılaştırırsak, iki kontekste çok çarpıcı benzerlikler buluruz. Nebular hipoteze göre mevcut güneş sistemimiz, erimiş gazlı bulutsu yıldız topluluğu idi. Bu nebula, devasa bir hızda ekseninde döndü ve kütle soğudukça büzüldü ve hızı daha da arttı. Sonuç; ekvatorda bir şişkinlik ve kendilerinden gezegenlerin biçimlendiği tedrici bir gazlı halka kopması oldu. Bu gezegenler de; nihayet güneş orijinal kaynak Nebula'nın kalıntısı olarak kalıncaya kadar, kendilerinden daha küçük kütlelerin biçimlendiği gazlı halkalar çıkardılar. Bu konteksten; orijinal kaynak Nebula'nın ateş ya da Güneş olduğu ve kendinden parçalar çıkararak diğer gezegenleri yaratacak bazı gezegenleri yarattığı açıklığa kavuşuyor. Memfis Teolojisi bağlamına göre yaratıcı Tanrı; kendi bedeninin parçalarından—Tanrılar olarak ortaya çıkacak-- dört çifti adlandıran Güneş Tanrısı ya da ateş Tanrısı Atum (Atom) idi.

Fakat Atum (Atom), Sekiz Yaratılmış Tanrı ile birlikte Ennead ya da dokuz tanrının bir araya gelmesiyle Baş-Tanrı'yı oluşturdu: dokuz ana gezegen olduğunu öğreten modern bilim ile çok çarpıcı bir benzerlik. Şimdi bu benzerlikleri özetleyebiliriz: (a) Hem Mısır hem de Modern Kozmolojilerde yaratıcı Tanrı; Güneş ya da Ateş'tir. (b) Her iki kozmolojideki yaratıcı Tanrı, Tanrıları Kendi parçalarından yaratır. (c) Tanrıların sayısı dokuzdur ve dokuz ana gezegene tekabül eder. Bu benzerlikler; Laplace'ın kendi hipotezini Memfis Teolojisi ya da diğer Mısır kaynaklarından elde ettiğini açıkça ortaya koyuyor.

Elbette Memfis Teolojisi, Frankfort'un *Antik İnsanın Entelektüel Macerası* kitabının 54. sayfasında gezegenlerin yaratımından söz etmez. Bununla birlikte, mitler, alegorik hikâyeler, büyü-

sel prensipler (primitif bilimsel metot), sayı felsefesi ve hiyeroglifleri kullanma vasıtasıyla hakikati gizleme Mısırlıların metodu olduğu için, Memfis Teolojisi'nin daha iyi bir tercümesine ulaşmadan önce hangi metotları ihtiva ettiğini kolaylıkla görebiliriz.

Her şeye rağmen Memfis Teolojisi'nin tüm çerçevesi astronomiktir. Ve astronomik bir yorum ummaktan daha doğalı ne olabilir ki? Ennead'ı güneş merkezli (heliosentrik) tarih sistemi olarak telakki etmek daha akla uygun görünür. Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik) olarak kendi bedeninden diğer sekiz tanrıyı ya da gezegenleri yaratan Güneş Tanrısı Atom; yanlış bir biçimde Aristotle'a atfedilmiş olan bir öğretidir.

B. *Mısır Güneş Tanrısı Atum (Atom) ve Modern Bilim'in Atomu arasındaki benzerlik*:

Mısır Güneş Tanrısı Atum (Atom) ve modern bilimin atomu arasındaki ilişki bağlamında işaret etmeyi arzu ettiğim iki şey var. Bu şeyler; (i) sıfatların benzerliği ve (ii) adların benzerliğidir. Mısır Tanrısı Atum (Atom); kendiliğinden oluşmuş, pozitif ve negatif prensipleri bir bileşkesi olan, her şey ve hiçbir şey; her şeyi kuşatan ve boşluk, yaratıcı güçlere sahip bir Demiurge, Yaratıcı Güneş anlamına gelir (*the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 53; Kingship and Gods, Frankfort, s. 182*)

Atum (Atom) ayrıca "her şey ve henüz Var-olmayan" anlamında gelir (*Kingship and the Gods, Frankfort, s. 168*). Bir Tanrı olarak Atum (Atom), karşıtlar prensiplerini temsil eder. Atom, maddenin özü olarak, Yunan felsefesine göre Demokritos tarafından "var-olmayan" (*το mē on*)'daki "var-olan" (*To on*)'ın hareketi olarak tanımlanır. Bu nedenle, karşıtlar prensibini temsil eder ve Mısır Güneş Tanrısı ve maddenin özü arasındaki benzerliği ortaya koyar. Dahası, atom; "tamlık ve boşluk", varlık ve yokluk olarak tanımlanır (*Hist. of Phil., Zeller, s. 38*) ve bu tanımlamalar; her şey ve hiçbir şey ve Mısır Güneş Tanrısı'nın "her şeyi kuşatı-

cılığı" ve boşluğu ile örtüşür.

(ii) *Mısır Güneş Tanrısı (Atum) ve bilim atomu tarafından paylaşılan adların benzerliği*:

Şimdi, bu iki adın benzerliğine referansla, aklımızda tutmamız gereken ilk şey; bölüm (i)'de işaret edildiği üzere, her ikisinin özdeş sıfatlara sahip olduğu gerçeğidir. Ve dolayısıyla biz, bilim atomunun Mısır Güneş Tanrısının özdeş adı olduğu sonucuna varmak zorundayız: yaratımda Atom ile mevcut olan Ptah dışındaki en antik Tanrılar. Aklımızda tutmamız gereken ikinci şey ise; Tanrı Atom (bazen Atum olarak telaffuz edilir)'un, geçmişi Yunanların dahi hakkında hiçbir şey bilmediği M.Ö. 4000'e kadar giden Memfis Teolojisi kozmolojisine ait olduğu gerçeğidir. Dolayısıyla, Yunanların; Güneş Tanrısı Atom'un orijinal adı ve sıfatlarını Mısırlılardan elde ettiği sonucuna varmak zorundayız.

Dahası, Yunanlar; M.Ö. altıncı asra ait olan sözde Yunan felsefesi dönemi boyunca ve Mısır sözcüklerinin Kıptice türevlerini dikkate almaksızın Yunan alfabesiyle yazılmasının sonucu olarak Mısır dilini bilmiyorlardı. Aşağıdaki Homer hikâyeleri, Mısır sözcüklerinin Yunan alfabesiyle yazılması ve onların efsanelerinin aşırılmasındaki Yunan pratiğini teyit ediyor:

(a) Homer'e göre Proteus (Yaşlı Deniz Adamı) Mısır Kıyılarında fok balığını besleyen bir Deniz Tanrısı idi. Sadece mecbur kaldığında kullandığı kehanet yeteneğine sahipti. Bununla birlikte, Proteus, Sesostris'in oğlu Pheron'un ölümü üzerine tahta çıkan bir Mısır Firavunu idi. Ayrıca, Proteus'a Memfis'te tapılırdı. Yunanlar bu Mısır Kralı'nın adını Yunan alfabesine katmakla kalmadılar, aynı zamanda efsane üzerinden aşırma da yaptılar. (*Herodotus II, 112*)

(b) Benzer şekilde; düveye dönüşen ve uzun bir gezinmeden sonra bir Tanrı doğurduğu ve Tanrıça Isis olarak bizzat kendisine tapıldığı yere ulaşan Argos Prensesi Io'nun hikâyesi; Argos'un

erken döneminde, düve sembolü altında Isis ya da Athor'a tapınmanın başlangıcına açıkça işaret eder. Burada, Io'nun Kıpticedeki Ay'ın adı olduğu ve aynı sözcüğün, Yunanca bir kökle herhangi bir benzerliği olmaksızın, Argos diyalekti olarak korunduğu belirtilmelidir. Mısır sözcüklerini kendi alfabeleriyle yazarak ve onları Yunan söz dağarcığına ekleyerek Yunanlaştırmak Yunanların bir alışkanlığı idi.

(c) Yakın uluslardan bu söz ödünç alma pratiği, Yeni Ahit zamanına kadar devam etti. Yunan Ahiti Elçiler (Havariler)'in İşleri, 13. Bölüm, 1. Ayet'teki Zenci (Negro) Simeon adındaki Niger (yani, siyah adam) sözcüğü; siyah anlamına gelen Romen ya da Latince (niger, nigra, nigrum) sözcüktür. Simeon, kuşku yok ki, Roma'daki Kilise'ye bağlı bir Mısırlı Profesör idi.

Gerçekte bilimin atomu; sözde Yunan felsefesi yoluyla modern zamanlara kadar gelen Mısır Güneş Tanrısı'nın adıdır ve Güneş Tanrısı ile özdeş sıfatlar taşır. (*Diodorus I, 29; Ancient Egypt, John Kendrick, cilt II, 5, 22; Eust. Ad Dionys: Perieg: V*)

Dikkat Buyurun:

Hatalı bir biçimde yunan felsefesi olarak adlandırdığımız şeyin; bilim ya da doğa araştırmasının başlangıcı olduğu ve dolayısıyla modern bilimi Yunan felsefesinden ayıramayacağımız unutulmamalıdır.

III. Memfis Teolojisi Modern Bilimsel Araştırma İçin Büyük İmkânlar Sağlamıştır.

A. *Atom'a ilişkin Yunan Telakkisi hatalıdır.*

Yunanlar atom'un anlamını (i) (*alfa*) yani 'değil' anlamına gelen olumsuzluk öneki ve (ii) (*temnein*), yani kesmek (*temno*)'in şimdiki zaman etken mastarından türetmişlerdir. İki türevin bir araya gelince oluşan manası; "kesilemeyen" demektir.

Asırlar boyunca dünya Yunanların bu yanlış yorumuyla aldatılmıştır: sözde Yunan felsefesinin orijinine ya da primitif bilime inanmış olan Batılı bilim adamları tarafından yapılan atoma ait araştırmanın gelişimine, şüphe yok ki, engel olan bir olgu.

Ancak, bugün; atoma ilişkin Yunan telakkisi, modern bilimin atomu başarılı bir biçimde bölmüş olması dolayısıyla, artık savunulabilir değildir.

B. *Memfis Teolojisi'ndeki Büyük sırlar henüz keşfedilmektedir.*

İnanıyorum ki insanın şu ana kadar saklı ya da bilinmeyen birçok doğa sırrını ortaya çıkarabileceği zaman gelmiştir. Şu ana kadar, Modern zamanın Nebular Hipotez'inin; Güneş Tanrısı Atom'un, modern bilimsel öğretinin dokuz ana gezegenine tekabül eden, kendisiyle birlikte Mısırlıların Ennead'ını teşkil eden diğer sekiz Tanrıyı yaratmış olduğu söylenen Memfis Teolojisi'nin öğretileriyle örtüştüğünü gösterdim.

Ayrıca, Kozmik Kaos içinden; İlksel Sular'dan Tanrıların bir çifti, yani İlksel Tepe ve Güneş Tanrısı Atom'un ortaya çıktığını ve Atom'un Tepe ile teması vasıtasıyla diğer sekiz ana gezegeni yaratma gücü elde ettiğini de biliyoruz. Bu, şunlara delalet ediyor görünmektedir:

(i) Atomik enerji su ve topraktan doğar; çünkü atomik enerjini zaruri bileşeni olan su H^2O ve uranyum yeryüzünün iç kısımlarında bulunur. Atom ve Tepe'nin İlksel Sular'dan ortaya çıkmasına dikkat buyurunuz.

(ii) Pozitif ve negatif prensipleri temsil eden dört çift Tanrı, eril ve dişil kurbağalar ve yılanlar formunda hala suda bulunmaktadır ve insanın hala kavraması gereken yaratım sırlarının dört çiftini teşkil etmektedir.

(iii) Doğa prensipleri ve sırlarına ilişkin başarılı bilimsel araştırma; kendi yorumu için sembolojisinin büyüsel prensiplerinin anahtarını gerekli kılan, Memfis Teolojisi araştırmasında yatmaktadır. Bu yaklaşımla bilim adamlarımız doğanın sırlı kapıları-

nı açabilir ve sınırsız bilginin koruyucuları olabilirler.

Bu; Afrika Kıtası'nın dünya uluslarına mirasıdır. O, modern gelişimin kültürel temellerini attı ve bu nedenle, o ve onun halkı asırlar boyunca hatalı olarak Yunanlara ihsan edilmiş olan onur ve övgüye layıktır. Ve keza, bu kitabın amacı; bu ifşaatı, evrensel kargaşa probleminin çözümünün başlangıcı olduğuna inandığım ırk ilişkilerinde evrensel bir reformasyonun başlangıcı yapmaktır.

KISIM IX

Yeni Afrika Kurtuluş Felsefesiyle Sosyal Reformasyon.

Mademki felsefe ve sanatlar ve bilimlerin Yunanistan halkı tarafından değil, Kuzey Afrika halkı tarafından medeniyete miras bırakıldığı ortaya koyuldu; o halde övgü ve onur sarkacı, Yunanistan halkından böyle bir övgü ve onurun haklı varisleri olan Afrika Kıtası'na (ödenmesi gereken bir hak olarak) teslim edilebilir.

Bu, dünya kamuoyu ve tutumunda muazzam bir değişiklik olacaktır; çünkü yeni Afrika kurtuluş felsefesini, yani Yunan felsefesinin yazarlarının Yunanlar değil, bilakis Kuzey Afrika halkı olduğu hakikatini kabul eden tüm insanlar ve ırklar; dünyanın her yerindeki Siyah insanlara yönelik fikirlerini saygısız olandan saygılıya dönüştürecek ve onlara buna yaraşır biçimde davranacaklardır.

Bu; Siyah insanların zihniyetinde çok önemli bir değişime de tekabül edecektir: aşağılık kompleksinden, büyük medeniyetler inşa etmiş olan dünyanın tüm diğer büyük halklarıyla eşitlik tasavvuru ve şuuruna doğru bir değişim. Siyah ve Beyaz insanların zihniyetindeki bu değişimle, birbirlerine yönelik davranışlarında

ve bir bütün olarak toplumda büyük değişimler de umulabilir.

Yunan felsefesi dramasında farklı rolleri oynayan üç aktör, yani; M.Ö. 333'te mütecaviz bir tutumla Mısır'ı istila eden ve İskenderiye'deki Kraliyet Kütüphanesi'ni soyup yağmalayan ve yoldaşlarıyla birlikte bir bilimsel, felsefi ve dinî kitaplar ganimetini gasp eden Büyük İskender vardır. Mısır, netice olarak çalındı ve İskender'in imparatorluğunun bir parçası olarak ilhak edildi, fakat istila planı sırf bölgesel yayılımdan çok daha fazlasını ihtiva etti; çünkü Afrika Kıtası'nın kültürünün ele geçirilmesine yönelik imkân sağladı ve bunu mümkün kıldı. Bu, bizi ikinci aktöre, yani; öğrencilerini Atina'dan Mısır'a nakleden ve Kraliyet Kütüphanesi'ni ilk olarak bir aştırma merkezine ve ikinci olarak bir Üniversite'ye dönüştüren ve üçüncü olarak, araştırmalarla elde etmiş oldukları devasa bilimsel bilgi külliyatını, Yunan öğrencilerin Mısır rahiplerinden almış oldukları sözlü eğitimlerle birlikte, koymuş oldukları 'Yunan Felsefe Tarihi' adı altında derledikleri Aristotle Okulu'na götürüyor.

Bu şekilde, Yunanlar Afrika Kıtası'nın Mirası'nı çaldı ve onun kendine ait olduğunu ilan etti. Ve hâlihazırda işaret edildiği üzere, bu sahtekârlığın sonucu; Afrika Kıtası'nın, halkının bilgi ve kültür bakımında geri kalmış ve düşük seviyede olması bakımından, medeniyete hiçbir katkı sağlamadığına ilişkin hatalı bir dünya görüşünün yaratımı olmuştur.

Siyah insanlara dair bu hatalı görüş; insan ilişkileri tarihinde doruğa ulaşmış görünen modern zamanlara uzanan asırlar boyunca onları ciddi bir biçimde yaralamıştır. Ve şimdi üçüncü aktöre geldik ve o aktör; İmparatorları, M.S. 4. asırdaki Theodosius ve M.S. 6. asırdaki Jüstinyen'in fermanları ile dünyanın antik kültür sistemleri olan Afrika Gizemleri'ni yasaklayan Antik Roma'dır. Bu Gizemlerin daha yüksek metafizik doktrinleri kavranamadı; rahiplerin ruhsal güçleri eşsiz idi; ritler ve merasimlerin büyüsü

insanları huşuyla doldururdu. Mısır, antik dünyanın kutsal toprağı idi ve Gizemler; tek, antik ve en yüce güce sahip kutsal Katolik din idi. Siyah insanların bu ulvi kültür sistemi Roma'yı kıskandırdı ve sonuç olarak, beş asır boyunca zulmettiği Hıristiyanlığı meşrulaştırdı ve onu bir devlet dini ve anası olan Gizemlerin bir rakibi olarak tesis etti. Bu; Gizemlerin küçümsenmiş olmasının, Siyah insanların başka antik dinlerinin hor görülmesinin sebebidir, çünkü onların tümü; Avrupalılar tarafından hiçbir zaman açıkça anlaşılamamış ve dolayısıyla onların önyargı ve kınamalarını harekete geçirmiş olan Gizemler'in ürünüdür. İmparator Theodosius ve Jüstinyen'in Afrika Kıtası'nın kültür sisteminin kökünü kurutmak ve daima sindirme amacına uygun olarak, Hıristiyan kilise, paganizm olarak adlandırdığı şeye (Gizemler) karşı savaşmak için kendi misyoner girişiminin temelini attı. Dolayısıyla, misyonerler ve eğitimciler, misyon sahasına, yanlış-eğitim ve saygısızlıktan doğan, üstünlük kompleksi ile girmiştir: misyoner girişimin başka bir biçimde gerçekleştiremeyeceği Tanrı lütfunu kazanmalarını mümkün kılan bir önyargı. Bu nedenle, Misyoner girişim; kahkaha ve saygısız yaklaşımı tahrik eden literatür ve sergilerdeki Afrika kültürünün daimi karikatüründen ibaret olan Afrika halkına yönelik mutlak haksızlıktan sorumlu olmuştur. Bu, dolayısıyla Yunan felsefesi dramasının insanları tarafından oynanan rollerin ve Siyah insanlar üzerinde meydana gelen etkilerin sadece kısa bir özetidir. Bu drama; Afrika soyundan gelen halkların kötü sosyal durumunun Causa Causarum'u (Nedenlerin nedeni) olarak adlandırılabilir; çünkü Siyah ve Beyaz ırkları sadece Afrika Kıtası hakkındaki yanlış ırksal geleneğin ortak kurbanları yapmakla kalmadı, aynı zamanda ırksal Reformasyon probleminin çözümünde ortak kıldı.

Bu tür bir reformasyonun, eğer her iki ırksal grubun seçkin beyinleri gerçekleştirilmesine yönelik işbirliği yaparlarsa, mümkün olduğuna inanıyorum. Her iki grup; Afrika Kıtası hakkında-

ki yanlış bir gelenekten doğan yanlış eğitimin ortak kurbanları olmuştur ve bu, onların ortak inancına göre davranışlar geliştirmelerine neden olmuştur: Beyaz insanlar, bir üstünlük kompleksi ve siyah insanlar bunun mukabili bir aşağılık kompleksi. Ve eğer biz ırk ilişkilerinde bir reformasyonu gerçekleştireceksek, her iki grubun, Siyah insanları bulundukları kötü sosyal duruma düşüren mantalitenin terk edilmesi ve ortadan kaldırılması konusunda çabalarını birleştirmeleri gerektiği aşikârdır.

Bu önerim; bir yeniden eğitim sistemiyle, ırkların birbirlerine yönelik tutumunda bir değişimi teşvik etmek ve cesaretlendirmek için dünya çapında bir hakikat neşri ile yapılmalıdır. Çabaların birleştirilmesinde, her iki ırk Afrika Kıtası Gizem Sistemi'nin dünyaya felsefe ve din, sanatlar ve bilimler kazandırmadığı hakikatini sadece telkin ve öğretmekle kalmamalı, aynı zamanda Yunanlara yönelik tüm yanlış övgünün ders kitaplarımız ve kolejlerimizden kaldırılması gerektiğini anlamalılar, çünkü bu; dünyanın gözünü bağlayan ve modern dünyanın içler acısı ırk ilişkilerine yönelik dayanak sağlama pratiğidir: (a) Örneğin, Pisagor matematik ders kitaplarımızdan çıkarılmalıdır: Geometri'deki, "bir üçgenin dik kenarlarının karelerinin toplamı hipotenüsün karesine eşittir" teoremi Pisagor teoremi olarak adlandırılmaktadır; fakat bu, gerçek değildir. (b) Sokrates yazarlığına atfedilen 'Ey insan, kendini bil!' düsturu ve Plato yazarlığına atfedilen dört kardinal erdemdeki aldatmacayı dünyaya göstermeliyiz; çünkü Sokrates kendini-bilme düsturunu, bir kitabe olarak kullanılan Mısır tapınaklarından aldı ve Plato Kuzey Afrika Gizem Sistemi'nin on erdemini dörde indirdi. (c) Ayrıca, sözde Yunan filozoflarının doktrinlerinin orijinini Kuzey Afrika antik Gizem Sistemi'nde bulduğunu dünyaya kanıtlamalıyız.

Bu kanıt; 'Çalınmış Miras'ın beşinci ve sekizinci kısımlarında ayrıntılarıyla açıklanmıştır ve biz, 'Çalınmış Miras'ı; evrensel

reform hareketimizi gerçekleştirmek için, her iki ırksal grubun okulları ve kolejlerinde ve üniversitelerdeki erkek (fraternity), kızkardeşler (sorority) cemiyetleri ve ırklar arası gruplarda, günümüz neslinin tüm genç ve yaşlılarının hakikati öğrenip gelecek nesillere aktarabilmesi amacıyla, benimsenmesi ve araştırılmasına yönelik olarak tavsiye etmeliyiz.

Bunun; vasıtasıyla yeniden-eğitim sürecinin son derece gerekli ırksal reformasyonun yaratılmasında evrensel ve etkin hale geleceği çok faydalı bir metot olacağına inanıyorum. Modern asrımızın Beyaz insanları, yanlış ırksal geleneğin sonucu olan sosyal koşullardan bütünüyle sorumlu olarak telakki edilemez. Irksal ilişkileri, çabalarını problemin çözümünde birleştirecek her iki grubun seçkin beyinlerine yönelik bir meydan okuma haline getiren işte tam da budur.

Fakat bizim dengesiz ırk ilişkilerimizin başka bir nedeni de vardır. Değineceğim şey, hem tamamlayıcı hem de tek noktada toplanmıştır; çünkü Büyük İskender ve Aristotle'ın Okulu tarafından yaratılan Afrika Kıtası'nın geri kalmışlığına ilişkin yanlış gelenek, Roma İmparatorları'nın iradesi ve bir alay ve saygısızlık kaynağı olarak, misyoner literatürü ve dışavurumu ile daramatize edilmiştir. Bu politikanın; misyonerin samimiyetini sorgulamaya zorlanmış yerlilerin zihninlerinde umutsuzluk ve memnuniyetsizlik yarattığına şüphe yoktur. Bu süreçte misyoner girişim, kendi programını yürütmek için, yanlış eğitilmiş dünyanın sempati ve desteğini kazanır.

Bu ikinci ve daha incelikli kötülüğün, yani onu gerçekmiş gibi gösterilmesine yönelik yanlış geleneğin dramatize edilmesinin kökünü kazımak için ne yapabiliriz? Misyonerliğin, bizzat kendisinin de inandığı, yanlış gelcneği dramatize etmesi dolayısıyla, çabalarımızı her şeyden önce; hakikati bilmesi ve yanlış fikre dayanan politikasından sorumlu üstünlük kompleksini de-

ğiştirebilmesi için yeniden-eğitilmesinde birleştirmeliyiz. Misyonerliğin yeniden-eğitimi; sadece kitabım 'Çalınmış Miras'ın ihtiva ettiği fikirler ve iddiaların esaslı bir incelemesinden ibaret olmamalı, aynı zamanda--görünüşe göre insanlık tarafından geliştirilmiş en eski model olan Afrika Kıtası'nın kültürüne yönelik saygılı bir tutumu beslemek için--Afrikalıların dil, gelenek ve idealleri konusunda özel bir eğitime de tabi tutulmalıdır. Çünkü Afrika Kıtası; Antik Gizemler'in doğum yeri ve beşiğidir. Afrika Kıtası'nın medeniyet tarihindeki yerine ilişkin hakikat konusunda aydınlanmış bir dünyayla, yanlış gelenek ve inanç etkinliğini kaybedecek; saygısızlık ve önyargı kaybolmaya yüz tutacak ve ırk ilişkileri normal ve barışçıl ortama kavuşacaktır. Bu, bizi nihai probleme, Afrika'nın kurtuluş problemine görütürür. 'Çalınmış Miras'ın amaçları; sadece ırksal ilişkiler ve bilimsel araştırmalarda bir reformasyonu canlandırmak değil, aynı zamanda Siyah insanların kendilerinde ırksal gururu beslemek ve onlara ırksal reformasyonun gerçekleştirmenin Modus Operandi'si (Tatbik Tarzı) olarak bir Yeni Afrika Kurtuluşu Felsefesi sunmaktır.

Bu Yeni Kurtuluş Felsefesi; aşağıda belirtildiği üzere basit bir savdan ibarettir:

'Yunan felsefesinin yazarları Yunanlar değil, Kuzey Afrika'nın Siyah halkı, Mısırlılar idi.'

Şimdi, bu savın değerini açıklamak için üç soru sorulmalı ve cevaplanmalıdır.

(a) *Basit bir sav olarak, önemi nedir?*

Önemi; Yunan sahtekârlığının teşhiri olan önemli bir hakikatin beyanı olması gerçeğinde yatar.

(b) *Bu sav neden felsefe olarak adlandırılıyor?*

Bir felsefe; kabul edilmiş bir inançtır ve bu sav; kabul edilmeye layık bir inanç olarak sunulması bakımından, bir felsefedir.

(c) *Kurtuluş felsefesi ne anlama gelmektedir?*

Kurtuluş felsefesi; sadece kabul edilmiş bir inanç değil, fakat öğretilerinin avantajlarından faydalanılması için yaşanan bir inançtır.

Bu sav; bir inanç olarak kabul edip ona uygun yaşadıklarında, tüm Siyah halklar için bir kurtuluş felsefesi olacaktır. Yine bu bizi nihai problemimize götürmektedir; yani, *bu kurtuluş felsefesine uygun nasıl yaşanacak, başka bir ifadeyle, Siyah halklar kendi kurtuluşlarını nasıl başaracaklar?*

Başlangıçtan itibaren, okuyucularım ve meslektaşlarıma ortak bir problem çözümüne ilişkin olarak, kurtuluş felsefemizin; davranışta mukabil bir değişimle eşlik edilecek inanç ya da mantalitede bir değişimi ihtiva eden psikolojik bir süreç olduğunu hatırlatılmalıdır. Aslında bu; asırlar boyunca aşağılık kompleksi ve dünyanın küçük düşürme ve tahkirinde hapsolmuş *Siyah halkların geleneksel bir yalan zincirinden kurtulacağı mental bir özgürlüğü ifade ediyor*. Bu mental özgürleşme ya da kurtuluşun iki fonksiyona sahip olduğu unutulmamalıdır. Bu; sağlıksız ırk ilişkilerimize ilişkin olgu, bir taraftan, her iki ırkın genel kurtuluşunu gerektiren çözüm bulunacak genel bir problem olarak telakki edildiğinde geneldir. Bu genel anlamdaki özgürlük ırksal sınır ve engellerini aşar ve bu nedenle tüm dünyayı, Beyaz ve Siyah halkları, modern dünyayı hapsetmiş olan aynı geleneksel yalan zincirinin kurbanı olmamız bakımından, hepimizi kapsar. Diğer taraftan, özgürlük ya da kurtuluş; Siyah halklara yönelik sağlıksız ırksal ilişkiler olgusunun etkilerine atıfta bulunduğumuzda spesifiktir. Özgürlük ya da kurtuluşun spesifik fonksyionunu teşkil eden bunun gibi koşullardan bağımsız olmaktır.

Müteakip iki soru: bu Yeni Kurtuluş Felsefesi'ne uygun nasıl yaşanacak? Bu nasıl gerçekleştirilmelidir?'e ilişkin cevaplandırmaya devam etmeden önce gerekli olduğuna inanarak, felsefe

ve kurtuluş felsefesi terimlerini açıklamak için bir parça konu dışına çıktık.

Siyah halklar; onları hapsetmiş olan yanlış gelenek zincirini yok etmeye yönlendirilmiş Yeni Kurtuluş Felsefeleri ile aşağılık kompleksinden kurtularak, yeni vizyon ve felsefelerine göre dünya ile yüzleşmeli ve yorumlamalıdırlar. Günümüze değin geçen asırlar boyunca dünya koşulları insan ilişkilerini değiştiren iki fenomenden etkilenmiştir:

(i) Yunanlara haksız övgü bahşetme: eğitim kurumları tarafından yürütülen bir eğitim politikası olarak tezahür eden bir gelenek. Bu; Sokrates, Plato ve Aristotle'a, dünyanın tüm önde gelen üniversitclerinde entelektüel tanrılar olarak, hatalı bir tapınmaya yol açtı ve bu kurumlar, bu entelektüel tapınma sayesinde, Yunan akıl ve kültürünün üstünlük sembolleri olarak, Yunan harflerinin süslediği üniversite erkek ve kızkardeşlik cemiyetleri olarak bilinen şeyi de organize etmişlerdir.

(ii) İkinci fenomen; saygısızlık ve alaycılığı tahrik eden göstermelik misallerle Siyah halkların kültürünün literatür ve teşhirle de karikatürize edilmesi vasıtasıyla yürütülen Misyoner girşimdir. Roma İmparatorları Theodosius ve Jüstinyen'nin; Siyah halkların kültür sistemi olan Mısır Gizemleri'nin yasaklanmasından ve ayrıca daimi baskı kurması için Hıristiyanlığın tesisinden sorumlu olduğunu asla akıldan çıkarmayalım.

Benzer şekilde, tarihin bu parçasına göz attığımızda, Yunanların Mısırlıları *Hoi Aiguptoi* (Siyah İnsanlar) olarak adlandırdıklarını asla unutmayalım. Kendi Yeni Kurtuluş Felsefesine uygun olarak yaşamada Siyah halkların yaşamı şu iki koşul dizisine karşı reaksiyonlardan biri olmak zorundadır: İlk aşamada, Siyah halklar bu tip fenomene yönelik negatif bir tutum benimsemelidirler; çünkü onlar, bu fenomenin yanlış bir geleneğin sonucu olduğunun ve dolayısıyla yalan ve samimiyetsiz ve sahtekârlığın

numunesi olduğunun da tamamen farkına varmışlardır.

Bu negatif tutum içinde, dünyanın Siyah halkları yanlış gelenekten sakınmalı ve onların Yeni Kurtuluş Felsefesi olan hakikati öğretmelidirler. Bu; siyahların kendi ülkelerinde genç çocuklara, kolej ve okullardaki öğrencilere, kürsü ve platformlardan kalabalıklara ve üniversitelerdeki erkek ve kızkardeşler cemiyetlerinde genç erkek ve kadınlara yapılmalıdır. Siyah halkların medeniyet tarihindeki bir hakikatin ifşası olan bu Yeni Kurtuluş Felsefesi, eğitimlerini zorunlu bir parçası olmalı ve onları ilham ve gururla doldurup mental kölelikten kurtarmak için gelecek nesiller ve asırlara yönelik olarak öğretilmelidir.

İkinci aşamada, Siyah halklar bu negatif tutum içinde Yunan aklına yanlış tapınmaya olan inançsızlıklarını gösterımelidir. Bu, aşağıda ifade edildiği üzere, üç şekilde yapılmalıdır:

(i) Konuşmalarında entelektüel model olarak Sokrates, Plato ve Aristotle'dan alıntı yapma pratiğini terk etmelidirler; çünkü onların felsefesinin çalınmış bir felsefe olduğunu biliyoruz.

(ii) Yunan harfleriyle süslü tüm kardeşlik cemiyetlerindeki üyeliklerinden ayrılmalıdırlar.

(iii) Siyahların tüm kolejlerinden Yunan harfleriyle süslü tüm kardeşlik cemiyetlerini kaldırmalıdırlar; çünkü onlar aşağılık kompleksinin teşvik edilmesinin ve Siyah halkları kendilerine karşı eğitmenin bir kaynağı olmuştur. Şimdi, fenomenin ikinci dizi reaksiyonuna; Siyah halklara yönelik saygısızlığı ve onlarla alay etmeyi tahrik eden hakaretamiz literatür ve teşhirdeki misyoner faaliyetlere geldik.

İlk fenomen dizisinde olduğu gibi, ikinci fenomen dizisinde de Siyah halklar; kendi kurtuluş felsefelerine uygun yaşama teşebbüslerinde negatif bir tutum benimsemelidir. Kuşku yok ki, misyoner faaliyetlerinin; Siyah halklara ilişkin yanlış bir gelenek vasıtasıyla yanlış eğitilmelerinin sonucu olduğunun tamamen far-

kındalar; fakat problemleri belirli sosyal kötülüklerden kurtulma problemi olduğu için, Siyah halklar Misyoner politikada bir değişimi hak ettiklerine inanıyorlar. Bu nedenlerden dolayı, Siyah halkların negatif tutumunun; ilk olarak misyoner literatürü ve teşhiri boykot ve ikinci olarak bir değişim gerçekleştirilene kadar misyoner politikanın bu formlarına karşı daimi bir protestodan oluşmasının gerektiğini öneriyorum. Çünkü Misyoner girişim Afrika kültürüne yönelik militanca politikasını sürdürdükçe, Siyah halklar buna saygı göstermeyecektir. Bu, siyah halkların saygılı muamele anlamında hak ettiğinin en asgarisidir; çünkü onlar, tüm diğer kültürlerin kendine mal ettiği dünyanın en eski medeniyetinin temsilcileridirler. Bazı Avrupa kiliselerinin yerel gazetelerinde aşağıdaki tasvir tablolarını görmüşümdür: muhtemelen kilise cemaatlerinin keyiflenmesini sağlamak ve onlarda acıma hissi uyandırmak için, yeni bir ipek kasket, uzun bir gömlek giydirilmiş, pantolonsuz fraklı ve yalın ayak bir Afrika Şefi. Bu; Siyah halkların protesto etmesi gereken şeydir ve bu; onların kendi kurtuluş felsefelerine uygun olarak nasıl yaşamaları gerektiğini ve bunu nasıl gerçekleştirmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Yunan felsefe draması ile işbirliği içinde olan modern kilisenin talihsiz durumunun mazur görülebilir olduğunu; çünkü onun misyoner fonksiyonunun, sadece bir devlet şubesi iken, kiliseye hükmeden seküler Prensler ve İmparatorların hatalı emir ve fermanları yüzünden olduğunu hatırlayalım. Eklesiastik tarihin bu parçası erken hıristiyan kilise şubelerince çok iyi bilinmelidir. Ve sonuç olarak onlar, bizim aydınlanmış asrımızın; misyoner politikada insan ilişkilerinin hata ve hurafesinden kendilerini kurtaracak bir değişim inisiyatifi almalarını umduğu kişilerdir.

Katolikliğin çeşitli şubelerinin bu rehberliği; yeryüzündeki tüm İsa kiliselerinin bu ırksal reformasyonda birleşmesi ve mis-

yon alanını mutluluğun pratik bir müjdesine taşıması için, Protestanlık tarafından takip edilmelidir: biz dünyada iken başlaması gereken bir mutluluk; halkların topyekün refahı ile ilgili bir müjde (İncil). Tabi olanların sosyal ve ekonomik haklarını yok sayan ve sadece bilinmeyen bir dünyadaki mutluluğa vurgu yapan bir müjde; tek taraflı, aldatıcıdır ve Hıristiyan akide ve pratiğine ters düşer. Kendi bağlılarının, mutluluğun gerçekte ne olduğunu dünyevi yaşamlarında tecrübe edebilmeleri için, ekonomik problemlerin çözümüne ilişkin tam da bu amaç için bir diyakozlar heyeti kuran erken Hıristiyanlık idi.

Dinin avantajlarının; insan gereksinimleriyle eşzamanlı olduğu ve Hırsitiyan kilise, misyoner politikasını Siyah halkların Kültürü'ne saygıyla değiştirmedikçe, Antik Roma tarafından yaratılan sosyal zararlardan tam özgürlük sağlamalarının onlar için zor olacağı aşikârdır.

EK

Bu Ek'in amacı; hâlihazırda ele alınmış olan muhtevaya ait kısa bir iddialar, sonuçlar ve çıkarsamalar analizi ve özetidir. İkinci bir basitleştirme amacına da hizmet etmesi umulur.

İDDİA 1. *Yunan felsefesi Mısır felsefesinden çalınmıştır.*

Çünkü tarih bize; (i) Mısır Gizem Sistemi öğretlerinin; Mısır'dan Sisam Adası'na, Sisam'dan İtalya'daki Kroton ve Elea'ya ve son olarak İtalya'dan Yunanistan'daki Atina'ya, Pisagor ve Eleacı ve geç İyonyalı filozoflar vasıtasıyla, geçtiğini nakleder. Buna göre Mısır; Gizemler'in gerçek kaynağı idi ve bu nedenle böyle bir orijinin Antik Yunan'a ait olduğuna ilişkin bir hak iddiası sadece yanlış değil, aynı zamanda sahtekârca saiklere dayanmış olmalıdır.

(ii) Ayrıca, Tarih; Yunan filozofların erken yaşam ve eğitimlerini bir boşluk ve kronolojilerini spekülasyon meselesi olarak ortaya koyar. Dolayısıyla bu; Yunan filozoflarının, üç Atinalı istisna, aslında hiçbir zaman yaşamamış ve onlara ait olduğu iddia

edilen doktrinleri hiçbir zaman öğretmemiş olabileceklerine ilişkin dünyaya fikir vermiştir. Diğer bir deyişle, Tarih, Sokrates öncesi filozofların varlıklarını şüpheli olarak ortaya koyar. Dolayısıyla, bu şartlar altında, şüpheli ve sahtekârca metotlar istisna, ne felsefe üretmiş olabilirler ne de o felsefelerin yazarlığına ilişkin hak iddia edebilirler.

(iii) Yunan felsefesi derlemesi Aristotle'ın fikri, fakat onun okulunun mezunlarının işiymiş gibi görünmektedir. Söz konusu hareket; Mısırlı ve yabancı olması dolayısıyla, felsefeye her zaman nefretle bakmış ve baskı yapmış olan Yunan hükümeti tarafından yasaklandı. Gizemler'in organizasyonu, kontrolü ve işlevi Mısırlılara felsefeye sahip olma hakkı vermiştir ve bu nedenle, Yunanlar tarafından felsefeye ilişkin yapılan herhangi bir hak iddiası gayrı meşru ve sahtekârlık olarak sayılmalıdır.

IDDIA II. *Sözde Yunan felsefesi Yunanlara yabancı idi.*

Çünkü (i) Yunan felsefesi dönemi (Thales'ten Aristotle'a), şehir devletlerinin kendileri arasındaki bir iç savaşlar ve onların ortak düşmanı Persler ile dış savaşlar dönemi idi. Yunanlar, daimi iç çekişme ve ortak düşmanları tarafından yok edilme korkusunun kurbanlarıydılar. Doğa araştırmasına ayıracak zamanları yoktu, çünkü bu, zengin ve varlıklı bağımsız sınıfları gerektiriyordu; fakat Yunanlar böyle bir uğraşla meşgul olamayacak kadar yoksuldular. Bu; Yunan filozofların bu kadar az olmalarının ve Yunanların felsefeye aşina olmamalarının nedenlerinden biri idi.

(ii) Yunanlar, felsefe gelişimi için zorunlu olan doğal kabiliyete sahip değillerdi. Büyük İskender'le dostluğu sayesinde İskenderiye Kütüphanesi'nden devasa miktarda kitabın varisi olan Aristotle'ın ölümünü, eklektizm olarak bilinen bir alıntı fikirler sistemi halinde dejenere olan Yunan felsefesinin ölümü izledi. Bu sistem; Büyük İskender'in Aristotle ile dostluğu ve Mısır fethinde

ona eşlik etmesi sayesinde elde ettikleri büyük bilgi hazinesine rağmen, yeni hiçbir şey ihtiva etmiyordu.

(iii) Yunanlar; dış ve yabancı bir kaynaktan gelmesi ve aşina olmadıkları yabancı fikirleri ihtiva etmesi gerçeği dolayısıyla, felsefeyi reddetti ve üzerinde baskı uyguladı. Bu önyargı, baskı politikasına yol açtı. Bu yüzden, Anaxagoras ithama maruz kaldı ve hapsedildiği hapishaneden kaçıp Iyonya'da sürgün hayatı yaşadı. Sokrates idam edildi; Plato Megara'da Öklid'in himayesine sığındı. Ve Aristotle, ithama maruz kalıp sürgüne kaçtı. Bu Yunan politikası; eğer felsefeyi Yunan mantalitesine yabancı olarak mahkûm etmeseydi, anlamsız olacaktı.

İDDİA III. *Yunan felsefesi Mısır Gizem Sistemi'nin ürünü idi.*

Çünkü Mısır Gizem Sistemi ve Yunan felsefesi arasında mevcut, sadece anne-çocuk ilişkisi bağlamında reşidlik istisnasıyla, tam bir özdeşlik bulunmuştur. Mısır Gizem Sistemi, binlerce yıl önceye tekabül etmesi dolayısıyla, Yunanlılarınkine takaddüm eder. Söz konusu özdeşliğin şartları ve koşulları aşağıdadır:

(i) Mısır kurtuluş teorisi ve Yunan felsefesinin gayesi, yani erdem ve eğitimsel prensipler vasıtasıyla insanın tanrısallaştırılması, arasında tam mutabakat.

(ii) Her iki sistemin inisiasyon şartları, yani her yeni aşamaya kabulden önce (tedrici erdem aşamalarında) hazırlık konusunda tam mutabakat.

(iii) Akideler ve pratikte tam mutabakat.

(iv) Tarih bize; Antik Büyük Luxor Tapınağı'nın kalıntılarının izlerinin, şimdi Yukarı Mısır olarak adlandırılan Danderah'a kısa bir mesafede olan Teb antik şehrindeki Nil nehrinin kıyılarında ortaya çıkmış olduğunu naklediyor. Ayrıca Tarih bize; bu Büyük Tapınağın inşasına Firavun Amenophis tarafından başlandığını ve II. Ramses tarafından tamamlandığını naklediyor. Yu-

nan felsefesi esnasında, Mısır Gizem Sistemi antik dünyadaki söz konusu yegâne sistemdi ve dolayısıyla onun Büyük Locası da mevcut yegâne Büyük Loca idi. Antik dünyayı; her yerde bulunan tüm küçük loca ve okullar üzerindeki hükmüyle evrensel ya da Katolik bir kardeşlik oganizasyonu halinde örgütlemiş olan hükümet merkezi idi. Ve onu ister Gizemler, ister Yunan felsefesi, isterse Masonluk (Free Masonry) olarak adlandılarım, söz konusu sistem tek idi ve tüm şubeleri o tek sistemden meydana geliyordu ve ona tâbiydiler.

(v) Mısır Gizemleri ve Yunan felsefesi arasındaki özdeşlik; Roma İmparatorları Theodosius ve Jüstinyen'in Mısır Gizemleri'ni lağveden fermanlarını çıkardıklarında, Yunanistan'daki felsefe okulları üzerinde—kapanmak zorunda kalmaları dolayısıyla--aynı etkiyi yaptığı gerçeği ile de kanıtlanır. Aynı nedenden eşit derecede etkilenen şeylerin kendileri de eşittir.

İDDİA V. *Yunanları Mısırlılar eğitti.*

Çünkü Tarih aşağıdaki olguları destekliyor:

(i) Pers Fethi'nin Mısır üzerindeli etkileri.

(a) Yunanlara yönelik göç kısıtlamaları kaldırıldı.

(b) Mısır Yunan araştırmacılığına açıldı ve

(c) İyonya ve başka yerlerdeki öğrenciler eğitim maksadıyla Mısır'ı ziyarete teşvik edildi.

(ii) Büyük İskender'in fethinin Mısır üzerine etkileri.

(a) Ülkeleri işgal ettiklerinde kütüphaneler ve tapınaklarda hazine aramak antik ordulann geleneği idi. Buna göre; İskender ve İskenderiye Kütüphanesi ve diğer kütüphaneleri yağmalanmasında ona eşlik eden dostlarının kitapları buradan sağladıklarına inanılır. Ayrıca, Aristotle'ın kendi yazarlığına atfedilen geniş sayıdaki kitabı elde etmesinin ve abartılmış söhret kazanmasının bu

şekilde olduğuna inanılır.

(b) İskenderiye Kütüphanesi Aristotle okulunun mezunları tarafından devralındı ve dil güçlükleri ve başka nedenler dolayısıyla, Mısırlı Profesörler kullanmak zorunda kalan Yunanlıların eğitimine yönelik olarak bir araştırma merkezi ve Üniversite'ye dönüştürüldü.

(c) Eğitimlerine yönelik olarak kütüphaneleri yağmalama ve İskenderiye Kütüphanesi'ni bir Üniversite'ye dönüştürme dışında, Yunanların, Mısırlıların kültürünü başka benimseme tarzı vardı. Batlamyus'lar Mısırlı Yüksek Rahipler'den elde ettikleri faydalı bilgiyi kendilerine mâlediyorlardı ve nakledilene bakılırsa, Batlamyus I. Soter Yüksek Rahip Manetho'ya Mısırlıların din ve felsefe tarihini yazmasını emretti ve yazılan bu külliyat İskenderiye Üniversitesi'nin ana ders kitapları haline geldi.

(iii) *Yunanları ilk medenileştiren Mısırlılar idi.*

Tarih bize Yunanların üç kaynaktan medeniyet etkisi aldığını naklediyor: ilk olarak Mısır kolonicilerinden, ikinci olarak Fenike kolonicilerinden ve üçüncü olarak da Trakya kolonicilerinden. Tarih ayrıca bu kolonilerin; sadece sivil kurumlar vasıtasıyla kalmayıp, aynı zamanda güçlü din halkası ve Tanrılardan korku vasıtasıyla, cahil halkın gaddarlığını zor kullanarak kontrol altına alan akil adamların idaresi altında olduklarını naklediyor. Bu koloniciler; Mısırlı Kekrops, Fenikeli Kadmos ve Trakyalı Orfeus idi.

İDDİA V. *Yunan filozoflarının doktrinleri Mısır Gizem Sistemi'nin doktrinleri idi.*

Bu savın kanıtı, aslında bu kitabın ana gayelerinden biridir ve bundan dolayı beş ve altıncı kısımlar bu gayeye adanmıştır. Mısır öğretileri muhtelif tiplerdeki sembollerle ifade edildi ve dolayı-

sıyla onların orijinleri söz konusu özel sembollere referansla kanıtlanabilir. Bu nedenle, bu kısımların bahsi; sadece Yunan filozofları ve onlara atfedilmiş olan doktrinler değil, aynı zamanda, Mısır orijinlerinin kanıtına ilişkin olarak, özel semboloji tiplerine zorunlu referanslarla ele alınmıştır. Bunlar Sonuçlar Özeti'nde aşağıdaki şekilde verilmiştir:

1. *Erken İyonya filozofları*; (a) her şey sudan türemiştir (b) her şey sınırsız ya da primitif kaostan türemiştir ve (c) her şey havadan türemiştir, doktrinleriyle anılmıştır. Fakat bu doktrinler İyonya filozoflarının olamazdı, çünkü aynı fikirlerin; başlangıçta dünyanın formsuz ve boş (sınırsız) bir kaos durumunda olduğunu ve Tanrı'nın ruhu (hava)'nun suları hareket ettirip onları kuru topraktan ve yeryüzünü gökyüzünden nasıl ayırdığını ve canlı varlıkları nasıl sulardan çıktığını ve sonuç olarak yaşam nefesi (hava) ile insanın tedrici olarak nasıl varlık bulduğunu bize nakleden Genesis'in beşinci bölümünde ifade edildiğini görüyoruz. Genesis; tarihi M.Ö. Sekizinci Asır olarak belirlenen Pantateuk'un ilk kitabıdır: erken İyonya filozoflarının henüz var-olmadığı ve dolayısıyla bu doktrinlerin yazarları olmalarının mümkün olamayacağı bir asır. Benzer şekilde, Genesis'in yazarlığı; Philo tarafından bir Mısır Rahibi, bir Hierogrammat ve tüm Mısır hikmetinde bilge olduğu nakledilen Musa (Peygamber)'ya atfedilmiştir. Fakat Musa'nın yaşadığı çağ, 21. Mısır Hanedanlığı'nda rehberlik ettiği İsraillilerin Mısır'dan Çıkışı ile ilişkilendirilmelidir: M.Ö. 1100, Bocchoris devri. Fakat Genesis'in yaratılma tarihi, bizi M.Ö. 4000-5000 arasına götüren Memfis Teolojisi'nin yaratılma tarihi ile örtüşür. Bu; erken İyonyalıların doktrinlerinin, ne kendi zamanlarında (M.Ö. beşinci asır), ne Pantateuk zamanında (M.Ö. sekizinci asır), ne de Musa zamanında (M.Ö. on birinci asır) değil, bilakis Memfis Teolojisi zamanında (M.Ö. 4000-5000 arası) ortaya çıktığı ve bu nedenle kesinlikle Mısır orijinini ortaya koyduğu anlamına gelmektedir.

2. *Eleacı filozoflar*; (i) bir hicivci olan Ksenofanes (ii) zaman ve mekân değerlendirmesi bir reductio ad absurdum (saçma olana indirgeme) ile sonuçlanan Zeno ve (c) tek başına dikkate değer Parmenides olarak adlandırılmıştır. Parmenides, 'var-olan' ve 'var-olmayan' olarak ifade ettiği Varlık ve Yokluk tanımlamalarıyla tanınmıştır. Diğer bir ifadeyle, doğa ya da realite; iki nitelik, yani bir pozitif ve bir negatif'ten meydana gelir. Buna karşın Parmenides, karşıtlar prensibini tanımlarken, yeni bir doktrin sunmuyordu. Bu prensip; sayılar teorisinde Pisagor tarafından, Ruhun ölümsüzlüğünün kanıtında Sokrates tarafından, İdealar Teorisi ve fenomen ve numen arasındaki ayrımında Plato tarafından ve Varlığın nitelilerini tanımlamasında Aristotle tarafından kullanıldı. Tüm bu örneklerde, karşıtlar doktrininin; Tanrıların eril ve dişil olarak temsil edilmesi ve tapınakların, doğanın pozitif ve negatif prensiplerini belirtmek için, ön cephelerinde çift sütun bulunması bağlamında Mısır Gizem Sistemi'nden türediği ortaya koyulmuştur.

3. *Geç İyonyalı filozoflar*; (i) dünyanın bir transmutasyon süreciyle ateşten meydana geldiğini ve her şey Ateş'ten meydana geldiği için, Ateş'in Logos olduğunu öğreten Heraklitos. (ii) Akıl ya da *Nous*'un Kâinat'taki yaşam kaynağı olduğunu öğreten Anaxagoras ve (iii) Atomların tüm maddi şeylerin temelini teşkil ettiğini; yaşam ve ölümün sadece, ölümsüz olmadıkları için yok olmayan, atomların karışımındaki çeşitliliğin yarattığı değişiklikler olduğunu öğreten Demokritos. Şu halde, bu doktrinler geliş sırasına göre ele alınarak, Mısır orijinleri tamamen kanıtlanmıştır.

(a) Ateş doktrininin izi; Gizem Sistemi bir Ateş Felsefesi olan ve piramitlerinde Ateş Tanrısı'na tapılan Mısırlılarda bulunmuştur. Piramit sözcüğü; ateş anlamına gelen *pyr*'den türetilmiş bir Yunanca sözcüktür. Bu doktrin bizi, Yunanların kesinlikle bilinmediği, M.Ö. 330'daki Mısır'daki piramit çağına götürür.

(b) Logos doktrininin Heraklitos tarafından Ateş doktrini ile özdeşleştirildiği ifade edilmelidir.

Bu; (c) Plato'ya atfedilmiş olan yaratılmış Tanrılar doktrininde Güneş ya da Ateş Tanrısı Atom'un Tanrıların yaratılmasında Demiurge fonksiyonunu gerçekleştirmesi dolayısıyla böyle olmalıdır.

(d) Benzer şekilde, Aristotle'a atfedilen Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik) doktrininde Ateş Tanrısı Atom, hareketsiz ve İlksel Tepe üzerinde oturmuş halde, Kendi bedeninin muhtelif parçalarından ortaya çıkmalarını emrederek Tanrıları yaratır. Atom da, bu minval üzere Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik) oldu. Bu; Heraklitos'un Logos'unun Plato'nun Demiurge'u ve Aristotle'ın Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik)'si ile özdeştir. Atom'un Demiurge olarak fonksiyonu ve onun yaratım metodu Mısırlıların Memfis Teolojisi'nde bulunur. Bu noktada, Hıristiyan düşüncesi üzerindeki Mısır felsefesinin etkisinin izini sürmekle ilgilenen öğrencilere kitabımın bu parçasını Aziz John'un İncilinin ilk bölümüyle birlikte okumalarını tavsiye etmek isterim. Devamlılık ve değişim problemi de, ezeli-ebedi maddenin kaos ve değişimin tedrici düzen formasyonu ile temsil edildiği, Memfis Teolojisi'nin Yaratılış hikâyesinde bulunabilir.

(e) Akıl ya da *Nous* doktrini; sadece Anaxagoras'a değil, aynı zamanda ondan kâinatın her yerine yayılmış ateş atomlarından ibaret olarak söz eden Demokritos'a ve 'yararlı bir amaç için var olan herhangi bir şeyi bir Akıl'ın eseridir' teolojik önermesiyle tanınan Sokrates'e atfedilmiştir. Bu doktrinin izi; Tanrı Osiris'in, sadece her şeyi bilgiyle kuşatmayı değil, aynı zamanda her şeye kadir olmayı ifade eden bir Açık Göz ile temsil edildiği, Mısır Gizem Sistemi'nde bulunmuştur. Tüm Mason locaları bugün bu sembolü aynı anlamla devam ettirir.

(f) Atom doktrini; onu tanımlamayıp sadece niteliklerini tas-

vir eden Demokritos'a atfedilmiştir. O, yaşamın temelidir; ölümsüzdür ve yok-olmaz ve çok sayıda atom belli biçimlerde birleştiklerinde, sonuç radikal bir değişimdir. Bu nitelikler, Güneş Tanrısı Atom ve kendi muhtelif parçalarından diğer Tanrıları yaratan Demiurge'un nitelikleri ile yaratılışta örtüşür. Demiurge, yaşamın temeli ve yaşam veren idi. Fakat Güneş Tanrısı Atom Memfis Teolojisi'nin yaratılış hikâyesinde bulunur ve atomun Mısır orijinini ortaya koyar.

4.Pisagor sistemi öyle kapsamlı görünür ki, neredeyse sonradan gelen tüm filozoflar onun öğretilerinden fikirler taklit etmiştir. Doğayı matematik formunda yorumlayan Pisagor aşağıdaki öğretilerle tanınır:

(a) *Sayıların nitelikleri* karşıt unsurları ihtiva eder: tek ve çift, sınırlı ve sınırsız ve pozitif ve negatif. Bu karşıtlar prensipleri Heraklitos, Parmenides, Demokritos, Sokrates, Plato ve Aristotle tarafından taklit edildi ve öğretilerinde kullanıldı.

(b) *Ahenk doktrini* karşıtlar birliği olarak tanımlandı. Bu fikir Heraklitos, Sokrates, Plato ve Aristotle tarafından taklit edildi ve öğretilerinde kullanıldı.

(c) *Ateş (merkezi ve çevresel)* yaratılışın temeli olarak öğretildi. Bu doktrin, Heraklitos, Anaxagoras, Demokritos, Sokrates ve Plato tarafından da taklit edildi ve öğretilerinde kullanıldı.

(d) *Ruhun ölümsüzlüğü ve Summum Bonum.* Bu, Pisagor tarafından ruhun göçü formunda öğretildi. Sokrates tarafından da; kendi ilahi doğasına uygun hakikatten beslenen ruhun yeniden-doğuş çarkından kurtulmasını ve Tanrı ile nihai birliği gerçekleştirmenin sağlamasını mümkün kılan felsefenin gayesi olarak öğretildi. Tüm Pisagor doktrinlerinin Mısır Gizem Sistemi'nden türediği ortaya çıkmıştır. Sayı, karşıt unsurlara sahiptir ve karşıtlar prensibi, eril ve dişil Tanrılar ile temsil edilen, Mısır Gizem Sistemi'ne aittir. Bir karşıtlar harmanı olan Ahenk için ila-

ve referansa gerek yoktur ve aynı şekilde Ateş bizi, bir Ateş Felsefesi olan ve İnisiyelerinin Ateş tapıcıları olduğu, Mısır Gizem Sistemi'ne götürür. Sonuç olarak, felsefenin gayesi ruhun kurtuluşu idi. Bu, insanı ölümlü seviyeden ölümsüz seviyeye yükselten Mısır Gizemleri tarafından sunulan arınma metotlarıyla başarılır. Bu Summum Bonum, En Üstün İyi idi.

5. *Sokrates (A) Yaşamı ve (B) Doktrinleri (C) Suçlanması, mahkûm edilmesi ve ölümü (D) Veda konuşmaları.*

A. *Yaşamında*, zenginliğin ahlak dışılığa teşvikinden sakınmak ve Gizemler'in gerektirdiği erdemlerle geliştirebilmek için, gönüllü olarak gizlilik ve yoksulluğu benimsedi.

B. *Tüm doktrinleri* aynı şekilde o'nu Mısır Gizem Sistemi ile ilişkilendirir.

(i) Yaratımın temelini teşkil eden Zekâ olarak Akıl ya da *Nous* doktrini, modern Masonik tapınaklarda olduğu üzere, her şeyi bilgiyle kuşatan ve her şeye kadir olma sıfatını gösteren "Osiris'in Açık Gözü" ile temsil edildi.

(ii) Kendini bilme doktrini: "Ey insan, Kendini Bil!" doğrudan ya da dolaylı olarak Mısır'daki Gizem tapınaklarının dış tarafında duran yazıtlar arasından kopyalandı.

(iii) Karşıtlar ve Ahenk doktrini; eril ve dişil Tanrılar ve ayrıca tapınakların ön cephelerindeki sütunlar ile doğadaki karşıtlar prensiplerini göstermeye yönelik bir Gizemler geleneği kanıtı idi.

(iv) Ruhun Ölümsüzlü, Kurtuluşu ve Summum Bonum doktrinleri; Gizemler tarafından öğretildiği üzere, bir kurtuluş teorisi özeti idi. Sokrates bunu bizzat açıkladı. Felsefenin gayesi; insanı ölümlü seviyeden ölümsüz seviyeye yükselten bir arınma süreci ile ruhun kurtuluşu idi. Bu, bir kazanım idi; bu Summum Bonum ya da En Üstün İyi idi.

C. Suçlanması, mahkûmiyeti ve ölümü; onun Gizemler ile

ilişkisini de ortaya koyan şartlardır. Yabancı Tanrılar ileri sürme ve Atina Gençliğini saptırma nedeniyle suçlandı ve mahkûm edilip idam edildi. Yabancı Tanrılar Gizemler'in Tanrıları idi ve şehit olmaya boyun eğişi; bir taraftan Atina otoritelerinin önyargısı, diğer taraftan Gizemler'in gerekli kıldığı cesaret erdemi dolayısıyla idi.

D. Veda konuşmaları da Büyük Mısır Düzeni'ne üyeliğini ortaya koyar. Bu konuşmalarını iki izahı vardır: biri Crito, diğeri Phaedo tarafından. Crito, hapisanede idamı beklerken her gün Sokrates'i ziyaret edcn inançlı dostlar ve Neophytlerin kardeşçe bir davranışını tasvir eder. Bu ziyaretlerin gayesi, bir kardeşin kaçışını sağlamaktı; fakat, yakarışlarına boyun eğmeyi reddettiği için, bu çabaları beyhude idi. Phaedo ise, diğer konuşmanın temasından; Sokrates'in karşıtlar prensiplerini uygulmasına ilişkin onlara bazı kanıtlar vermeye çalıştığı ruhun ölümsüzlüğü olarak söz eder. Konuşmaların sonuna ilişkin olarak ve zehiri içmeden hemen önce Sokrates'in Crito'dan belli bir borcunun ödemesini rica ettiği de bize aktarılıyor. Bu konuşmalar aşağıdaki gerçekleri ortaya koyuyor:

(a) Kardeşlerinin Sokrates'in kaçışını sağlama teşebbüsleriyle, ziyaretçi Neophytlerin kardeşçe sevgisi.

(b) Sokrates tarafından ölümsüzlük doktrini üzerine eğitilen son zümre: Mısır Gizemleri'nin merkezi doktrini ve

(c) Sokrates'in ödenmesi gereken bir borcuna ilişkin son rica' si ve

(d) Bu konuşmaların en erken Masonik lüteratürünü teşkil etmesi.

Yukarıda geçen dört gerçek Mısır Gizem Sisemi'nde üyeliğe delalet eder. Gizem Sistemi; Evrensel bir Kardeşlik idi ve kardeşçe sevgi kültürünü gerektiriyordu. Merkezi öğretisi, ruhun ölümsüzlüğü idi ve tüm İnisiyelerin adalet ve doğruluk erdemlerini uy-

gulamasını ve dolayısıyla borçlarını ödemelerini, gerektiriyordu.

E. Sokrates'in, kendi öğretilerini yazmaya teşebbüs etmediğine inanılır. Bu da Gizemler'in gizliliğine itaat durumu idi.

6. Plato

(A) Tüm diğer filozofların durumunda olduğu üzere erken yaşamı ve eğitimi; Sokrates'in ölümünden sonra Atina'dan kaçışı ve Öklid'i Megara'da, Pisagorcuları İtalya'da, Dionysus'u Sicilya'da ve Gizem Sistemi'ni Mısır'da gördüğü on iki yıllık zaman diliminden sonra, Atina'ya dönüp 20 yıl süresince eğitim verdiği bir Akademi'yi açışı, şeklinde o'nu anlatan tarih tarafından bilinmemektedir.

(B) 36 diyalogtan oluşan geniş kapsamlı bir literatüre yayılmış doktrinleri modern bilim adamları tarafından ihtilaf konusudur. Sokrates'in öğrencileri, bilhassa Plato'nun kendi öğretilerini yayımladığı sanılır ve bu geniş literatürün ne kadarının Plato'ya ve ne kadarının Sokrates'e ait olduğu bilinmemektedir. Plato'nun doktrinlerinin tümünde Mısır orijininin izleri bulunmaktadır.

(i) Doğa fenomenine referansla tarif ettiği İdealar Teorisi; İdealar ya da numen ve onların kopyaları fenomen ve Mısır Gizem Sistemi tarafından eril ve dişil Tanrılar ve Mısır tapınaklarının ön tarafında bulunan sütünlar ile karşıtlar prensibinin uygulanması vasıtasıyla beyan edilen gerçek ve gerçek-dışı arasındaki bir ayrımdır.

(ii) Akıl ve *Nous* doktrininin izleri de; Mısır tapınakları ve modern Mason localarında Mısır Tanrısı Osiris'in her şeyi bilgisiyle kuşatması ve her şeye kadir olmasını sembolize etmek için kullanılan "Açık Göz"e kadar uzanmaktadır.

(iii) Demiurge ve yaratılmış Tanrılar doktrininin izi de, Mısırlıların Memfis Teolojisi'nin yaratılış hikâyesindeki Güneş Tanrısı Atom'a kadar uzanmaktadır.

(iv) Summum Bonum ya da En Üstün İyi doktrini Mısır Gizem Sistemi'nin kurtuluş teorisi ile özdeş olduğu ortaya çıkmıştır. Ruhun kurtuluşu; arınma metotlarıyla bireyi ölümlü bir seviyeden yükseltip bir Tanrı seviyesine terfi ettiren felsefenin gayesi idi. Bu hedef; Summum Bonum ya da En Üstün İyi idi.

(v) Vasıfları savaş arabası sürücüsü ve kanatlı atlar alegorisiyle sınırlanan ruh ve adalet vasıflarıyla karşılaştırılmış olan İdeal Devlet doktrini Mısır orijinini işaret eder; çünkü bu alegorinin izi Mısır Ölüler Kitabı'nın Yargılama Draması'na uzanmaktadır.

(vi) Erdem ve hikmet doktrinlerinin; on bedensel zinciri kontrol altına almak için on erdemi gerekli kılan Mısır Gizem Sistemi'nden türediği ortaya çıkmıştır.

7. Aristotle.

1. *Aristotle'ın yaşamı tutarsızlıklar ve şüphelerle doludur.*

(i) Diğer filozoflarda olduğu üzere, tarih bize; onun erken yaşamı ve eğitimi hakkında bir şey bilmemesine rağmen, yine de, Aristotle'nın Plato'nun bir öğrencisi olarak 20 yıl geçirdiğini, asla Mısır'a gitmediğine ve Büyük İskender'in, onun adına isnat edilen devasa sayıdaki kitabı temin etmesi için ona para verdiğine ilişkin garip bir hikâye nakleder. Fakat tarih bize; Plato'nun bir filozof ve Aristotle'ın bir bilim adamı olduğunu da nakleder. Ve dolayısıyla şu soruyu sormak zorunda kalırız: Neden Aristotle gibi bir adam ona eğitim verme liyakatı olmayan bir Öğretmen altında yaşamının 20 yılını harcasın? Bu şartlar; Aristotle'nın bu 20 yılın büyük kısmını Mısır'da eğitimini ilerletmede ve İskenderiye'deki kütüphaneyi yağmalama ve arzu ettiği tüm kitapları gaspetme fırsatını yakaladığında, Mısır istilasında Büyük İskender'e eşlik etmede harcamış olması gerektiği şüphesine yol açmaktadır. Tarihin hikâyesi pek makul değildir, aksine maalesef Aristotle'ın yaşamını ciddi biçimde şüphe altında bırakır.

(ii) Diğer tutarsızlık; ona ait olduğu söylenen fakat kaynak, tarih ve miktar bakımından farklılık gösteren üç kitap listesi bağlamında bulunacaktır:

(a) Yaşadığı tarihi taşımak zorunda olan kendi listesi: M.Ö. 4. asır en az sayıda kitabı ihtiva eder.

(b) İki asır sonrası, yani M.Ö. 200'ün 400 kitabı ihtiva eden İskenderiyeli Hermippus'un listesi ve

(c) İskenderiye'de derlenen Arap kaynaklarına ait üç asır sonrası, yani M.S. 1. asrın bin 1000 kitabı ihtiva eden liste.

Şu halde, bir kimse şu soruyu sormak zorunda kalabilir: Aristotle 1000 kitabı yazmayı bir ömre nasıl sığdırdı? Onun küçük listesi, ölümünden iki asır geçtikten sonra 400'c ve beş asır geçtikten sonra 1000'e nasıl ulaştı? Bu şartlar Aristotle'ın yazarlığını çok şüpheli kılar; çünkü tek bir bireyin tek bir ömürlük zaman diliminde muhtelif bilim alanları üzerine 1000 kitap yazabilmesi inanılmazdır.

2. *Aristotle'ın tüm doktrinlerinin orijininin Mısır Gizem Sistemi'nden olduğu ortaya çıkmıştır.*

(i) Metafizik âlemdeki Varlık doktrini; karşıtlar prensibine göre hareket eden imkân (potansiyalite) ve fiili gerçek (aktüalite) arasındaki ilişki olarak açıklanmıştır. Mısırlılar; doğadaki dualite prensibini keşfeden ilk bilim adamları idi ve dolayısıyla bunu, eril ve dişil Tanrılar ve tapınaklarının önündeki çift sütunlarla ifade ettiler. Bu, bu doktrinin kaynağıydı.

(ii) Tanrı'nın varlığı kanıtına ilişkin olarak, Aristotle iki doktrin kullandı:

(a) Bir Akıl eseri olarak doğadaki gaye ve tasarımı ortaya koyan Teoloji ve

(b) Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik).

Her iki doktrin izi; yaratımın kaos'tan düzen'e şeklinde ge-

liştiğinin ve bir Akıl'ın eserinin işaret edildiğinin ve ayrıca Demiurge ve Logos Atom'un dingin halde İlksel Tepe üzerinde otururak Kendi bedeninin muhtelif parçalarından sekiz Tanrı çıkardığının ve dolayısıyla Hareketsiz Hareket Ettirici (İlk Muharrik) olduğunun ortaya konulduğu Mısırlıların Memfis Teoloji'nin yaratılış hikâyesine uzanmaktadır.

(iii) Dünyanın orijini doktrini Aristotle'a göre; madde, hareket ve zamanın ezeli-ebedi olması dolayısıyla, dünyanın ezeli-ebedi olduğunu ifade eder. Bu aynı görüş, M.Ö. 400'de Demokritos tarafından, maddenin kalıcı ve ezeli-ebedi olduğunu gösteren *ex nihilo nihil fit* (*hiçlikten hiçlik doğar*) hükmünde ifade edildi. Aynı görüşün izi; kaos ya da ilk maddenin İlksel Tepe'den doğan İlksel Okyanus Nun tarafından temsil edildiği, Mısırlıların Memfis Teolojisi'nin yaratılış hikâyesinde bulunmaktadır. Bunlar her zaman mevcut olmalıdırlar.

(iv) Doğa'nın nitelikleri doktrinleri, Aristotle'a göre; doğanın hareket ve sükûndan meydana geldiğini ve hareketin belirli bir kanunla az mükemmelden daha mükemmele doğru hareket ettiğini ifade eder. Evrim kanununu tasavvur ediyorum. Bununla birlikte, bu öğreti Aristotle'dan ortaya çıkmadı; çünkü hareket ve sükûn, devamlılık ve değişim problemleri sadece Eleacı ve sonraki İyonyalı filozoflar tarafından değil, aynı zamanda doğanın kaos'tan tedrici adımlarla düzene doğru hareket ettiğinin ortaya koyulduğu Memfis Teolojisi yaratılış hikâyesinde Mısırlılar tarafından araştırıldı. Kuşku yok ki, doğanın vasıfları doktrini Mısırlılardan gelmiştir.

(v) Ruh doktrini Aristotle'a göre; ruhun, bedenle özdeş olan ve duyum gücü, rasyonel güç, besleyici güç, arzu gücü ve hareket etme (lokomotif) gücü olan beş vasfa sahip olan yaşamın radikal prensibi olduğunu ifade eder. Diğer filozoflar ruhu; (a) maddi ve ateş atomlarından teşekkül olarak (b) karşıtların harmanı vasıta-

sıyla bedenin ahengi olarak ve (c) Genesis yaratılış hikâyesindeki yaşam nefesi olarak tanımlamıştır. Aristotle'ın ruh doktrininin gerçek kaynağının izleri, Mısır Ölüler Kitabı'nda bulunan ruh felsefesinde bulunmaktadır. Bu noktada ruhun; zorunlu bedenlerle, Dokuz Tanrı'nın Tek Baş-Tanrı'da temsil edildiği Ennead'da olduğu üzere dokuz ayrılmaz ruhun birliği olarak açıklandığını görüyoruz. Bu Mısır felsefesinde, fiziksel bedenin ruhunun vasıfları Aristotle'ın tasvir ettikleriyle çakıştığı görünmektedir ve bu nedenle, Mısır ruh felsefesinin küçük bir parçasıyla bağlantılı olan Aristotle'ın doktrininin Mısır kaynağını ortaya koyar.

İDDİA VI. *Mısır Rahiplerinin Eğitimi ve Gizem Sistemi Müfredatı, antik dünyadaki Yüksek Eğitim kaynağının Yunan değil, Mısır olduğunu ortaya koyar.*

Yedinci kısımdan edindiğimiz ilk fikir; Afrikalı Rahipler'in muhtelif Düzenler'de organize edildiği ve mevkilerine göre eğitildiği Kutsal Düzenler Kurumu'nun Mısır Gizem Sistemi'nden türediği gerçeğidir. Bu; modern asrın ortaya çıkışına kadar, rahip sınıfını öğrenimin muhafızları yaptı ve Afrikalıları Yüksek Öğrenim'in ilk profesörleri olarak ortaya koydu. Edindiğimiz ikinci fikir; Yedi Liberal Sanat'ın da Mısır Gizem Sistemi'nden türediğidir; çünkü bu konular, ilaveten Hermes'in 42 kitabında bilgili ve Büyü, Hiyeroglifler, giz dil ve matematik sembolizminde uzmanlaşmak zorunda olan Rahiplerin eğitim temelini biçimlendiriyordu. Edindiğimiz üçüncü fikir; Mısır Gizem Sistemi Müfredatı'nın antik dünyanın en yüksek medeniyetinin ihtiyaçları ile eş zamanlı olduğudur. Bu müfredatın ders kitapları şunlardan oluşur:

(i) Hermes'in 42 Kitabı.

(ii) Yedi Liberal Sanat'ın insan ruhunun tedavisi için terapötik olarak kullanılması.

(iii) Heykeltıraşlık, ressamlık, çizim, mimari, mühendislik gibi abideler vasıtasıyla dışa-vurum olarak Tatbiki Bilimler ve Sanatları.

(iv) Coğrafya, ekonomi ve gemi inşası gibi ticaret ve zanaata mahsus sosyal Bilimler.

IDDIA VII. *Memfis Teolojisi Mısırlıların teoloji, felsefe ve kozmolojisini ihtiva eder ve dolayısıyla doktrinel orijininin otorite kaynağıdır.*

Kısım VIII Mısır Memfis Teolojisi'nin; (i) filozofların müstakil doktrinlerinin kendinde ihtiva edilen öğretilerin parçaları olduğunu göstererek ve ayrıca (ii) (a) Nebular Hipotez ve (b) modern bilimin atomu ile özdeş olarak ortaya koyulan Mısır Güneş Tanrısı ya da Ateş Tanrısı Atom'dan türemiş olan solar sistemin dokuz ana gezegeni olduğu varsayımını ortaya koyarak, modern bilimsel hipotezlerin kaynağı olduğunu göstererek Yunan felsefesinin kaynağı olduğunu meydana çıkarma teşebbüsüdür. Bu büyük ifşaat, yani modern bilimin atomu ile Mısırlıların Güneş Tanrısı Atom'unun özdeşliğinden dolayıdır ki, Memfis Teolojisi'ni yeni bir araştırma alanı ve büyüyü Gizemler'in bilimsel metodunun yorumlanmasının anahtarı olarak önerdim. İkinci nedenim; Memfis Teolojisi'nin kâinatın ilk Heliosentrik (Güneş-merkezli) teorisi olduğu gerçeğidir. Ve üçüncü nedenim; felsefe tarihinin bilim tarihi olduğu gerçeğidir.

IX. *Afrika Yeni Kurtuluş Felsefesi.*

Kısım IX, dünyayı; felsefeyi dünyaya Yunanların değil fakat Kuzey Afrika'nın Siyah Halkı'nın kazandırdığına ilişkin Yeni Felsefe'ye devşirerek ve sadece—bir yanlış eğitim süreci olması dolayısıyla-- Yunan Aklı'na tapınmayı değil aynı zamanda misyoner politikanın uygulanmasını da reddederek, mental ve sosyal kurtuluşu gaye edinen Afrika Yeni Kurtuluş Felsefesi'ni ele alı-

yor. Afrika Yeni Kurtuluş Felsefesi; Siyah Halkların, (a) Büyük İskender (b) Aristotle ve onun okulu (c) fermanları ile Mısır Gizemleri (Dünyanın hakkında hiçbir malûmatı olmadığı ve Hıristiyanlığın daimi rakip olarak ona karşı tesis edildiği En Büyük Eğitimsel ve Eklesiastikal Sistem)'ni yasaklayan İmparatorlar Theodosius ve Jüstinyen tarafından onlara ilişkin olarak harekete geçirilmiş olan yanlış bir geleneğin neden olduğu kötü sosyal durumdan zorunlu bir kurtuluşudur.

NOTLAR

KISIM I

(1) *Mısırlıların Öğretileri.*

Bu; Yunanlar tarafından *Sophia* (*Hikmet*) olarak adlandırıldı ve Hikmet Öğretimi anlamna geliyordu. (a) Felsefe ve Sanatlar ve Bilimler (b) din ve büyü ve (c) gizli dilsel ve matematisel iletişim metotlarını ihtiva ediyordu. *Bkz. The Stromata of Clement of Alexandria, Kit. 6, s. 756-758; ayrıca Diodorus I, 80; ayrıca Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 22-23; The Stromata of Clement of Alexandria, Kit. 5, c. 7-9.*

(2) *Peri Physeos.*

Bu; Mısırılıların yazmaları dışında, bilim üzerine en erken kitaplardan birine verilen ad idi. Kitap, "Doğa'ya Dair" anlamına gelmektedir. *Bkz. Ancient Mysteries, C. H. Vail, s.16.*

KISIM II

Yunan felsefesi dönemi Yunan filozofların üretimi için elverişli değildi. Çünkü (a) Pers hâkimiyeti Yunanları sadece köleleş-

tirmekle kalmamış, aynı zamanda onlar üzerinde daimi bir korku durumunu egemen kılmıştı (b) Bu durum onları tecavüze karşı daimi bir meşru müdafa amacıyla İttifaklar organize etmekle de meşgul ediyordu. *Bkz. Mediterranean World, Stanford, c. 12, s. 203, 205; c. 13 ve 15, s. 225, 255; ayrıca c. 18, s. 317, 319; ayrıca The Tutorial History of Greece, c. 27, 28 ve 29.*

KISIM III

(1) *Summum Bonum.*

Bu; (a) En Üstün İyi, (b) insanı ölümlü seviyeden bir Tanrı seviyesine yükseltme ve terfi ettirme, (c) ruhun kurtuluşu, (d) felsefenin gayesi, (e) Mısır kurtuluş teorisinin hedefi anlamına gelmektedir. *Bkz. Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 25.*

(2) *Luxor Büyük Locası.*

Antik Luxor Büyük Locası'nın kalıntıları günümüzde antik Teb şehrinde Yukarı Mısır'daki Nil kıyılarında bulunmaktadır. Firavun III. Amenophis tarafından inşa edilmiştir. Antik dünyanın tek Büyük Locası'dır. Antik dünyanın her yerinde; Avrupa, Asya, Afrika, Kuzey Amerika, Güney Amerika ve muhtemelen Avustralya'da kolları ya da küçük locaları vardı. Bu yerlerden bazıları: (a) Filistin, Carmel Dağı'nda (b) Suriye, Lübnan'daki Herman Dağı'nda (c) Babil (d) Media, Kızıl Deniz civarında (e) Hindistan, Ganj kıyılarında (f) Burma (g) Atina (h) Roma (i) Kroton (j) Rodos (k) Delfi (l) Milet (m) Kıbrıs (n) Korint (o) Girit (p) Merkez ve Kuzey Amerika, özellikle Peru (r) Amerika yerlileri ve Meksika Mayaları, Aztekleri ve İnkaları arasında idi. *Bkz. Encyclopaedia of Religion and Ethics, J. Hastings; Lives of Eminent Philospher, Diogenes Laertius ve History of Philosophy, Thomas Stanley.*

Luxor kalıntılarının Nil kıyılarında bulunuşu ve Mısır

Gizemleri'nin antik dünyanın her yerindeki küçük localarıyla birlikte bir Büyük Loca halinde organize edilmesi; Mısır'ın Gizemler ve Masonik Kardeşliğin beşiği olduğuna kanıttır.

(3) *Delfi Tapınağı'nın Yeniden İnşası.*

Bu tapınak, Mısır Gizemleri'ne karşı daima düşmanca tutum sergileyen Yunanlar tarafından M.Ö. 548'de yakıldı. Kardeşler, Yunanlılardan bağış toplamaya çalıştılar, fakat teşebbüslerinde başarılı olamadılar. Daha sonra, söz konusu amaca yönelik olarak ihtiyaç duyulan kadar tereddüt etmeksizin üç defa bağışta bulunacak olan, Mısır'ın Büyük Üstadı Kral Amasis'e yakınlaşma kararı aldılar. Kral Amasis'in bu tutumu, Mısır Gizemleri ve Mason Biraderliği'nin evrenselliğini ortaya koyar. *Bkz. Mediterranean World, Sandford, s. 135 ve 139; ayrıca Ancient Egypt, Kit. II, s. 363.*

(4) *Yunan felsefesinin Mısır Gizemleri ile birlikte lağvedilmesi.*

Benzer etkiler benzer sonuçlar doğurur. Bu nedenle, Theodosius'un M.S. 4. asırda ve Justinyen'in M.S. 6. Asırdaki Mısır Gizemleri'ni tasfiye eden fermanları eşzamanlı olarak Yunan felsefesi üzerinde aynı etkiyi yapmıştı ve ararındaki özdeşliği ispatlamıştı. *Bkz. The Ecclesiastical edicts of the Theodosian Code, W. K. Boyd; ayrıca Mythology of Egypt, Max Muller; c. 13, s. 241-245; ayrıca Mediterranean World, Sandford, s. 508, 548, 552-568.*

(5) *Kucağındaki Çocuğu Horus ile Mısır Tanrıçası Isis'in Heykeli.*

Bu, insanlık tarihinin ilk Madonna ve Çocuğu idi. Bir Siyah Madonna ve Çocuk'tu. *Bkz. Mythology of Egypt, Max Muller; c. 13, s. 241-245; ayrıca Mediterranean World, Sandford, s. 552-568.* Mısır adının; Siyah anlamına gelen Yunanca *Aiguptos* söz-

cüğü olduğunu ve primitif insanın Tanrı'yı kendi sıfatlarına göre tasavvur ettiğini ve buna rengin de dâhil olduğunu hatırlayınız.

(6) *Musa'dan İsa'ya tüm büyük dini liderler Mısır Gizemleri'nin İnisiyeleriydiler.*

Bu hüküm; Mısır Gizemleri ve egemen geleneğin doğasından çıkan bir sonuçtur.

(a) Mısır Gizem Sistemi en uzak Antik dönemin Tek Kutsal Katolik Dini idi.

(b) Bu sistem; Antik Dönem'in tek ve yegâne Masonik Düzeni idi ve sıfatla

(c) Mısır'da Luxor Büyük Locası'nı da inşa etti ve antik dünyayı kendi loca şubeleriyle kuşattı.

(d) Tarihin ilk Üniversitesi idi ve bilgiyi sır haline getirdi; öyle ki, Rahip ya da Öğretmen olmayı arzu eden herkes, gerek yakınlarında bulunan bir şube locada, gerekse Mısır'a giderek eğitimlerini Mısır Sistemi'nden almak zorundaydılar.

Musa'nın Mısırlı bir Rahip, bir Hierogrammat olduğunu ve İsa'nın Carmel Dağı'ndaki locaya katıldıktan sonra, Büyük Keops Piramidi'nde gerçekleşen, Nihai İnisiyasyon için Mısır'a gittiğini biliyoruz. Diğer dini liderler hazırlıklarını kendilerine en uygun localardan almışlardı.

(e) Bu; neden tüm dinlerin, görünüşte farklı olmasına rağmen, ortak bir benzerlik esasına dayandığını açıklar: bir Tanrı'ya inanç; ölümsüzlüğe ve (evrensel) ahlak kurallarına inanç. *Bkz. Ancient Mysteries, C. H. Vail, s. 61; Mystical Life of Jesus, H. Spencer Lewis; Esoteric Christianity, Annie Besant, s. 107, 128-129; Philo; ayrıca Kısım III'teki antik dünyanın şube localarına ilişkin 2. Not'a bkz.*

KISIM IV

(1) *Yunan Aydınlanmasının Doğuşu.*

Kral Amasis devrinde, Persler Kambises ile M.Ö. 525'te Mısır'ı istila etti ve bunun sonucunda; (a) Yunanlara yönelik göç düzenlemeleri kaldırıldı (b) Naukratis'te ikamet etmlerine kendi araştırmalarını yapmalarına müsaade edildi (c) Bu temas, Yunanların Mısır kültüründen kazanımlar temin etmelerine ve aydınlanmalarına olanak sağladı. *Bkz. Herodotus, Kit. II, s. 113; Plutarch, s. 380; Diogenes, Kit. IX 49; Ovid Fasti III 338.*

(2) *Keops ve Kekrops.*

Keops ve Kekrops adları, Mısırlıların 4. Hanedanlığı'na ait Mısırlı Khufu'nun adları idi. Bu adlar Piramid Asrı'na ait adlardı ve Keops da, İsa'nın Mısır Gizemleri'nde Nihai İnisiasyonunu aldığı Büyük Piramid'in adı idi. *Bkz. Critical History of Philsophy, Brucker's; ayrıca Mystical Life of Jesus, H. Spencer Lewis.*

KISIM V

(1) *Dört Nitelik ve Dört Element Diyagramı.*

Bu; sözde erken İyonya filozofları ve Heraklitos'un öğretilerinin Mısır Gizemleri'nden türediğine ilişkin önemli kanıttır. *Bkz. Story of Memphite Theology, Frankfort; ayrıca Rosicrucian Digest, Mayıs 1952, s.175.*

(2) *Pisagoryen Teorem.*

Pisagor Mısır'a seyahat etti ve Mısır Rahipleri tarafından geometride eğitildi ve, Rahipler tarafından bir dik üçgenin dik kenarlarının karelerinin toplamlarının hipotenüsün karesine eşitliği teoreminin kanıtını ona gösterilmeden önce, Tanrılara kurbanlar sunduruldu. (Fakat) Pisagor bu teoreme vakıf ol(a)madı ve dolayısıyla bu teoremin onun adıyla adlandırılması yanıltıcıdır. *Bkz. Herodotus, Kit. III, s. 124; Diogenes, Kit. VIII, s. 3; Pliny, N. H., 36, 9; ayrıca Plutarch ve Demetrius.*

KISIM VI

(1) *Kendini-bilme Doktrini: Ey İnsan, Kendini Bil (Seauton gnothi).*

Bu doktrin hatalı olarak Sokrates'e atfedilmiştir. Mısır tapınakları üzerinde bulunan bir yazıt idi ve Sokrates bu doktrini doğrudan ya da dolaylı olarak kopya etmişti. *Bkz. History of Philosophy, Zeller, s. 105; Fire Philsophy, S. Clymer ve Egyptian Mythology, Max Muller.*

(2) *Sokrates'in öğrencileri ve dostları ile veda konuşması.*

Bu konuşmalar aşağıdaki husular bakımından önemlidir:

(a) Sokrates, Mısır Gizemleri ya da Masonik Düzen'in bir üyesi olarak tanımlanmaktadır.

(b) Masonik davranış bu konuşmalar vasıtasıyla ortaya konulmaktadır.

(c) Bu konuşmaları ihtiva eden kitaplar; Plato'nun Crito'su, Phaedo'su, Euthypro'su, Apology'si ve Timaeus'u, Mısırlıların gizli yazmaları dışında, Masonik literatürün en erken numuneleridir.

(d) Üç Atinalı filozof arasında Sokrates, en üst mertebede bir Mason olarak saygın bir unvana sahipti. Ölümden korkmuyor, ona verilen bilgiyi yayımlamıyordu; onurlu bir adamdı. *Bkz. Crito ve Phaedo, Plato.*

(3) *Plato'nun İdealar Teorisi.*

Mısırlı Rahipler kâinattaki yaşamın temelini teşkil etmesi bakımından temel karşıtlar prensibini keşfedince, bunu doğal fenomeni yorumlamalarında kullandılar. Sonuç olarak, bu yorumlama modu, eğitimlerini Mısır Gizem Sistemi'nden almış olan sözde Yunan filozoflarının öğretilerine yansımıştır. Bkz. Varlık problemində Varlık ve Yokluk arasında ayrım yapan Parmenides'in; yanı sıra transmutasyon süreciyle akış ve değişim probleminde

Heraklitos'un; ölümsüzlük kanıtında Sokrates'in ve (a) gerçek ve gerçek-dışı (b) bir şey'in kendisi ve şeyin düşüncesi (c) numen ve fenomen arasında ayrım yaptığı sözde İdealar Teorisi'ndeki Plato'nun doktrinleri. Tüm bu örneklerde karşıtlar prensibi bir yorum metodu olarak kullanılmıştır. Bu metod; Plato'ya ait değil, Mısırlıdır.

(4) *Plato'nun Cumhuriyeti: İdeal Devlet*.

Plato'nun Cumhuriyet yazarlığı aşağıdaki nedenler dolayısıyla ihtilaf konusudur:

(a) İdeal bir Devlet'in nitelikleri, Mısır Ölüler Kitabı Yargılama Draması'nda dramatize edilen savaş arabası sürücüsü ve kanatlı atlar alegorisinde beyan edilir ve bu nedenle onun Mısır orijinini kanıtlar.

(b) Savaş arabası; Plato zamanında ne bir kültür modeli ne de Yunanların savaş aracı idi. Yunanların Persler ve Peloponezliler ile olan tüm savaşları deniz savaşları idi.

(c) Bu zamanda Mısırlılar savaş arabası imalatı ve at yetiştiriciliğinde uzmandılar. *Gen., c. 45, cilt 27, c. 47, cilt 17; Deut., c. 17, cilt 16; I Kings, c. 10, cilt 28.*

(d) Tarihçiler Diogenes Laertius, Aristoxenus ve Favorinus; Cumhuriyet'in muhtevasının, Plato sadece bir çocuk iken, Protagoris (481-411) tarafından yazılan münazaralar'da bulunduğunu deklare etmişlerdir. *Bkz. Diogenes Laertius, s. 311 ve 327; ayrıca The Egyptian Book of the Dead, c. 17; ayrıca Republic III 415; V 478 ve VI 490 devamı.*

(5) *Plato'nun Timaeus*'u.

Plato'nun Timaeus yazarlığı da aşağıdaki nedenler dolayısıyla ihtilaf konusudur.

(a) Tarihçi Diogenes Laertius Kitabı VIII, s. 399-401'de; Plato'nun Sicilya'da Dionysius'u ziyaret ettiğinde, Timaeus'un

tüm muhevasını kendinden kopya ettiği bir kitap için Pisagoryen Philoaus'a kırk gümüş İskenderiye Minas'sı ödediğini deklare etmiştir.

(b) Timaeus'un muhtevası eklektiktir.

(6) *Büyü antik dinin ve dotğal felsefenin yorumu için Anahtar öneme sahiptir.*

Söz konusu prensibin kullanımıyla: Insan ya da hayvan olsun, varlıkların nitelikleri kendi muhelif parçalarına yayılır ve bu gibi varlıklarla temas bu nitelikleri harekete geçirir, birçok dini fenomen ve primitif bilimler yorumlanıp anlaşılabilir.

(a) İsa'nın elbisesinin kenarına dokunan kadının şifa bulması. *Mark, c. 5, ayetler 25-34.*

(b) Aziz Paul'ün mendillerini tutan birkaç insanın şifa bulması. *İşler, c. 19, ayet 12.*

(c) Yaratımı gerçekleştirmek için Güneş Tanrısı Atom, onun yaratıcı düşünce, konuşma ve her şeye güç yetirme sıfatlarını massetme gayesiyle Tanrılar Tanrısı Ptah'ın üzerine oturdu. Bu eylem, onun Logos ve Demiurge olarak nitelendirdi ve önce Tanrıları ve nihayet ölümlüleri yarattı. *Bkz. Frankfort'un Ancient Egyptian Religion'undaki Memphite Theology ve Golden Bough, Dr: Frazer.*

(7) *Aristotle'ın yaşamı ve faaliyetlerindeki şüphe ve tutarsızlıklar:*

Tarihin Aristotle'ın yaşamı ve faaliyetlerini makul kılmak için, onun başarıları ve şöhreti hakkında dünyayı kuşkuda bırakacak çirkinlikte ortaya koyması oldukça talihsiz bir durumdur. Tarih bize şunları naklediyor:

(a) Aristotle, ona eğitim verme liyakatı olmadığını bildiğimiz Plato'nun gözetiminde bir öğrenci olarak yirmi yılını geçirdi.

(b) Ayrıca bize; kendi geniş sayıdaki kitaplarını satın alması

için İskender'in ona para verdiğini nakleder, fakat o zamanda Yunanların kütüphaneleri yoktu, ne de sirkülâsyonda olmayan kitapları satın almak kolaydı.

(c) Yine bize; onun adını taşıyan üç kitap listesinin kaynak, tarih ve miktar bakımından birbirinden farklılık gösterdiğini naklediyor.

(d) Üçüncü liste 1000 kitabı ihtiva eder: tek bir ömür süresinde tek bir bireyin üretimi olarak mental ve fiziksel bir imkânsızlığı oraya koyan bir miktar.

(e) Tarih, Aristotle'ın zamanında Yunan öğrencilerin eğitim gayesiyle Mısır'a gitmeleri gelenek olmasına rağmen, onun Mısır ziyareti hakkında sessizdir.

Bkz. History of Philosophy, Zeller, s. 172-173; Diogenes, Kit. V, s. 449; History of Philosophy, s. 92-93.

(8) *İlk Muharrik: Proton Kinoun Akineton*

Tanrı'nın varlığını ispatlama teşebbüsünde Aristotle'a atfedilen bir doktrindir. Bu doktrinde Tanrı; Memfis Teolojisi yaratılış hikâyesinde, Tanrılar Tanrısı Ptah'a çöreklenen ve onun yaratıcı nitelikleri konuşma ve her şeye kadir kudretini massederek Logos haline gelen ve Kendi bedeninin çeşitli parçalarından Tanrılar hâsıl ederek yaratma işini tamamlayan Mısır Güneş Tanrısı Atom idi. Bu doktrin; Aristotle'dan ortaya çıkmadı, bilakis izleri Mısırlıların Memfis Teolojisi yaratılış hikâyesine uzanmaktadır. *Bkz. Frankfort, Ancient Egyptian Religion c.20 – 23'teki Memphite Theology; ayrıca s. 25, 26, 35; History of Philosophy, W. Turner, s. 141-143; B.D. Alexander, s. 102-103.*

(9) *Aristotle'ın Ruh Doktrini.*

Bu doktrin; sadece Aristotle'ın sözde doktrinin orijinal kaynağı olan Mısır Ölüler Kitabı'nda bulunan mükellef ruh felsefesinin çok küçük bir parçasında bulunmaktadır. *Bkz. Sir E. A. Budge, the Egyptian Book of the Dead, s. 29-64.*

KISIM VII

Mısır Gizemleri Müfredatı.

Şu halde, Mısır Gizemleri Müfredatı vasıtasıyla Afrika Kıtası'nın dünya medeniyetine aşağıdaki Miras'ı kazandırdığı aşikâr olmaktadır. Bu, aşağıdaki kültürel kalıpları ihtiva etmektedir:

(1) Eğitime göre derecelendirilen bir ruhban sınıfı ile birlikte, Kutsal Katolik Nizamları.

(2) Ruhbanların merasimleri ve muvafık cübbelerini dahil, ritüel ve ayinlerini ihtiva eden, Kutsal Katolik İbadeti.

(3) Yedi Liberal Sanat; yani Neophyt'lerin temel eğitimi olan Quadrivium ve Trivium dahil, Yunan Felsefesi ve Sanatlar ve Bilimler. Bunlar, Hermes'in 42 Kitabı'nı ihtiva ediyordu.

(4) Piramitler, lahitler, kütüphaneler, obeliskler, sfenksler ve savaş arabaları ve gemiler ve benzerlerini meydana getiren Tatbiki bilimler.

(5) Antik zamanların en yüksek medeniyetine yaraşır Sosyal bilimler. *Bkz. The Stromata of Clement of Alexandria, c.6, s. 756, 758; ayrıca Diodorus I, 80. Bkz. Ayrıca F. M. Barber, the Mechanical Triumphs of the Ancient Egyptians; Florian Cajeri, History of Mathematics; W. W. R. Ball, History of Mathematics.*

KISIM VIII

Memfis Teolojisi

(1) *Tanımı*

Memfis Teolijisi; Mısır kozmoloji, teoloji ve felsefesini ihtiva eden bir taş kitabedir. *Bkz. Ancient Egyptian Religion, Frankfort, c.20, 23; ayrıca the Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort.* Bu taş kitabe British Museum'da muhafaza edilmektedir.

(2) *Önemi*

Bu kitabenin önemi; (a) Mısır Felsefesi, Kozmolojisi ve Dini'ne ilişkin güvenilir bir kaynak olması, (b) Yunan Felsefesi'nin Mısır orijinine delil teşkil etmesi gerçeğinde yatar.

(3) *Modern Bilimsel Bilginin Kaynağı*

(a) Heraklitos'un Logos'u olan Mısır Güneş Tanrısı Atom, Plato'nun Demiurge'u ve Aristotle'ın Ilk Muharriki; Kendi bedeninden hâsıl ederek, bu suretle dokuz Tanrı ya da Ennead'ı meydana getirecek sekiz başka Tanrı yaratır. Bu; orijinal Güneş'in halkalar kendinden çıkararak, bu suretle modern bilimsel inancın dokuz ana gezegenini meydana getiren, diğer sekiz gezegeni yarattığı Laplace'ın Nebular Hipotezi ile aynıdır.

(b) Bu kitabın 146 ve 147. sayfalarında; Mısır Güneş Tanrısı Atom'un adının, bilim Atom'u için kullanılan ad ile aynı olduğu ve aynı zamanda her ikisinin niteliklerinin aynı olduğu ortaya konulmuştur. *Bkz. The Intellectual Adventure of Ancient Man, Frankfort, s. 53; Kingship and Gods, Frankfort, s. 182; ayrıca Herodotus II, 112; Diodorus I, 29.*

(4) *Modern bilimsel araştırmalar için büyük imkânlar sunar.*

Bilim; (a) Başlıca gezegenlerin sayısı (b) Bu başlıca gezegenlerin güneş tarafından nasıl yaratıldığı ve (c) Atom'un niteliklerinin izinin Memfis Teolojisi Kozmolojisi'nde sürüldüğü (d) Memfis Teolojisi Kozmolojisi'nin bilimin sadece yaratılış sırlarının 1/5'ini bildiğini ortaya koyması ve dolayısıyla bu sırların 4/5'inin hala keşfedilmemiş olarak kalması (e) sonuç olarak Memfis Teolojisi'nin modern bilimsel araştırmalar için büyük imkânlar sunmasına ilişkin malûmat sahibidir.

KISIM IX

Yunan Felsefesi Draması

(1) Bu drama üç aktör; (a) Mısır'ı istila eden ve İskenderiye'deki Kraliyet Kütüphanesi'ni yağmalayan Büyük İskender (b) Kraliyet Kütüphanesi'ni ele geçiren ve geniş miktarda bilimsel kitabı gasp ederek sonuç olarak burayı bir araştırma Merkezi ve Üniversite'ye dönüştüren Aristotle ve onun okulunun mezunları (c) İmparatorlar Theodosius ve Jüstinyen'in fermanlarıyla, okullarıyla birlikte Antik Dünya Üniversitesi ve Afrika Kültür sistemi Mısır Gizemleri'ni kapatan Roma Hükümeti'nden oluşur.

(2) Bunun sonucu; (a) Afrika Kıtası ve halkının kültürel bakımdan geri kalmış olduklarına ve medeniyete hiçbir katkı yapmadıklarına dair yanlış yorumlama ve hatalı görüş (b) Bu hatalı görüşü ebedileştirmek için Gizemler ya da Afrika Kültür Sistemi'ne rakip olarak Hıristiyanlığın tesisi idi.

(3) İlave bir sonuç; (a) Yunan entelektüellerini hatalı olarak yüceltme ve (b) siyah hakların kültürünün gerek literatür gerekse sergilerde karikatürize edilmesi vasıtasıyla Misyonerlik girişiminin faaliyetleri olmuştur.

(4) Bir başka ilave sonuç ise; (a) Tüm dünyadaki Siyah halklar arasında; sosyal bakımdan içinde oldukları kötü durumlarından kurtulma ihtiyacı duygusu ve (b) Bu evrensel "Sosyal Reformasyon" ihtiyacını karşılamak için "Çalınmış Miras" tarafından sunulan teklif "Yeni Afrika Kurtuluş Felsefesi" olmaktadır.

(5) *Bu Yeni Felsefe ve Sosyal Reformasyonun Doğası ve Metotları.*

(a) Yeni Afrika Kurtuluş Felsefesi sadece "Yunan Felsefesi'nin yazarları Yunanlar değildir; bilakis Kuzey Afrika ve Mısır halklarıdır" savıdır. Bu, vazedilmeli ve gelecek asırlara taşınmalıdır.

(b) Bu Yeni Felsefe'nin etkileri aşağıdaki gibi olmalıdır:

(1) Beyaz ve Siyah halkların mantalitesini ve onların birbirlerine karşı tutumlarını değiştirmek ve bir Sosyal reformasyon

meydana getirmek.

(2) Siyah halkların Yunan entelektini hatalı olarak yüceltmeyi bırakmasını teşvik etmek ve Misyoner teşebbüs tarafından kendi kültürlerinin karikatürünü reddetmek ve Misyoner politikada bir değişim talep etmek.

Çalınmış Miras

G.M.James

Theophile Obenga ANCIENT EGYPT AND BLACK AFRICA (ANTİK MISIR VE SİYAH AFRİKA) kitabında Pisagor'un Mısırlılara nasıl hayranlık beslediğini açıkça ifade ediyor: "O (Pisagor) Mısır'a geldi ve oradaki insanların havarisi oldu. Tüm felsefeyi Yunanistan'a getiren ilk kişi idi ve kurban törenleri ve tapınak merasimlerine olan ilgisiyle temayüz etti." Yunan Felsefesi'nin Mısır (Afrika) orijini, Antik Dönem'de Yunanlar tarafından bizzat kabul edildiği üzere, tarihsel bir hakikattir.

Yazar George G. M. James bir bilge ve Afrika diasporası dostudur. O'nun başyapıt araştırması öğrencileri, Afrika tarihine temas ettiği ölçüde, antik Mısır Felsefesi ile makul bir perspektifte malumat sahibi yapmayı gaye ediniyor.

yarın
Fatma Sultan Mh. Kahalbağı Sk. No: 49 Topkapı-İSTANBUL
Tel: (0212) 521 91 13-23 • Fax: (0212) 521 90 86
www.yarinyayinlari.com
9 786054 195374

online sipariş
www.kidap.com.tr